

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

OBOR: *DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ*

**Státní odborná škola pro zpracování dřeva
ve Valašském Meziříčí 1874-1951.
Významní umělci z řad pedagogů a studentů.**

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavla Knápková

Vedoucí diplomové práce Doc. PaDr. Alena Kavčáková Dr.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze literaturu, která je níže uvedena v seznamu použité literatury.

V Olomouci 10. 4. 2013

Pavla Knápková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní Doc. Paedr. Aleně Kavčákové Dr. za vedení práce a cenné rady a podněty.

Dále děkuji všem, kteří mi umožnili přístup k archivním materiálům a výtvarným realizacím školy. Zejména děkuji za pomoc Mgr. Kamile Valouškové, MgA. Jitce Skočkové a Mgr. Ivě Martiškové z Muzea regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, panu Danielu Hellerovi, faráři evangelického kostela ve Valašském Meziříčí za jeho čas, vřelé přijetí a podnětné informace, paní Mgr. Markétě Vejrostové Ph. D. a panu MgA. Janu Hrdinovi z Moravské galerie v Brně, panu Mgr. Petru Odehnalovi Ph.D. z Městského muzea ve Valašských Kloboukách za poskytnuté informace a fotodokumentaci, olomouckému arcibiskupství a ostravsko – opavskému biskupství za umožnění přístupu k památkám. Dále děkuji vedení odborných škol ve Spišské Nové Vsi, Králíkách, Bystřici pod Hostýnem a Hranicích na Moravě za poskytnuté informace a ochotným pedagogům Střední průmyslové školy stavební ve Valašském Meziříčí. Velice děkuji paní Mgr. Ladě Hubatové – Vackové Ph. D.

Mé velké díky patří i mojí rodině za jejich podporu a Lukáši Kukulovi za pomoc v technické oblasti.

Obsah

1. Úvod.....	s. 5
2. Kritické zhodnocení literatury.....	s. 7
3. Historie Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve V. M.....	s. 12
3. 1. C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 – 1881.....	s. 17
3. 2. C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1882 – 1891.....	s. 28
3. 3. C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1892 – 1903.....	s. 43
3. 4. C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1903 -1917.....	s. 62
3. 5. Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1918 – 1929.....	s. 79
3. 6. Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1929-1938.....	s. 102
3. 7. Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1939-1951.....	s. 108
4. Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů z řad pedagogů a studentů školy.....	s. 112
5. Zhodnocení uměleckého vývoje a významu školy v kontextu českých zemí a střední Evropy.....	s. 145
6. Závěr	s. 154
7. Katalog	s. 156
8. Prameny.....	s. 184
9. Seznam literatury abecedně.....	s. 188
10. Summary.....	s. 194
11. Seznam obrazových příloh.....	s. 196
12. Obrazové přílohy.....	s. 210
13. Textové přílohy – korespondence.....	s. 222
14. Anotace.....	s. 226

1. Úvod

C. k. odborná škola pro umělecký průmysl ve dřevě byla v době svého založení roku 1874 druhou školou tohoto zaměření na Moravě. Byla jednou z prvních umělecko-řemeslně zaměřených škol na území českých zemí a tak není divu, že za dobu své téměř osmdesátileté existence odchovala nejen mnoho vynikajících řemeslníků, ale stala se místem, kde se s výtvarným uměním blíže setkala a svůj talent rozšiřovala velká řada umělců. Někteří z nich se na školu vrátili jako pedagogové a další generaci předávali své znalosti a podporovali mladé začínající umělce.

K tradici této školy se dnes hlásí Střední průmyslová škola stavební ve Valašském Meziříčí, která po zrušené Státní odborné škole pro zpracování dřeva získala její budovu, ale svým zaměřením a typem se k původní řemeslné škole neblíží.

Nicméně za účelem hledání spojitostí mezi zaniklou školou a dnešní stavební školou podnikl bývalý pedagog Střední průmyslové školy stavební ve Valašském Meziříčí Jiří Demel řadu archivních výzkumů, přispíval svými články do výročních zpráv Střední průmyslové školy stavební i do řady místních periodik. Snažil se tak zpopularizovat odkaz zaniklé Dřevařské školy a jejích významných umělců.

Přes poměrně velký odborný zájem o Státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, nebyl její přínos a význam dosud dostatečně kriticky zhodnocen. Téměř úplně byla opomíjena tvorba vybavení kostelů a oltářů. Tuto činnost škola provozovala hlavně v době svých počátků a práce jejích žáků zaplňovaly vesnické kostely na Valašsku, ale také v Bohumíně nebo Těšíně.

Nikdo se také podrobněji nezabýval otázkou přínosu pedagogů a studentů školy k výtvarné kultuře regionu, vyjma obor architektury. Ze školy však vzešla celá řada sochařů, malířů a grafiků, kteří významem svého díla výtvarnou scénu regionu přesáhli.

Ve své diplomové práci bych se chtěla pokusit výše zmíněné mezery v bádání doplnit a zhodnotit přínos školy v širším kontextu umělecko-

řemeslných škol závěru devatenáctého a první poloviny dvacátého století a to nejen v našich zemích, ale i v zemích střední Evropy.

Abych tyto vytčené cíle splnila, prostudovala jsem dostupnou literaturu i prameny, které se váží přímo ke Státní odborné škole. Další doplňující literatura a prameny o dalších odborných školách, o fungování školství, o uměleckém průmyslu a o proměnách nábytkové tvorby ve vymezeném časovém období, mi poskytly potřebný rámec, pro zhodnocení významu a přínosu valašskomeziříčské školy.

Zároveň jsem vyhledala dochovaná díla, jejichž autory byli žáci nebo pedagogové školy. Z větší části jsou tyto práce uloženy v muzeu regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí. Díky dostupným informacím jsem našla i další díla na Střední průmyslové škole stavební ve Valašském Meziříčí, v Moravské Galerii v Brně a kostelích a kaplích ve Valašském Meziříčí a okolí, ale také ve Slezsku.

V teoretické části práce jsem zpracovala historii školy, uvádím krátké medailony nejvýznamnějších umělců se školou spjatých a zasazuji tvorbu školy do umělecko historického kontextu. Součástí práce je i katalog nejvýznamnějších výtvarných prací.

Pro velký počet realizací, ke kterým patří i vzorníky a předlohy, jsem se přitom v textu i v katalogu omezila pouze na práce, u kterých lze určit autora, které jsou zmiňovány v literatuře nebo u kterých existují kresebné nebo jiné návrhy.

2. Kritické zhodnocení literatury

Pramenným materiálem ke Dřevařské škole je archivní fond Státní odborné školy pro zpracování dřeva, uložený v okresním archivu Vsetín.¹ Dochoval se však pouze v torzu. Další informace se nacházejí v Zemském archivu v Opavě² a Okresním archivu v Olomouci.³ Zbývajícími prameny k činnosti školy jsou její výroční zprávy⁴ a jubilejní publikace vydané k výročí padesáti a šedesáti let od založení školy.

Literaturu, zabývající se Státní odbornou školou pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, tvoří převážně novinové a časopisecké články a statě. Chybí v nich často citace literatury a pramenů,⁵ přes jejich více populární charakter jsou v nich jinde neuvedené informace.

Kromě diplomové práce Marty Flekačové⁶ chybí rozsáhlejší odborné statě, které by se zabývaly školou, jejími pedagogy a studenty a vymezili význam školy v širším kontextu.

Obsáhlejšími pracemi jsou dále jen diplomová práce Tomáše Rosy⁷ a Almanachy⁸ vydávané Střední průmyslovou školou stavební ve Valašském

¹ Okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva Valašské Meziříčí 1874-1951*, inv.č. 6 – 11, inv.č. 68 – 81, inv.č. 82, inv.č. 466, inv.č. 550, inv.č. 599 – 600, inv.č. 605, inv.č. 607 – 608, inv.č. 660 – 662, inv.č. 680, inv.č. 684 – 688, archivní fond *Spolek absolventů dřevařské školy Valašské Meziříčí*, (nezpracovaný fond).

² Zemský archiv Opava, archivní fond *Obchodní a živnostenská komora Olomouc*, inv. č. 2253, karton 249, inv. č. 14211, karton 10727, inv. č. 20499, karton 2384 a inv. č. 3421, karton 416.

³ Okresní archiv Olomouc, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva Olomouc*.

⁴ Výroční zprávy se nezachovaly v úplnosti a jsou uloženy v Muzeu regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí a v Zemském archivu Opava v pobočce Olomouc jako součást fondu *Obchodní a živnostenská komora Olomouc*. Dochovány jsou tyto ročníky 1874, 1874-1899, 1880-1881, 1881-1882, 1882-1883, 1883-1884, 1884, 1884-1885, 1885, 1886, 1887-1888, 1890-1891, 1892-1893, 1893-1894, 1894-1895, 1895-1896, 1896, 1896-1897, 1897-1898, 1899-1900, 1901-1902, 1904-1905, 1907-1908, 1909-1910, 1910-1911, 1911-1912, 1913-1914, 1919-1920, 1924-1925, 1926-1927, 1927-1928, 1928-1929, 1929-1930, 1931-1932, 1932-1933, 1933-1934, 1934-1935, 1935-1936, 1936-1937, 1937-1938, 1946-1947.

⁵ Výjimkou je článek Jaroslava Sztefeka, Muzejní fond „Dřevařská škola,“ in: Aloisie Rambosková (red.), *Zpravodaj okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně*, Kroměříž 1992, s. 21-24., kde seznam použitých pramenů je.

⁶ Martina Flekačová, *Architektura a urbanismus Valašského Meziříčí ve dvacátém století* (diplomní práce), katedra Teorie a dějin výtvarných umění, FFUP, Olomouc 2011, 174 s.

⁷ Tomáš Rosa, *Dokumentace tvorby odborné dřevařské školy ve Valašském Meziříčí*, (diplomní práce), Fakulta lesnická a dřevařská, Mendelova zemědělské a lesnická univerzita v Brně, Brno 2000, 67 s.

⁸ Jiří Demel (red.), *Almanach u příležitosti 120. Výročí vzniku odborného školství na Valašsku*, Holešov 1994, 115 s., Jiří Demel - Josef Pastorčák (reds.), *Almanach 1999*, vydáno u příležitosti 125.

Meziříčí. Tato škola se k odkazu Státní odborné školy hlásí a považuje se za její pokračovatelku.

Ani tyto příspěvky však nedosahují úrovně obsáhlé kritické práce. Přes své nedostatky jako je chybějící seznam pramenů a literatury jsou články a příspěvky v almanaších cenným zdrojem informací. Často byli jejich pisateli bývalí studenti Státní odborné školy.

Řadu statí věnovaných škole napsal Jiří Demel. V článku „Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí a její přínos výtvarnému umění“⁹ z roku 1988 popisuje stručně situaci školství na Valašsku, okolnosti založení školy, její historii a v závěru vyzdvihuje významné umělce, kteří školou prošli. Zvláště vylíčení okolností založení školy a dobového prostředí je přínosem článku.

Architekt Ladislav Vrátník sepsal v roce 1992 u příležitosti vydání Výroční zprávy Střední průmyslové školy stavební ve Valašském Meziříčí příspěvek „Vzpomínky.“¹⁰ Zapsal zde osobní vzpomínky na Státní odbornou školu a své působení v ní a její vliv na formování nadaných umělců. Cenné informace o organizaci školy jsou zde doplněny o osobní postřehy a zkušenosti.

V témže roce vydaný článek Jaroslava Sztefka „Muzejní fond Dřevařská škola,“¹¹ podává zprávu o fondu bývalé Státní odborné školy, který je uložen v Muzeu regionu Valašsko na pobočce ve Valašském Meziříčí a na jehož katalogizaci se Jaroslav Sztefek podílel. Díky své systematickosti a stručnému úvodu o vzniku muzejního fondu je tento článek nepostradatelný pro základní orientaci ve sbírkových předmětech. V článku jsou také citovány použité prameny a literatura.

Výročí založení školy, Brno 1999, 100 s., Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), *Střední průmyslová škola stavební Valašské Meziříčí. Almanach 2004* vydaný u příležitosti 130. výročí vzniku školy, Valašské Meziříčí 2004, 85 s.

⁹ Jiří Demel, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí a její přínos výtvarnému umění, in: Okresní vlastivědné muzeum Vsetín, *Zpravodaj Okresního vlastivědného Muzea Vsetín*, 1988, s. 45-50.

¹⁰ Ladislav Vrátník, Vzpomínky, in: *Výroční zpráva Střední průmyslové školy stavební 1991 – 1992*, Valašské Meziříčí 1992, s. 22 – 23.

¹¹ Jaroslav Sztefek, (pozn. 5), s. 21-24.

Jiří Demel publikoval v roce 1994 článek „120 let od vzniku Odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“¹² Kromě již dříve v člancích opakovaných základních dat o vzniku školy Demel periodizoval tvorbu školy podle uměleckých slohů a názorů a přiřadil do jednotlivých období významné pedagogy a studenty školy.

Střední průmyslová škola stavební vydala v roce 1994 *Almanach u příležitosti 120. výročí vzniku odborného školství na Valašsku*.¹³ Státní odborné škole pro zpracování dřeva jsou v tomto almanachu věnovány příspěvky o historii školy a o jejím přínosu výtvarnému umění. Autorem obou příspěvků byl Jiří Demel a informace zde shromážděné již dříve uvedl ve svých člancích.

Přínosné jsou v tomto almanachu otištěné příspěvky bývalých studentů a pedagogů školy, Emanuela Pelanta, Josefa Místeckého, Václava Hliského, Antonína Tenzera, Bohumíra Jaroňka, Jožky Antka a Jana Knebla.

Významnou součástí almanachu jsou i seznamy pedagogů a absolventů odborné školy, zpracované podle archivních zápisů, přesné citace a odkazy na archivní fondy však chybí. Snaha Střední průmyslové školy stavební hlásit se k dlouhé tradici Odborné školy je patrná i z toho, že na seznamy posledních absolventů a pedagogů odborné školy z roku 1951 navazují stejné dokumenty z následujících let existence školy stavební.

Na tento almanach reagovali v roce 1994 Pavel Ondračka a Jan Sedlák článkem „Zapomenutá uměleckoprůmyslová škola ve Valašském Meziříčí. Almanach: upomínka, ale nikoli pramen.“¹⁴ Vyzdvihli uměleckoprůmyslový charakter školy a nemalý vliv na výtvarné umění. Autoři upozornili na několik faktických chyb, které se v almanachu, zvláště v sekci sochařů, nacházejí a také na problematičnost citací bibliograficky nepodchycených vzpomínek bývalých studentů a profesorů školy. Je zde zmíněna výstava, která byla uspořádána k výročí sto dvaceti let od založení Státní odborné školy a

¹² Jiří Demel, 120 let od vzniku Odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, in: Tomáš Mikuláščík (red.), *Zpravodaj okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně*, Kroměříž 1994, s. 26-27.

¹³ Jiří Demel (red.), (pozn. 8), 115 s.

¹⁴ Pavel Ondračka - Jan Sedlák, Zapomenutá uměleckoprůmyslová škola ve Valašském Meziříčí. Almanach: upomínka, ale nikoli pramen, in: Státní galerie ve Zlíně, *Výtvarné umění-architektura-urbanismus*, Zlín 1994, s. 5.

nejvýznamnější umělecké osobnosti z řad pedagogů a studentů školy, zvlášť je kladen důraz na architektury.

Jiří Demel se svým článkem „Tradice, náš vzor“¹⁵ který byl otištěn v roce 1996, kriticky vyrovnal s příspěvkem Pavla Ondračky a Jana Sedláka. Uznal nedostatky almanachu, ale upozornil, že autoři vedle jedné významné trojice architektů opomněli zmínit další významné tvůrce, byť méně známé. Jejich tvorbě je pak věnován zbytek tohoto příspěvku.

Střední průmyslová škola stavební publikovala v roce 1999 u příležitosti výročí 125. let od založení dřevařské školy další almanach.¹⁶ Ten obsahuje obsáhlejší historii dřevařské školy, je zaměřen více na zhodnocení přínosu významných pedagogů a hlavně rehabilitaci práce prvního ředitele Franze Rosmaěla. Jsou zde zmíněny také práce školy, které jsou uchovány na stavební škole a památkově chráněny. Významné je doplnění chybějících informací a oprava chyb z minulého almanachu.

Jiří Demel publikoval v témže roce k výročí Odborné školy dva články, „125 let odborného školství na Valašsku“¹⁷ a „125 let odborné dřevařské školy ve Vlašském Meziříčí.“¹⁸ Oba články opakují již dříve publikované informace o historii školy.

Tomáš Rosa je autorem diplomové práce z roku 2000 s názvem *Dokumentace tvorby odborné dřevařské školy ve Valašském Meziříčí*.¹⁹ Pomineme-li nepřesný název školy, velkým problémem této práce je mizivý vlastní přínos autora v kapitolách o historii školy a o rozdělení muzejního fondu, kde autor doslovně citoval články Jiřího Demela²⁰ a Jaroslava Sztefka²¹.

V další části, která je přínosná, se Tomáš Rosa zabýval organizací výuky na škole, složením předmětů a jednotlivými studijními obory. V části o mistrovské škole truhlářské chybně uvedl v citaci jako autora článku Bohumíra

¹⁵ Jiří Demel, Tradice, náš vzor, in: *Výroční zpráva Střední průmyslová škola stavební ve Valašském Meziříčí 1995 - 1996*, Valašské Meziříčí 1996, S. 28-29.

¹⁶ Jiří Demel - Josef Pastorčák (red.), (pozn. 8), 100 s.

¹⁷ Jiří Demel, 125 let odborného školství na Valašsku, in: Marek Irgl (red.), *Obelisk*, říjen 1999, s. 6.

¹⁸ Jiří Demel, 125 let odborné dřevařské školy ve Vlašském Meziříčí, in: Karel Pavelka (red.), *Valašsko*, č. 2, Lanškroun 1999, s. 23-24.

¹⁹ Tomáš Rosa, (pozn. 7), 67 s.

²⁰ Jiří Demel, (pozn. 9), s. 45-50.

²¹ Jaroslav Sztefek, (pozn. 5) s. 21-24.

Jaroňka, autorem byl Emanuel Pelant. Tomáš Rosa vycházel pouze z výročních zpráv, vydávaných školou a ty se nedochovaly v úplnosti. Seznam literatury a pramenů práce obsahuje, nikoli však přesný poznámkový aparát a není zde pracováno s dalšími archiváliemi. Zbytek práce tvoří technický popis jednoho z výrobků školy - konšelského nábytku pro radní ve Valašském Meziříčí.

Obsáhlejší statí, věnovanou Státní odborné škole pro zpracování dřeva, je almanach, který byl vydán v roce 2004 u příležitosti výročí 130 let od založení školy.²² V úvodu je zopakována historie školy, zmíněn je dopad událostí po roce 1948 na vývoj Československého školství a situaci v odborné škole a připomenuty jsou i významné umělecké osobnosti se školou spjaté. V závěru jsou citovány příspěvky bývalých absolventů školy. U příležitosti různých výročí jsou samostatně připomenuti krátkými medailony Zdeněk Plesník, Jaroslav Hlaváč a Peregrin Pešl.

Jedinou prací, která dosahuje dostatečné vědecké a kritické úrovně je diplomová práce Martiny Flekačové²³ z roku 2011. Autorka se zabývá urbanismem města Valašské Meziříčí, a protože řada architektů zde působících byla se školou úzce spojena, věnuje část své práce i této instituci. Vyčerpávajícím způsobem popisuje společnost a kulturní a politické prostředí Valašského Meziříčí od poloviny 19. století a tak zasazuje vznik Odborné dřevařské školy do obecného rámce. Věnuje se též historii školy a snaží se kriticky zhodnotit její význam. Podstatným přínosem její práce je i to, že se snažila chybějící nebo neúplné prameny doplnit rozhovory s pamětníky.

²² Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), 85 s.

²³ Martina Flekačová, (pozn. 6), 174 s.

3. Historie Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí

Během sedmdesáti sedmi let vystřídala Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí několik názvů.

Od svého založení roku 1874 do roku 1880 nesla název „Odborná škola pro rýsování a vzorkování spojená s učebními dílnami pro stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví C. k. ministerstva obchodu ve Valašském Meziříčí.“ Na dva roky pak změnila název na „Uměleckoprůmyslovou školu pro dřevařský průmysl C. k. ministerstva obchodu ve Valašském Meziříčí.“²⁴ Následující rok 1882 je ve výroční zprávě školy uveden název „C. k. odborná škola pro průmysl dřevařský ve Valašském Meziříčí.“ Nejdéle používala škola název „C. k. odborná škola pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí,“ a to mezi lety 1883 - 1918. Tento název byl již natolik ustálený, že po vzniku Československého státu bylo jméno školy pouze upraveno na „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Ve 30. letech byl název opět změněn jen nepatrně na „Státní československou odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Po druhé světové válce se však škola vrátila k předchozímu názvu, tj. „Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“²⁵

V 19. století nastal nebývalý rozmach průmyslové výroby. Ruku v ruce s rozvojem masovější produkce však šly problémy s upadající kvalitou výrobků a klesala i jejich estetická úroveň. V Anglii, která byla evropskou průmyslovou velmocí, došlo k řešení těchto problémů nejdříve a prostřednictvím mezinárodních výstav se nové myšlenky o obnově řemesel začaly šířit napříč celou Evropou a také na severoamerický kontinent.

Mezinárodní soutěž na poli uměleckého průmyslu může být pomyslně datována od Světové výstavy v Londýně v roce 1851. V této době panovalo v podstatě všeobecné přesvědčení, že „[...]umělecký průmysl může do značné míry posílit mezinárodní prestiž země a může se stát podstatným

²⁴ *Jahres-Bericht der kunstgewerblichen Fachschule für Holz-Industrie des k. k. Handels-Ministeriums in Walachisch-Meseritsch zu Ende des Schuljahres 1880-1881.*

²⁵ *Výroční zprávy, (pozn. 4).*

faktorem blahobytu[...]."²⁶ Anglie tento věhlas měla a proto byly tamní postupy zvelebování uměleckého průmyslu a řemesel pečlivě sledovány.

Na pozvednutí úrovně upadajících řemesel na Britských ostrovech se měly podílet jednak centrálně organizované pokračovací průmyslové školy a odborné školy uměleckých řemesel, ale také síť umělecko-průmyslových muzeí, která měla přispět k formování vkusu zákazníků.²⁷ V roce 1837 byla v Anglii založena první „school of desing.“ Byla novým typem školy, která poskytovala vzdělání uměleckým řemeslníkům. Výuka byla zaměřena více na praktickou průmyslovou tvorbu, na výcvik v kvalitním opracování materiálu a v „*postupech dekorativní stylizace*“, než na rozvíjení individuality a anatomická cvičení, jak bylo zvykem na uměleckých akademiích. Brzy byla v Anglii založena celá řada těchto škol, ale na konci 19. století byl tento velmi závazný až téměř uniformní „kensingtonský“ systém kritizován představiteli hnutí Arts nad Crafts Williamem Morrisem a především Johnem Ruskinem.²⁸

Na evropském kontinentu názory o obnově řemesel založené hlavně na pochopení vlastností materiálu a z nich vycházející ornamentiky šířil Gottfried Semper,²⁹ který mimo jiné působil jako architekt ve Vídni.

Myšlenky o obrodě řemesel, které se v Evropě šířily od poloviny 19. století, nebyly přijímány pasivně, ale přizpůsobovaly se konkrétním potřebám a situaci v daných státech. Školy v Rakousko-Uhersku byly zakládány ministerstvem obchodu a „[...]navazovaly na lokální zkušenosti řemeslných škol, ale výrazně vycházely z anglické matrice a do velké míry kopírovaly jejich didaktiku[...].“³⁰ V českých zemích ve vlasteneckých kruzích propagoval myšlenky pozvednutí řemesel Alois Studnička.³¹

²⁶ Lada Hubatová - Vacková, Zásnuby Vulkána s Venuší: Alois Studnička a počátky uměleckého průmyslu, in: Lenka Bydžovská, Jiří Fajt, Ivo Hlobil (et. al.) (eds.), *Umění*, Praha 2010, s. 1.

²⁷ Ibidem, s. 2.

²⁸ Ve střední Evropě však kritika tohoto systému nebyla hlavním zastáncům a šířitelům téměř známá. Viz Ibidem, s. 6 – 7.

²⁹ „[...] Materiál má hovořit sám za sebe a nezakrytě se objevovat v takové podobě, v takových souvislostech, které jsou pro něj zkušeností a vědami vyzkoušené jako nejúčelnější[...].“ Viz Gabriela Fahr – Beckerová (ed.), *Secese*, Bratislava 2007, s. 136.

³⁰ Lada Hubatová, (pozn. 26), s. 7.

³¹ Alois Studnička působil jako správce sbírek Českého průmyslového muzea v Praze, navštívil světové výstavy a aktivně se podílel na vytvoření osnov a didaktiky nově zakládaných průmyslových škol v českých zemích. Viz Ibidem, s. 2. Zpočátku Studnička neznal kritiku

Aby mohly odborné školy plnit svůj účel, napomáhat „[...]oživení, zachování neb vzkříšení té nebo oné[...]výroby některého místního řemesla[...]“³² a zlepšovat ekonomickou situaci odlehilých krajů zaváděním řemesel nových, musela zvolená řemesla odpovídat místním podmínkám. Nejdůležitější byl dostatek výrobní suroviny, existence domácího průmyslu v daném místě a také vyhovující podmínky pro rozvoj průmyslové výroby.³³

Odborné školy zaměřené na dřevozpracující obory byly často zakládány v oblastech s velkým množstvím lesů. V 70. letech 19. století byla C. k. ministerstva obchodu Rakousko-Uherské monarchie založena celá řada těchto škol. Na území českých zemí to byly školy ve Volarech a Králíkách, založené roku 1873, následující rok byly založeny školy v Kynšperku nad Ohří a Valašském Meziříčí, která byla jako jediná utrakvistická s výukou v českém i německém jazyce. V roce 1882 vznikla první odborná dřevařská škola s českou vyučovací řečí v Chrudimi.³⁴ V roce 1877 byla založena odborná dřevařská škola na území dnešní Slovenské republiky v Humenném a v roce 1899 byla založena další škola tohoto typu ve Spišské Nové Vsi.³⁵ Tyto odborné školy existovaly i po zániku Rakouska-Uherska, avšak pouze ve Valašském Meziříčí, Spišské Nové Vsi a Chrudimi si podržely s drobnými změnami původní ráz až do závěru 30. let 20. století.³⁶

kensingtonského systému, který ve své striktnosti skýtal nebezpečí mechanické tvorby a vytlačení invence a svobody tvůrce. „[...]Anglický model si modifikoval, a to jednak dílčím poznáním francouzské výuky dekorativního umění, která měla blíže ke kreativnímu uměleckému procesu a volnému kreslení[...]“ Viz *Ibidem*, s. 10.

³² Emanuel K. Pelant, Vznik jednorocní mistrovské školy truhlářské ve Valašském Meziříčí, in: Bořivoj Weltrubský, Emanuel Pelant, Josef Místecký (et. al.), *50. let Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, Choceň 1924, s. 7.

³³ Ing. Augustin Puchta, Šedesát let odborné školy, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., *60 let Státní československé odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 – 1934*, Valašské Meziříčí 1934, s. 4.

³⁴ Flekačová, (pozn. 6), s. 12-13.

³⁵ Na rozdíl od ostatních dřevařských škol ve Spišské Nové Vsi nedošlo ke změně původního umělecko-řemeslného zaměření školy ani v 50. letech 20. století a škola tak dodnes pokračuje v tradici, která byla založena za habsburské monarchie. Vladimír Jančík - Milan Varga - Igor Patrúš (et. al.), *História a súčasnosť Strednej odbornej školy drevárskej v Spišské Nové Vsi. 110 rokov drevárskeho vzdelávania na Spiši*, Kežmarok 2009, 107 s.

³⁶ Ministerstvo školství a národní osvěty, *Vysoké, střední a odborné školství a školské úřady republiky Československé*, Praha 1920, s. 456, 459, 460, 462, 473, 477, 479, 480. - Ministerstvo školství a Národní osvěty, *Odborné školství v Čechách a na Moravě podle stavu k 1. březnu 1939*, s. 42 – 52.

„Odborná škola pro řezbářství a soustružení dřeva“ v Králíkách byla otevřena 23. října 1873. O její vznik se zasloužil člen okresní rady Ferdinand Rotter, který vyjednal schválení jejího založení u C. k. ministerstva obchodu. Jako u dalších škol tohoto typu i zde probíhala výuka nejprve v provizorních podmínkách. Škola brzy získala dobré jméno, také díky kvalitě svých profesorů.³⁷ V roce 1900 byla zahájena výstavba nové školní budovy, která měla lépe vyhovovat rostoucímu počtu žáků a nárokům dílenského vyučování. 16. září 1900 byla zahájena výuka v nové budově. Škola měla v této době tři oddělení pro truhláře, řezbáře a soustružníky.

Výuka na škole byla tříletá. Studenti truhlářství a soustružnictví museli během výuky povinně absolvovat tři měsíce výuky na druhém oboru. Studenti řezbářství měli tuto výměnu pouze jako volitelný doplněk studia. Absolventi školy se podrobovali tovaryšské zkoušce a po roční praxi měli oprávnění k samostatnému vedení živnosti. K přípravě na mistrovskou zkoušku byla zřízena „Mistrovská škola.“ V systému uspořádání výuky, ve složení oborů a vyučovaných předmětů, ve vysoké kvalifikaci vyučujících i ve zřízení výboru na podporu nemajetných žáků je kralická škola velice podobná škole valašskomeziříčské. Zanikla již s koncem druhé světové války, „[...]kdy se změnilo národnostní složení Králík[...]a ve své době moderní budova začala sloužit jinému účelu[...]“³⁸

Představitelé města Spišská Nová Ves se stejně jako ve Valašském Meziříčí a Králíkách zasloužili o založení odborné dřevařské školy. V roce 1899 byla otevřena „Královská štátná drevopriemyslná odborná škola v Spišskej Novej Vsi,“ která sídlila ve vlastní neoklasicistní budově.³⁹ Na škole byly otevřeny tři obory, stolářský, soustružnický a řezbářský. Výuka byla jak teoretická, tak také praktická, vyučovány byly i všeobecné živnostenské obory. Výuka byla „[...]doplněna exkurzemi a žáci museli v červenci absolvovat čtyřtýdenní

³⁷ K roku 1920 byl ředitelem školy Antonín Bayer z Vídně, profesory školy byli Josef Oefner, Bruno Herrmann a Jan Čeček. Na škole působili čtyři odborní učitelé Dominik Hajek, Vincenc Fochler, Antonín Pech a Josef Vogel. Ministerstvo školství a národní osvěty, *Vysoké, střední a odborné školství*, (pozn. 36), s. 462.

³⁸ Vlastimil Kubiček - Jana Stejskalová - Jiřina Klímová (et. al.), *Almanach žlutá škola stoletá*, Ústí nad Orlicí 2001, 24 s.

odbornou praxi a vytvořit výrobek, který navrhli a vypracovali k němu konstruktivní výkres[...].“⁴⁰

I tato odborná škola, ač byla založena podstatně později, se v hlavních rysech téměř shodovala s organizací valašskomeziříčské školy. Po roce 1919 se místo maďarštiny stala vyučovacím jazykem na škole slovenština a název školy byl změněn na „Štátná odborná škola pre spracovanie dreva v Spišské Nové Vsi.“ Na škole byly zachovány dva obory pro truhláře a řezbáře, původní délka studia byla zkrácena ze čtyř na tři roky. I přes další proměny náplně výuky a změny názvů si škola i nadále podržela původní umělecko-řemeslné zaměření a rozvíjí se dodnes.⁴¹

³⁹ Původně měla škola název maďarský „Igló magyar királyi állami faipari szakiskola,“ který byl změněn až po roce 1918. Vladimír Jančík - Milan Varga - Igor Patráš (et. al.), (pozn. 35), s. 13 – 15.

⁴⁰ Ibidem, s. 13 – 14.

⁴¹ Ve školním roce 2009/2010 otevřela škola tyto studijní obory: „Konstrukce a výroba dřevařských výrobků,“ „Konstrukce a výroba nábytku,“ „Konstrukce a výroba dřevařských výrobků se sportovní přípravou,“ „Konstrukce a výroba nábytku se sportovní přípravou,“ „Operátor dřevařské a nábytkářské výroby,“ „Stolař,“ „Ekonomické a technické služby,“ „Design a nábytek v interiéru,“ „Design a tvarování dřeva,“ „Propagační výtvarnictví“ a „Nadstavbové studium – dřevařství a nábytkářství.“ Přes zavedení nových oborů, hlavně z oblasti propagačního výtvarnictví a designu na škole nadále převládají dřevozpracující obory. Ibidem, 107 s.

3. 1. C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 - 1881

V letech 1874 - 1880 nesla škola název „Odborná škola pro rýsování a vzorkování spojená s učebními dílnami pro stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví C. k. ministerstva obchodu ve Valašském Meziříčí“ (dále též OŠPRV ve Valašském Meziříčí). V letech 1880 – 1881 byl název změněn na „Uměleckoprůmyslovou školu pro dřevařský průmysl C. k. ministerstva obchodu ve Valašském Meziříčí“ (dále též UPŠDP ve Valašském Meziříčí.)

Historie „Odborné školy pro rýsování a vzorkování spojené s učebními dílnami pro stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví C. k. ministerstva obchodu ve Valašském Meziříčí“ se začala psát v roce 1874. JUDr. Alois Mikyška⁴² inicioval v roce 1873 vznik „Družstva pro založení odborné školy.“⁴³ Škola měla za úkol poskytnout vzdělání rovnocenné vyučení u mistra, aby absolventi byli schopni samostatně provozovat stolařskou, dřevořezbářskou nebo soustružnickou živnost. Mimo to měla poskytovat možnost teoretického vzdělání již vyučeným řemeslníkům, případně talentovaným studentům napomoci v přípravě ke studiu vyšších uměleckých škol.⁴⁴

Již roku 1873 získali řezbář Josef Lihářik a truhlář František Boes stipendia ke studiu kurzu Uměleckoprůmyslové školy rakouského muzea pro umění a

⁴² JUDr. Alois Mikyška byl poslancem říšské rady ve Vídni a členem komise pro živnostenské školství v Rakousku-Uhersku, měl velký podíl i na založení gymnázia ve Valašském Meziříčí v roce 1873. Jaroslav Sztefek, (pozn. 5) s. 22. Více o osobnosti Aloise Mikyšky viz Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 9-11.

⁴³ Představitelé města Valašského Meziříčí upřednostnili ve druhé polovině 19. Století rozvoj školství před průmyslovou výrobou. Viz Jaroslav Sztefek, (pozn. 5) s. 22.

⁴⁴ Škola měla svým „[...]theoretickým a praktickým vyučováním, poskytnout prostředků k vzdělání, oněch kteří se: 1) pro rozumné co možná samostatné provozování stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví připraviti chtějí[...],“ 2) škola „[...]poskytuje příležitost účastniti se v theoretickém vyučování[...]“ těm, kteří nejsou žáky školy „[...] aby případně doplniti mohli praktickou dovednost, theoretickými vědomostmi, 3) konečně náleznou přiměřeně schopní navštěvovatelé vzhledem k tomu, že theoretické vyučování úplně na základě praktické potřeby zřízeno jest, příležitost, že se mohou vycvičiti za kresliče nebo vzorkaře pro průmysl ve dřevě (a jemu zpřízněné (sic!) živnosti.) [...]“*“Program školy odborné pro rýsování a vzorkování spojené s učebními dílnami pro stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví c. k. ministerstva obchodu ve Valašském Meziříčí, Nový Jičín 1881, s. 1.*

průmysl ve Vídni.⁴⁵ Tento kurz je opravňoval k vyučování na OŠPRV ve Valašském Meziříčí.⁴⁶

Výuka na škole byla zahájena 13. října 1874⁴⁷ a probíhala dvojjazyčně, protože škola vznikla jako utrakvistická.⁴⁸ Prozatímním správcem školy byl jmenován profesor kreslení na místním gymnáziu Karel Friedrich. Josef Lihařík a Josef Boes⁴⁹ byli v počátcích jedinými odbornými učiteli, kteří vedli „Dílnu pro truhlářství a ornamentální řezbářství.“ Tyto dílny byly na OŠPRV ve Valašském Meziříčí otevřeny jako první.⁵⁰

Škola v této době spadala pod správu C. k. ministerstva obchodu, které platilo učitele a materiál potřebný k výuce. Město Valašské Meziříčí mělo zajistit vyučovací prostory a vynakládat prostředky na jejich provoz. Pro potřeby školy byl pronajat soukromý dům na náměstí č. p. 160 ve Valašském Meziříčí.⁵¹ O těchto prostorech nemáme bližší zprávy. Na náměstí se však nacházejí vesměs měšťanské domy, nepříliš vhodné pro účel školy. V prvním roce probíhala výuka v provizorních podmínkách na více místech.⁵²

K podstatnému zlepšení této situace došlo v roce 1875. Škola byla přemístěna do nové budovy, která byla postavena podle návrhu architekta Josefa Grušky[1].⁵³ Ač OŠPRV tehdy sdílela tyto prostory s místním

⁴⁵ Martina Flekačová, (pozn. 6), s 13.

⁴⁶ C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Dějiny rozvoje c. k. odborné školy 1874 - 1899, Brno 1899, s. 1.

⁴⁷ V prvním školním roce navštěvovalo školu třicet tři žáků. Viz Ibidem, s. 14.

⁴⁸ Jiří Demel, (pozn. 18), s. 23. V roce 1885 byl ústav prohlášen za český, ale ředitel udržoval utrakvistický ráz. J Demel, (pozn. 9), s. 46. Tato informace není ve výročních zprávách školy zaznamenána.

⁴⁹ Martina Flekačová, (pozn. 6), s 22.

⁵⁰ C. k. odborná škola pro zpracování dřeva, (pozn. 46), s. 1-2.

⁵¹ Martina Flekačová, (pozn. 6), s 14.

⁵² Na nevhodnost pronajatých soukromých domů pro výuku poukazoval i Alois Jaroněk. Ještě v 80. letech škola některé pronajaté domy k výuce využívala a „[...]žáci řezbář ... na škole potýkali také se špatným pracovním prostředím. Modelování se vyučovalo v domě patřícím Dr. Mikyškovi, dnes cukrář P. Holubovi. V místnostech bylo málo světla na práci[...]“ Viz Alois Jaroněk, Mé vzpomínky na c. k. odbornou školu z r. 1882 – 1889, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 16 – 18.

⁵³ Architekt Antonín Gruška žil mezi lety 1840 – 1882 ve Valašském Meziříčí. Studoval na Uměleckoprůmyslové škole ve Vídni a poté působil jako architekt ve Valašském Meziříčí, kde kromě budovy gymnázia vyprojektoval také Mikyškův dům. Josef Fabián (red.), *Slovník osobností kulturního a společenského života Valaška*, Valašské Meziříčí 1998, s. 30.

gymnáziem,⁵⁴ podmínky pro teoretickou i praktickou výuku byly podstatně příznivější. Téměř celá výuka již probíhala na jednom místě.⁵⁵

Další velkou změnou na OŠPRV ve Valašském Meziříčí, která se pozitivně odrazila na kvalitě výuky, byl příchod prvního ředitele Franze Rosmaëla 1. srpna 1876.⁵⁶ Ve funkci ředitele školy setrval až do roku 1907. I díky Rosmaëlovým kontaktům s předními představiteli katolické církve na Moravě získala škola v následujících letech řadu zakázek pro církevní instituce a sakrální prostory.⁵⁷

S příchodem nového ředitele byly původní dvě „Dílny pro truhlářství a ornamentální řezbářství“ školy rozšířeny o „Dílnu pro soustružnictví.“ Franz Rosmaël se také zasloužil o vytvoření „*prozatímního plánu učebního*,” na jehož základě byla výuka elementárního kreslení doplněna o vyučování kreslení[2] a modelování.⁵⁸

Od roku 1876 již byla základní koncepce výuky na OŠPRV ve Valašském Meziříčí v podstatě ustálena. Na škole byly zřízeny tři dílny; „Dílna pro truhlářství,“ „Dílna pro ornamentální řezbářství“ a „Dílna pro soustružnictví.“

Výuce ve specializovaných dílnách předcházela jednoroční přípravný kurz. Kurz byl zaměřen tak, aby „[...]při nedostatečném vzdělání přípravným poskytl onu zběhlost v počátečním rýsování a znalost oněch začátečních věd výpomocných, které se vyžaduje, aby vyučování v teoretickém a praktickém běhu odborném dosáhlo žádoucího prospěchu[...]“⁵⁹

⁵⁴ Gymnázium Františka Palackého ve Valašském Meziříčí se ve stejné budově nachází dodnes.

⁵⁵ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 14.

⁵⁶ C. k. odborná škola pro zpracování dřeva, (pozn. 46), s. 1. Více k osobnosti Franze Rosmaëla viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 12).

⁵⁷ V roce 1879 navštívil „Odbornou školu pro rýsování a vzorkování spojenou s učebními dílnami pro stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví“ olomoucký arcibiskup kardinál Fürstenberg. Ibidem, s. 4.

⁵⁸ Modelování na škole vyučoval mezi lety 1879 – 1883 Vendelín Remesch. Ve stejném roce přišel na školu jako profesor sochařství Josef Steindl, který až do roku 1909 na škole vyučoval modelování a odborné kreslení. Výuku kreslení na škole vedl v letech 1879-1881 Michael Jantsura. Zavedením nových předmětů ve výuce byl tedy rozšířen učitelský sbor. Později byly nové předměty rozděleny mezi stálé dílenské profesory, z nichž někteří se specializovali např. pouze na výuku kreslení. Viz Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 40.

⁵⁹ Ke studiu na škole byli přijímáni žáci po dovršení věku 14 let, fyzicky schopní provozovat jedno z řemesl. Většina z nich prošla přípravným kurzem. Byl určen pro ty, kteří na školu přicházeli bez předchozích zkušeností s řemeslem z obecných nebo měšťanských škol. Teoretické předměty vyučované v kurzu byly „počáteční rýsování od ruky,“ „počáteční měřičství“ a „počty.“ Náplní předmětu „počáteční rýsování od ruky“ bylo kreslení „[...]dle předložek od ministerstva obchodu

Další tři roky pak žáci studovali v jednotlivých dílnách, podle vlastního výběru. V případě, že měli zájem o studium více oborů současně, bylo jim to umožněno, pokud dosahovali dostatečných studijních výsledků.⁶⁰

„Dílnu pro truhlářství“ vedl mezi lety 1874 a 1882 František Boes. V roce 1881 přišel na školu Josef Guth jako další odborný učitel pro tuto dílnu.⁶¹ Teoretická výuka zahrnovala předměty „rýsování od ruky,“ „odborné rýsování,“ „měřičské kreslení,“ „kupecké účtování a živnostenské vedení knih,“ „měřičství“ a „technologie.“ Praktická výuka sestávala s cvičení v dílnách. Žáci jednak vytvářeli nábytkové kusy, ale také se měli dostatečně cvičit v závěrečné úpravě dřeva a také v ozdobných pracích, jako je intarzie a zlacení.⁶²

Náplň teoretické výuky v „Dílně pro ornamentální řezbářství“ byla stejná jako v „Dílně pro truhlářství.“ Řezbáři měli ve výuce navíc zahrnut předmět „vzorkování“ a samozřejmě měli jinou podobu praktických dílenských cvičení. V praktické výuce se většinou specializovali na zhotovování dekorativních doplňků nábytku, což odpovídalo převládající poptávce po vybavení interiérů v historizujících slozích.⁶³ Dílnu vedl mezi lety 1874 – 1878 Josef Lihářík. V letech 1878 – 1879 zde vyučoval i Jindřich Lenz. V roce 1879 přišel na OŠPRV vyučovat Josef Steindl.⁶⁴

V „Dílně pro soustružnictví“ působil mezi lety 1878 – 1937 jako odborný učitel Ferdinand Ressel.⁶⁵ Teoretická výuka této dílny byla stejná jako v „Dílně pro truhlářství,“ opět s rozdíly v dílenské praktické části výuky. Žáci byli vedeni převážně k vytváření soustružených a ozdobných součástí nábytku a jiných drobných „ozdobnických“ předmětů.⁶⁶

k tomu ustanovených, obzvláště podle Anděla měřičský ornament plochý[...].“ Praktická příprava byla pro všechny obory školy společná. Žáci zde byli hlavně seznámeni s nástroji, různými typy spojů a se závěrečnou úpravou dřeva. Viz *Program školy odborné*, (pozn. 44), s. 4 – 6.

⁶⁰ Ibidem, s. 6.

⁶¹ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 40.

⁶² *Program školy odborné*, (pozn. 44), s. 6 – 8.

⁶³ Ibidem, s. 8 - 9.

⁶⁴ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 40. Blíže k osobnosti Josefa Steindla viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 13).

⁶⁵ Ibidem, s. 41.

⁶⁶ *Program školy odborné*, (pozn. 44), s. 9.

V roce 1880 nově vznikla na popud C. k. zemské školní rady moravské „Živnostenská pokračovací škola průmyslová.“ Ta měla poskytnout možnost dalšího vzdělání živnostníkům ve Valašském Meziříčí a Krásně a to hlavně v oblasti ekonomické, ve vedení živnosti a v propagaci. Tato večerní škola byla připojena k UPŠDP ve Valašském Meziříčí. Obě školy vedl Franz Rosmaěl. Vyučovacím jazykem na pokračovací škole byla nejprve čeština, ve školním roce 1881/1882 byla otevřena i německá třída.⁶⁷ Výuka se skládala z jednoho přípravného ročníku, kde se vyučovaly počty, německý a český jazyk, geometrie a „elementární kreslení.“ Následně žáci postoupili do dalšího ročníku pokračovací školy, kde se vyučovalo hlavně kreslení, živnostenské počty a účetnictví. Výuka, která byla zaměřena na znalosti potřebné v živnostenské praxi, probíhala od října do dubna, v neděli dopoledne a čtyři dny v týdnu večer.⁶⁸ Pokud žáci prokázali dostatečné odborné znalosti, mohli pak navštěvovat jen přednášky a praktická cvičení podle svého výběru. V prvním školním roce 1880/1881 měla pokračovací škola 29 žáků a tento počet každý rok rostl.⁶⁹

Založení „Živnostenské pokračovací školy průmyslové“ C. k. ministerstvem obchodu bylo účinným krokem ve snahách o pozdvižení úrovně řemeslné tvorby. Večerní výuku na této škole mohli navštěvovat živnostníci nebo dílenští pomocníci. Hlavně pro ně byla škola zřízena a proto se i skladba předmětů více zaměřovala na živnostenskou praxi.⁷⁰

Denní UPŠDP ve Valašském Meziříčí byla v prvních letech silně orientována na praktickou výuku. Byla jakousi „odborně vedenou dílnou,“⁷¹

⁶⁷ C. k. odborná škola pro zpracování dřeva, (pozn. 46), s. 1.

⁶⁸ Předměty vyučované na „Živnostenské pokračovací škole průmyslové“ byly ve školním roce 1898/1899 zavedeny i na denní odborné škole. Ibidem s. 21.

⁶⁹ Ibidem, s. 14.

⁷⁰ Devátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro průmysl dřevařský ve Valašském Meziříčí, školní rok 1882/1883, s dodatkem obsahujícím zprávu o pokračovací škole průmyslové spojené s c. k. odbornou školou pro průmysl dřevařský v zimním pololetí 1883/1883, Nový Jičín 1883, s. 27-29. Na „Živnostenské pokračovací školy průmyslové“ byly vyučovány tyto předměty – „elementární kreslení z volné ruky,“ „elementární kreslení lineální,“ „geometrické kreslení,“ „kreslení odborné,“ „český a německý jazyk,“ „krasopis a čtení,“ „obchodní sloh,“ „počty“ a „účetnictví živnostenské.“ Viz Zpráva živnostenské školy pokračovací spojené s umělecko-živnostenskou školou odbornou pro průmysl ve dřevě ve Valašském Meziříčí, v pololetí zimním 1881/1882, Valašské Meziříčí 1882, s. 1 – 8.

⁷¹ Alois Balán, Vývoj vyučování v umělecko-průmyslovém směru, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 13 – 14.

kde žáci za své výrobky dostávali týdenní plat. Zkušenější a zručnější žáci byli odměňováni více. Kromě těchto mimořádných odměn byla pro žáky od založení školy zajišťována stipendia.⁷² Škola se také velkou měrou podílela na zakázkové tvorbě nábytku.⁷³ Tím se však nejspíš stávala nežádoucí konkurencí živnostníků v okolí.

Po roce 1881 byla již na škole plně ustálena náplň teoretické výuky a škola se na mimoškolních zakázkách podílela pouze okrajově. Dodávala spíš návrhy a zprostředkovávala zakázky řemeslníkům.⁷⁴

Praktické zaměření školy v prvních letech jistě podporovala i skutečnost, že výuku vedli pedagogové, kteří byli řemeslníky. Truhlář František Boes i řezbář Josef Lihářík působili před nastoupením na OŠPRV jako mistři svých řemesel ve Valašském Meziříčí a Krásně. O podobě jejich tvorby a stylu vedení dílen nemáme zprávy, je však velmi pravděpodobné, že oba řídili tvorbu svých dílen v duchu dobově převládajících historizujících slohů. Toto tradiční zaměření můžeme vysledovat na studijních kresbách žáků školy.[3]⁷⁵

Ferdinand Ressel, který nastoupil na školu jako vedoucí „Dílny pro soustružnictví,“ z tohoto uměleckého zaměření nijak nevybočoval. Stejně tak tvorba Josefa Steindla, který na školu přišel v roce 1879 jako profesor vyučující kreslení, se nesla v duchu historizujících slohů. Zaměřoval se hlavně na neorenesanční tvorbu, ve které dosáhl vysoké kvality, také díky studiu renesančních výtvarných děl.⁷⁶

⁷² Stipendia a subvence přednostně obdrželi žáci „*hodní a pilní*.“ Na stipendia přispíval jak stát, tak také soukromé podniky a organizace. Informace k těmto subvencím jsou součástí každé výroční zprávy školy. Viz *C. k. odborná škola*, (pozn. 46), s. 14.

⁷³ Výroční zprávy, (pozn. 4), z let 1874, 1874-1899, 1880-1881, 1881-1882.

⁷⁴ Alois Balán, Vývoj vyučování v umělecko-průmyslovém směru, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 13 – 14.

⁷⁵ Ještě na počátku 80. L. 19. století převládaly na škole historizující slohy, výuka byla orientována na řeckou a římskou antiku a renesanční umění, vzorem byly hlavně práce Vignolovi. V nábytkové tvorbě na všech odděleních školy převládalo neobaroko a neorokoko s jejich „*finesami a svůdnými, technickými pikanteriemi, které však odb. škola dala do klatby*.“ Bohumír Jaroněk, Vzpomínky na školu, in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), 28 s.

⁷⁶ Výroční zprávy, (pozn. 4), z let 1874 – 1881. Josef Steindl podnikl roku 1884 studijní cestu do Benátek a Verony. *Jedenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí za školní rok 1884 – 85 s dodatkem obsahujícím zprávu s c. k. odbornou školou spojené všeobecné živnostenské školy pokračovací za školní rok 1884 – 85, Valašské Meziříčí 1885, s. 6.*

OŠPRV ve Valašském Meziříčí prezentovala svou tvorbu již od počátku svého provozu na výstavách. V roce 1874 se účastnila *Výstavy umělecko-průmyslových škol odborných*, kterou pořádalo C. k. ministerstvo obchodu v Rakouském muzeu pro umění a průmysl ve Vídni.⁷⁷

O exponátech, které škola na výstavě prezentovala, nemáme zprávy. Je však velmi pravděpodobné, že se jednalo o nábytek, případně celé jeho kolekce v neobarokním nebo neorenesančním slohu[4]. Ostatní umělecko-průmyslové a odborné školy, které se výstavy účastnily, se nejspíš prezentovaly na výstavě obdobnými pracemi. Umělecko-průmyslové školy totiž spadaly pod správu C. k. ministerstva obchodu, a proto můžeme předpokládat, že měly obdobnou náplň výuky i umělecké zaměření, které odpovídalo převládajícímu dobovému vkusu. Jak bylo zmíněno výše, kvalita uměleckého řemesla byla téměř středem zájmů. Bylo tedy žádoucí, aby výuka sledovala soudobé umělecké tendence a poskytla svým absolventům vhodné podmínky pro uplatnění na trhu.

OŠPRV ve Valašském Meziříčí se také účastnila větších výstav s mezinárodní účastí. Roku 1876 vystavila své práce na *Německé umělecké a umělecko-průmyslové výstavě* v Mnichově,⁷⁸ kde získala bronzovou medaili.⁷⁹ Uznání se škole za její tvorbu dostalo i od C. k. ministerstva obchodu.⁸⁰ Škola nejspíš představila svou nábytkovou tvorbu a další drobnější dekorativní předměty, které v této době vytvářely její dílny[5], [6].

Další velké výstavy se škola účastnila roku 1878, kdy obeslala škola *Světovou výstavu v Paříži* a produkce učebních dílen byla oceněna „*diplomem zlaté medaile*“ a ředitel byl oceněn „*diplomem stříbrné medaile pro spolupracovníky*.“⁸¹ Mimo výše zmiňovaných prací, na jejichž vytvoření se

⁷⁷ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 4.

⁷⁸ O tři roky později proběhla ve stejném městě výstava, kterou Werner Sombart označil za zlomovou, podobně jako Světovou výstavu v Londýně v roce 1851. Snahy o zvýšení kvality uměleckořemeslné práce prostřednictvím návratu „[...]uměleckého řemesla [...] ke krásným slohům minulosti, především k renaissanci[...]“ následovaly i po Mnichovské výstavě v roce 1879. Viz Werner Sombart, *Umělecký průmysl a kultura*, přeložila Růžena Wirthová, Praha 1912, s. 34 – 35.

⁷⁹ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 1.

⁸⁰ Textová příloha č. 1. Zpráva o ocenění prací školy se dochovala ve Státním okresním archivu na Vsetíně, (pozn. 1), inv. č. 600, karton 4. (textová příloha č. 1)

⁸¹ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 13.

podílela všechna oddělení školy, mohla škola vystavit i kresebné návrhy[7].⁸² Většina evropských zemí se na této výstavě prezentovala uměleckořemeslnými předměty v neorenesančním stylu,⁸³ mimo Anglii, kde stoupenci myšlenek Williama Morrisa rozvíjeli vlastní styl užitého umění, inspirovaný středověkými vzory s důrazem na funkčnost a jednoduchost.⁸⁴

Velký zájem vzbudil na výstavě v Paříži Japonský pavilon. Zájem o orientální umění od 70. let 19. století v Evropě stále sílil. Nebylo již chápáno pouze jako něco kuriózního a nevšedního, ale umělci i laická veřejnost si v dílech východních umělců začali více všimnout jejich vztahu k přírodě.

OŠPRV ve Valašském Meziříčí byla založena v době, kdy se na scéně evropského „vysokého umění“ začaly projevovat první umělecké proudy, které se snažily rozejít s tradicí akademické malby. Francouzský impresionismus si teprve hledal své diváky, ale vedle něj koexistovaly také proudy realismu a to nejen v krajinomalbě, které chtěly svět a lidský život zachycovat neidealizovaně. V chápání užitého a volného umění byly však v této době velké rozdíly. Mladé generace malířů a sochařů již hledaly nové postupy a odkláněly se od zažitých postupů, kdežto v architektuře a užitém umění ještě dlouho převládalo tradiční pojetí a užívání historizujících slohů.⁸⁵

Na umělecké scéně českých zemí stále převládaly otázky hledání národní identity, „českého“ národního umění. V 70. letech byly myšlenky národní nezávislosti manifestovány stavbou Národního divadla v Praze. Většina umělců zapojených do tohoto podniku byla stále ještě hluboce spojena s akademickou uměleckou tradicí⁸⁶ a jen někteří z nich, jako Josef Václav Myslbek, Vojtěch Hynais, Julius Mařák nebo Mikoláš Aleš se s ní v některých dílech rozešli.

⁸² S prezentací návrhů se setkáváme v pozdějších letech, kdy je tato skutečnost zmiňována na školních výstavách. Viz *Výroční zprávy*, (pozn. 4)

⁸³ Jarmila Brožová, *Historismus. Umělecké řemeslo 1860 – 1900* (kat. výst.), Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, prosinec 1975 – únor 1976, nestr.

⁸⁴ Noël Rileyová (ed.), *Dějiny užitého umění*, Praha 2004, s. 274 – 281.

⁸⁵ Postupně se však tento předěl mezi sférou užitého a volného umění stíral. Proměny v obou oblastech byly později silně provázány a dělení na „volné“ a „užité“ umění bylo kolem roku 1900 téměř zrušeno. Viz *Ibidem* (ed.), s. 274 – 281.

⁸⁶ K těmto tvůrcům patří například mezi sochaři Bohuslav Schnirch a Antonín Wagner a malíři František Ženíšek, Václav Brožík, Josef Tulka, Emanuel Liška a další.

Neorenesance ovládala architekturu a užité umění téměř v celé Evropě a nejinak tomu bylo v českých zemích. Od 70. let se tento historizující sloh prosadil díky své přehlednosti a možnosti uplatnění plastické dekorace. Vyhledávanými vzory pro architekty i umělecké řemeslníky bylo italské umění 15. a 16. století.⁸⁷ Velkým architektem tohoto směru byl Gotfried Semper, tvůrce drážďanského Zwingeru, Dvorního divadla ve Vídni a Uměleckoprůmyslové muzea tamtéž. Semper ale prosazoval tvůrčí přístup, založený na pochopení principů slohu, nikoli přesné kopírování historických předloh.

V českém jazykovém prostředí byla neorenesance rovněž převládajícím stylem. Uplatňovala se i zde jak v architektuře, tak také v užitém umění. V této době národního uvědomování a vymezování se vůči německé oblasti bylo zároveň aktuální téma „českého“ pojetí neorenesance, která se uplatňovala hlavně v architektuře. Odlišovala se od „mezinárodního“ neorenesančního stylu používáním detailů přejatých z architektury 16. století v českých zemích.

Svou tvorbou v duchu historismu a převládající neorenesance tedy valašskomeziříčská „Odborná škola pro rýsování a vzorkování spojená s učebními dílnami pro stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví“ nevybočovala z převládajících evropských proudů v oblasti užitého umění. Díky centrálnímu systému školství a provázanosti s vídeňským prostředím, se v tvorbě profesorů školy neprojevují stopy po hledání „českého“ neorenesančního stylu.⁸⁸

Učební postupy nebyly na nově zakládaných státních odborných školách zpočátku plně ustáleny, což znesnadňuje interpretaci jejich vztahu k uměleckořemeslnému vzdělávání v dalších evropských zemích. Anglický systém školství, s jednotnou formou výuky, kopírováním a šířením

⁸⁷ Jarmila Brožová, Historizující tendence v českém uměleckoprůmyslovém řemesle 1885 – 1900, in: Emanuel Poche - Alena Adlerová - Jarmila Brožová (et. al.), *České užité umění 1885 – 1985 ze sbírek uměleckoprůmyslového muzea v Praze k stému založení muzea* (kat. výst.), Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, Praha 1987, s. 17.

⁸⁸ Ředitel školy byl Němec a podle některých zpráv také více držel ochrannou ruku nad žáky školy, kteří byli německé národnosti. Alois Jaroněk, Mé vzpomínky na c. k. odbornou školu z r. 1882 – 1889, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 17 – 18.

uměleckořemeslných předloh a hlavní složkou výuky, kterou byla kresba, byl nejspíš zpočátku rakousko-uherským odborným školstvím přejímán.⁸⁹

Přesto se již v počátcích odborného školství v monarchii vyskytla snaha o ustanovení vlastních učebních postupů. Již od roku 1873, kdy byly zakládány první odborné dřevařské školy na území českých zemí, byla jednotně na všech školách tohoto typu zavedena výuka kreslení. Také byla ustanovena komise, která měla celkový učební plán škol sjednotit. V jejím čele stanul Rudolf Eitelberger von Edelberg, ředitel Uměleckoprůmyslového muzea ve Vídni.⁹⁰ Spolu s dalšími členy komise měl určit hlavní zásady, podle kterých by probíhala výuka kreslení.

Sestavením učebního plánu byl následně pověřen školní rada a zemský inspektor kreslení Anton Anděl.⁹¹ Jeho „Základy ornamentální nauky o tvaru“ obsahovaly tři hlavní oblasti kresby, které si měli žáci postupně osvojit.⁹² Nejprve žáci překreslovali základní geometrické tvary, poté konstruovali základní tělesa a následně kopírovali historické předlohy a učili se stylizaci rostlin.⁹³ Stylizace rostlin byla nejspíš vyučována i formou modelování ze sádry [8], pod vedením Vendelína Remesche, který tento předmět vyučoval ve všech ročnících denní školy.⁹⁴

Výuka kresby byla zavedena na všech odborných školách a byla jí přikládána velká váha. Nešlo zde ani tak o rozvíjení talentu žáků nebo o

⁸⁹ Lada Hubatová - Vacková, (pozn. 26), s. 8.

⁹⁰ Lada Hubatová – Vacková, *Tiché revoluce uvnitř ornamentu*, Praha 2011, s. 20. Rudolf Eitelberger, jako ředitel Uměleckoprůmyslového muzea, založeného v roce 1864, stál v čele osvětové instituce, které měla podle dobových snah o pozvednutí úrovně uměleckořemeslné tvorby, formovat vkus laické veřejnosti. Zároveň ale určoval způsob výuky na odborných a průmyslových školách, což byl další ze způsobů zkvalitňování úrovně řemesel a průmyslu. Eitelbergerovou osobou jsou tak téměř symbolicky spojeny obě hlavní oblasti, na které se hnutí za obrodu řemesel soustřeďovalo.

⁹¹ V seznamu učebních pomůcek OŠPRV ve Valašském Meziříčí sice není Andělův text uveden, nicméně podle programu školy z roku 1881 se jeho učební postupy uplatňovaly ve výuce v přípravném kurzu v předmětu „počáteční rýsování od ruky.“ Viz (pozn. 59).

⁹² Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 20.

⁹³ Ibidem, s. 20. Ve valašskomeziříčské „Odborné škole pro rýsování a vzorkování spojené s učebními dílnami pro stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví“ žáci plnili tuto třídu úkolů v předmětech „elementární kreslení a geometrické rýsování,“ „geometrie, projekce a nauka o stínu,“ na poznání a kopírování historických předloh byly zaměřeny předměty „kreslení od ruky dle modelů“ a „architektonické tvaroznalství.“ Viz C. k. *odborná škola pro zpracování dřeva*, (pozn. 46), s. 22.

⁹⁴ Vendelín Remesch působil na škole mezi lety 1879 – 1883. Viz Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 40.

tříbení jejich manuální kreslířské zručnosti. Kresba měla u žáků rozvíjet jejich syntetické myšlení a naučit je jasně a srozumitelně formulovat základní konstrukční prvky užitých předmětů a vhodně je doplňovat ornamenty.⁹⁵

Na OŠPRV ve Valašském Meziříčí byla výuce kreslení podle výše popsaných zásad věnována stejná péče, jako na ostatních odborných řemeslných školách Rakouska-Uherska. Kromě vyučovaných předmětů tuto skutečnost dokládá až téměř programové prohlášení. Na škole „[...]obzvláště pěstuje se pro příští povolání žáka důležité odborné kreslení a vzhledem k umělecko-průmyslovému směru ústavu studium různých architektonických a ornamentálních uměleckých tvarů[...]“⁹⁶

Z uvedeného srovnání je patrné, že OŠPRV ve Valašském Meziříčí byla od počátku součástí systému školství v rakousko-uherské monarchii a to jak v oblasti uměleckého zaměření, které odpovídalo dobovým proudům, tak také v oblasti pedagogicko-didaktické. Na škole byly uplatňovány nejnovější učební postupy obzvláště ve výuce kreslení, zaváděné na státních školách Rakouska-Uherska.

⁹⁵ Kresba na odborných a průmyslových školách kladla důraz na tři hlavní oblasti: „[...]1) *pregnance a jasnost lineární kresby (...)*, 2) *rigorózní technické kreslení a měřictví a konečně nejtěžší, nejkompexnější úroveň kresby, kterou bylo 3)komponování ornamentálních vzorců [...]*“ Viz Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 20.

⁹⁶ C. k. odborná škola pro zpracování dřeva, (pozn. 46), s. 15.

3. 2. C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1882-1891

V roce 1882 měla valašskomeziříčská škola název „C. k. odborná škola pro průmysl dřevařský ve Valašském Meziříčí“ (dále též OŠPD ve Valašském Meziříčí). Název byl v roce 1883 změněn a až do roku 1918 se škola jmenovala „C. k. odborná škola pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ (dále též OŠPSD ve Valašském Meziříčí).

V roce 1882 nastalo další období rozvoje „C. k. odborné školy pro průmysl dřevařský ve Valašském Meziříčí.“ Odborné školství přešlo nově pod správu C. k. ministerstva kultu a vyučování.⁹⁷ Rakousko – Uherská monarchie reagovala na výše popsané trendy průmyslového vyučování vycházející z Anglie a prostřednictvím C. k. ministerstva kultu a vyučování chtěla plně sjednotit organizaci i učební osnovy dřevařských průmyslových škol.⁹⁸

Podle anglického systému odborného školství byly povinnou součástí výuky na státních školách c. k. monarchie „základy kreslení a geometrie,“ „nauka o obchodu,“ „počty a účetnictví.“⁹⁹ Další neodmyslitelnou součástí výuky na řemeslných školách byla výuka ornamentu. K výuce byla téměř v celé Evropě hojně používána kniha ornamentálních forem Owena Johnese *Grammar of Ornament*, vydaná v Anglii v roce 1856.¹⁰⁰

Centrální řízení školství mělo zajistit, že odborné školy budou „[...]pracovati vědomě ku svému cíli a účinkovati v duchu oněm intencí, jež vycházejíce ze středu říše nemají za princip pouze federovati blaho jednotlivců, nýbrž blaho veškeré průmyslové produkce v říši. Než nejen školy, ale všichni účastnění (sic!) činitelé jen tenkrátě zdárně účinkovati budou, pakli se s hlavními myšlenkami vysokého úřadu pro vyučování zcela ztotožní, pakli jejich usilování

⁹⁷ Devátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 70), s. 1.

⁹⁸ Ibidem, s. 11.

⁹⁹ Všechny tyto hlavní předměty byly zastoupeny od roku 1882 i ve výuce na C. k. odborné školy pro průmysl dřevařský ve Valašském Meziříčí. Viz Ibidem, s. 13. Na vytváření učebních osnov pro uměleckoprůmyslové školy se podílel i Alois Studnička. „[...] Byl jedním z průkopníků centralizovaného uměleckoprůmyslového školství u nás[...].“ Viz Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 85 – 90.

¹⁰⁰ Do němčiny byla kniha přeložena jako „Grammatik der Ornamente – illustriert mit Mustern von der verschiedenen Stylarten der Ornamente in 112 Tafeln, London – Leipzig 1865. Viz Ibidem, s. 259.

*solidárně souviseti budou se snahami rozhodujících činitelů[...].*¹⁰¹ Ke splnění těchto cílů mělo napomoci i nové odborné periodikum „*Centralblatt für das gewerbliche Unterrichtswesen in Österreich*,“ vydávané nákladem A. Hödlera od roku 1882 ve Vídni.¹⁰²

Ve školním roce 1882/1883 byla výnosem C. k. ministerstva kultu a vyučování zúžena účast OŠPD ve Valašském Meziříčí na zakázkové výrobě nábytku. Dle nařízení z 18. října 1882 měla „[...]se odborná škola přisně varovati více vyrábějící než vyučují činnosti v dílnách a takto setříti se sebe (sic!) ráz státní továrny“[...].“ Ministerstvo nechtělo, aby škola byla konkurencí pro místní řemeslníky a podniky. Od tohoto roku se škola podílela na zakázkách jen omezeně a pro zakázky, kterých se nemohla ujmout, doporučovala řemeslníky, často i své absolventy.¹⁰³

Význam OŠPSD byl vyzdvížen v následujícím školním roce, kdy C. k. ministerstvo kultu a vyučování veřejně vyhlásilo rovnocennost vzdělání poskytovaného na odborné škole s vyučením u mistra.¹⁰⁴ Toto zrovnoprávnění odborného školství, výhoda systematické teoretické i praktické přípravy v jeho rámci a možnost dalšího vzdělání, byly jistě důvody, proč počet studentů odborné školy stále rostl.¹⁰⁵

V důsledku těchto změn byl upraven učební plán OŠPSD a to hlavně teoretické předměty.¹⁰⁶ Výuka „odborného kreslení,“ kterou vedli dříve

¹⁰¹ *Devátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 70), s. 11. Za „zúčastněné činitele,“ můžeme myslím v daných souvislostech považovat nejen průmyslníky dřevozpracujících podniků, ale tak jejich zákazníky.

¹⁰² Toto periodikum mělo za úkol rozšiřovat technologické i slohové novinky v umělecko-řemeslných oborech a to jak na odborných školách, tak také mezi řemeslníky v praxi. Poskytovalo možnost šíření kvalitních předloh širokému okruhu čtenářů, což bylo dalším předpokladem rozvoje řemesel. Na vznik tohoto periodika upozornila *Devátá výroční zpráva*, (pozn. 70), s. 12.

¹⁰³ Myšlenka cvičení žáků při práci na skutečných zakázkách nebyla špatná a seznámila žáky více s živnostenskou praxí. Navíc pro ně práce na zakázce mohla být motivací. Nevíme, jestli se proti tomuto směřování školy postavili místní řemeslníci a ani jaké argumenty vznesli, výsledkem však bylo, že škola začala více usilovat o získání statutu „státní školy.“ Žáci školy přestali dostávat týdenní „výplaty“ a jejich jediným příjmem byla stipendia a podpory. Viz *Ibidem*, s. 6.

¹⁰⁴ *Desátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí za školní rok 1883 – 1884 s dodatkem obsahujícím zprávu o všeobecné pokračovací škole průmyslové s c. k. odbornou školou spojené ve školním roce 1883 – 84*, Valašské Meziříčí 1884, s. 5. K výběru učení u mistra často vedly materiální důvody. Místní většinou zabezpečovali svým učňům a tovaryšům byt a stravu. To se snažila škola kompenzovat stipendii pro nemajetné studenty.

¹⁰⁵ V tomto školním roce navštěvovalo školu celkem 113 žáků denní a pokračovací školy. Viz *C. k. odborná škola*, (pozn. 46), s. 14.

¹⁰⁶ *C. k. odborná škola*, (pozn. 46), s. 2.

vedoucí jednotlivých dílen, byla přidělena nově přichozímu učiteli školy, Vilému Čapkoví. „Architektonické tvarosloví“ vyučoval ředitel Franz Rosmaěl a „technologické výklady“ vedli vedoucí jednotlivých dílen. Rozšířena byla výuka „perspektivy“ a naopak méně vyučovacích hodin připadlo „nauce o stínu.“ „Nauka o slohu architektonických tvarů“ byla přesunuta do třetího ročníku. Výuka tohoto předmětu probíhala prakticky formou kopírování předloh historický slohů [9]¹⁰⁷ a byla doplněna nově vzniklou přednáškou o „dějinách, vývoji a charakteristických tvarech nejznamenitějších slohů architektonických všech časů.“¹⁰⁸

Od školního roku 1882/1883 byl zvýšen počet pedagogů.¹⁰⁹ Změny v tomto roce a podstatné rozšíření výuky si vyžádaly nové vyučovací prostory, což bylo vyřešeno pronajmutím čtyř místností v domě č. p. 69 ve Valašském Meziříčí.¹¹⁰

C. k. ministerstvo kultu a vyučování dbalo nejen o vytvoření kvalitních a jednotných vyučovacích osnov na odborných školách. Kvalitu výuky se snažilo podporovat vysíláním odborných učitelů na studijní cesty. Učitelé zde měli možnost studovat postupy vyučování na jiných státních školách Rakouska-Uherska, nebo navštívit výstavy prezentující soudobou uměleckořemeslnou tvorbu. Ministerstvo poskytovalo vyučujícím také stipendia, určená na pokrytí cestovních nákladů.

Učitelé školy Vendelín Remesch a Josef Steindl tak podnikli ve školním roce 1882/1883 cestu do Norimberka a Terstu za účelem studia tamních výstav.¹¹¹

V následujícím školním roce 1883/1884 navštívil Franz Rosmaěl *Zemskou výstavu* v Curychu, kde byly prezentovány „*techniky ve dřevě*.“ Ferdinand Ressel navštívil C. k. odborné školy v Králíkách, Chrudimi a Hradci Králové.

¹⁰⁷ Studijní kresby jsou sice z pozdějších let, ale způsob výuky byl i 90. letech 19. století v těchto předmětech prakticky totožný.

¹⁰⁸ Přednášky zaměřené na architekturu vedl Franz Rosmaěl. Viz *Devátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 70), s. 5.

¹⁰⁹ Na škole vyučovalo 10 pedagogů. Nový učitel kreslení Vilém Čapek, dříve učitel kreslení II. Německé reálky v Praze, Jan Burkert byl přijat pro spravování administrativy. Vedoucí truhlářské dílny Františka Boes byl poslán do Vídně, aby zdokonalil své znalosti „*odborného kreslení pro školy dřevotechnické*.“ v kurzu C. k. uměleckořemeslné školy u profesora Oskara Beyera. Viz *Ibidem*, s. 4.

¹¹⁰ *Ibidem*, s. 6.

¹¹¹ *Ibidem* s. 5.

Gustav Krause a Josef Guth rozšiřovali své znalosti na *Čtvrté průmyslové výstavě nábytku ve Vídni*.¹¹² Nové poznatky, čerpané na výstavách a na dalších odborných dřevařských školách byly pak uplatněny ve výuce na škole ve Valašském Meziříčí.¹¹³

Josef Steindl podnikl v roce 1884 studijní cestu do Benátek a Verony. Nejspíš se zaměřoval na studium renesančního umění, protože v duchu neorenesance prováděl řadu zakázek. Ve zmíněném roce pracoval na „[...]návrhu v sestavení architektonicky rozděleného a v italské renaissanci bohatě ozdobeného rámu na obraz (určeném pro reprodukci Rafaelovy (sic!) Athénské školy) [...]“. Za tuto práci získal v soutěži o cenu hraběte Egberta Belcrediho první cenu.¹¹⁴

Od 27. března 1884 byly na valašskomeziříčskou školu postupně posílány „umělecko-živnostenské předlohy“ [10],[11],¹¹⁵ které pod vedením profesora Hermanna Herdtleho vznikaly na „C. k. umělecko-živnostenské škole“ ve Vídni.¹¹⁶ Tyto předlohy sloužily k šíření kvalitních uměleckořemeslných vzorů, a to nejen na odborných školách, ale jejich prostřednictvím také do tvorby místních řemeslníků. Vzory byly v následujících letech kopírovány učiteli Josefem Steindlem, Gustavem Krausem a Josefem Burkertem a sloužily jako učební pomůcky pro OŠPSD ve Valašském Meziříčí,¹¹⁷ či byly poskytovány dalším školám.¹¹⁸

Kromě studijních cest stálých vyučujících OŠPSD ve Valašském Meziříčí, byla výuka obohacena také přednáškami hostujících učitelů a to hlavně v oblasti „pozlacování“, „staffirování“ a v „různých způsobech vytváření okrasných ornamentů“ [12].¹¹⁸

¹¹² Desátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 104), s. 7.

¹¹³ Novinky zaváděné na škole se týkaly hlavně nových způsobů závěrečné úpravy dřeva, jeho moření apod. Zprávy o nových postupech jsou součástí výročních zpráv školy. Zde jsou také prezentovány studijní cesty, které učitelé podnikali. Viz *Výroční zprávy*, (pozn. 4).

¹¹⁴ Jedenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 76), s. 6.

¹¹⁵ Tyto předlohy mají většinou formu menších dřevěných desek s ukázkami intarzie dřevem nebo perletí, vyřezávaných, vypalovaných nebo malovaných ornamentů. Jsou součástí sbírkového fondu „Dřevařská škola“ v Muzeu regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí.

¹¹⁶ Uměleckoprůmyslová škola ve Vídni, založená roku 1867. *Historismus. Umělecké řemeslo 1860 – 1900*, (pozn. 83), nestr.

¹¹⁷ Desátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 104), s. 9.

¹¹⁸ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 2.

OŠPSD ve Valašském Meziříčí nepracovala však jen na svém vlastním rozvoji, ale pod vlivem myšlenek o obrodě řemesel, vzdělávala i laickou veřejnost, tedy potenciální objednavatele uměleckořemeslných předmětů.

Ředitel odborné školy Franz Rosmaěl v zimním období školního roku 1884/1885 odpřednášel několik populárních přednášek. Témata přednášek byla „Vnitřní zařízení bytu měšťanského,“ „Domácí průmysl v korunních zemích „cislajtánských“ a „Průmysl dřevařský vůbec a se zřetelem na Thonetovo vyrábění nábytku z masivního ohýbaného dřeva zvlášť.“¹¹⁹

Škola poskytovala žákům denní i večerní školy možnosti dalšího vzdělání, jednak přednáškami, ale také svou žakovskou knihovnou. Podle vzpomínek Aloise Jaroňka sice obsahovala spíše cizojazyčnou odbornou literaturu a předlohy, nicméně beletrie psaná česky zde byla již od počátku 80. let. 19. století.¹²⁰

Aby se OŠPSD ve Valašském Meziříčí mohla úspěšně rozvíjet a podílet se na zvyšování úrovně uměleckého průmyslu, bylo nezbytné, aby získala další vyučovací prostory.

Ve školním roce 1887/1888 schválilo C. k. ministerstvo kultu a vyučování přístavbu další školní budovy[13] podle projektu Viléma rytíře z Dodererů, C. k. inspektora průmyslových škol. Stavba měla vzniknout na západní straně současné školní budovy, kterou OŠPSD ve Valašském Meziříčí sdílela s gymnáziem. Novostavba měla vyřešit problémy s nedostatkem prostoru v dílnách, které byly v minulosti provizorně řešeny pronajímáním místností v soukromých domech.¹²¹ Budova byla navržena jako jednopatrová, podsklepená část byla pouze pod učebnami na jihozápadě. V přízemí budova pokračovala kabinety a učebnou truhlářského oddělení. Tato budova podélného půdorysu měla být chodbou spojena s dalšími učebnami v budově společné s gymnáziem. Vnější část budovy měla rustikou členěnou

¹¹⁹ Jedenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 76), s. 7. „Cislajtánské země“ či „Cislajtánie“ bylo označení předlitavských států.

¹²⁰ Alois Jaroněk, Mé vzpomínky na c. k. odbornou školu z r. 1882 – 1889 in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 18.

¹²¹ Novostavba měla sloužit hlavně pro dílenskou výuku. Čtrnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro průmysl dřevařský a spojené s ní všeobecné pokračovací školy živnostenské ve Valašském Meziříčí za školní rok 1887 – 1888, ve Valašském Meziříčí 1888, s. 3.

podezdívku, která se postupně zvyšovala a vyrovnávala sklon terénu. Fasáda byla členěna velkými okny, klasická sedlová střecha měla řadu vikýřů.¹²²

V roce 1889 byla zahájena stavba na státní náklady a tím mohlo dojít k dalšímu rozšíření výuky.¹²³ V témže roce proběhla na OŠPSD ve Valašském Meziříčí inspekce profesora Viléma rytíře z Dodererů v oblasti umělecké a technické a následující rok zde též inspektor kontroloval stavbu nové školní budovy dílen.¹²⁴

Na denní OŠPSD ve Valašském Meziříčí byly v 80. letech 19. století otevřeny již dříve založené obory „Dílna pro truhlářství,“ „Dílna pro soustružnictví“ a „Dílna pro dřevořezbářství.“ Náplň výuky v těchto dílnách byla shodná s předešlou dekádou, došlo pouze k výše popsaným změnám v rozsahu teoretické výuky. Praktická část vyučování byla více sjednocena v rámci státního odborného školství díky zasílání uměleckořemeslných předloh.

V „Dílně pro truhlářství“ vyučovali v této době tři vedoucí dílen. Mezi lety 1881 – 1889 by vedoucím Josef Guth, 1882 – 1885 František Lux¹²⁵ a Gustav Krause, který přišel na odbornou školu v roce 1883.¹²⁶ Tato dílna vytvářela i v 80. letech 19. století nejvíce nábytek a drobné truhlářské práce v historizujících slozích, nejčastěji neorenesanci[14], jak dokládají zmínky o tvorbě školy prezentované na výstavách. Gustav Krause vyučoval hlavně technice intarzie a napsal několik učebních textů pro potřeby školy.¹²⁷

Výuka byla proměněna v „Dílně pro dřevořezbářství.“ Od 22. září 1884 byl provizorním vedoucím „Dílen pro dřevořezbářství a modelování“ jmenován

¹²² Plány a fotografie jsou ve Státním okresním archivu na Vsetíně, (pozn. 1), inv. č. 607, karta 6. Nejspíš se nejedná o původní Dodererovi plány, ale o zakreslení současného stavu ředitele Albertem Gruberem v roce 1910.

¹²³ Nově byly otevřeny dílny pro „Stavitelské truhlářství,“ „Figurální modelování a dřevořezbářství“ a „Staffírování a pozlacování.“ „Staffírování a pozlacování“ byl kurz, určený pro žáky všech oborů školy, sloužil k rozšíření jejich znalostí. *C. k. odborná škola*, (pozn. 46), s. 5.

¹²⁴ *Ibidem*, s. 4. Budova bývalých dílen OŠPSD je dnes využívána Moravskou gobelínovou manufakturou. Interiéry byly navrženy tak, aby vyhovovaly práci v dílně, stropy jsou zde vysoké a rozloha místností je také poměrně značná, aby zde šlo umístit pracovní stroje.

¹²⁵ Který odešel ze školy ze zdravotních důvodů. Viz *Jedenáctá výroční zpráva*, (pozn. 76), s. 10.

¹²⁶ Vyučoval zde až do roku 1920. Viz Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 39.

¹²⁷ „Spojování dřev pro truhláře,“ „Sborníky intarzií a způsobů zdobení“ a další. Viz Tomáš Rosa, (pozn. 7), s. 30.

Alois Balán¹²⁸ a díky němu byla výuka rozšířena o figurální dřevořezbářství, které se začalo vyučovat společně s původním dřevořezbářstvím ornamentálním.¹²⁹ Od tohoto roku se již škola neorientovala pouze na navrhování a tvorbu nábytku a drobných předmětů, ale také na figurální sochařské práce[15].¹³⁰

OŠPSD ve Valašském Meziříčí se snažila reagovat na aktuální dění v oblasti uměleckořemeslné tvorby. Také ale sledovala zájem o jednotlivé obory mezi svými studenty a možnosti jejich dalšího uplatnění. „Dílna pro soustružnictví“ se postupně proměnila více v pomocný obor „Dílny pro truhlářství.“ To vedlo v roce 1889 k obohacení výuky v „Dílně pro soustružnictví“ o „[...]výrobu dýmek a jejich vystrojení, o zhotovování potřebných předmětů z rohu, kosti, o tlačení v kovu a práce na tak zvaném universálním soustruhu[...]“. Tyto práce byly zpočátku vyučovány externími učiteli a opět měly historizující podobu. Výuky dílny vedl Ferdinand Ressel.¹³¹

„C. k. odborná škola pro spracování dřeva“ otevřela v 80. letech 19. století několik nových učebních kurzů. Ředitel Franz Rosmaěl se v roce 1887 zasloužil o obnovení výuky intarzie. Výuka byla rozšířena také o „vypalování ve dřevě.“ Tím se rozhojnily možnosti ornamentální výzdoby nábytku a také drobnějších užitých předmětů.¹³²

Působnost školy byla ve školním roce 1884/1885 rozšířena otevřením „Kursu pro vyučování zručnostem žáků poslední dvě léta školou povinných.“ Kurz pořádala OŠPSD ve Valašském Meziříčí a vedli jej vyučující odborné školy. Byl určen mládeži z měšťanských a obecných škol. Cílem tohoto programu nebylo v kratší době vštípit mládeži základy řemesla a připravit ji na provozování živnosti, ale spíš v nich vzbudit úctu k rukodělné práci a rozvíjet jejich zručnost a smysl pro materiál. Vedle veřejných přednášek a výstav byly tyto kurzy dalším způsobem jak působit na širokou veřejnost a vychovávat

¹²⁸ Více k osobnosti Aloise Balána viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 2).

¹²⁹ *Jedenáctá výroční zpráva*, (pozn. 76), s. 5.

¹³⁰ Ve výuce modelování byly vytvářeny také figurální práce ze sádry [16],[17].

¹³¹ *C. k. odborná škola*, (pozn. 46), s. 2.

¹³² *Čtrnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 121), s. 5.

novou generaci esteticky citlivých zákazníků.¹³³ V prvním školním roce 1888/1889 tento kurz navštěvovalo 53 žáků.¹³⁴

K dalšímu rozšíření výuky došlo v následujícím roce 1890. Na OŠPSD ve Valašském Meziříčí byla otevřena „Dílna pro vnitřní vybavení kostelů.“ Společně zde pracovali žáci oborů truhlářství, řezbářství, pozlacování a staffírování. Toto oddělení nebylo dalším samostatným studijním oborem školy, ale žáci se zde mohli podle uvážení specializovat na tvorbu vybavení pro sakrální prostory.¹³⁵ Oddělení se zaměřovalo hlavně na realizaci oltářů, často podle návrhů ředitele Rosmaëla, který tyto zakázky sjednával. Svědčí o tom například zpráva, že 18. a 19. července byl na škole vystaven hlavní oltář pro farní kostel v Růžďce „ve slohu renaissančním“ podle návrhu Franze Rosmaëla [18] (č. kat. 1).¹³⁶ Pro týž kostel navrhl ředitel již v roce 1887 kazatelnu [19] a boční oltář [20]. Druhý boční oltář, navržený v roce 1888, byl realizován a je stejně jako hlavní oltář neorenesanční [21] (č. kat. 2).¹³⁷

Aby OŠPSD Valašském Meziříčí více spolupracovala s živnostníky Valašského Meziříčí, Krásna a blízkého okolí, byla v roce 1891/1892 otevřena „Veřejná kreslárna pro živnostníky.“¹³⁸ Veřejná kreslárna byla zřízena, aby v co největší míře působila na místní umělecká řemesla, a to v různých výrobních odvětvích. Živnostníci mohli využívat předloh a pomůcek, které byly na škole k dispozici a zdarma si mohli objednat u učitelů školy zhotovení návrhů,¹³⁹ rozpočtů i detailních kreseb svých zakázek.

Kreslárna, kterou v prvním školním roce navštěvovalo patnáct studentů, byla přístupná v neděli dvě hodiny odpoledne a v zimních měsících v pondělí

¹³³ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 2.

¹³⁴ Ibidem, s. 14.

¹³⁵ Ibidem, s. 2.

¹³⁶ Sedmnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva a spojené s ní všeobecné živnostenské školy pokračovací ve Valašském Meziříčí, školní rok 1890/1891, Přerov 1891, s. 8.

¹³⁷ Tyto návrhy jsou spolu s dalšími uloženy ve Státním okresním archivu Vsetíně, (pozn. 1), inv.č. 684, karton 9.

¹³⁸ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 2.

¹³⁹ Josef Steindl a Josef Guth vytvořili návrhy nábytku pro stolařského mistra F. Čermáka, podle návrhů Josefa Steindla vytvořil Alois Růžička „[...]stůl a židle ze dřeva smrkového, malované, ve slohu nábytku selského[...].“ Absolvent školy Antonín Dubský, působící ve Frenštátě obdržel od školy recepty na polítery a mořidla. Devátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 70), s. 11. Toto je jen příklad spolupráce školy s živnostníky. Zprávy o vytváření návrhů apod. jsou v každé výroční zprávě školy. Devátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 70), s. 11.

dvě hodiny večer. Po domluvě byla možná návštěva učeben i mimo tento stanovený čas. Výuka probíhala mezi 1. říjnem a 1. červnem.¹⁴⁰

OŠPSD ve Valašském Meziříčí svůj rozvoj prezentovala veřejně a hojně se účastnila výstav. Ve školním roce 1882/1883 se škola účastnila *Konkurenční a odborné výstavy technických novinek ve zhotovování stolů*, pořádané C. k. technologickým průmyslovým museem ve Vídni. Valašskomeziříčská škola zde prezentovala „vytahovací skládací stůl z jasanového dřeva.“

V téže době na *Stálé výstavě moravského průmyslového musea v Brně* pro změnu předvedla „[...]bohatě řezbovanou, uvnitř s intarsii (sic!) ozdobenou skříňku na šperky z amerického dřeva ořechového[...]“¹⁴¹

Další výstavou, které se škola v tomto roce účastnila, byla *Speciální výstava technických novotín sedacího nábytku*. Pořádalo ji opět C. k. technologické průmyslové museum ve Vídni. OŠPSD ve Valašském Meziříčí byla oceněna „bronzovou medailí dolnorakouského spolku živnostenského.“¹⁴²

Následující rok 1884 prezentovala OŠPSD ve Valašském Meziříčí svou tvorbu na *Výstavě konkurenční a speciální technických novotín sedacího nábytku*, pořádané toutéž organizací.¹⁴³

O podobě exponátů, vystavených na těchto výstavách, nemáme zprávy. Škola se stále orientovala hlavně na nábytkovou tvorbu, převážně v duchu neorenesance.¹⁴⁴

Opět své práce OŠPSD ve Valašském Meziříčí představila v roce 1886, a to na *Zemské výstavě vévodství Bukovinského v Černovicích*, kde získala za své práce čestný diplom, a na *Výstavě uměleckých předmětů kostelních v C. k. rakouském museu pro umění a průmysl ve Vídni*.¹⁴⁵ Jaké práce byly prezentovány na těchto výstavách, nevíme. Jednalo se patrně nejen o práce truhlářské, ale i řezbářské, snad byly zastoupeny i figurální sochařské práce[22] [23].

¹⁴⁰ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 21.

¹⁴¹ *Jedenáctá výroční zpráva*, (pozn. 76), s. 8.

¹⁴² C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 13.

¹⁴³ *Ibidem*, s. 13.

¹⁴⁴ Alois Balán, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 14-15.

¹⁴⁵ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 13.

Následující rok se OŠPSD ve Valašském Meziříčí účastnila domácí Vánoční výstavy moravského živnostenského spolů v Brně.¹⁴⁶ Představila zde „[...]sbírku drobnějších výrobků truhlářských, soustružnických [24] a řezbářských a několik ukázek ozdobného vypalování ve dřevě[...].“¹⁴⁷

Významná jubilea habsburské dynastie byla příležitostmi pro pořádání oslav a také kulturních akcí. Na podzim roku 1888 se uskutečnila Císařská jubilejní výstava v Brně, pořádaná pod záštitou Moravského živnostenského spolku. Vystavovala zde i OŠPSD ve Valašském Meziříčí. Přípravě na tuto výstavu věnovala velkou péči a vytvořila tyto práce : „[...]salonní skříňku, vykládanou ornamenty bohatě zdobenou, dle návrhu dvorního rady prof. J. Storcka, nábytek do ložnice z mořeného dřeva bukového dle návrhu [...] prof. Oskara Beyera, domácí oltář odborným učitelem J. Steindlem s užitím motivů vlaské (sic!) renaissance navržený s Madonou dle Lucca della Robia, na kteréž práci všechny odbory zastoupeny budou [...] salonní stůl na květiny s bohatou prací soustružnickou, dle návrhu ředitele Rosmaëla[...].“¹⁴⁸

V roce 1889 se škola svými pracemi představila na Jubilejní výstavě C. k. rakouského Musea pro umění a průmysl ve Vídni.¹⁴⁹ Škola nejspíš stejně jako na jiných výstavách prezentovala nábytek, snad i sochařské práce a drobnější předměty.

OŠPSD ve Valašském Meziříčí neprezentovala výsledky své práce jen na výstavách. Podle regulí a omezení vyhlášených C. k. ministerstvem kultu a vyučování se částečně podílela na veřejných zakázkách.

Franz Rosmaël ve školním roce 1887/1888 vyjednal u C. k. výsostné severní dráhy, aby dodávka nábytku do nádražních budov na tratích Bílsko – Kojetín, Kojetín – Kalwarya a na Okružním křídle u Krakova byla svěřena truhlářům z měst Valašské Meziříčí a Krásno. Do projektu zapojil i OŠPSD vytvářením rozpočtů, návrhů a sám na práce dohlížel.¹⁵⁰ Škola se nesměla zakázky zhostit

¹⁴⁶ Ibidem, s. 13. Výstava nejspíš sloužila pro srovnání úrovně výuky na odborných školách. Také mohla nabídnout moravským živnostníkům cenný zdroj informací.

¹⁴⁷ Čtrnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 121), s. 5.

¹⁴⁸ Ibidem, s. 6-7.

¹⁴⁹ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 13.

¹⁵⁰ Čtrnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 121), s. 4.

sama, takže alespoň zprostředkovala tuto příležitost některým svým absolventům.

Druhá zakázka byla školou získána roku 1890/1891. Žáci a vyučující „oddělení pro truhlářství“ se zhostili „[...]zhotovení nábytku ve slohu pozdní gothiky pro zasedací síň obecního výboru ve Valašském Meziříčí [25] (č. Kat. [...]).“¹⁵¹

80. léta 19. století byla v Evropském umění ve znamení vítězného tažení mladé generace umělců, často se hlásících k impresionismu, ať už v malbě nebo sochařství. Evropská metropole umění Paříž spěla ke konci této dekády již ke zcela jinému slohu. Byly hledány nové vyjadřovací prostředky nezávislé na historismu, které by odpovídaly změněnému životnímu pocitu člověka závěru 19. století. Mimo Francii se nový secesní stylový proud začal prosazovat až v následujícím desetiletí.

Výtvarné dění v českých zemích se více orientovalo na národní otázky. Významnou a sledovanou událostí bylo otevření obnoveného Národního divadla v roce 1882. Divadlo mělo být nejen oslavou národní minulosti, které vzdali hold nejvýznamnější současní výtvarní umělci, ale také manifestací kulturních ambic českého národa.

V oblasti uměleckého řemesla od 80. let 19. století stále sílil zájem o britské hnutí Arts and Crafts. Nadšení budily výrobky firmy Morris & Co jak na výstavách v Anglii, tak také na kontinentě. Morrisovi spolupracovníci nevytvořili v rámci firmy žádný jednotný styl, ale základní principy,¹⁵² kterými se jejich tvorba řídila, měly vliv nejen na secesní umění, ale také na avantgardní směry 20. století. Inspiračními zdroji pro návrhy užitého umění a nábytku byla příroda, ale také umění východní a byzantské. Pro Morrisovu firmu často pracovali architekti Charles Robert Ashbee, Ernest Gimson, Charles Francis Annelsey Voysey, kteří vytvářeli návrhy uměleckořemeslných prací.¹⁵³

¹⁵¹ Sedmnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 136), s. 6. Tento nábytek se dochoval a je vystaven ve stálé expozici Muzea regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí. Jeho replika se nachází v zasedací místnosti městského zastupitelstva ve Valašském Meziříčí.

¹⁵² Vždy byl kladen důraz na účel a jemu odpovídající dekoraci, ceněna byla hlavně jednoduchost a práce s materiály podle jejich přirozených vlastností. Viz Noěl Rileyová (ed.), (pozn. 84), s. 274 – 282.

¹⁵³ Tento přístup byl stále častější a v secesním umění i velice žádoucí. Ideálem bylo vytvoření esteticky působivého Gesamtkunstwerku.

Uměleckořemeslné hnutí v Anglii však stálo v 80. letech 19. století ještě trochu mimo proměny užitého umění na evropském kontinentě a nebylo jimi příliš zasaženo. Od 80. let ovládalo evropské užité umění neobaroko a neorokoko a dalším proudem byl japonismus.¹⁵⁴

V umění českých zemích v 80. letech 19. století stále vládla neorenesance a to jak v architektuře, tak také v uměleckém řemesle. Čeští vlastenci však začali hledat také vlastní národní neorenesanční styl. K jeho vytvoření byly používány renesanční architektonické detaily, jako psaníčková sgrafita, římsy s lunetovými výsečemi a členěné štíty. České neorenesance se ale neomezovala pouze na architekturu, její formální prvky byly aplikovány i na užité předměty. Kromě již zavedených historizujících slohů se začalo prosazovat i neobaroko a neorokoko. V širších vrstvách se obliba těchto slohů prosazovala jen pozvolna, postupně však byla objevováno české umění 17. a 18. století. V atmosféře národního uvědomování tyto příklady silně působily. Navíc neobaroko poskytovalo svým tvůrcům podstatně větší volnost než neorenesance.¹⁵⁵

Významným krokem v oblasti výtvarného vzdělávání v českých zemích, bylo roku 1885 založení Uměleckoprůmyslové školy v Praze. Byla jedinou státní institucí poskytující vyšší vzdělání v oblasti uměleckých řemesel a průmyslu v českých zemích.¹⁵⁶ „Vzorovou“ institucí při jejím založení byla Uměleckoprůmyslová škola ve Vídni, která vznikla o osmnáct let dříve. V počátcích své činnosti se škola zaměřovala na navrhování drobnějších uměleckořemeslných předmětů a doplňků architektury.¹⁵⁷

První ředitel školy František Schmoranz, autor návrhu budovy školy, byl představitelem historizující tvorby. Také díky jeho osobě byla tvorba školy orientována tímto směrem.¹⁵⁸

¹⁵⁴ *Historismus. Umělecké řemeslo 1860 – 1900*, (pozn. 83), nestr. Japonismus se později ukázal jako mocný inspirační zdroj secesního umění.

¹⁵⁵ Jarmila Brožová, (pozn. 87), s. 17 – 18.

¹⁵⁶ Pražská akademie byla institucí soukromou, nikoli státní. Stejně jako síť odborných škol, i UPŠ měla za úkol „[...]vychování v umění dovedných sil pro umělecký průmysl a vycvičení učitelských sil pro vyučování umělecko – průmyslové[...]“ Viz Martina Pachmanová - Markéta Pražanová (eds.), *Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze 1885 – 2005*, s. 16.

¹⁵⁷ *Ibidem*, s. 16.

¹⁵⁸ *Ibidem*, s. 18.

Studium bylo děleno do dvou stupňů. Studium na všeobecné škole trvalo tři až pět let, přijímání byli žáci starší čtrnácti let. Dále mohli studenti pokračovat na „speciálních školách,“ těch bylo na Uměleckoprůmyslové škole několik. Postupem času se měnily názvy jednotlivých speciálních oddělení a nové studijní obory přibývaly, základní struktura školy se však neproměnila až do počátku 20. století. Speciální oddělení pokrývala výtvarné obory kresby, malby a architektury.¹⁵⁹

Ač byla Uměleckoprůmyslová škola vyšší formou vzdělání než OŠPSD ve Valašském Meziříčí, byla na obou školách obdobná dvoustupňová forma výuky. Přípravný kurz, který měl spíš obecné zaměření, následovalo studium odborné.¹⁶⁰

Velmi příbuzné byly i předměty obou škol s velkým důrazem kladeným na výuky kresby. Na Uměleckoprůmyslové škole bylo zavedeno „kreslení a modelování podle sádrových předloh,“ stejně jako na OŠPSD ve Valašském Meziříčí. Na rozdíl od valašskomeziříčské školy, byly v Praze součástí výuky také kresba a modelování podle živých modelů.¹⁶¹ Na Uměleckoprůmyslové škole, stejně jako na škole valašskomeziříčské, studenti kopírovali vzorové výtvarné předlohy a cvičili se v navrhování vlastních dekorativních kompozic. Součástí výuky na obou školách byla rovněž geometrie a výuka perspektivy, „průmyslové počtářství“ a účetnictví.

Výtvarným zaměřením se Uměleckoprůmyslová škola hlásila k neorenesanci. Výtvarné umění v českých zemích se rovněž orientovalo na historismy, jak potvrdila i *Všeobecná jubilejní výstava* v Praze v roce 1891. Poprvé byly na této výstavě veřejně prezentovány práce učitelů a studentů

¹⁵⁹ Od roku 1898 vedl obor „ornamentálního a figurálního kreslení“ František Ženíšek, „figurální a ornamentální modelování“ vyučoval Josef Václav Myslbek, „odbornou školu pro dekorativní architekturu“ vedl Bedřich Ohmann, „speciální školu pro malbu květin“ vedl Jakub Schikaneder, „speciální školu pro dekorativní modelování“ vedl Celestin Klouček a „speciální školu pro umění řezbářské“ vedl Jan Kastner. Dále byla na škole otevřena oddělení pro ženy, „dámská škola pro kresbu a malbu,“ „dámská škola pro vyšívání“ a výuku doplňoval „večerní kurz kreslení.“ Viz *Ibidem*, s. 18 – 24.

¹⁶⁰ C. k. odborná škola, (pozn. 46), 27 s. Rozdíl je samozřejmě v délce studia na obou školách.

¹⁶¹ Na Uměleckoprůmyslové škole probíhala navíc výuka anatomie, „nauka o barvách“ a výklady dějin umění. Uměleckoprůmyslová škola poskytovala absolventům svých „speciálek“ vzdělání, které bylo kvalitou srovnatelné s výukou na Akademiích. Studium se však orientovalo na

Uměleckoprůmyslové školy v Praze. Jejich slohové zařazení nebylo rozhodně sjednocené, nacházely se zde předměty a návrhy neorenesanční, neogotické i neobarokní. V některých dílech byl patrný ohlas myšlenek hnutí Arts and Crafts.¹⁶²

O tom, že by byla výstava navštívena učiteli OŠPSD ve Valašském Meziříčí, nemáme zprávy. Přesto na Uměleckoprůmyslové škole v Praze i na odborné valašskomeziříčské škole panovalo v 80. letech 19. století příbuzné zaměření výtvarné tvorby i učební postupy.

Ze srovnání těchto dvou škol je možno usuzovat o rozsahu vlivu C. k. ministerstva kultu a vyučování na organizaci výuky uměleckoprůmyslově orientovaných škol, třebaže na různých úrovních vzdělávání. Po roce 1882 C. k. ministerstvo kultu a vyučování skutečně dosáhlo svého cíle a sjednotilo vyučovací postupy.¹⁶³

Kvality výuky na OŠPSD ve Valašském Meziříčí v těchto letech byla hodnocena absolventy školy jako kvalitní. Přestože se mladá generace umělců, studujících na škole v 80. letech 19. století později přiklonila k secesnímu umění, k historismům vyučovaným na škole se ve vzpomínkách stavěli poměrně smířlivě. Studium historických slohů bylo pro umělce podle Bohumíra Jaroněka dobré, jelikož tvůrci našli „[...]nesmrtelnou mluvnici umění[...].“ Bohumír Jaroněk zastával názor, že i díla moderních umělců musí být kvalitou srovnatelná s díly historických dob a musí být stejně jako ona krásná.¹⁶⁴

K výuce na OŠPSD ve Valašském Meziříčí se vyjádřil i její pedagog Alois Balán: „[...]Nejvíce byl (na škole) zhotovován neorenesanční nábytek, něco neobaroka, neogotiky, jak to slohová povaha druhé poloviny předešlého století vyžadovala.“¹⁶⁵

oblast uměleckého průmyslu. Viz. Martina Pachmanová - Markéta Pražanová (eds.), (pozn. 156), s. 18 – 24.

¹⁶² Ibidem, s. 26.

¹⁶³ Výtvarná orientace škol je jistě zdůvodnitelná i tvorbou jejich učitelů a hlavně ředitelů.

¹⁶⁴ Bohumír Jaroněk, Mé Vzpomínky na školu, in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), s. 20.

¹⁶⁵ Alois Balán, Vývoj vyučování v umělecko – průmyslovém směru, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 14 – 15.

¹⁶⁵ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 14.

Podle Jaroňka byl způsob uspořádání odborných škol Rakousko-Uherskou vládou dobrý. Jediný problém viděl v potlačování českého jazyka ve výuce.¹⁶⁶

OŠPSD ve Valašském Meziříčí v této dekádě sledovala současné výtvarné směřování v oblasti užitého umění. Hlavním úspěchem tohoto období však bezesporu bylo ustálení počtu oddělení a náplně výuky.¹⁶⁷ Celkově také vzrostl počet studentů. Ve školním roce 1891/1892 studovalo 258 žáků, ve čtyřech typech studia – v denní škole, v živnostenské pokračovací škole, v kurzu vyučování zručnosti a ve veřejné kreslárně.¹⁶⁸

Stabilizace vnitřního uspořádání školy, úspěchy na výstavách, zlepšení prostředí pro výuku a aktivní zapojení školy do snah o obnovu uměleckých řemesel¹⁶⁹ byly předpoklady velkého rozvoje školy v posledním desetiletí 19. století. Napomohly jistě i postupnému nabývání nadregionálního významu OŠPSD ve Valašském Meziříčí.

¹⁶⁶ Bohumír Jaroňek, Mé Vzpomínky na školu, in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), s. 20.

¹⁶⁷ K čemuž došlo díky nové správě škol C. k. ministerstvem kultu a vyučování.

¹⁶⁸ Poprvé ve školním roce 1884/1885 bylo na „Živnostenské pokračovací škole průmyslové“ otevřeno oddělení též pro dívky. Ke studiu bylo přijato čtrnáct žákyň. Viz C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 14.

¹⁶⁹ Ať již pořádáním výstav, přednášek a kurzů, ale také vytvářením návrhů pro řemeslníky, či přímo zakázkovou tvorbou sakrálních předmětů.

3. 3. C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1892-1903

V závěru 19. století dosáhla „C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ prvního velkého rozkvětu, bezpochyby i zásluhou Franze Rosmaěla ve funkci jejího ředitele. Výuka a produkce školy byla ještě stále ovlivněná historismy, hlavně neorenesancí, kterou ve svých četných návrzích používal jak ředitel školy, tak i Josef Steindl, kteří se jako pedagogové na spolupráci s řemeslníky v praxi podíleli nejvíce.¹⁷⁰

Problémem školy však stále zůstávala její dvojjazyčnost, která komplikovala výklad v hodinách.¹⁷¹ Českými žáky pak bylo negativně vnímáno upřednostňování němčiny v odborném názvosloví. Na skutečnost vzpomínal Bohumír Jaroněk. „[...]Utrakvismus odborných škol[...]byl ve skutečnosti systémem germanisačním. Štěstím žáků odborné školy bylo, že měla vždy pro teoretické předměty vysokoškolsky vzdělané dobré učitele přednášející v bezvadné češtině[...]byli to Vilém Čapek a Jan Dirlam a zejména první měl na své žáky znamenitý vliv svými temperamentními přednáškami, které často odbočovaly od předmětu, aby žáky vedly k širšímu poznání umění[...]“¹⁷² Česky přednášel také Ferdinand Ressel, ale spolu s Dirlamem a Čapkem patřil spíš k výjimkám mezi učiteli. Podle vzpomínek Bohumíra Jaroňka byly české přednášky Franze Rosmaěla o architektuře „[...]směsicí slov řeckých, latinských a německých s českými koncovkami, spojených vazbou moravského dialektu[...]“¹⁷³ K částečnému zrovnoprávnění češtiny došlo díky kroku C. k. ministerstva kultu a vyučování,

¹⁷⁰ Josef Steindl vytvořil ve školním roce 1892/1893 návrhy pro truhláře J. Zahradníka v Krásně, A. Růžičku ve Valašském Meziříčí, A. Dubovského ve Frenštátě, J. Bartoňovi v Hodslavicích, F. Kupkovi v Odrách, jim dodal „[...]řadu návrhů a podrobných nákresů různého nábytku a prvnímu z jmenovaných obstarával též opravu prací z dekorativního dřevořezbářství[...]“ Viz Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevořezbářství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslárna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1892-1893, Plzeň 1893, s. 9.

¹⁷¹ Pokud byl ve třídě pouze jediný žák Německé národnosti, který vyžadoval výklad ve svém rodném jazyce, musel vyučující látku přednášet dvakrát, česky a německy.

¹⁷² Bohumír Jaroněk, Vzpomínky na školu, in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), s. 20 - 21.

¹⁷³ Ibidem, s. 20 - 21.

kteře od školního roku 1892/1893 povolilo česky psanou klasifikaci, na všech průmyslových školách, kde byla vyučovací m jazykem čeština.¹⁷⁴

Ke zlepšení podmínek pro praktickou výuku v dílnách došlo v roce 1895 díky přístavbě „dílny na odlívání sádrou.“ Dílna, která byla kolaudována 13. července téhož roku, byla zřícena pro obor figurální a ornamentální dřevorezbařství k výuce „formování a opravování v sádře.“ Popudem ke stavbě nové dílny na dvoře mezi školní budovou a dílenskou přístavbou byl stále rostoucí počet žáků¹⁷⁵ a potřeba vybaveného pracoviště pro dřevorezbařský obor. Jeho žáci se ve velké míře podíleli na vytváření vybavení kostelů a potřebovali proto odbornější průpravu zaměřenou i na dokončovací práce a opravy.¹⁷⁶

Odborné školství stále spadalo pod správu C. k. ministerstva kultu a vyučování, které určovalo učební osnovy odborných škol a dohlíželo na jejich chod prostřednictvím inspekcí. V 90. letech 19. století proběhla na valašskomeziříčské škole řada těchto inspekcí, a to nejen v oblastech technických a uměleckých, ale i ve směru pedagogicko – didaktickém.¹⁷⁷ Ve školním roce 1896/1897 navštívil školu jako inspektor pro uměleckou oblast výuky Oskar Beyer, tehdejší ředitel C. k. umělecko-průmyslové školy ve Vídni.¹⁷⁸

Aby mohla být kvalita výuky na odborných školách lépe porovnána, zavedlo C. k. ministerstva kultu a vyučování v roce 1903 povinné závěrečné klausurní zkoušky pro žáky absolventských ročníků. V prvním roce se této zkoušce podrobilo dvacet šest žáků OŠPSD ve Valašském Meziříčí, jejich práce

¹⁷⁴ Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 170), s 17.

¹⁷⁵ Ve školním roce 1893/1894 byl počet žáků denní školy, pokračovací školy, kurzu vyučování zručnostem a veřejné kreslírny tři sta dva, v následujícím roce studovalo na škole dvě stě sedmdesát jedna žáků. Viz C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 14.

¹⁷⁶ Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevorezbařství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslírna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1894/1895, Plzeň 1895, s. 3.

¹⁷⁷ C. k. odborná škola, (pozn. 46), s. 4.

¹⁷⁸ K provedení této inspekce byl snad osobou nejpovolanejší, protože škola často používala ve výuce jím vytvořené předlohové materiály. Viz Třiadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevorezbařství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslírna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1896/1897, Valašské Meziříčí 1897, s. 4.

byly odeslány do Vídně, kde odborná porota přikla šestí absolventům peněžitou odměnu.¹⁷⁹

K rozvoji výuky na OŠPSD ve Valašském Meziříčí však přispívalo také C. k. rakouské obchodní muzeum. Jedním z úkolů této instituce bylo navazovat obchodní kontakty Rakousko-Uherské říše se zahraničím. Muzeum zapůjčovalo ze svých akvizic předměty pro průmyslové výstavy a také je rozesílalo na odborné školy za účelem jejich kopírování.¹⁸⁰ Tak bylo rozšiřováno povědomí o stylových proudech v ostatních evropských státech.

Žáci „Oddělení pro truhlářství nábytkové“ na OŠPSD ve Valašském Meziříčí zhotovili v roce 1892 podle vzorů zaslaných C. k. rakouským obchodním muzeem „[...]několik pohovek a židlí v anglickém slohu s vykládanou prací pro boudoir určených[...]“.¹⁸¹

Ve školním 1895/1896 roce žáci téhož oddělení kopírovali pro C. k. rakouské obchodní muzeum ve Vídni „[...]skříň se zrcadlem a „Toilette – Commode“ dle nábytku anglického empirového slohu[...]“.¹⁸² Smysl a použití těchto kopií zahraničního nábytku vysvětluje citace: „[...] Tyto reprodukce mají pak obchodním muzeem odbytu nalézt a tato činnost působiti má na výrobu vývozu schopného zboží pro cizozemské trhy[...]“.¹⁸³ Prostřednictvím tvorby těchto kopií se žáci odborných škol přímo a intenzivně seznamovali se zahraniční tvorbou. Zároveň je možné předpokládat, že zisky C. k. rakouského obchodního musea z prodeje těchto předmětů, mohly částečně pokrývat náklady na zkvalitňování výuky na odborných školách.

I pedagogové OŠPSD ve Valašském Meziříčí se podíleli na zvyšování kvality výuky prostřednictvím sepisování učebních textů. Ve školním roce 1894/1895 vytvořili nové pomůcky pro teoretické výklady Jan Dirlam,

¹⁷⁹ Peněžité odměny za vynikající práce byly jistě motivací pro žáky škol. Viz *Zpráva o školním roce 1902/1903, C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, Brno 1903, s. 13.

¹⁸⁰ Tímto způsobem mohla být také hodnocena kvalita výuky na jednotlivých školách.

¹⁸¹ *Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 170), s. 5.

¹⁸² *Dvaadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevorezbařství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslárna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1895/1896*, Brno 1896, s. 8

¹⁸³ Toto je zajímavý snahy šířit nové techniky a tvarosloví v co nejširším okruhu, prostřednictvím průmyslových škol a k nim přičleněných kurzů pro živnostníky. Zájem o zahraniční uměleckořemeslnou produkci byl tedy motivován také snahou o export výrobků na tamní trh. Viz *Ibidem*, s. 17.

Ferdinand Ressel a Franz Rosmaěl. Po schválení C. k. ministerstvem kultu a vyučování byly tyto texty určeny i pro výuku na dalších příbuzných školách.¹⁸⁴ Velkou výhodou učebnic psaných učiteli školy bylo jistě to, že vycházely přímo z praxe výuky na valašskomeziříčské škole.

Učitelé školy se nadále vzdělávali, aby nové poznatky z oblasti umění a řemesel mohli předávat svým žákům. Franz Rosmaěl podnikl v roce 1892 studijní cesty do Inomostí, kde navštívil Zemskou výstavu. Ve Sv. Ulrichu, sv. Christianu a Wolkensteinu v grödnerském údolí studoval domácí průmysl a zakoupil několik náboženských soch.¹⁸⁵ Tyto sochy mohly na škole sloužit jako předlohový materiál pro oddělení pro vytváření kostelního vybavení.¹⁸⁶

Další studijní cestu podnikl ředitel v roce 1895 do muzea „*Francisco - Carolinum*“ v Linci,¹⁸⁷ do Hallstadtu, kde navštívil místní C. k. odbornou školu, a do Innsbruku, kde studoval sakrální umění.¹⁸⁸ V dalším roce 1896 navštívil Franz Rosmaěl Berlín, kde zhlédl průmyslovou výstavu a následně i zdejší průmyslovou školu.¹⁸⁹

V 90. letech 19. století byl učitelský sbor OŠPSD ve Valašském Meziříčí posílen novými profesory. V roce 1894 na školu přišel nový učitel kreslení, akademicky vzdělaný malíř Václav Hofrichter,¹⁹⁰ který se významně podílel na

¹⁸⁴ *Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 176), s. 6

¹⁸⁵ *Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 170), s. 8.

¹⁸⁶ Jako konzervátor Centrální komise pro památky umělecké a historické spravoval Franz Rosmaěl okresy Místek, Nový Jičín, Moravské Hranice, Přerov, Prostějov, Valašské Meziříčí a Holešov. Každoročně byla publikační činnost tohoto pedagoga velmi obsáhlá, netýkala se pouze památkové obnovy, ale také průmyslového školství. Jako konzervátor Centrální komise pro památky umělecké a historické spravoval Franz Rosmaěl okresy Místek, Nový Jičín, Moravské Hranice, Přerov, Prostějov, Valašské Meziříčí a Holešov. Každoročně byla publikační činnost tohoto pedagoga velmi obsáhlá, netýkala se pouze památkové obnovy, ale také průmyslového školství. V roce 1892 vypracoval Franz Rosmaěl pro olomouckého arcibiskupa „[...]podrobné dobrozdání o opravě starého kostela hřbitovního ve Valašském Meziříčí[...]“. Viz *Ibidem*, (pozn. 170), s. 8.

¹⁸⁷ Oberösterreichisches Landes museum, tedy Hornorakouské zemské muzeum, bylo otevřeno v roce 1895.

¹⁸⁸ *Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 176), s. 6.

¹⁸⁹ Pro C. k. ministerstvo kultu a vyučování sepsal dvě zprávy: „[...]Studii o průmyslovém vyučování města Berlína“ a „[...]nábytkový průmysl na průmyslové výstavě berlínské 1896[...]“. Viz *Třidvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 178), s. 7.

¹⁹⁰ Před příchodem na valašskomeziříčskou školu působil jako učitel kreslení na gymnáziu v Táboře a na české průmyslové škole v Brně. Viz *Dvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro spracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevořezbářství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslárna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných*, školní rok 1893/1894, Plzeň 1894, s. 5. Více k osobnosti Václava Hofrichtera viz *Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů* (pedagogové, č. 6).

tvorbě oltářních obrazů pro oltáře zhotovované na škole, ale také prováděl restaurátorské práce.¹⁹¹

V roce 1895 byl odborným učitelem pro staffírování, pozlacování a dřevořezbářství na odborné škole jmenován absolvent umělecko-průmyslové školy C. k. rakouského musea pro umění a průmysl ve Vídni František Hrachovec.¹⁹² V letech 1901 – 1904 vyučoval na škole kreslení Ladislav Langié,¹⁹³ který studoval pražskou AVU a věnoval se hlavně krajinomalbě. Nově přichozí členové učitelského sboru z posledních let měli často odborné vzdělání v oblasti uměleckých řemesel nebo byli absolventy uměleckých akademií a to jistě vedlo k dalšímu růstu kvality výuky na OŠPSD ve Valašském Meziříčí.

Počet oddělení v denní formě studia, které byly ustanoveny v předešlé dekádě, zůstal na „OŠPSD ve Valašském Meziříčí nezměněn.

Výuku „Oddělení pro truhlářství“ vedl nadále dílenský mistr Gustav Krause, a do roku 1894 zde působil i Josef Tratník. Následující rok 1895 přišel nový vyučující Antonín Vembera.¹⁹⁴ Poměrně krátce na škole vyučovali mezi lety 1893 – 1897 Antonín Gregárek, v letech 1895 – 1898 Andreas Molnár. V roce 1897 přišel do oddělení Eduard Schmied.¹⁹⁵ Pouze jediný rok mezi lety 1898 – 1899 na škole vyučoval Engelbert Řádek.¹⁹⁶

O uměleckém zaměření jednotlivých členů učitelského sboru „Oddělení pro truhlářství“ nemáme zprávy. Celkově se však orientace školy na historizující slohy neproměnila.

Kromě kopií nábytku pro C. k. rakouské obchodní museum ve Vídni pracovali žáci a učitelé „Oddělení pro truhlářství“ také na dalších zakázkách pro profánní prostředí. Ve školním roce 1893/1894 bylo „[...]zařízení kanceláře

¹⁹¹ V tomto školním roce vytvořil olejomalbu Sv. Prokopa pro hornickou kapli v Orlově-Lázy. Viz *Ibidem*, s. 7. V následujícím školním roce 1894-1895 pracoval na osmi portrétech křídou podle fotografií a restaurování obrazu hlavního oltáře kostela ve Valašských Kloboukách. Viz *Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 176), s. 6.

¹⁹² *Dvaadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 182), s. 6. Více o Františku Hrachovci viz *Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 7)*.

¹⁹³ heslo Ladislav Langié, Prokop Toman, (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl II, L – Ž, Ostrava 1993, s. 9.

¹⁹⁴ Na škole vyučoval až do roku 1914. Viz Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 40.

¹⁹⁵ Na škole působil dvanáct let, odešel v roce 1909. Viz *Ibidem*, s. 40.

¹⁹⁶ *Ibidem*, s. 39 – 40.

pana okresního hejtmána ve Val. Meziříčí skoro úplně dohotoveno a pro C. k. střední školu v Uh. Hradišti byl vzor kreslících stolů zhotoven[...]."¹⁹⁷OŠPSD ve Valašském Meziříčí často tvořila vybavení pro nově vzniklé školy. Kromě nábytku vytvářela valašskomeziříčská škola i vzorové učební pomůcky pro výuku kresby nebo odborných předmětů na školách stejného zaměření.¹⁹⁸

V „Oddělení pro truhlářství“ vytvořili žáci v následujícím školním roce „[...]nábytek do ložnice jakož i jiné předměty k zařízení bytu sloužící a to poněvíc dle díla „Předlohy na jednoduchý nábytek“ professorem Oskarem Beyerem vydaného [...].“¹⁹⁹ Ačkoli se tedy řada učitelů školy aktivně podílela na vytváření vlastních návrhů, byly na školu zasílány také předlohy vytvářené v prostředí Uměleckoprůmyslové školy c. k. rakouského musea pro umění a průmysl ve Vídni.²⁰⁰

Vedoucím dílen „Oddělení pro soustružnictví“ byl v tomto období nadále Ferdinand Ressel. Ani produkce této dílny, složená z doplňků nábytku a drobnějších užitých předmětů, se zásadně neproměnila.²⁰¹

Dřevořezbářská dílna byla po celé toto období rozdělena na „Oddělení pro ornamentální dřevořezbářství,“ které vedl Josef Steindl, a „Oddělení pro figurální dřevořezbářství,“ pod vedením Aloise Balána. Ornamentální dřevořezbářství a dokončovací práce vyučoval na OŠPSD Valašském Meziříčí mezi lety 1895 – 1914 František Hrachovec.²⁰² V „Oddělení pro ornamentální dřevořezbářství“ studovalo průměrně dvakrát více žáků, než v „Oddělení pro figurální dřevořezbářství.“²⁰³ V tvorbě dílny, stejně jako na dalších odděleních OŠPSD ve Valašském Meziříčí převládal nadále slohový názor neorenesance a

¹⁹⁷ Dvacátá výroční zpráva C. k. odborné školy, (pozn. 190), s. 8.

¹⁹⁸ Viz Výroční zprávy, (pozn. 4), z období 1874 – 1914.

¹⁹⁹ Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 176), s. 7.

²⁰⁰ Viz Výroční zprávy, (pozn. 4), z období 1874 – 1914.

²⁰¹ Viz Výroční zprávy, (pozn. 4), z období 1892 – 1903.

²⁰² Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 40.

²⁰³ Toto mohlo být způsobeno vyšší náročností studia figurálního dřevořezbářství. Doba výuky na tomto oddělení byla o rok delší, než v ostatních dílnách denní školy, zabírala tedy čtyři roky. Průprava žáků byla zaměřena hlavně na vytváření sochařských prací pro sakrální prostory. Viz Výroční zprávy, (pozn. 4), z období 1892 – 1903.

také neogotiky.²⁰⁴ Obě tyto dílny se významně podílely na tvorbě zakázek pro sakrální prostory.

„Oddělení pro vnitřní vybavení kostelů“ se v závěru 19. století realizovalo několik církevních zakázek. Ředitel školy navázal velmi plodnou spoluprací s farním kostelem v Těšíně. Již v roce 1891 pro těšínskou farnost vytvořil návrhy kostelních lavic[27], dva návrhy oltáře pro hřbitovní kapli se sochou Ukřižovaného[28], [29], oltář mariánské kaple s malbou Madony[30] a boční oltář do presbytáře se sochou Krista[31].²⁰⁵ Kromě výše uvedených oltářů, vytvořil Rosmaěl v roce 1892 návrh oltáře pro příčnou loď farního kostela v Těšíně, zasvěceného svatému Josefu[32].²⁰⁶ Rosmaěl spolupracoval s Těšínskou farností nadále a žáci ve školním roce 1892/1893 v rámci výuky vytvořili oltář *Panny Marie Pomocné* pro kapli stejného zasvěcení a dva „rámy na devotionale“ pro tutéž kapli.²⁰⁷ Franz Rosmaěl vytvořil dva návrhy oltáře. První se sochami andělů [33] a druhý realizovaný návrh[34] z 29. ledna 1892. Návrh rámu [35] vytvořil týž umělec 9. února 1893.²⁰⁸

Rozpracovaný oltář *Panny Marie Pomocné* pro těšínský kostel byl v roce 1892/1893 na OŠPSD ve Valašském Meziříčí vystaven u příležitosti „sjezdu delegátů českého učitelstva moravskoslezského.“ Škola zde prezentovala ukázky svých teoretických i praktických prací, a to kreseb, náboženských a profánních soch, nábytku a „modelovaných prací z hlíny a sádry.“ Pozornosti se těšil i další vystavený oltář *Božího Těla* pro zámek ve Vsetíně, vytvořený žáky školy podle návrhu Franze Rosmaěla.²⁰⁹

Franz Rosmaěl v tomto školním roce vypracoval návrhy pro hlavní oltář[36] (č. kat. 3) a kazatelnu[37] (č. kat. 4) pro farní kostel ve Valašských Kloboukách, obě práce v neorenesančním stylu s množstvím figurálních

²⁰⁴ V jejím duchu vytvořil ve školním roce 1895/1896 Alois Balán „[...] figurální relief v gotickém slohu pro výplň oblouku nade dvěřmi (tympanonu) do farního kostela v Hovězí[...].“ [26] Viz *Dvaadvacátá výroční zpráva*, (pozn. 182), s. 7

²⁰⁵ Návrhy jsou uloženy ve Státním okresním archivu Vsetíně, (pozn. 1), inv. č. 684, karton 9.

²⁰⁶ Konkrétně o tomto oltáři se výroční zprávy nezmiňují. Jeho návrh je uložen ve Státním okresním archivu Vsetíně, (pozn. 1), inv. č. 684, karton 9.

²⁰⁷ *Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 170), s. 5 – 8.

²⁰⁸ Tyto návrhy jsou uloženy ve Státním okresním archivu Vsetíně, (pozn. 1), inv.č. 684, karton 9.

²⁰⁹ *Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 170), s. 6 -7.

prvků.²¹⁰ Dále vytvořil návrh „[...]oltáře do románského kostela v Šibici [38] v rakouském Slezsku[...]“.²¹¹

Žáci školy pracovali i na dalších zakázkách, mimo jiné na sedmi sochách pro sakrální prostory.²¹² V roce 1893/1894 vznikl na škole „[...]oltář se sochami sv. Cyrila a Metoděje, skoro v přirozené velikosti provedených, pro kaply (sic!) v Jasenici, čtyři velké polní kříže po způsobu tyrolském a více různých prací k náboženským účelům [...]“.²¹³

9. července 1894 navštívil školu olomoucký arcibiskup Theodor Kohn a prohlédl si hlavní oltář určený pro farní kostel ve Valašských Kloboukách, vytvořený na škole.²¹⁴ Řadu zakázek pro církve získala škola díky vřelým vztahům svého ředitele s představiteli církve na Moravě. Ti se často sami na školu obraceli s žádostmi o návrhy a ředitel školy byl několikrát jmenován do posudkových komisí určujících budoucí podobu a vybavení sakrálních prostor.²¹⁵

V roce 1894/1895 vytvořili žáci OŠPSD ve Valašském Meziříčí podle návrhu Franze Rosmaëla neorenesanční „[...]hlavní oltář pro kostel v Przně [39] (č. kat. 5), oltář k Božímu Tělu pro továrnu bratří Thonetů v Halenkově [...]“ Pro kostel v Przně navrhl ředitel školy také ornamentální rám pro obraz Madony [40].²¹⁶ Podobu oltáře pro Thonetovu továrnu neznáme. S Thonetovou továrnou²¹⁷

²¹⁰ Ibidem, s. 8. K hlavnímu oltáři ani ke kazatelně se Rosmaëlovy návrhy nedochovaly. V Klobouckém kostele se však dodnes nachází původní oltář. Vytvořen byl v roce 1894, společně s kazatelnou, po generální rekonstrukci kostela. Kazatelna se dnes nachází v depozitu a je stejně jako hlavní oltář v majetku farního kostela ve Valašských Kloboukách. Za doplňující informace, zpřístupnění kazatelny a fotomateriál děkuji panu Mgr. Petru Odehnalovi, Ph.D. z Městského muzea Valašské Klobouky.

Pro valaškokloboucký kostel nepracoval Franz Rosmaël v roce 1892 naposledy. V následujícím školním roce vytvořil návrh „[...]svícnu na velkonoční svíci pro farní kostel ve Val. Kloboukách [...]“ a v roce 1894/1895 vypracoval návrhy „[...]dvou kredenčních stolů [...]“ pro tentýž kostel. Viz Dvacátá výroční zpráva C. k. odborné školy, (pozn. 190), s. 6. - Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 176), s. 5.

²¹¹ Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 170), s. 8.

²¹² Ibidem, s. 8 – 10.

²¹³ Dvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 190), s. 7 – 8.

²¹⁴ Ibidem, s. 4.

²¹⁵ Viz Výroční zprávy, (pozn. 4), z období 1876 – 1907. Například téhož roku byl ředitel Rosmaël Arcibiskupskou konzistoří v Olomouci pověřen, aby „[...]podal podrobná dobrozdání[...]o opravě starých italských fresk (sic!) ve farním kostele v Lešně [...]“ Viz Dvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 190), s. 7.

²¹⁶ Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 176), s. 7.

²¹⁷ Více o Thonetově továrně viz Jiří Uhlíř, Thonet. Porýní – Vídeň – Morava, (kat.výst.), Muzeum umění Olomouc, 17. 5. – 16. 9. 2001, Olomouc 2001, 195 s.

udržoval ředitel stále kontakt, téměř každoročně pro ni doporučoval nejlepší absolventy školy.²¹⁸

I v dalším školním roce vznikaly v „Oddělení pro vnitřní vybavení kostelů“ práce pro sakrální prostory. V oddělení byl vytvořen neorenesanční boční oltář pro farní kostel v Bohumíně[41] (č. kat. 6) zasvěcený Svaté rodině, či oltář Panny Marie se svatou Annou a svatým Jáchymem[42] (č. kat. 7),²¹⁹ boční oltář pro farní kostel v Loučce a další menší sakrální práce.²²⁰ Kromě oltářů pro Bohumín nemáme o podobě těchto prací žádné bližší zprávy. Jejich návrhy se nedochovaly.

V roce 1902 byla svěcena kaple v obci Krhová u Valašského Meziříčí. OŠPSD ve Valašském Meziříčí pro kapli vytvořila komornější neorenesanční hlavní oltář a dřevěné sochy sv. Cyrila a sv. Metoděje[43] (č. kat. 14), jimž je kaple zasvěcena.²²¹

V témže školním roce 1901/1902 byl při OŠPSD ve Valašském Meziříčí škole zřízen „Pokračovací kurz pro učně živností obchodních.“ Výuka probíhala dva roky po sedmi vyučovacích měsících. Byla vždy odpolední po osmi hodinách za týden. Účelem kurzu bylo poskytnout „[...]učňům vzdělání obchodní v té míře, která je nezbytná pro menší kupce[...]“²²² Kurz byl určen jak pro místní živnostníky, tak také pro absolventy školy. Mezi vyučovanými předměty byly vedle německého jazyka, „*krasopis, počty, účetnictví a kupecká korespondence.*“²²³

Škola se však ve své spolupráci a místními řemeslníky neomezovala pouze na výuku v „Pokračovacím kurzu.“ OŠPSD ve Valašském Meziříčí měla „[...]*bezplatně dodávat náčrtky a detailní kresby pro zařízení bytů, stavebních*

²¹⁸ Oba bratři Thonetové také sami prošli Odbornou školou. V roce 1881 absolvovali řezbářské oddělení Hugo Thonet, a truhlářské oddělení Theodor Thonet. Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 41.

²¹⁹ Dochovaly se tři dobové fotografie bočních oltářů, určených pro farní kostel v Bohumíně. Dva z nich byly vytvořeny v polovině 90. let 19. století, avšak nevíme, o který se jednalo ve výroční zprávě ze školního roku 1895/1896. OŠPSD ve Valašském Meziříčí byly pro Bohumínský kostel dodány i další práce. Fotografie jsou uloženy ve Státním okresním archivu Vsetín, (pozn. 1), inv.č. 684, karton 9.

²²⁰ *Dvaadvacátá výroční zpráva*, (pozn. 182), s. 8.

²²¹ František Šigut, *Dějiny farnosti Valašské Meziříčí. Posvátná místa*, Valašské Meziříčí 1940, s. 83.

²²² *Zpráva o školním roce 1901/1902, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, s. 7.

plánů, vnitřní dekorace apod. [...]“ živnostníkům ve Valašském Meziříčí a okolí. Pro tento postup se rozhodlo ředitelství C. k. rakouského musea pro umění a průmysl ve Vídni, aby takto byli „[...]přičinliví živnostníci nejjednodušším a nejkratším způsobem (sic!) informování ... o nynějších zaváděných změnách slohu a vkusu všech vzdělaných států[...].“²²⁴

I v závěru 19. století se OŠPSD ve Valašském Meziříčí účastnila řady výstav.

V dubnu a květnu 1897 proběhla *Výstava slezských a moravských odborných škol oboru umělecko-průmyslového* v Museu císaře Františka Josefa pro umění a průmysl v Opavě. Navštívili ji i vyučující OŠPSD ve Valašském Meziříčí Josef Steindl, Alois Balán, Jan Burkert, Ferdinand Ressel a Robert Černohous.²²⁵ Odborná škola se výstavy aktivně účastnila jak teoretickými, tak praktickými ukázkami své tvorby. V tomto školním roce se intenzivně soustředila pouze na přípravu předmětů určených pro výstavu a na dalších zakázkách nepracovala. Vystaveny byly „[...]kabinetní skříň bohatě vykládaná dle prof. Storcka, skříň s intarziemi dle prof. O. Beyera, [...] garnitura charakteru selského nábytku bohatě řezbovaná [...] jednoduchá garnitura pro jídelnu [...] Soustružnictví bylo zastoupeno řadou menšího potřebného nábytku a různými galanterijními pracemi[...].“²²⁶ Dřevořezbářský obor se prezentoval mimo jiné „[...] kopií naddveřní válečné trofeje dle originálu ze 16. století nalézajícího se ve Vouvru (sic!, Louvru) v Paříži [...] studijními hlavami, čtyřmi světeckými a čtyřmi profánními postavami[...].“ Kostelní vybavení a oltáře na škole vytvořené byly na výstavě představeny na

²²³ Ibidem, s. 7.

²²⁴ C. k. rakouské museum pro umění a průmysl ve Vídni poskytovalo C. k. odborné škole předlohy materiály a ovlivňovalo tím přímo kvalitu výuky a sledování současných uměleckořemeslných trendů na ústavu. Prostřednictvím Odborné školy měly být tyto názory šířeny v co nejširším okruhu řemeslníků a tím měla být zvyšována úroveň řemeslné produkce. *Zpráva o školním roce 1899/1900, C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1900, s. 11.* Jako příklad této spolupráce může být uvedeno, že v roce 1899/1900 „[...]jednomu truhlářskému mistru ve Val. Meziříčí předáno bylo ve škole objednané provedení kostelních lavic gotických pro knížecí arcibiskupskou kapli ve Skaličce. *Plán, rozpočet a model poskytl ústav sám[...].“* Viz Ibidem, s. 10.

²²⁵ *Třicetá výroční zpráva c. k. odborné školy, (pozn. 178), s. 6.*

²²⁶ Ibidem, s. 8.

fotografiích.²²⁷ Fotografií se intenzivně zabývali také dva profesoři OŠPSD ve Valašském Meziříčí, Alois Balán a Václav Hofrichter.²²⁸

Již v tomto roce začaly přípravy na *Výstavu moravských odborných škol* v Průmyslovém muzeu v Brně, která byla připravována na císařský jubilejní rok 1898.²²⁹ Rakousko – Uhersko zamýšlelo prezentovat své umělecko – průmyslové a státní průmyslové školství také na světové výstavě v Paříži v roce 1900. Přípravy byly svěřeny panu dvornímu radovi Arthuru Scalovi.²³⁰ OŠPSD ve Valašském Meziříčí se na přípravách také podílela, jednak vytvářením výstavních exponátů, ale také koordinací prací řemeslníků ve Valašském Meziříčí a Krásně. Franz Rosmaël byl pověřen, aby zdejší živnostníky o účasti na světové výstavě informoval a spolupracoval s nimi na tvorbě nábytku a dalších předmětů, které měly být v Paříži vystaveny.²³¹

V roce 1900 škola prezentovala své práce na *Světové výstavě v Paříži*. Dochoval se program světové výstavy. Kromě uvedení jednotlivých členů komise jsou zde stručně popsána oddělení technické expozice a expozice uměleckořemeslné. Účast na světových výstavách byla velmi prestižní záležitost. Všechny státy se zde snažily prezentovat nejen nejvýznamnější vynálezy z technické oblasti, ale také svou výtvarnou kulturu. To, že expozici Rakouska-Uherska prezentovala i valašskomeziříčská OŠPSD vypovídá o tom, že produkce školy byla považována za kvalitní.²³²

V témže roce „OŠPSD ve Valašském Meziříčí představila své práce na výstavě v C. k. rakouském muzeu pro umění a průmysl ve Vídni.²³³ Vedení muzea zaslalo OŠPSD instrukce ohledně prací, které budou na výstavě prezentovány. Vyžadovalo po škole také zaslání přesných rozměrů, fotografií nebo skic k těmto pracím.²³⁴ Ve dnech 15. – 18. května se ve Vídni konala i „První konference rakouských uměleckořemeslných muzeí.“ Přednášeli na

²²⁷ Ibidem, s. 9. Využívání fotografií pro reprodukci předmětů na uměleckých výstavách jistě nebylo tak běžné jako dnes.

²²⁸ Tomáš Rosa, (pozn. 7), s. 25 – 26.

²²⁹ *Třidvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 178), s. 9.

²³⁰ Ibidem, s. 17 – 18.

²³¹ *Zpráva o školním roce 1897/98, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, s. 10 -11.

²³² Státním okresním archivu Vsetín, (pozn. 1), inv.č. 600, karton 4.

²³³ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 17.

²³⁴ Státním okresním archivu Vsetín, (pozn. 1), inv. č. 600, karton 4.

ní ředitelé a kustodi uměleckoprůmyslových muzeí z Brna, Chrudimi, Grazu, Krakova, Lince, Opavy a dalších měst. Za pražské Uměleckoprůmyslové muzeum se konference účastnil Karel Chytil.²³⁵

Následující rok 1901 byla sekce vídeňské výstavy, věnovaná uměleckoprůmyslovým školám, přenesena do Brna. Na této Výstavě *odborných škol* v Moravském průmyslovém muzeu v Brně vystavovala své práce i OŠPSD ve Valašském Meziříčí. Představila tvorbu všech svých oddělení pracemi sochařskými, nábytkem, řezbářskými dekorativními pracemi a také kresebnými návrhy.²³⁶

Po vzoru vídeňského kongresu byl v Brně uspořádán „První den moravsko-slezských průmyslových škol.“ Jednodenní konference se konala v Moravském průmyslovém muzeu v Brně 25. Května 1901. Účastníci konference si nejprve prohlédli *Výstavu odborných škol* a také sbírky Průmyslového muzea. Jednotlivé přednášky konference se týkaly úrovně vzdělání na uměleckoprůmyslových školách a uplatnitelnosti absolventů. Pozoruhodné byly jistě přednášky o studiu přírody, které mělo sloužit jako základ nového směru uměleckoprůmyslového vzdělávání a přednáška „Der neue Stil“ ředitele Julia Leischinga.²³⁷

Vlivem těchto podnětů se nové tendence ve výuce na odborných školách, směřující od historismů ke studiu přírody, pomalu začaly objevovat i

²³⁵ Kongresová zpráva je uložena v archivním fondu OŠPSD ve Valašském Meziříčí. Je tedy velice pravděpodobné, že se někteří z vyučujících valašskomeziříčské školy konference účastnili, nebo alespoň sledovali její závěry prostřednictvím Kongresové zprávy. Viz Státním okresním archiv Vsetín, (pozn. 1), inv. č. 600, karton 4.

²³⁶ Sochařské práce byly prezentovány dvěma sakrálními sochami – *Madonou* podle Veita Stosse, rámovaným reliéfem *Madony*, a dvěma profánními pracemi – sochou *Kováře* a *Děvčete u studny*. Viz Státním okresním archiv Vsetín, (pozn. 1), inv. č. 600, karton 4.

²³⁷ Ibidem, inv. č. 600, karton 4. Obě tyto přednášky dokládají zájem o nové metody uměleckoprůmyslové výuky, obrat od historismu k reflexi nově vznikajícího stylového proudu secese. Pokud by se učitelé OŠPSD ve Valašském Meziříčí neseznámili s novým slohovým proudem již na výstavách v Paříži nebo ve Vídni a rok dříve, je velice nepravděpodobné, že by alespoň někteří pedagogové nenavštívili konferenci konající se v Brně. Zvláště byla-li součástí programu návštěva výstavy, na které valašskomeziříčské škola prezentovala své práce.

na OŠPSD ve Valašském Meziříčí²³⁸ a nový slohový názor škola prezentovala také ve svém nejbližším okolí na regionálních výstavách.²³⁹

Nový slohový názor secese se začal formovat ve Francii na sklonku 80. let a během 90. Let 19. století se objevil i v ostatních evropských uměleckých centrech v Galsgow, Bruselu, Barceloně, Mnichově, Darmstadtu, Berlíně Vídni a na dalších místech.²⁴⁰ Generace mladých umělců se chtěla rozejít s tradičními akademickými postupy tvorby, které ovládaly uměleckou scénu téměř celé 19. století. Akademická tvorba již nevyhovovala novému životnímu pocitu, silnému duševnímu pohnutí z blížícího se konce století, hledání podstaty věcí a potřeby odklonu od racionálního uchopení světa. Výtvarní umělci začali hledat nové cesty pro vyjádření duševní sebereflexe, stále větší důraz byl kladen na individualitu tvůrce a intuitivní přístup k tvorbě. Inspiraci hledali umělci nejen v exotickém umění, které jim poskytlo nové nekonvenční pohledy a postupy, ale také v mýtech, minulosti a hlavně v přírodě. Ta byla považována za nevyčerpatelnou studnici nových vzorů a východisko pro „pravdivý“ nehistorizující ornament.

Generace mladých umělců usilovala o vytvoření uceleného jednotného prostoru, ve kterém by se architektura doplňovala s nábytkem a předměty uměleckého řemesla. To vedlo architektky, malíře a sochaře k tomu, že se ve velké míře podíleli i na vytváření návrhů užitého umění. Myšlenky o proniknutí umění do každodenního života prosazovali jako první v Anglii John Ruskin, William Morris a představitelé hnutí Arts and Crafts. Secesní tvůrci na jejich sociální myšlenky navázali. I oni chtěli „umění pro všechny,“ dostupné prostřednictvím umělecky hodnotných užitých předmětů.²⁴¹

²³⁸ Ve sbírkovém fondu školy v Muzeu regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí se nacházejí ukázky zobrazení rostlin technikou vypalování ve dřevě [44], intarzie barevnými dýhami [45] a sádrové reliéfy s rostlinnými motivy [46].

²³⁹ OŠPSD pořádala také menší výstavy žákovských prací ve své školní budově. Ve školním roce 1902/1903 byly na výstavě představeny nejen práce jednotlivých dílen školy, ale také učební postupy, prostřednictvím návrhů a kreseb, vytvořených v rámci výuky. Viz *Zpráva o školním roce 1902/1903*, (pozn. 179), s. 11 – 12. Tyto výstavy mohly působit také jako odměna a povzbuzení pro nadané žáky, jejichž práce byly vystaveny.

²⁴⁰ Gabriele Fahr-Beckerová (ed.), (pozn. 29), 424 s.

²⁴¹ Petr Wittlich, *Česká secese*, Praha 1982, s. 7 – 54. Uměleckořemeslná tvorba však nedokázala naplnit cíle, které od ní byly očekávány. Velké množství secesní uměleckořemeslných předmětů jsou sice umělecky kvalitní, avšak velmi exkluzivní díla, vytvořená z drahých materiálů, složitými technologiemi a s velkým podílem ruční práce.

K šíření nových myšlenek secesního umění sloužila periodika, vydávaná uměleckými spolky.²⁴² Ve Vídni, která byla pro OŠPSD ve Valašském Meziříčí nejbližším centrem, vystoupili umělci spolku Wiener Seccesion v roce 1898 svou první veřejnou výstavou.²⁴³

Řada významných architektů, malířů a sochařů se začala podílet na vytváření návrhů pro předměty užitého umění a hranice mezi užitým a volným uměním se postupně stírala. V posledním desetiletí století se i umělecká řemesla začala odklánět od historizujících slohů a prostřednictvím studia přírody hledala vlastní nový umělecký jazyk.

Významným centrem tvorby secesního nábytku bylo francouzské Nancy. Působily zde dvě společnosti předních návrhářů, Emila Gallého a Louise Majorella. Oba se v návrzích inspirovali jednak přírodními principy růstu, ale také studovali tradiční metody výroby nábytku 18. Století ve Francii, které přizpůsobovali současným potřebám.²⁴⁴ V návrzích Hectora Guimarda v Paříži se nejčastěji nacházejí dynamické florální křivky. Vedle těchto tvůrců, kteří se přiklonili k novému secesnímu stylu, byl ve Francii ještě kolem roku 1900 vyráběn také nábytek inspirovaný rokokem, podle návrhů, Eugèna Gaillarda a Edouarda Colony. Nábytek navržený Georgesem De Feure, který vyrobil Siegfriedem Bingem pro Světovou výstavu v Paříži v roce 1900, byl oceněn zlatou medailí.²⁴⁵

V Belgii byli předními návrhářii nábytku umělci Victor Horta a Henry van de Velde. Jejich tvorba se vyznačovala dynamickými křivkami, liniemi vyjadřujícími růst. V Holandsku navrhoval nábytek v naprosto jiném stylu architekt Henrich Petrus Berlage. Jeho tvorbě vévodí důraz na účelnost, konstrukci a závěrečné opracování materiálu.²⁴⁶

²⁴² V roce 1892 vytvořila mladá generace umělců v Mnichově spolek Verein bildender Künstler Münchens, od roku 1896 zde byl vydáván časopis *Simplicissimus* (vycházel až do roku 1967), v témže roce začal vycházet také časopis *Jugend*. Umělci v Darmstadtu vydávali vlivný časopis *Deutsche Kunst und Dekoration* (1897 – 1934). Tribunou nového umění byl v Berlíně časopis *Pan*, vydávaný mezi lety 1895 – 1900. V Paříži byl od roku 1897 vydáván časopis *Art et Décoration* a ve Vídni byl časopisem mladých umělců a secese *Ver Sacrum* (vycházející v letech 1898 – 1903). Viz Gabriele Fahr –Beckerová (ed.), (pozn. 29), s. 221, 417.

²⁴³ *Ibidem*, s. 335 – 339.

²⁴⁴ Noël Rileyová (ed.), (pozn. 84), s. 302.

²⁴⁵ Tento rozpor dokládá nejednotné přijímání nového secesního stylu v oblasti nábytkové tvorby. Viz *Ibidem*, s. 305.

²⁴⁶ Noël Rileyová (ed.), (pozn. 84), s. 307.

Stejné hodnoty vyznávali i návrháři nábytku v Anglii. Za předního představitele tvorby Britských ostrovů můžeme jistě považovat Charlese Rennie Mackintoshe. Svou tvorbu představil ve Vídni v roce 1900 a jistě zapůsobil na mladé architekty Josefa Mariu Olbricha, Kolomana Mosera a Josefa Hoffmanna, kteří vyšli ze školy Otto Wagnera. Ve svých návrzích nábytku rovněž uplatňovali důraz na konstrukci a lineární geometrický styl.²⁴⁷

Jednoduchou konstrukcí a upřednostněním méně náročných technologií se vyznačovala i nábytková produkce mnichovských Vereinigte Werkstätten für Kunst im Handwerk. Jejich předním návrhářem byl Richard Riemerschmid, jehož nábytek byl praktický a jeho estetické kvality hodně vycházely z vlastností užitých materiálů.²⁴⁸

Na umělecké scéně českých zemí se k novému secesnímu slohu přihlásila mladá generace umělců, sdružených ve spolku Mánes. Prostřednictvím spolkových výstav hlásali opuštění úzce národně zaměřeného programu a sledování nových proudů v současném evropském umění. Zájem řady umělců se obrátil k užité tvorbě.²⁴⁹ Secesní umění bylo v centru zájmu nejen umělců, ale jeho zastánci se stali i kritici František Xaver Šalda a Karel B. Mádl, kteří své názory šířili prostřednictvím vlivného časopisu *Volné směry*.²⁵⁰

Ze státních škol na území českých zemí měla k novým slohotvorným podnětům nejbližší pražská Uměleckoprůmyslová škola. V polovině 90. let odešla část vyučujících Uměleckoprůmyslové školy na Akademii výtvarných umění v Praze a jejich místa zaujali noví pedagogové. První známky příklonu k secesi se objevují kolem roku 1897, jako zlomový je chápán příchod Jana Kotěry na Uměleckoprůmyslovou školu v roce 1898. Velkou roli v této slohové proměně sehráli i další vyučující školy Stanislav Sucharda, Karel Mašek, Jan Preisler, ale také na škole působící historik umění Karel B. Mádl. Došlo tedy k paradoxní situaci, kdy se pražská AVU s pedagogy z generace Národního

²⁴⁷ Ibidem, s. 308.

²⁴⁸ Důraz na konstrukci a jednoduchost se objevuje jako jeden z hlavních požadavků již v britském hnutí Arts and Crafts. Německé dílny sice vyznávaly obdobné estetické názory, ale na rozdíl od Hnutí za obnovu řemesel se snažili svou tvorbu přizpůsobit masovější výrobě. Ibidem, s. 308.

²⁴⁹ Alena Adlerová, *Secese a moderna*, in: Emanuel Poche, Alena Adlerová, Jarmila Brožová (et. al.), (pozn. 87), s. 39 – 40.

divadla stále držela tradiční akademické tvorby a jako progresivní nositel nových podnětů se projevila škola zaměřená na užitou, nikoli volnou tvorbu.²⁵¹

Přijetí secesního slohu na Uměleckoprůmyslové škole probíhalo pozvolna. V roce 1900 vytvořila škola pro Světovou výstavu v Paříži vybavení pro pavilon Obchodní a živnostenské komory, který vznikl podle ideové koncepce Jana Kouly a Josefa Fanty. Na tvorbě vybavení „Českého interiéru“ se kromě Uměleckoprůmyslové školy podílely i další pražské dílny a podniky. Podle zadání C. k. ministerstva kultu a vyučování vytvořila Uměleckoprůmyslová škola i vlastní pavilon pro expozici odborného školství. Vystavené předměty této expozice[47] ještě nesly stopy historismů a lidových prvků, spojených s náznaky nového secesního tvarosloví.²⁵²

V této době zvýšeného zájmu o lidskou psychiku a výtvarný projev neškolených tvůrců, se pozornost obracela také ke studiu dětské tvorby. V roce 1900 vznikla mezinárodní organizace (Fédération Internationale de l'Enseignement du Dessin), která dala zkoumání výtvarného projevu dětí a mládeže vědecký rámec.²⁵³ Pravidelně tato organizace pořádala mezinárodní kongresy, které se zabývaly výtvarnou pedagogikou, hlavně v oblasti kresby. První z těchto kongresů se konal v roce 1900 v Paříži.²⁵⁴

V závěru 19. století se postupně měnila koncepce výuky na uměleckoprůmyslových školách. Dřívější metody překreslování historizujících předloh již nevyhovovala potřebám vytváření nových ornamentálních vzorů. Nové postupy ve výuce se jako první objevily v Anglii, kde na tomto poli experimentoval Walter Crane. Kromě studia přírody bylo připojeno cvičení paměti a rozvíjení fantazie.²⁵⁵ V Americe nové metody prosazovali Liberty Tadd a John O. Clark. Ve výuce konstrukce ornamentu byl stále kladen velký

²⁵⁰ K. B. Mádl, *Sloh naší doby, Volné směry IV.*, Praha 1900, s. 157 – 174., F. X. Šalda, *Smysl tzv. renaissance uměleckého průmyslu, Volné směry VII.*, Praha 1903, s. 137 – 138.

²⁵¹ Martina Pachmanová - Markéta Pražanová (eds.), (pozn. 156), s. 28 - 30.

²⁵² Důvodem nejednotnosti bylo také to, že původní koncepci vytvořil Bedřich Ohmann a pavilon dokončil Jan Kotěra. Viz *Ibidem*, s. 30.

²⁵³ Alena Kavčáková, *Organizátorské a teoretické dílo Josefa Vydry v kontextu umělecké a výtvarně pedagogické avantgardy 20. Století*, in: Alena Kavčáková, Hana Myslivečková (eds.), *Josef Vydra (1894 – 1959) v kontextu umělecké a výtvarně pedagogické avantgardy 20. století*, Olomouc 2010, s. 19.

²⁵⁴ Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 252.

²⁵⁵ Kritika kopírování vzorů se v Anglii začala objevovat již po polovině 19. Století a k novým postupům výuky ornamentálního kreslení vybízely již spisy Johna Ruskina. *Ibidem*, s. 49 – 50.

důraz na rozvoj kreslířské zručnosti, ale zkoumány byly i oblasti automatické a obouruční kresby a možnosti volného ornamentu, vázaného pouze na ideu tvůrce, nikoli na vnější skutečnost.

Díky světovým výstavám a mezinárodním kreslířským kongresům se nové postupy výuky šířily celou Evropou. Do českých zemí začaly pronikat až v 90. letech 19. století.²⁵⁶ Dokladem živého zájmu o nové vyučovací metody na odborných školách v českých zemích byla *Výstava anglických škol umělecko-průmyslových a odborných*, pořádaná Umělecko-průmyslovým muzeem v pražské výstavní síni Rudolfiny v březnu roku 1899.

Jako velice přínosné bylo hodnoceno v Anglii zavedené vícestupňové vzdělávání ve výtvarných oborech a výuka kreslení dětí v útlém věku. Vyzdvížen byl velký přínos státu a také britských průmyslníků na rozvoji průmyslového a odborného školství.

Kladně byla reflektována tamější výuka kreslení převážně podle přírodních vzorů. Kopírování historických předloh se ve výukovém programu britských odborných škol uplatňovalo rovněž, ale v podstatně menší míře. Součástí výuky bylo nejen navrhování předmětů, ale seznámení se materiály a technologiemi jejich opracování, což bylo hodnoceno jako velký klad britského odborného školství.

Z vystavených předmětů byly s nadšením přijímány hlavně práce textilní, úprava knih a ilustrace. Výstava prezentovala nejlepší práce žáků odborných a umělecko-průmyslových škol a nezahrnovala ukázky prací všech uměleckořemeslných oborů. Postrádány byly na výstavě „[...]ukázky vynikajícího anglického truhlářství[...]“²⁵⁷

Na OŠPSD ve Valašském Meziříčí převládaly v 90. letech 19. století stále historismy. To bylo způsobeno jednak slohovým zaměřením vyučujících, kteří byli často vyškoleni v historizujících slozích, a také povahou zakázek, na kterých se škola podílela. Vytvářela většinou vybavení pro sakrální prostředí a katolická církev byla ve svých požadavcích poměrně konzervativní.

²⁵⁶ Ibidem, s. 50.

²⁵⁷ (heslo) Ž, *Výstava anglických škol umělecko-průmyslových a odborných*, in: *Volné směry* III, 1899, sl. 355 – 359. Citace poukazuje na znalost nábytku, vytvářeného v dané době v Anglii. Britské odborné školství bylo chápáno jako velmi rozvinuté a díky mezinárodním umělecké i průmyslové prestiži Anglie jako úspěšné.

Pod dojmem stylové proměny umění začaly být historismy, stále používané na odborných školách ještě na počátku 20. století, chápány jako zpátečnický a úpadkový jev. C. k. ministerstvo kultu a vyučování se proto snažilo o další vzdělávání učitelů odborných škol a podporovalo je v navštěvování výstav.²⁵⁸ Ministerstvo také pořádalo pro učitele vzdělávací prázdninové kurzy.²⁵⁹ „[...]Aby učitelé částečně byli odškodněni za pokažené prázdniny, (byly) pořádány kurzy v příjemných městech jako ve Vídni, Solnohradě a Běláku...Učitelé zde byli školeni v „moderním slohu“ [...].“²⁶⁰ V srpnu roku 1902 se Josef Steindl a Alois Balán účastnili „Odborného kurzu pro učitele na státních umělecko-průmyslových školách“ v Solnohradě.²⁶¹ V následujícím roce se toho kurzu měli účastnit Ladislav Langié a Václav Hofriechter.²⁶²

K rozšiřování povědomí o soudobém dění v oblasti uměleckých řemesel mezi učiteli OŠPSD ve Valašském Meziříčí přispívala také účast školy na mezinárodních výstavách v Paříži a ve Vídni. Kongresy ve Vídni a Brně, zaměřující se na problematiku vyučování na odborných školách a na šíření znalostí o „novém slohu,“ byly jistě velmi přínosné a napomohly valašskomeziříčské škole reflektovat soudobé tendence v oblastech didaktiky a výtvarného umění. K většímu uplatnění nových názorů na OŠPSD ve Valašském Meziříčí došlo až v následujícím období.

V roce 1899 slavila OŠPSD ve Valašském Meziříčí pětadvacáté výročí svého založení. Za čtvrt století se škola úspěšně rozvíjela, rozšířila počet svých dílen i připojených kurzů, přijímala nové pedagogy a několikanásobně se zvýšil i počet jejich žáků.²⁶³ Přestože byla tvorba školy na přelomu 19. a 20. století chápána jako již něco překonaného, neutuchající výstavní činnost a

²⁵⁸ Franz Rosmaěl a Josef Steindl navštívili v roce 1902 *Zimní výstavu* C. k. rakouského musea pro umění a průmysl ve Vídni. Viz *Zpráva o školním roce 1902/1903*, (pozn. 179), s. 15

²⁵⁹ Flekačová, (pozn. 6), s. 18.

²⁶⁰ Alois Balán, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 15. „moderním slohem“ byla myšlena secese.

²⁶¹ *Zpráva o školním roce 1901/1902*, (pozn. 222), s. 15.

²⁶² *Zpráva o školním roce 1902/1903*, (pozn. 179), s. 15.

²⁶³ Ve školním roce 1897/1898 studovalo na denní škole i připojených kurzech 290 žáků, v následujícím školním roce 276 žáků. Viz *C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, (pozn. 46), s. 14.

vzdělávání pedagogů byly příslibem rozvíjení nového secesního umění i v této instituci.²⁶⁴

²⁶⁴ Dopisem ze 30. srpna 1903 žádal truhlářský mistr z Uherského Hradiště Josef Balcar OŠPSD ve Valašském Meziříčí o zaslání návrhů „[...]detailů domácí registratury, lékarničky a stojanu pro květiny a kleci ptačí [...] ve slohu české moderny, aneb v obyčejné secesi[...]“ Textová příloha č. 2. Viz Státním okresním archivu Vsetín, (pozn. 1), inv.č. 599, karton 3. Tento dopis může být dokladem postupného pronikání secese na počátku 20. Století do tvorby valašskomeziříčské školy. V tomto archivním fondu se nachází návrh [48], který by mohl být ztotožnitelný s návrhem na „stojan pro květiny“ z citovaného dopisu.

3. 4. C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1903 - 1917

Výtvarný názor secese se nejdříve šířil mezi mladými absolventy „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Bohumír a Alois Jaroňkové, Franta Úprka, Jan Knebl, Štěpán Zálešák, Alois Zedník a František Hrachovec²⁶⁵ svou tvorbou překonali historismy 19. století.²⁶⁶

Pronikání nového secesního stylu do tvorby OŠPSD dokládají kresebné návrhy nábytku s bohatou rostlinnou ornamentikou[49],[50], předlohy dekoru na dřevěných deskách [51], sádrové reliéfní studie rostlin[52] a kresby florálních ornamentů[53].²⁶⁷ Odklon od historismu na OŠPSD ještě urychlil příchod nových pedagogů, architektů, kteří studovali v Praze u Jana Kotěry. V roce 1903 přišel na školu Emanuel Pelant²⁶⁸ a mezi lety 1909 – 1914 na škole učil Jan Šachl.²⁶⁹

Na OŠPSD ve Valašském Meziříčí „[...]zavládl [...] nový duch, žáci byli přinuceni pilně pracovat, skicovat a komponovat, veškerá titěrnost musela stranou. A kolik my dříve promarnili času pedantickým stínováním tuší, křídou a těrkou dle sádrových modelů a předloh. Ani jsme nedýchali při tom, jen aby to bylo jemně provedeno[...].“²⁷⁰ S příchodem nových pedagogů se na škole začaly více uplatňovat odlišné vyučovací metody rozvíjející fantazii žáků a jejich schopnosti tvořit ornamentální kompozice.

Emanuel Pelant se zabýval mimo svou pedagogickou činnost tvorbou geometrických ornamentů, které využíval v návrzích užitých předmětů. Zajímal se také o spontánní umělecký projev dětí. Jako jediný odborný učitel z Moravy absolvoval v létě roku 1909 pětítýdenní „Kurz kreslířský,“ který vedl

²⁶⁵ O těchto umělcích více viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů, Alois Jaroněk (malíři, č. 4), Bohumír Jaroněk (malíři, č. 5), Franta Úprka (sochaři, č. 11), Jan Knebl (malíři, č. 7), Štěpán Zálešák (sochaři, č. 12).

²⁶⁶ Josef Pastorčák - Jirí Demel, Z historie školy, in: Jirí Demel (red), (pozn. 8), s. 12 – 13.

²⁶⁷ Fotografie a kresby jsou uloženy ve Státním okresním archivu Vsetíně, (pozn. 1), inv.č. 680, karton 8.

²⁶⁸ Více o tvorbě Emanuela Pelanta viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 10).

²⁶⁹ V roce svého příchodu do Valašského Meziříčí vytvořil spolu s Emanuelem Pelantem návrh secesního vybavení a výmalby nově zbudovaného valašskomeziříčského evangelického kostela[54] (č. kat. 7). Byl to patrně poslední sakrální zakázka, na které se škola podílela až do počátku 30. let. Více k osobnosti Jana Šachla viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 14).

profesor Franze Čížek v Běláku.²⁷⁰ Pelant o tomto kurzu podal podrobnou zprávu v časopise *Náš směr*.²⁷² Hned v úvodu vytkl rozdíl mezi tradičními metodami výuky kreslení na odborných školách, kdy byli žáci vedeni k přesnému kreslení přírodních objektů, ale bez jakéhokoli důrazu na kompozici. Pelant vyzvedl učební metody Čížekovy, postupující od jednoduchých prvků ke složitějším, přičemž byl kladem důraz na stylizaci a kresbu podle paměti.²⁷³ Náplň kurzu byla rozděleně do pěti okruhů, které si vyučující postupně osvojili a měli je posléze aplikovat školách, kde působili.²⁷⁴

K proměně stylu výuky na OŠPSD ve Valašském Meziříčí došlo také díky důležité změně ve vedení ústavu. Od 1. ledna 1907 nastoupil Franz Rosmaěl na místo inspektora odborného školství ve Vídni.²⁷⁵ Po jednatřiceti letech opustil post ředitele OŠPSD ve Valašském Meziříčí, kterou pozvedl ze skromných počátků a podílel se na vytvoření jejího dobrého jména. Vedení

²⁷⁰ Alois Jaroněk, Mé vzpomínky na c. k. odbornou školu z r. 1882 – 1889, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 18.

²⁷¹ Franz Čížek byl v této době profesorem vídeňské Uměleckoprůmyslové školy. Nezabýval se pouze metodami výuky kreslení, hlavně kreslením z paměti, které prostřednictvím kurzů předával dalším vyučujícím odborných škol. Při Uměleckoprůmyslové škole ve Vídni pořádal víkendové kurzy volného kreslení pro děti ve věku 7 – 14 let. Na počátku 20. století se velmi rozšiřoval zájem o dítě, jeho psychiku a duševní vývoj. Max Verworn ve svých antropozofických úvahách rozvíjel myšlenky „rekapitulační teorie“ Ernesta Haeckela. Podle Haeckela člověk ve svém fyzickém vývoji prodělává veškerá stádia vývoje buněčných organismů. Verworn tento postupný vývoj aplikoval i na psychickou oblast. Podoba pravěkých rytin a umění starověkých národů s výtvarným projevem dětí tuto teorii podle něj podporovala. Rudolf Steiner na tyto myšlenky navázal a dále se zajímal o možnosti evoluce lidského vědomí. K dalšímu evolučnímu kroku v duševní oblasti podle něj mohla vést i správně uchopená výchova dětí, u nichž by se i prostřednictvím kultivace výtvarného projevu, dosáhlo rozvíjení citlivosti, vnímání a kreativity tvoření. Z toho myšlenkového prostředí tedy vycházely vyučovací metody Franze Čížka, které byly v opozici proti dřívějším metodám „otrockého“ kreslení přesných studií podle přírody. Viz Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 135 – 138.

²⁷² Emanuel Pelant, Dekoratívni kreslení. Pokračování kursů kreslířských dle metody profesora Franze Čížka v Běláku roku 1909. In: Josef Vydra (red.), *Náš směr*, roč. II, Brno 1910 – 1911, s. 1 -20.

²⁷³ Menší míra detailů, které se při paměťovém kreslení vytrácely, jednak usnadňovala stylizační postupy a komponování objektů v ploše. K odpoutání od detailních popisů sloužila kromě metody „paměťového záznamu“ také malba štětcem. Viz *Ibidem*, s. 1. Námětem kresby z paměti byl i na záznam pohybu ptáků a zvířat, což po roce 1917 Čížek rozvinul ve vlastní výtvarný projev označovaný jako „kinetismus.“ Viz Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 152.

²⁷⁴ „[...] 1. Týden: přímka, křivka, dělení ploch, 2. Týden: mluva spirál, 3. Týden: mluva květin, věnečky, košíčky, 4. Týden: ptáci, zvířena, figura, 5. Týden: krajina [...]“ Viz Emanuel Pelant, (pozn. 272), s. 4.

²⁷⁵ Jiří Demel, Odborná škola, in: Jiří Demel (red.), (pozn. 8), s. 19.

školy se po něm jako správce ujal Josef Steindl, jeden z nejdéle na škole působících pedagogů. Tuto funkci vykonával do roku 1909.²⁷⁶

Po odchodu Franz Rosmaěl hledala OŠPSD ve Valašském Meziříčí nového ředitele. Členové pedagogického sboru, kteří byli české národnosti, kontaktovali říšského poslance za Valašsko, Tomáše Garyka Masaryka, aby se jeho prostřednictvím podařilo prosadit do vedení školy Čecha. O postupu v této věci informoval Masaryk starostu Valašského Meziříčí pana Chrastinu v dopise z 20. 7. 1908. „Vážený pane Chrastino, odpovídám na poslední dopis: 1) Návrh na budovu školní dodán ministerstvem mor. Místodržitelství aj dalo zprávu. Tedy poručte věc tam. 2) Co se obsazení ředitelského místa týká, toť je věc v tomto stadiu: mám písemné vyjádření ministerstva [...], že ředitelem bude Čech, ne Němec. Stál jsem o toto prohlášení, když jste mně dali poslední zprávy. O Lihmorasulovi (?) říkají, že není kvalifikován a že se obsadí místo ihned, jakmile se najde Čech kvalifikovaný[...].“²⁷⁷

Tento záměr se nakonec podařil a po správci Josefu Steindlovi převzal vedení školy v roce 1909 ing. Albert Gruber.²⁷⁸ Byl druhým ředitelem školy, ale na rozdíl od Franze Rosmaěla byl činný architekt. Navrhl Sokolovnu ve Valašském Meziříčí, vlastní vilu a další stavby.²⁷⁹

Emanuel Pelant²⁸⁰ přišel do Valašského Meziříčí, aby se ujal výuky kreslení na „Jednoroční mistrovské škole truhlářské,“ která byla ve školním roce 1903/1904 na OŠPSD ve Valašském Meziříčí založena. Volba tohoto vyučujícího pro nově vzniklou školu byla velmi šťastným krokem. Emanuel

²⁷⁶ Tomáš Rosa, (pozn. 7), s. 23.

²⁷⁷ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 20 – 21.

²⁷⁸ Albert Gruber pocházel z Prostějova a na Moravu se vrátil z Odborné školy v Innsbrucku. Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 19. Více o Albertu Gruberovi viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 4).

²⁷⁹ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 14.

²⁸⁰ Emanuel Pelant, žák Jana Kotěry, přišel na Odbornou školu ve Valašském Meziříčí v roce 1904. Viz Zpráva o školním roce 1904/1905, Zpráva o školním roce 1904/1905, C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1905, s. 8.

Pelant na valašskomeziříčské škole setrval až do roku 1924, kdy se stal ředitelem nově založené Dřevařské školy v Olomouci. Viz Kronika, Státní odborná škola pro zpracování dřeva Olomouc, Státní okresní archiv Olomouc, (pozn. 3), M5 -29, s. 1.

Pelant se živě zajímal o nové vyučovací metody, jak již bylo zmíněno, a neváhal je aplikovat ve výuce.²⁸¹

O založení „Jednoroční mistrovské školy truhlářské“ se nejprve uvažovalo při dřevařské škole v Běláku, ale nakonec byla otevřena na valašskomeziříčské škole. Díky dvoujazyčné výuce tak byla „Mistrovská škola truhlářská“ přístupná pro Čechy i Němce.²⁸² Mistrovská škola měla poskytnout vyučeným tovaryšům nebo absolventům průmyslových škol možnost dalšího vzdělání v jejich oboru. Založení mistrovských škol bylo experimentem podniknutým ve snaze o pozvednutí průmyslového školství. Řada odborných škol založených v 19. století se totiž proměnila v učiliště a kromě poklesu úrovně začaly školy trpět nedostatkem uchazečů. Jedním z problémů byla finanční nákladnost studia na odborné škole. Množství zájemců tak dávala přednost vyučení u mistra, který své tovaryše zajišťoval, poskytoval jim stravu a ubytování a také menší finanční odměny za provedenou práci. Mistrovské školy měly být alternativou odborného vzdělání. Trvaly pouze jeden rok, a byly nadstavbou nad absolvováním vyučením u mistra.²⁸³

Podmínky přijetí na tuto školu byly vyučení v truhlářském oboru nebo absolvování průmyslové školy, dovršení věku devatenácti let a roční praxe v oboru.²⁸⁴ *Jednoroční mistrovská škola truhlářská* patřila na OŠPSD ve Valašském Meziříčí od svého založení k nejnavštěvovanějším studijním oborům a také se vyznačovala velkým procentem úspěšných absolventů ze zapsaných studentů.

V roce 1903 byla zrušena „Mistrovská škola pro truhláře“ při Technologickém museu ve Vídni, valašskomeziříčská škola se stala jedinou institucí poskytující vyšší vzdělání pro truhláře na Moravě.²⁸⁵ Díky tomu, že se

²⁸¹ O vyučovací metodě Franze Čížeka se Pelant zmiňuje: „[...]Použil jsem letos této metody v jednotlivých částech v mistrovském kurzu jednoročním na c. k. odborné škole ve Val. Meziříčí[...]docílil jsem výsledků značných a velmi potěšitelných. Bude mi velmi milé, když uslyším zprávu, že někteří kolegové pokusili se zavésti method tuto alespoň z části do škol[...]“ Viz Emanuel Pelant, (pozn. 272), s. 3.

²⁸² Ing. Augustin Puchta, Šedesát let odborné školy, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 5.

²⁸³ Emanuel K. Pelant, Vznik jednoroční mistrovské školy truhlářské ve Valašském Meziříčí, in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), s. 2 – 15.

²⁸⁴ Zpráva o školním roce 1904/1905, (pozn. 280), s. 5.

²⁸⁵ Emanuel K. Pelant, Vznik jednoroční školy truhlářské ve Valašském Meziříčí, in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), 2-5.

„Jednoroční mistrovská škola truhlářská“ ve Valašském Meziříčí osvědčila, byly zakládány další školy tohoto typu. Například v roce 1907 byla založena „Mistrovská škola“ na odborné dřevařské škole v Chrudimi.²⁸⁶

Ve školním roce 1907/1908 OŠPSD ve Valašském Meziříčí nově zřídila vedle „Veřejné kreslírny pro živnostníky“ i „Veřejnou kreslírnu pro učitele odborných a měšťanských škol.“ Kvalitní výtvarná průprava měla díky tomuto kroku být přístupná ještě většímu počtu žáků těchto škol.²⁸⁷ V tomto roce vznikl plán otevření „Učebné dílny pro truhlářství a soustružnictví.“ Výuka v ní měla probíhat dva roky po deseti měsících a měla nahrazovat učení u mistra. Po roční praxi v oboru mohli absolventi pokračovat na „Mistrovské škole truhlářské.“²⁸⁸ Odborná škola tak pokračovala ve změnách, které byly vyvolány malým zájmem o odborné školství po roce 1900.²⁸⁹

V následujícím školním roce byla dvouletá „Učebná dílna pro truhlářství a soustružnictví“ otevřena. Školu zpočátku navštěvovalo dvanáct žáků.²⁹⁰ Jejich počet ve dvou třídách této dílny vrostl v dalším roce na dvacet šest.²⁹¹

V roce 1909/1910 studovalo v absolventském ročníku tříletého oboru „Stavebního a nábytkového truhlářství“ na OŠPSD ve Valašském Meziříčí posledních patnáct žáků. V dalších letech nebyl tento obor na odborné škole otevřen, ale studium bylo dál možné v „Dvouleté učebné dílně“ stejného zaměření a poté na „Mistrovské škole truhlářské.“²⁹² Poslední rok byla na škole také otevřena „Veřejná kreslírna pro učitele škol obecných.“²⁹³

Z původních tříletých oborů OŠPSD ve Valašském Meziříčí bylo nadále zachováno pouze oddělení pro „Ornamentální a figurální řezbářství,

²⁸⁶ Ing. Augustin Puchta, Šedesát let odborné školy, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 5.

²⁸⁷ Zpráva o školním roce 1907/1908, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1908, s. 14.

²⁸⁸ Ibidem, s. 3.

²⁸⁹ Těmito změnami byla zkrácena doba výuky. Ibidem, s. 9.

²⁹⁰ Zpráva o školním roce 1908/1909, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1909, s. 8.

²⁹¹ Zpráva o školním roce 1909/1910, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1910, s. 7.

²⁹² Ibidem, s. 7. Výuka v dvouleté učebné dílně, která měl spíš charakter učiliště, se však neosvědčila. Na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ došlo k obnovení výuky truhlářství jako tříletého oboru patrně ve školním roce 1919/1920. Výroční zpráva za školní rok 1919/1920, Valašské Meziříčí 1920, s. 1.

²⁹³ Zpráva o školním roce 1909/1910, (pozn. 291), s. 3.

štafírování a pozlacování.“ I toto oddělení však zaniklo, ve školním roce 1913/1914 již nebylo otevřeno.²⁹⁴ Těsně před první světovou válkou zaniklo i „Oddělení pro vnitřní vybavení kostelů“.²⁹⁵

Jan Šachl již v roce 1910 reflektoval zvýšený zájem o tvorbu kvalitních návrhů hraček. Významní umělci, jako například Richard Riemerschmid, na těchto návrzích pracovali. V českých zemích v této době vytvářeli návrhy kvalitních hraček Jaroslav Benda, Vratislav Hugo Brunner, Jaroslav Horejc, Minka Podhájská a Fanny Zákucká. Ve Vídni, Valašskému Meziříčí blízkém uměleckém centru, byly dřevěné hračky podle návrhu Franze Barwiga vystaveny v roce 1908 v Hagendbundu. Tento zvýšený zájem o navrhování hraček mezi architekty a dalšími umělci Janu Šachlovi neunikl. Sám viděl jako velice důležité pozvednutí hračkářské výroby na území českých zemí. K tomu mělo vést vytvoření hračkářských kurzů pro činné řemeslníky – hračkáře.²⁹⁶

K otevření „Hračkářského kurzu“ na OŠPSD ve Valašském Meziříčí došlo v roce 1912. Otevírán byl každoročně až do roku 1927²⁹⁷ a jeho hlavním úkolem bylo naučit řemeslníky vytvářet hračky, které by vyhovovaly estetickým a výchovným požadavkům, kladeným na moderní hračky.²⁹⁸ mezi

²⁹⁴ Výroční zprávy, (pozn. 4), z let 1909 – 1913. K obnovení oboru došlo patrně až ve školním roce 1919/1920. Viz *Výroční zpráva za školní rok 1919/1920*, (pozn. 292), s. 1. O upadání zájmu o řezbářství psal ve svém článku Jan Šachl. Užívání menšího množství plastických ornamentů ze dřeva na nábytku a užitých předmětech přičítal oblibě secesního stylu v bohatých ornamentálních křivkách, které jsou díky povaze materiálu ve dřevě jen velmi těžko proveditelné. V době secese podle něj převládaly ornamenty intarzované, nebo malované. Do opozice proti secesnímu dekorativismu se postavili návrháři preferující čisté geometrické tvary. Těmto názorům odpovídala tvorba Wiener Werkstätten, založených v roce 1903. Podle Šachla se ale kolem roku 1913 opět začala nábytková tvorba opět přiklánět k plastické dekoraci, ale takové, která by respektovala vlastnosti materiálů a vkusně doplňovala předměty denní potřeby. S článkem Šachl publikoval i ukázky kreseb [55] těchto dekorativních prací provedených na OŠPSD ve Valašském Meziříčí. Viz Jan Šachl, *Řezbářství*, in: Josef Vydra (red.), *Náš směr*, roč. IV, Brno 1913, s. 159 – 162. Ve fondu SOŠPZD Muzea regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí se nachází velice předlohová deska s velmi podbným pojetím ornamentu [56].

²⁹⁵ *Výroční zpráva za školní rok 1925/1926*, Valašském Meziříčí 1926, s. 3. Největšího rozkvětu doznalo toto oddělení na konci 19. století, kdy žáci školy pracovali na zakázkách i daleko mimo region. Zakázky na historizující chrámové vybavení již na školu nepřicházely. Franz Rosmaěl, který je z velké části sjednával, již na škole nepůsobil. Poptávka byla také již nejspíš v minulém období uspokojena a vypuknutí první světové války mohlo zánik oddělení ještě uspíšit.

²⁹⁶ Podle Šachla měl být tento kurz jednorozhodný a měl napomáhat nejen ke zdokonalení práce s nástroji, ale také rozvíjet fantazii tvůrců. Šachl také uvažoval o poskytování stipendií živnostníkům, jako náhradu za dobu, kdy se plně nemohou věnovat živnosti. Viz Jan Šachl, *O hračkách*, in: Josef Vydra (red.), *Náš směr*, roč. II, Brno 1910 – 1911, s. 84 – 90.

²⁹⁷ Kurz byl zrušen kvůli nedostatku financí. Flekačová, (pozn. 6), s. 16.

²⁹⁸ Metodou výuky v Hračkářském kurzu se zabýval Jan Šachl. Viz *Zpráva o školním roce 1911/1912*, C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí

řemeslníky, „[...]zvelebení výroby hraček a zdokonalení ve zručnosti zacházení s nástroji. Zároveň mají se vyrobiti vzorné umělecké typy hraček, [...] do kurzu může být přijat kdokoli, kdo prokáže, že se hračkářskou výrobou zaměstnává[...]“²⁹⁹

Náplní výuky bylo postupné zdokonalování kreslířských a návrhářských schopností živnostníků. Postupovalo se od kresebných návrhů[57], následovalo vytváření hraček z plochých desek[58] a nakonec jejich soustružení[59], [60]. Součástí kurzu byla i závěrečná úprava hraček polychromií.³⁰⁰

K prověření kvality výuky a znalostí absolventů školy sloužily závěrečné Klausurní zkoušky zavedené na odborných školách v 90. letech 19. století. Ve školním roce 1904/1905 se zkouškám na OŠPSD ve Valašském Meziříčí podrobilo dvaadvacet žáků. Odměnění za své práce byli Josef Marek, žák „Oddělení pro truhlářství“, za „[...]nákrasy a perspektivní zobrazení jednoduchého pokoje, upraveného pro venkovský pobyt a v moderním duchu[...]“³⁰¹ a žák „Oddělení pro ornamentální řezbářství“ František Gavlas za „[...]zhotovení modelových náčrtů na výplň pažení[...]“.³⁰² Jak je patrné z citací, nemuselo se vždy jednat o vytvoření finálních výrobků, ale jako klausurní práce byly přijímány také návrhy. Důvodem byla patrně velká časová náročnost realizace návrhu, problémy s převozem zhotovených nábytkových kusů do Vídně, kde sídlila komise a také zaměření valašskomeziříčské školy více na navrhování celých interiérů[61].³⁰³

1912, s. 5. Přesný průběh výuky v kurzu neznáme. Patrně se zpočátku jednalo o vytváření kresebných návrhů, snad podle předlohových kresebných či plastických materiálů na škole. Následně byla rozvíjena jak zručnost, tak fantazie tvůrců a ti pak snad pracovali již na vlastních návrzích, které by odpovídali osvojeným požadavkům. V následujícím školním roce vytvořil několik návrhů hraček pro tento kurz učitel školy Alois Balán. *Zpráva o školním roce 1913/1914, C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1914, s. 7.*

²⁹⁹ Nemajetným řemeslníkům, vyrábějícím hračky, byla přiznána Zemským moravským výborem stipendia a tím jim bylo umožněno kurz navštěvovat. Viz *Zpráva o školním roce 1913/1914, (pozn. 297), s. 3.*

³⁰⁰ Náplň kurzu uvedl Jan Šachl ve svém článku, dva roky před zavedením kurzu na OŠPSD ve Valašském Meziříčí. Jeho idea kurzu pro řemeslníky však byla včetně udělování stipendií naplněna, takže můžeme předpokládat, že i osnova kurzu odpovídala jeho koncepci. Viz Jan Šachl, (pozn. 295), s. 88 – 89.

³⁰¹ *Zpráva o školním roce 1904/1905, (pozn. 280), s. 12.*

³⁰² *Ibidem, s. 12.*

³⁰³ Tento nový názor a směřování k celistvosti a provázanosti navrhovaných interiérů přinesli na školu mimo jiné i Emanuel Pelant a Jan Šachl. V obrazové příloze jsou návrhy studenta třetího

Žáci se seznamovali s průmyslovou výrobou prostřednictvím odborné praxe. OŠPSD ve Valašském Meziříčí doporučovala své žáky v době hlavních prázdnin do podniků, podle jejich studijních oborů.³⁰⁴ Toto rozšíření výuky škola zahájila o prázdninách po skončení školního roku 1907/1908. Praxí se účastnila většina žáků, kromě několika uvolněných ze zdravotních nebo jiných důvodů.

Praxe absolvovali žáci i v následujících letech. Prázdninové praxe se osvědčily a nejspíš je vítaly i průmyslové závody, které měly možnost vychovávat si potenciální zaměstnance. Klausurní zkoušky zavedené na odborných školách zase sloužily ke srovnávání úrovně výuky na jednotlivých školách.³⁰⁵

V roce 1909 odešel z OŠPSD ve Valašském Meziříčí Josef Steindl, dlouholetý učitel na „Oddělení pro řezbářství.“ Do roku 1914 na tomto oddělení vyučoval František Hrachovec. Jediným členem původního učitelského sboru, který na oddělení učil i po první světové válce byl Alois Balán.³⁰⁶ Kvůli postupnému ustávání zakázek pro církevní prostředí, kde se mohly uplatnit figurální a ornamentální sochařské práce, došlo mezi lety 1914 – 1919 k přerušení výuky na tomto oddělení. K úbytku zájemců o studium jistě přispěly válečné události.³⁰⁷ Alois Balán se v tomto období věnoval vytváření návrhů pro „Hračkářský kurz“ a nejspíš se podílel i na vedení výuky tohoto kurzu.³⁰⁸

Na „Oddělení pro truhlářství“ vyučoval vedoucí dílen Gustav Krause a do roku 1914 i Antonín Vambera. Nově přichozími byli učitelé Eduard Číp, který na oddělení vyučoval mezi lety 1905 – 1933 a Antonín Tenzer, který na OŠPSD ve Valašském Meziříčí působil od roku 1909 až do počátku třicátých let.³⁰⁹

Vedle dlouholetého vyučujícího kreslení Václava Hofrichtra, vyučoval tento předmět od roku 1904 na OŠPSD ve Valašském Meziříčí Emanuel Pelant.

ročníku Františka Šebíka z „Oddělení pro truhlářství,“ vytvořené v roce 1910 pod vedením Jana Šachla.

³⁰⁴ Zpráva o školním roce 1907/1908, (pozn. 287), s. 9.

³⁰⁵ Zpráva o školním roce 1908/1909, (pozn. 290), s. 10-11.

³⁰⁶ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 39 – 40.

³⁰⁷ Výroční zprávy, (pozn. 4), z let 1914 – 1919.

³⁰⁸ Jako řezbář byl Alois Balán pro výuku práce se dřevem naprosto kompetentním vyučujícím.

Díky němu a dalšímu učitelé kreslení Janu Šachlovi, který na škole působil mezi lety od roku 1909 - 1915, se začala celkově proměňovat koncepce výuky na škole. Žáci „Oddělení pro stavební a nábytkové truhlářství“ a „Jednoroční mistrovské škola truhlářské“ se pod vedením těchto dvou pedagogů více zaměřovali na navrhování vybavení interiérů[62], zamýšleli se i nad účelným uspořádáním jednotlivých nábytkových kusů[63]. V návrzích již začalo převládat tvarosloví geometrického proudu secese[64].

Činnost pedagogů školy se neomezovala pouze na výuku na ústavu. I po odchodu ředitele Rosmaěla se učitelé OŠPSD ve Valašském Meziříčí ve školním roce 1910/1911 hojně zapojovali do tvorby návrhů pro řemeslníky,³¹⁰ projektů staveb, učebních pomůcek pro školy a podobně. „[...]Gruber navrhl sedm rodinných domů ve Valašském Meziříčí, školu v Kladerubech, změnil návrh novostavby košíkářské školy ve Valašském Meziříčí a vytvořil několik návrhů interiérů, [...]Václav Hofriřter se zabýval fotografií a maloval obrazy, [...]Alois Balán zabýval se fotografií pro účely školní, [...]Emanuel Pelant navrhl koberce[65] pro Zemskou jubilejní školu kobercovou ve Valašském Meziříčí[...],“ stejně jako jeho kolega Jan Šach.³¹¹ Na školu byly také stále dodávány „umělecko-průmyslové předlohy.“³¹²

Vyučující OŠPSD ve Valašském Meziříčí se nadále snažili o udržení kontaktu se současným děním v oblasti uměleckého řemesla. Za tímto účelem navštívili v roce 1907/1908 Výstavu v domě umělců, výstavu Secese a

³⁰⁹ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 39 – 40.

³¹⁰ Secesní tvorba již byla v této době běžná i u místních řemeslníků. Korespondenční lístek ze 14. května 1904, zasláný stolařem Hubertem Konečným z Holešova, obsahuje požadavek na vytvoření návrhů na pohovku a rámy zrcadel nad ní. Na rámech měly být aplikovány florální mosazné ornamenty. Viz Textová příloha č. 3. Korespondence školy s Hubertem Konečným pokračovala. V dopise z 1. června udával stolař přesné rozměry požadovaného návrhu na zrcadlo a rám. 28. června zaslala OŠPSD ve Valašském Meziříčí požadované návrhy se dvěma variantami dekorativních aplikací. Viz Textová příloha č. 4. Viz Státní okresní archiv Vsetín, (pozn. 1), inv.č. 599, karton 3.

³¹¹ Jak napovídá tato citace, noví učitelé školy se věnovali nejen architektuře, ale obohacovali své znalosti i v oblastech fotografie a navrhování umělecko řemeslných předmětů a snažili se o dosažení harmonicky působících interiérů, jednoho z ideálů secesní umělecko řemeslné tvorby. Tyto své názory pak dále předávali svým žákům. Pelantovy návrhy koberců byly realizovány, jak dokládá dochovaná práce[66].

³¹² Zpráva o školním roce 1910/11, C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1911, s. 5.

Hagenbundu³¹³ ve Vídni Emanuel Pelant a František Hrachovec. Pelant podnikl také cestu do Prahy, kde zhlédl výstavu Mánesa, Moderní galerii a Etnografické muzeum. Studoval také národní kroje na Slovácku. František Hrachovec se kromě návštěvy výše zmiňovaných výstav účastnil „Kurzu pro další vzdělání učitelů škol průmyslových Běláku,“ který pořádalo C. k. ministerstvo kultu a vyučování. Navštívil také *Mezinárodní výstavu v Benátkách*. Ferdinand Ressel, který vedle výuky technologie na valašskomeziříčské OŠPSD, navštívil *Výstavu nejnovějších vynálezů v Olomouci*.³¹⁴

S OŠPSD ve Valašském Meziříčí byli nadále v kontaktu i její absolventi a přinášeli na školu nové podněty. V roce 1907 byla v prostorách školy díky iniciativě Aloise a Bohumíra Jaroňka, Františka Úprky a Františka Hrachovce uspořádána druhá *Výstava moravských výtvarných umělců*.³¹⁵ U příležitosti této výstavy bylo nové Sdružení výtvarných umělců (SVUM) na Moravě³¹⁶ oficiálně ustanoveno. V čele SVUM stáli Alois Kalvoda a Joža Uprka, kteří nejspíš ke vzniku spolku nejvíce přispěli. Také OŠPSD ve Valašském Meziříčí udržovala povědomí o tom, že z ní vzešla nejen řada skvělých řemeslníků, ale i umělců.³¹⁷

Původně čistě chlapecká OŠPSD ve Valašském Meziříčí se začala přizpůsobovat požadavkům rovnosti žen v oblasti vzdělávání. Výroční zpráva z roku 1913/1914 proklamovala, že: „[...] dívky a paní mohou býti řádnými žákyněmi na všech odděleních ústavu za techže podmínek přijímacích[...].“ Přesto mnoho dívek na škole nestudovalo.³¹⁸ Důvodem byla jistě poměrně

³¹³ V roce 1908 na této výstavě prezentovali své i čeští umělci SVU Mánes, Bohumír Jaroněk, Jan Honsa, Antonín Hudeček, Alois Kalvoda, Jan Kotěra, Jan Preisler, Antonín Slavíček, Jan Šturza, Stanislav Sucharda, Max Švabinský, Joža Uprka a další. Viz *Katalog der Kaiser Huldigungs-Ausstellung*, Wien 1908, 47 s.

³¹⁴ *Zpráva o školním roce 1910/11*, (pozn. 312), s. 10-11.

³¹⁵ Jiří Demel, (pozn. 12), s. 26.

³¹⁶ Josef Fantura (red), *100. Výročí založení Sdružení výtvarných umělců Moravských v Hodoníně*. (kat. výst.), 12. Zář – 25. Listopadu 2007, Galerie výtvarného umění v Hodoníně, Hodonín 2007, s. 106.

³¹⁷ Franz Rosmaěl v době svého působení na OŠPSD, vzpomínal na uznávaného malíře Bohumíra Jaroňka, slovy: „[...]Das war auch ein Zögling unserer Anstalt[...].“ Alois Jaroněk, *Mé vzpomínky na c. k. odbornou školu z r. 1882 – 1889*, in: Augustin Puchta, František Buben, Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 18.

³¹⁸ *Zpráva o školním roce 1913/1914*, (pozn. 298), s. 3. V roce 1914 Oddělení pro truhlářství absolvovala Anna Šubertová. Ta byla jedinou absolventkou denního studia C. k. odborné školy

fyzická náročnost oborů na škole vyučovaných a také zakořeněné představy o roli ženy, jejíž místo je v domácnosti.

OŠPSD ve Valašském Meziříčí se díky svému rozšiřování a rostoucímu počtu žáků opět potýkala s nedostatkem vyhovujících učebních prostor. Ředitel Gruber se snažil tuto nepříznivou situaci řešit a vytvořil v letech 1910 a 1911 dva návrhy novostavby školní budovy, které však nebyly realizovány.³¹⁹

Podle prvního návrhu[67] měl šířkou budovy školy procházet prostorný vestibul, křížený chodbou, která by protínala budovu po délce. Z těchto komunikačních prostor se mělo vstupovat do jednotlivých dílen v přízemí, v prvním patře ústila chodba s vestibulem do kabinetů, kreslíren, sborovny, knihovny, kanceláří, skladiště a také výstavní místnost. Ve druhém patře byly umístěny další učebny a kreslírny. Budova školy měla být podsklepena, a tím rozšířena o další prostory, využitelné pro skladování materiálu.

Druhý plán[68] ukazuje, že měla být novostavba umístěna na parcelu číslo 19, z jedné strany přiléhající k Sokolské třídě ve Valašském Meziříčí. Půdorys [69]druhého návrhu vycházel v podstatě z prvního, byl však doplněn o zadní trakt se strojírnu a tak získala budova podobu obdélníka s malým nepravidelným nádvořím. Budova byla navržena opět jako podsklepená, s přízemím a dvěma nadzemními podlažními a podkrovím s vikýřovými okny. Jestli i zde byly plánovány kreslírny nebo sklady není jasné. Rozvržení místností v jednotlivých patrech bylo na obou návrzích podobné. Z vnějšku [70] nesla budova podle Gruberova návrhu stopy geometrické secese, ne vzdálené architektuře Otto Wagnera a jeho následovníků.³²⁰

OŠPSD ve Valašském Meziříčí se i po roce 1900 účastnila řady výstav. V roce 1904 získala valašskomeziříčská škola za práce představené na Světové výstavě v Saint Luis ocenění Grand Prix.³²¹ Za jaké práce škola ocenění získala, nevíme. Prezentovala se nejspíš nábytkovou tvorbou z dílen

pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí do roku 1934. Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 44 – 46.

³¹⁹ Ibidem, s. 5.

³²⁰ Oba návrhy jsou uloženy ve Státním okresním archivu Vsetíně, (pozn. 1), inv. č. 607, karta 6. První návrh je pouze signován a druhý je datován a to do listopadu roku 1911.

³²¹ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 18.

truhlářských, drobnějšími pracemi z dalších oddělení[71] a vystaveny mohly být i první práce z nově vzniklé „Mistrovské truhlářské školy[72].“

Další výstavy oblesla OŠPSD ve Valašském Meziříčí ve školním roce 1904/1905. Účastnila se *Výstavy žákovských prací v kreslení od ruky* při C. k. rakouském museu pro umění a průmysl ve Vídni a *Výstavy pro vychovatelskou ruční práci chlapeckou* v Brně. Na škole byly uspořádány výstavy žákovských prací.³²² V letech, kdy škola nevystavovala své práce na mezinárodních výstavách, se snažila prezentovat svou tvorbu a učební postupy v rámci Rakouska – Uherska, případně uspořádávala školní výstavy ve svých prostorách.

Podle nařízení C. k. ministerstva kultu a vyučování vystavila škola na výstavě „*Pracovaných pobočných oltářů*“ v roce 1908 boční oltář pro jubilejní farní chrám v Pressbaumu, vytvořený na odborné škole.³²³ Podobu toho oltáře neznáme. Je však možné, že měl stále ještě neorenesanční podobu, vzhledem k tomu, že se jednalo o zakázku pro církevní prostředí.

„*Žákovské práce a hotový nábytek*“ byly v roce 1911 vystaveny na *Krajinské výstavě v Příboře*, za předměty „*uměleckého stolařství a hračkářství*“ získala škola „*zlatou medaili výstavní a diplom čestného uznání.*“³²⁴ Ještě před otevřením „*Hračkářského kurzu*“ na OŠPSD ve Valašském Meziříčí vytvářeli studenti „*Oddělení pro řezbářství dřevěné hračky*“ [73], [74].³²⁵

V roce 1912 se učitelský sbor školy podílel na organizaci *Místní výstavy učňovských prací ve spojení s výstavou živnostenských škol pokračovacích ve Valašském Meziříčí.*³²⁶ Jestli byly na výstavě prezentovány i práce jiných pokračovacích škol, než těch připojených k OŠPSD, nevíme.

V prvním desetiletí 20. století se vedle dozvuků secesního tvorby v evropském umění objevily také avantgardní proudy. V českých zemích vystoupila nejprve proti tradičnímu výtvarnému projevu skupina Osma

³²² Zpráva o školním roce 1904/1905, (pozn. 280), s. 11.

³²³ Zpráva o školním roce 1907/1908, (pozn. 287), s. 9.

³²⁴ Zpráva o školním roce 1911/1912, (pozn. 298), s. 6.

³²⁵ Výroba hraček na škole a zavedení odborného kurzu dokládají zvyšující se zájem o dítě a jeho psychiku od počátku 20. století. Hračkám byla přičítána významná výchovná funkce, a tudíž se stále více dbalo o kvalitu hraček. Kvalitní a nezávadné mělo být nejen řemeslné provedení, ale hračka měla odpovídat psychologickému vývoji dítěte a rozvíjet jeho fantazii. Viz Karel Fišer, *Hračky v umělecké výchově*, Choceň 1920, s. 7 – 9.

výstavami v roce 1907 a 1908. V roce 1911 SVU Mánes opustili umělci mladé generace a vytvořili vlastní Skupinu výtvarných umělců. Členové Skupiny výtvarných umělců, stejně jako umělci ve sdružení Artěl se vytváření návrhů užitého umění intenzivně věnovali.

V prvním desetiletí již secesní umění šlo ke geometrické fázi a i v nábytkové tvorbě byly více preferovány čisté geometrické tvary.³²⁷ Tvorba Wiener Werkstätte, založených v roce 1903, se vyznačovala tímto slohovým zaměřením. Podle myšlenek Arts and Crafts pracovali přední architekti a výtvarní umělci³²⁸ na kvalitních návrzích uměleckořemeslných předmětů, u kterých bylo dbáno i na odpovídající řemeslné zpracování a kvalitu použitého materiálu.

V roce 1907 byl založen Německý Werkbund, který byl svazem orientujícím se na užité umění. Wiener Werkstätte se staly jeho součástí.³²⁹ Ke geometrickým pročištěným formám se přiklonili v prvním desetiletí i další tvůrci a dílny. Richard Riemerschmid spolupracoval s dílnou Dresdner Werkstätten, v Mnichově působil Peter Behrens a pro Vereinigte Werkstätte für Kunst im Handwerk navrhoval nábytek Bruno Paul. I velké uměleckoprůmyslové podniky J&J Kohn³³⁰ a továrna bratří Thonetů vyráběly ve svých vídeňských pobočkách nábytek podle návrhů architektů Josefa Hoffmanna a Otto Wagnera.³³¹

I v českých zemích se začali přední umělci orientovat na oblast navrhování užitých předmětů. V roce 1908, rok po založení Werkbundu, bylo založeno pražské sdružení Artěl.³³² Umělci se podíleli na vytváření návrhů, které byly realizovány v dílnách řemeslníků mimo Artěl. V prodejnách Artělu pak

³²⁶ Ibidem, s. 6.

³²⁷ Inspirativní mohla být pro tvůrce kontinentální Evropy produkce školy v Glasgow a Charlese René Mackintosche.

³²⁸ Pro dílnu pracovali architekti Josef Maria Olbrich, Otto Wagner, Dagobert Peche a Eduard Josef Wimmer, malíř Koloman Moser a další. Viz Noël Rileyová (ed), (pozn. 84), s. 332.

³²⁹ Ibidem, s. 330 – 335.

³³⁰ Více k historii a tvorbě továrny J&J Kohn viz Jiří Uhlíř, *Semper Sursum Jasob & Josef Kohn. První rakouská akciová společnost na výrobu nábytku z ohýbaného dřeva. Mistři secese a moderny*, Brno 2005, 152 s.

³³¹ Ibidem, s. 334 – 338.

³³² Na počátku ideje založit v Praze uměleckořemeslnou dílnu stáli historik umění V. V. Štech a spisovatel Vojtěch Dyk. Mezi zakladateli Artělu z řad umělců byli umělci Vratislav Hugo Brunner,

byly tyto předměty prodávány. Po roce 1911 navrhovali pro Artěl³³³ i umělci sdružení ve Skupině výtvarných umělců.

Významným architektem, působícím v našem prostředí, který zasáhl také do oblasti užitého umění, především v navrhování nábytku³³⁴ a skla, byl Jan Kotěra. Vyšel ze školy Otto Wagnera a z ní si odnesl smysl pro jasnou konstrukci, účelnost a nezbytný geometrický ornament, který byl chápán jako funkční součást užitých předmětů. Postupně se však v prvním desetiletí 20. století ornament z Kotěrových návrhů vytrácel.³³⁵

Vlivná nebyla jen Kotěrova tvorba, ale také jeho činnost publikační a hlavně pedagogická. Jan Kotěra působil do roku 1910 jako vyučující na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a pod jeho vedením se škola prezentovala na dvou významných výstavách. Na Světové výstavě v Paříži v roce 1900 a Světové výstavě v Saint Louis v roce 1904 se škola představila stylově uceleným interiérem^[75]³³⁶, který „[...]programově spojoval secesní tvarosloví s prvky lidového umění ve stylu dobového „národního svéráru“ [...]“³³⁷

V roce 1908 vytvořila Uměleckoprůmyslová škola Palác průmyslového školství pro Výstavu obchodní a živnostenské komory. O dva roky později odešel Jan Kotěra vyučovat na pražskou AVU a jeho místo na Uměleckoprůmyslové škole zaujal Josef Plečnik.

Na Moravě byly dobové snahy na poli uměleckého průmyslu rovněž reflektovány. Josef Vydra se aktivně zajímal o dětský výtvarný projev a nové vyučovací metody rozvíjené Franzem Čížekem ve Vídni.³³⁸ Vydra take

Jan Konůpek, Pavel Janák, Helena Johnová a Marie Teinitzerová a Jaroslav Benda. Viz Jiří Fronek (ed.), *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*, Praha 2009, 398 s.

³³³ Artěl nebyl ani vázán na stát a systém průmyslové výroby jako německý Werkbund, ani nebyl podporován zvenčí jako Wiener Werkstätte, financované mecenášem Fritzem Wärndorfem, jehož krach v roce 1930 znamenal zánik dílen. Umělci Artělu tak měli velkou tvůrčí svobodu.

³³⁴ Podle Kotěrových návrhů vyráběly nábytek moravské továrny J&J Kohn a Bratří Thonetů. Alena Adlerová, *Užití a dekorativní umění secese*, in: Vojtěch Lahoda, Mahulena Nelšehová, Marie Platovská et. al. (eds.), *Dějiny českého užitého umění 1890 – 1938*, VI/1, Praha 1998, s. 211.

³³⁵ *Ibidem*, s. 212 – 213.

³³⁶ Příbuzný ornament, který se nachází ve šfitu, je součástí sbírkového fondu Dřevařská škola, v Muzeu region Valašsko ve Valašském Meziříčí [76].

³³⁷ Martina Pachmanová, Markéta Pražanová (eds.), (pozn. 156), s. 32.

³³⁸ Josef Vydra inicioval přitele Emanuela Pelanta, který se kurzů pro vyučující účastnil, aby tyto postupy zevrubně popsal. Viz Emanuel Pelant, (pozn. 272), s. 2.

sledoval "Kongresy pro uměleckou výchovu, kreslení a umění užitá,"³³⁹ které se konaly v roce 1904 v Bernu, 1908 v Londýně a v roce 1912 v Drážďanech.³⁴⁰ Další oblastí zájmu Josefa Vydry bylo lidové umění, pro jehož zachování a studium založil společně s Dušanem Jurkovičem³⁴¹ "Moravskou ústřednu pro lidový průmysl."³⁴²

Kotěrovými žáky na Uměleckoprůmyslové škole byli i vyučující valašskomeziříčské školy, Emanuel Pelant a Jan Šachl. Sdíleli se svým učitelem obdobné pojetí ornamentu, který byl okrasou užitých předmětů, podporoval jeho konstrukční principy a tím plnil svou funkci.³⁴³

Emanuel Pelant se také živě zajímal o lidové umění, hlavně jeho ornamentiku,³⁴⁴ kterou ve svých návrzích volně přetvářela a toto pojetí dále předával svým žákům [77], [78]. Nábytkem navrhoval ve stylu geometrické secese [79]. Prostřednictvím vzdělávacích kurzů se seznámil se současnými progresivními metodami výuky, které se snažil uplatňovat na OŠPSD ve Valašském Meziříčí.

Jan Šachl rovněž rozšiřoval v nábytkové tvorbě na OŠPSD podněty z oblasti lidového umění a geometrického proudu secese, byť zde působil poměrně krátkou dobu.

OŠPSD ve Valašském Meziříčí se začala i díky těmto mladým pedagogům přizpůsobovat novým potřebám, zkracovala se délka studia, na škole zanikly obory, které již neměly velké uplatnění. Na škole se také zvyšovala úroveň vzdělání, které bylo možné dosáhnout, prostřednictvím otevření „Jednoroční mistrovské školy truhlářské.“

V tvorbě OŠPSD ve Valašském Meziříčí se začaly prosazovat stylové prvky secese, hlavně její geometrická forma. Díky působení pedagogů Emanuela

³³⁹ O připravovaném kongresu informoval Josef Vydra článkem Mezinárodní sjezd v Drážďanech roku 1912, in: Josef Vydra, *Náš směr*, roč. III, Brno 1911, zprávy Našeho směru, nestr.

³⁴⁰ Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 252.

³⁴¹ Alena Kavčáková, (pozn. 253), s. 19. Pro Dušana Jurkoviče bylo lidové umění také inspiračním zdrojem architektonické tvorby i návrhů uměleckořemeslných předmětů.

³⁴² Ibidem, s. 19 – 20.

³⁴³ Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 133.

³⁴⁴ Emanuel K. Pelant, *Sbírka motivů lidového ornamentu*, in: Josef Vydra, *Náš směr*, roč. IV, Brno 1913, s. 186., Emanuel Pelant, *Něco o geometrickém ornamentu*, in: Josef Vydra (red.), *Náš směr*, Brno 1910, s. 5 – 7.

Pelanta a Jana Šachla byl tento výtvarný názor obohacen o studium lidového ornamentu[80]³⁴⁵ a jeho uplatnění v nábytkové tvorbě[81].³⁴⁶

Negativně se na tomto slibném vývoji podepsalo vypuknutí první světové války. Výuka na škole sice nadále pokračovala, podmínky však celkově zhoršilo povolání řady pedagogů na frontu. Vojenskou službu museli konat Albert Gruber³⁴⁷, Jan Šachl, Eduard Číp, Alois Petr a František Šatánek.³⁴⁸ Vedení školy se za nepřítomného ředitele Grubera ujal jako správce profesor Václav Hofrichter a v úřadu zůstal až do roku 1917.³⁴⁹

Další problém nastal zabráním místností školy pro potřeby armády. Na konci října 1914 byly místnosti školy vyklizeny a byla zde zřízena záložní vojenská nemocnice. Výuka probíhala v budovách okresního soudu, měšťanské dívčí školy a v soukromých domech ve Valašském Meziříčí a Krásně. Kvalita výuky touto roztržštěností trpěla.³⁵⁰ Výuka ve válečných letech probíhala v provizorních podmínkách a byla také omezena. Z důvodu nedostatku vyučovacích prostor byla na škole mezi lety 1915-1919 přerušena výuka na „Mistrovské škole truhlářské.“³⁵¹

V roce 1916 padl na frontě ředitel školy Albert Gruber.³⁵² Ředitel valašskomeziříčské školy byl pouhých sedm let, ale provedl školu důležitou dobou, ve které se její produkce proměnila z historizující tvorby směrem secesnímu tvarosloví. Jako činný architekt také navrhl novou budovu školy, usiloval o rozšíření jejích učebních prostor a o její rozvoj. Tyto snahy nenašly před první světovou válkou odezvu, ale byly základem, na který v poválečných letech navázali další ředitelé „Stání odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“

³⁴⁵ Ornament byl aplikován na předměty užitého umění. Emanuela Pelanta užíval transformovanou podobu těchto ornamentů také v návrzích kobereců.

³⁴⁶ Podobnou ornamentiku v této době používal i architekt Valentin Hrdlička[82], který valašskomeziříčskou školu absolvoval v roce 1900 a byl blízkým spolupracovníkem Dušana Jurkoviče. S výtvarnými umělci Valašského Meziříčí byl však nadále kontaktu, také díky spolupráci s gobelínovými dílnami Rudolfa Schlattauera. Více o Valentinu Hrdličkovi viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (architekti, č. 15).

³⁴⁷ „[...]1. srpna 1914 byl povolán Albert Gruber, poručík v záloze, ke konání činné služby vojenské[...].“ Viz *Výroční zpráva za školní rok 1919/1920*, (pozn. 292), s. 1

³⁴⁸ *Ibidem*, s. 1-2.

³⁴⁹ *Zpráva o školním roce 1913/1914*, (pozn. 298), s. 19.

³⁵⁰ *Výroční zpráva za školní rok 1919/1920*, (pozn. 292), s. 2.

³⁵¹ *Výroční zpráva za školní rok 1925/1926*, (pozn. 295), s. 3.

Od 1. října 1917 byl novým ředitelem školy jmenován ing. architekt Bořivoj Weltrubský.³⁵³ Byl v pořadí již druhým architektem ve vedení školy. Na škole rovněž působili mladí pedagogové, také architekti, a to se začalo promítat do měnící se orientace OŠPSD na navrhování interiérů a „[...]vlivem těchto osobností se dřevařská škola postupně začala měnit v „architektonickou přípravku“[...]“³⁵⁴

Ještě před koncem války 12. října 1917 byly škole vráceny dílny. Výuka však byla i přesto velmi omezená místnostmi, které měli žáci k dispozici. Zbytek prostor OŠPSD, které zabrala rakousko-uherská vojenská správa na začátku války, byl škole navrácen až na začátku září 1919.³⁵⁵ Až poté se mohla výuka na škole plně obnovit.

Rozpadem Rakouska-Uherska skončila první etapa existence OŠPSD ve Valašském Meziříčí. Výuka získala ustálený rámec a návštěvnost školy se každým rokem zvyšovala. Již v tomto období se škola stala něčím víc než vzdělávacím ústavem pro řemeslníky. O tom svědčí fakt, že na škole působila řada pedagogů, činných výtvarných umělců a architektů. Školou také prošli studenti, kteří se dále v umělecké oblasti vzdělávali. Mezi umělci se školou spojenými převládali hlavně malíři, sochaři a grafici, což se však v následujícím období změnilo.

³⁵² Výroční zpráva za školní rok 1919/1920, (pozn. 292), s. 2.

³⁵³ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 19.

³⁵⁴ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 19. Oproštění školy od historismu a nové směřování podporovali mladí pedagogové Emanuel Pelant a Jan Šachl i ředitelé Albert Gruber a Bořivoj Weltrubský. Pod vedením těchto profesorů školou prošli i Josef Místecký a Bohumír Kupka, další z vynikajících architektů, kteří se na školu po dalších studiích vrátili a působili zde jako pedagogové.

³⁵⁵ Výroční zpráva za školní rok 1919/1920, (pozn. 292), s. 2.

3. 5. Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1918-1929

V tomto období škola používala již ustálený název „Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ (dále též SOŠPZD ve Valašském Meziříčí). V roce 1922 byl rozšířen na „Státní odborná škola pro zpracování dřeva a škola pilařská ve Valašském Meziříčí“ (dále též SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí), který škola používala až do roku 1930.

Do dalšího období své existence po vzniku Československé republiky vstoupila škola pod vedením ing. architekta Bořivoje Weltrubského. Škola vycházela z pevných základů, na kterých byla postavena již za Rakouska-Uherska. Skladba a zaměření výuky zůstaly v podstatě stejné³⁵⁶, avšak na škole vyučovalo více architektů³⁵⁷ a architektuře se pak stále častěji věnovali i absolventi školy. Nové vedení ústavu a nový pedagogický sbor se přičinily mimo jiné i o propracovanější grafickou úpravu výročních zpráv školy.³⁵⁸

Po roce 1918 přešly školy pod správu ministerstva školství a národní osvěty Československé republiky. Změnu politické situace škola reflektovala i ve svém názvu, který byl změněn na „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“

Ředitel Weltrubský přišel do Valašského Meziříčí na sklonku války a byl postaven před nelehký úkol, obnovit provoz školy po válečných omezeních, jejichž vlivem výuka na SOŠPZD za první světové války stagnovala. Zároveň se ředitel snažil o modernizaci vybavení. V letech 1918 a 1919 bylo v dílnách

³⁵⁶ Výroční zpráva za školní rok 1919/1920, (pozn. 292), s. 1 – 3.

³⁵⁷ Architekti na škole působící byli ředitel Bořivoj Weltrubský, Emanuel Pelant, od roku 1921 na školu přišel jako vyučující její absolvent Josef Místecký, příští rok rozšířil počet architektů v pedagogickém sboru Augustin Puchta. Tito vyučující v meziválečném období nejvíce přispěli k rozvoji SOŠPZD ve Valašském Meziříčí. Viz Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 39 – 40. Na škole nadále působili vedoucí dílen řezbářství Alois Balán a odborný učitel kreslení Václav Hofrichter, dále vedoucí truhlářských dílen Eduard Číp, Gustav Krause, Antonín Tenzer, který na školu přišel v roce 1909 a v roce 1919 do této dílny přichodí Karel Rosenzweig. Ferdinand Ressel nadále vyučoval soustružnictví a technologii dřeva, Bohuslav Groh vedl výuky účetnictví. Viz Výroční zpráva za školní rok 1919/1920, (pozn. 292), s. 3., Výroční zpráva za školní rok 1924/1925, Valašské Meziříčí 1925, s. 3 – 4. Toto složení pedagogického sboru se proměňovalo jen velmi málo. Po odchodu vedoucích truhlářské dílny na počátku 30. let vedli oddělení až do zrušení školy v roce 1951 Oldřich Zeman, František Rusek a Petr Růžička. Viz Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 40.

³⁵⁸ Zajímavější grafická stránka výročních zpráv a viněty se objevují již od roku 1908. Je možné, že nově přichodí architekti Emanuel Pelant, Jan Šachl a ve 20. letech Josef Místecký, mohli podobu výročních zpráv školy ovlivnit.

školy instalováno nové strojní zařízení. Ve zbytku prostor, které byly vráceny do užívání škoie až roku 1919, probíhaly nutné rekonstrukce a úpravy, takže byla výuka v plné míře obnovena až po vánočních prázdninách 7. ledna roku 1920.³⁵⁹

Přestože byly původní vyučovací prostory škoie navráceny, stále se rozrůstající SOŠPZD ve Valašském Meziříčí měla problémy s nedostatkem vhodných místností. Ač od prvních pokusů o schválení stavby nové školní budovy ing. Gruberem uplynulo třináct let, situace se příliš nezměnila. Škola sice v roce 1922 získala pozemek pro novostavbu, ale se stavbou se nezačalo.³⁶⁰

Bořivoj Weltrubský vytvořil v lednu roku 1923 nový návrh pro novostavbu školní budovy[83]. Stejně jako u Gruberova návrhu i Weltrubský rozvrhl prostory škoie do suterénu, přízemí a dvou nadpodlažích pater. Půdorys ve tvaru „H“ tvořila dvě křídla, spojená ve středové ose chodbou s kabinety, šatnami a sklady. Ve druhém patře byly situovány kreslírny. Vnějšík budovy byl téměř prost dekoru, plášť byl členěn stereotomicky s řadami velkých oken. Nad hlavními dveřmi byl obloukový překlad, který byl jediným měkkým prvkem hlavního průčelí. Budova byla završena klasickou sedlovou střechou.³⁶¹

V polovině 20. let došlo na SOŠPZD ve Valašském Meziříčí k podstatným personálním změnám. Na konci školního roku 1924/1925 opustil školu ředitel ing. architekt Bořivoj Weltrubský, který byl výnosem ministerstva školství a národní osvěty přeložen jako ředitel na Státní průmyslovou školu do Českých Budějovic. Z Valašského Meziříčí tak odešla osobnost, která se značně zasloužila o poválečné obnovení škoie ve Valašském Meziříčí a založení dalších jejích oddělení a která se výrazně angažovala ve veřejném životě města Valašské Meziříčí (v letech 1923 - 1925 byl dokonce starostou).³⁶²

³⁵⁹ Výroční zpráva za školní rok 1919/1920, (pozn. 292), s. 2.

³⁶⁰ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 15.

³⁶¹ Plán je uložen ve Státním okresním archivu Vsetíně, (pozn. 1), inv. č. 607, karton 6.

³⁶² Výroční zpráva za školní rok 1924/1925, (pozn. 357), s. 3. (Vlašské Meziříčí bylo od 1. ledna 1924 spojeno s Krásnem.) Mimo své ředitelské místo na Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí zasedal Weltrubský jako referent ve stavební komisi, „[...]kterou ale přestal svolávat a bez jejího vědomí schvaloval prováděcí plány[...]“Po protestech byl nucen opustiti všechny funkce. Viz Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 40 – 41.

Na místo správce školy byl jmenován jeden z jejích profesorů, ing. Augustin Puchta.³⁶³ Ani za jeho vedení se stavbu nové školní budovy stále nedařilo prosadit. Přestože „[...]ve stavební kanceláři zemské správy politické v Brně byl pořízen nový návrh budovy, jejíž model byl vystaven při sjezdu Spolku československých inženýrů a architektů v Moravské Ostravě[...]“ bylo ve školním roce 1925/1926 schválení stavby stále nejisté.³⁶⁴

Až na počátku roku 1927 se konečně začalo se stavbou školní budovy na zakoupeném pozemku. Budova zahrnovala teoretické učebny a také vybavení a místnosti pro praktické vyučování. „[...]Návrh na stavbu byl vypracován oddělením pro pozemní stavby při zemské politické správě v Brně[...]“.³⁶⁵ Autorem návrhu[84]³⁶⁶ byl brněnský architekt Miloslav Laml.³⁶⁷ Tato školní budova je dodnes využívána Střední průmyslovou školou stavební ve Valašském Meziříčí.³⁶⁸

20. prosince 1927 byl ředitelem školy jmenován její dosavadní správce ing. architekt Augustin Puchta.³⁶⁹ Byl druhým nejdéle působícím ředitelem školy a ve funkci setrval i po politických změnách v roce 1938 a 1948.

V prvním školním roce 1919/1920, kdy byla výuka obnovena téměř v plné míře, byly na SOŠPZD ve Valašském Meziříčí otevřeny oddělení denní výuky „Odborná škola pro truhláře“ s výukou dvouletou nebo tříletou, „Odborná škola pro řezbáře“ s tříletou výukou a „Mistrovská škola pro stavební a nábytkové truhlářství.“ Pro žáky jiných škol byl pořádán „Kurz zručnosti pro žáky národních a občanských škol,“ a vzdělání živnostníků bylo umožněno otevřením „Hračkářského kurzu,“ „Všeobecné živnostenské školy pokračovací,“ „Kupecké pokračovací školy“ a „Veřejné kreslírny.“ Vyučovací obory byly otevřeny téměř ve stejném složení jako před válkou. Upuštěno bylo

³⁶³ Výroční zpráva za školní rok 1925/1926, (295), s. 6.

³⁶⁴ Ibidem, s. 7.

³⁶⁵ Výroční zpráva za školní rok 1926/1927, Valašské Meziříčí 1927, s. 6.

³⁶⁶ Plán je uložen ve Státním okresním archivu Vsetíně, (pozn. 1), inv. č. 608, karton 6.

³⁶⁷ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 15.

³⁶⁸ K původní budově byla v 70. letech připojena přístavba, která tvoří mimo jiné dnešní vstup.

³⁶⁹ Výroční zpráva za školní rok 1927/1928, Valašské Meziříčí 1928, s. 6.

od výuky truhlářství ve dvouroční učebné dílně a obnovena byla výuka řezbářství na odborné škole.³⁷⁰

V následujícím školním roce 1920/1921 škola otevřela stejný počet oddělení.³⁷¹ Otevření oddělení pro řezbáře však bylo vázáno na schválení ministerstvem školství. Řezbářství nakonec nejspíš otevřeno nebylo, zřejmě pro nedostatečný zájem žáků. Tento obor tak v roce 1920 na SOŠPZD ve Valašském Meziříčí zanikl.³⁷²

Náhradou za tento obor byla ve školním roce 1922/1923 na škole nově otevřena „Pilařská škola,“ a to na popud Svazu majitelů pil a Dřevoobráběcí sekce ústředního svazu československých průmyslníků. V důsledku toho byl též změněn název školy na „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva a školu pilařskou ve Valašském Meziříčí.“³⁷³ Po zániku řezbářství zůstalo jediným „uměleckořemeslně“ zaměřeným oborem na valašskomeziříčské škole truhlářství, vyučované na odborné tříleté škole a na „Mistrovské škole pro stavební a nábytkové truhlářství.“ Výuka v ostatních oborech školy nebo kurzech ke škole přičleněných měla spíš technický, řemeslný nebo ekonomický charakter.

V následujících letech otvírala SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí“ své obory a kurzy ve stejném složení. Jen ve školním roce 1924/1925 nebyl na valašskomeziříčské škole pro nedostatek místností otevřen „Hračkářský kurz.“ Ve dvacátých letech vedli výuku tohoto kurzu Emanuel Pelant a Miloš Bublík.³⁷⁴

V roce 1925 SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí rozšířila své dosavadní pokračovací obory o „Všeobecnou živnostenskou školu pokračovací,“ „Kupeckou pokračovací školu,“ „Odbornou školu pokračovací pro učně živností dřevodělných“ a „Odbornou školu pokračovací pro učně živností

³⁷⁰ Výuka truhlářství zpočátku probíhala jak na tříleté odborné škole, tak ve dvouleté učebné dílně. *Výroční zpráva za školní rok 1919/1920*, (pozn. 292), s. 1.

³⁷¹ *Ibidem*, s. 3.

³⁷² Výroční zpráva z let 1921 – 1923 chybí. Ve výroční zprávě z roku 1924/1925 už není obor řezbářství na „SOŠPZD ve Valašském Meziříčí“ zmíněn. *Výroční zpráva za školní rok 1924/1925*, (pozn. 357), s. 1 – 3.

³⁷³ *Výroční zpráva za školní rok 1925/1926*, (pozn. 295), s. 3.

³⁷⁴ *Výroční zpráva za školní rok 1924/1925*, (pozn. 351), s. 2. Více k tvorbě Miloše Bublíka viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 3).

kovodělných."³⁷⁵ Pokračovací školy byly hojně vyhledávány živnostníky, a proto došlo zřejmě k otevření jejich dalších oborů, které reflektovaly současné požadavky nových technologií.

I v nově vzniklém státě se učitelé SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí nadále podíleli na podpoře místních řemeslníků, poskytovali jim návrhy a vedli odborné přednášky, například „[...]Ředitel ing. Weltrubský zabýval se organizací domácího průmyslu dřevařského a košíkářského. Prof. Em. Pelant zhotovil řadu návrhů pro stolaře ve Frenštátě p. Radh., v Holešově, v Nov. Rousínově, v Rožnově, ve Val. Meziříčí a ve Vsetíně. Uč. Boh. Groh konal v Kroměříži o prázdninách r. 1919 kurs kalkulační a v říjnu a listopadu 1919 kurz účetnický...Uč. Ferd. Ressel vypracoval několik písemných dobrozdání pro živnostníky[...]."³⁷⁶

Možnost dalšího vzdělání byla přístupná i žákům SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí. Mohli se účastnit exkurzí do továren a výrobních podniků,³⁷⁷ které škola každoročně pořádala. Ve školním roce 1924/1925 zhlédli žáci Bařovu továrnu ve Zlíně a výstavu v Kroměříži. Žáci „Pilařské školy" byli na exkurzi na Slovensko, kde mimo jiné navštívili „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Spišské Nové Vsi."³⁷⁸

Ve školním roce 1927/1928 navštívili žáci rovněž továrnu spojených U. P. závodů³⁷⁹ a další průmyslové podniky v Brně. Třetí ročník odborné školy navštívil také Kroměříž, kde si žáci prohlédli arcibiskupský zámek a obrazárnu.³⁸⁰ Péče o další vzdělávání žáků školy a snaha přiblížit jim praxi

³⁷⁵ Na škole byly vyráběny také konstrukce karoserií automobilů. Viz *Výroční zpráva za školní rok 1925/1926*, (pozn. 295), s. 3. Na škole byly vyráběny také konstrukce karoserií automobilů.

³⁷⁶ *Výroční zpráva za školní rok 1919/20*, (pozn. 292), s. 3.

³⁷⁷ Pravidelně škola navštěvovala továrny na ohýbaný nábytek Thonet - Mundus v Bystřici pod Hostýnem, Kopřivnickou vozovku a automobilku.

³⁷⁸ V Kroměříži mohli žáci navštívit obrazárnu arcibiskupského zámku. *Výroční zpráva za školní rok 1924/1925*, (pozn. 357), s. 2.

³⁷⁹ V roce 1928 nastoupil absolvent valašskomeziříčské školy Jindřich Halabala do pražské pobočky Spojených UP závodů, jako vedoucí prodejny. O dva roky později byl přeložen do brněnské centrály firmy, kde se stal vedoucím ateliéru. Viz Jindra Halabala - Jindřich Chatrný - Janek Jaros (et. al.), *Jindřich Halabala a Spojné uměleckoprůmyslové závody v Brně*, (kat. výst.), Muzeum města Brna 29. 5. – 17. 8. 2003, Muzeum umění Olomouc 12. 9. – 9. 11. 2003, Brno 2003, 135 s. Více k tvorbě Jindřicha Halabaly viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (architekti, č. 13).

³⁸⁰ *Výroční zpráva za školní rok 1927/1928*, (pozn. 369), s. 7.

v průmyslových závodech, které byly na škole zavedeny ještě za Rakouska – Uherska, pokračovaly i v období první republiky.

SOŠPZD ve Valašském Meziříčí se nadále účastnila výstav. Přestože výuka nebyla hned od roku 1918 obnovena v plné míře, účastnila se škola výstavy *Naše hračky*, která byla uspořádána v tomto roce v Praze.³⁸¹ Úkolem výstavy byla prezentace dřevěných hraček z různých oblastí Československé republiky. Ze SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí byly prezentovány hračky „soustruhované,“ hračky „ploché řezbované,“ dále hračky podle návrhů Aloise Balána a Jana Šachla.³⁸² Vysoce byly oceněny také hračky podle návrhů Jožky Barucha³⁸³ a Gayera.

Ve Valašském Meziříčí a Krásně vyráběli v této době hračky také dva živnostníci, absolventi valašskomeziříčské školy František Brumovský a Jindřich Schmidt.³⁸⁴

Již v 19. století věnovali významní pedagogové, Friedrich Froebel a Marie Montessori, zvýšenou pozornost hračce a jejímu vlivu na výchovu a rozvoj dítěte. Prosazovali využití jednoduchých geometrických těles při tvorbě hraček.³⁸⁵ Na jejich myšlenky pak ve dvacátém století navázali další teoretici a výtvarní umělci. V českých zemích se jako první navrhování hraček systematicky věnovali umělci uměleckořemeslného družstva Artěl. Jan Konůpek, Jaroslav Benda, Vojtěch Hugo Brunner a Minka Podhájská se zaměřili na tvorbu dřevěných hraček, které byly silně vázané na lidovou

³⁸¹ Vystaveny byly jednak hračky lidové, také hračky umělecké Hořického družstva, tvořící podle návrhů výtvarníků Artělu. Dále práce řezbáře Františka Brumovského z Valašského Meziříčí, Jindřicha Schmidta z Krásna, Karla Fišera z Valašského Meziříčí, Aloise Petruše z Třebíče, dále hračky soustruhované a modely hradů, loutky v lidových krojích a další práce. Artěl měl na výstavě také vlastní expozici, většinou se jednalo o hračky čertů, podle návrhů Vojtěcha H. Brunnera. Viz Karel Fišer - Jindřich Veselý, *Naše hračky*, (kat. výst.), Praha, palác Koruna 1918, s. 4 - 10.

³⁸² Ibidem, s. 6. Jan Šachl navrhl hračky „rakouského a ruského pěšáka“ a „rakouského hulána s ruským kozákem“ ve vzájemném souboji. Viz Karel Fišer, (pozn. 325), s. 21.

³⁸³ Více o osobnosti Jožky Barucha viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (maří, č. 1).

³⁸⁴ „[...] *Dělají zvířata originelně stylisovaná a figurky ploché, řezbované [...] provedení těchto precizně řezaných a ohnivě malovaných věcí jest vzorné [...]*“ Viz Karel Fišer, (pozn. 325), s. 21.

³⁸⁵ Iva Janáková, *Design hračky*, in: Iva Janáková (ed.), Ladislav Sutnar: Prague – New York – design in action, (kat. výst), Jízdárna Pražského hradu 2003, Praha 2003, s. 296.

tradici hračkářství.³⁸⁶ Návrhy těchto umělců realizovalo často Hořické hračkářské družstvo, založené v roce 1908.³⁸⁷

Od dvacátých let se řada teoretiků a pedagogů začala věnovat určení znaků dobré hračky. Požadavky na funkce hračky souvisely se stupněm fyzického i psychického vývoje dítěte.³⁸⁸ Kvalitní hračka, odpovídající požadavkům dobových znalostí dětské psychologie, měla dítě „[...]baviti, zaměstnávat nejen duši dítěte, ale i jeho ruce, tříbiti smysl pro krásu a vychovávat[...].“³⁸⁹ Výchovná funkce hračky³⁹⁰ byla stále více zdůrazňována. Odmítány byly hračky bibelotového charakteru, které neplnily výchovnou funkci a staly se více uměleckými objekty.³⁹¹ Hračky mechanické nebyly také považovány za vhodné pro malý přínos pro rozvoj dítěte.³⁹²

Po první světové válce zájem o výrobu hraček silně vzrostl. Světovým centrem průmyslové výroby hraček se stalo Německo. V roce 1926 byly v Norimberku, o rok později ve Stuttgartu a v Mnichově uspořádány mezinárodní výstavy hraček. Na nich by vytyčen nový směr v hračkářské tvorbě, který měl opustit tradici podomácké výroby.³⁹³

Po vzniku samostatné Československé republiky se projevil snahy o emancipaci české hračky.³⁹⁴ Na předválečnou tvorbu hraček navázali autoři Artělu. Hračky podle jejich návrhů mají ve 20. letech stále spíš charakter

³⁸⁶ Helena Koenigsmarková, Marie Míčová, Hračky, in: Jiří Froněk (ed.), (pozn. 332), s. 127 – 132.

³⁸⁷ Kolem roku 1910 se velmi často v návrzích Artělu objevují hračky soustruhované, navrhované Jaroslavem Bendou, V. H. Brunnerem a Václavem Špálou. Viz *Ibidem*, s. 132. V této době vytvářejí soustruhované hračky i Jožka Baruch a Vladislav Janiš na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“

³⁸⁸ Od jednoduchých chřestítek, určených nemluvnatům, přes hračky pohybové, až po složité soubory hraček určené k nápodobě činností dospělých. Viz Antonín Kurš, Hračka jako prostředek výchovný, in: *Výtvarné snahy XI., 1929 - 1930*, s. 57.

³⁸⁹ Hračky byly považovány za významný prostředek výchovy k estetické citlivosti a k pozitivnímu vztahu k současné umělecké tvorbě. Karel Fišer, (pozn. 325), s. 13.

³⁹⁰ Václav Fryček, Východisko problémů hračkářství, in: Karel Herain - Josef Vydra -Ladislav Sutnar (reds.), *Výtvarné snahy IX*, Praha 1927-28, s. 96., Antonín Kurš, Dítě-Hračka-Společnost, in: *Ibidem*, s. 104.

³⁹¹ V tomto směru byly někdy kritizovány hračky, produkované Artělem. Karla Senftová in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), s. 25 – 26.

³⁹² Václav Fryček, (pozn. 390) s. 96.

³⁹³ Jan Prager, Nové hračky, in: Karel Herain, Josef Vydra, Ladislav Sutnar (reds.), *Výtvarné snahy IX*, Praha 1927-28, s. 105 – 106.

³⁹⁴ Karel Fišer, Jindřich Veselý, (pozn. 381), s. 1 – 6.

lidové hračkářské produkce.³⁹⁵ Hořické hračkářské družstvo začalo na počátku 20. let vytvářet hračky podle vlastních návrhů. Návrhy Minky Podhájské nově realizovala firma Blank v Orlických horách.

Na počátku 20. let byla založena v Československu první „Továrna pro hračky a umělecký průmysl“ v Novém Jičíně.³⁹⁶ Tento nový způsob výroby se jevil jako jediná možnost, jak vytvářet kvalitní hračky v dostatečném počtu a učinit české hračkářství konkurence schopným.

Touto novou cestou se vydal žák Jaroslava Bendy Ladislav Sutnar. Na rozdíl od dalších členů Artělu, spjatých s tradicí lidového hračkářství, podřizoval své návrhy hraček nejen požadavkům estetickým a výchovným, ale také podmínkám sériové tovární výroby. Tvarová úspornost geometrických těles Sutnarových hraček tak byla vyjádřením uměleckého směřování a zároveň předpokladem úspěšné multiplikovatelnosti hraček.³⁹⁷

Na Mnichovské výstavě v roce 1927 vzbudili Sutnarovy hračky živý zájem. Ve dvacátých letech navrhoval Sutnar dopravní prostředky vytvořené ze základních geometrických tvarů, stejně sestavená zvířata,³⁹⁸ a stavebnice.³⁹⁹

Významné ocenění československé hračkářské tvorbě se dostalo na Světové výstavě *dekorativních umění* v Paříži v roce 1925. Oceněny zlatou medailí byly hračky Ladislava Sutnara, Minky Podhájské a Bohuše Sippicha.⁴⁰⁰

³⁹⁵ Iva Janáková, *Design hračky*, in: Iva Janáková (ed.), (pozn. 385), s. 299. Jaroslav Benda, Minka Podhájská a Václav Špála vytvářeli hračky s tematikou ptactva, ať již hospodářského nebo bájného. Helena Koenigsmarková, Marie Míčová, *Hračky*, in: Jiří Fronek (ed.), (pozn. 332), s. 133. V návrzích SOŠPZD ve Valašském Meziříčí se kolem roku 1924 také objevuje tato „ornitologická tematika.“ Návrhy jsou uloženy ve sbírkovém fondu školy v Muzeu umění Olomouc [85], [86], [87]. Je velmi pravděpodobné, že učitelé valašskomeziříčské školy znali soudobou produkci Artělu, přinejmenším díky publikování v dobových periodících, např. *Drobné umění* 1920.

³⁹⁶ Helena Koenigsmarková, Marie Míčová, *Hračky*, in: Jiří Fronek (ed.), (pozn. 332), s. 133.

³⁹⁷ Iva Janáková, *Design hračky*, in: Iva Janáková (ed.), (pozn. 385), s. 296 – 301.

³⁹⁸ Mezi dobovou produkcí hraček ve 20. a 30. letech byly pohyblivé hračky Ladislava Sutnara spíše ojedinělé. Viz *Ibidem*, s. 300. V „Hračkářském kurzu“ SOŠPZD ve Valašském Meziříčí však kolem roku 1924 vytvářel pohyblivé hračky František Kamenec [88], pod vedením Miloše Bublíka.

³⁹⁹ V roce 1927 získala finální podobu stavebnice „Tovární město.“ Tato ceněná stavebnice reflektovala myšlenky prefabrikovaných domů, kterými se ve 20. letech zabývali Le Corbusier a Walter Gropius. *Ibidem*, s. 299.

Stavebnice byli pro současné pedagogy synonymem velmi kvalitní hračky, rozvíjející představivost dětí, uspokojující jejich touhu budovat a zároveň skvěle odpovídali požadavkům tovární velkovýroby.

⁴⁰⁰ Helena Koenigsmarková, Marie Míčová, *Hračky* in: Jiří Fronek (ed.), (pozn. 332), s. 137.

Přes dosažení toho úspěchu přestal Artěl kolem roku 1927 hračky vyrábět. Minka Podhájská a Ladislav Sutnar vytvářeli návrhy hraček, které realizoval „Školský ústav.“⁴⁰¹

Artěl a jeho tvůrci velmi přispěli k rozvoji českého hračkářství ve 20. letech. Postupně byly zakládány další továrny na výrobu hraček⁴⁰², k rozvoji hračkářství přispíval i stát. Při odborných školách pro zpracování dřeva⁴⁰³ byly zakládány hračkářské kurzy, a hračky kromě pražské uměleckoprůmyslové školy vytvářeli i studenti Uměleckoprůmyslové školy v Brně.⁴⁰⁴

Práce jednotlivých škol byly pravidelně konfrontovány na výstavách. V roce 1919 se SOŠPZD ve Valašském Meziříčí zúčastnila výstavy pořádané Českým odborem zemské rady živnostenské v Brně.⁴⁰⁵

O čtyři roky později poukázala na vysokou úroveň odborného školství v Československu výstava, pořádaná v Praze. Valašskomeziříčská škola se jí také účastnila.⁴⁰⁶ O podobě této výstavy a názvech škol, které se na ní prezentovaly, nemáme zprávy. V roce 1920 bylo na území Československa osm odborných škol pro zpracování dřeva a to v Chrudimi, Kašperských Horách, Kinšperku, Králíkách, Spišské Nové Vsi, Tachově, Valašském Meziříčí, ve Volarech⁴⁰⁷ a v roce 1924 byla založena škola stejného zaměření i v Olomouci.⁴⁰⁸

U příležitosti výročí padesáti let od svého založení uspořádala SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí výstavu školních prací, které se účastnili i místní truhláři.

⁴⁰¹ Ibidem, 136 – 137.

⁴⁰² Blank v Ústí nad Orlicí, Schowanek v Albrechticích, Merkur Police nad Metují, textilní hračky Hamiro Rokycany. Ibidem, s. 137.

⁴⁰³ Kurz byl otevřen ve Valašském Meziříčí, Chrudimi, Kašperských horách a Praze – Žižkově. Ibidem, s. 133.

⁴⁰⁴ Ibidem, s. 137.

⁴⁰⁵ Výroční zpráva z roku 1919/20, (pozn. 292), s. 2.

⁴⁰⁶ Emanuel K. Pelant, Vznik jednorocní mistrovské školy truhlářské ve Valašském Meziříčí, in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), s. 12.

⁴⁰⁷ Ministerstvo školství a národní osvěty, *Vysoké, střední a odborné školství a školské úřady republiky Československé*, (pozn. 36), s. 104 – 480.

⁴⁰⁸ Ředitelem této nově vzniklé školy se stal Emanuel Pelant, který v roce 1924 po dvaceti letech, opustil valašskomeziříčskou školu. Pelant se účastnil už příprav založení školy v Olomouci v roce 1923. Přípravy začaly ihned poté, co byl záměr založení školy „[...]povolen usnesením vlády republiky československé [...]“. Zpočátku dostala škola do užívání „[...]od městské rady v Olomouci místnosti v nové budově dívčí měšťanské školy v Nových Hodolanech. Pozemek vedle této školy zakoupila městská rada a darovala na stavbu dílen [...]“. Výuka na mistrovské škole truhlářské byla zahájena 1. září 1924. Viz Státní okresní archiv Olomouc, (pozn. 3), *Kronika*, M5 - 29, s. 1 – 2.

Ještě před otevřením výstavu navštívil prezident Tomáš Garrigue Masaryk.⁴⁰⁹ Na slavnostním otevření 29. června 1924 pak byli přítomni zástupci ministerstva školství, místních úřadů a další hosté.⁴¹⁰

Škola také vydala k výročí sborník s textovými příspěvky některých svých pedagogů s bohatou obrazovou přílohou. Na fotografiích jsou zde prezentovány významné realizace školy vytvořené podle návrhů Josefa Místeckého, Emanuela Pelanta a Aloise Balána. Ředitel školy Bořivoj Weltrubský bilancoval přínos školy a vyslovil jednu z možných cest, kterou by se škola mohla v budoucnu ubírat: „[...]Ideálem naším je veliká odborná škola pro bytové umění[...].“⁴¹¹

Od dubna do října roku 1925 prezentovaly evropské státy⁴¹² svou architekturu, výtvarné umění i užitou tvorbu na Výstavě *dekorativních umění* v Paříži. Výstava byla významnou přehlídkou umění ve stylu art deco, které mělo v každé expozici vlastní národní rysy. Výstava byla skvělou příležitostí pro nově vzniklé evropské státy, aby na výstavě prezentovaly své svébytné výtvarné umění. Art deco v Polsku a Maďarsku bylo silně vázáno na tradici lidového umění.⁴¹³

Výtvarné umění Československa v této době také obsahovalo prvky přejaté z lidového umění, které se projevovaly i v architektonickém podání, tzv. rondokubismu.⁴¹⁴ Kromě tohoto dekorativního proudu vznikaly v rámci československého umění art deco také práce neoklasicistické,⁴¹⁵ práce ze

⁴⁰⁹ Češi působící na SOŠPZD ve Valašském Meziříčí udržovali s Masarykem kontakt už v době, kdy působil jako poslanec říšského sněmu za Valašsko. Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 20 – 21.

⁴¹⁰ Výroční zpráva za rok 1924/1925, (pozn. 357) s. 2.

⁴¹¹ Bořivoj Weltrubský, Jubileum školy in: Bořivoj Weltrubský, Emanuel Pelant, Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), s. 1.

⁴¹² Z mimoevropských států se výstavy účastnilo také Japonsko, jehož práce byly oceňovány hlavně pro práci s přírodními materiály, která byla naprosto odlišná od tradice evropského umění. Viz Adolf Beneš, Mezinárodní výstava dekorativního a průmyslového moderního umění v Paříži 1925, nestr., <http://www.archiweb.cz/salon.php?action=show&id=2775&type=17>, vyhledáno 15. 2. 2013.

⁴¹³ Alena Adlerová (ed), *České Art deco 1918 – 1938* (kat. výst.), Obecní dům 6. 5. – 4. 10. 1998, Praha 1998, s. 12 – 19.

⁴¹⁴ Alternativní název tohoto proudu „národní sloh,“ vyjadřuje dobovou touhu architektů a výtvarných umělců po vytvoření jednotného uměleckého stylu, který by vyjadřoval myšleny mladého demokratického státu a zároveň tento stát reprezentoval. Viz *ibidem*, s. 17 – 19, 246 – 257.

⁴¹⁵ Noklasicistní sochařské práce vytvářel v tomto období například Otto Gutfreund. Viz *ibidem*, s. 17 – 19.

skla, keramiky a bižuterie zase vykazovaly návaznost na tradici Weiner Werkstätten.

Autorem ideové koncepce výstavního pavilonu Československa na Výstavě *dekorativních umění* byl Pavel Janák. Pavilon navržený Josefem Gočárem, měl půdorys přední lodi a z vnějšku byl korunován sochou *Vítězství* Jana Štursy. Jeho konstrukce byla provedena ze železobetonu a obložena červeným sklem.

Celý pavilon byl pojat jako velmi reprezentativní interiér. Uvnitř byly prezentovány mistrovské práce textilního umění, předměty českého sklářství, keramiky a nábytková tvorba.⁴¹⁶ Nábytek českého art deca byl dobovou kritikou hodnocen jako velmi hmotný, i když po technické stránce skvěle zpracovaný.⁴¹⁷ Pro výstavu v Paříži navrhoval nábytek Pavel Janák. Dalšími architekty, navrhujícími nábytek ve stylu art deca, byli Vlastislav Hofman, Josef Gočár⁴¹⁸ a také Josef Místecký, vyučující SOŠPZD ve Valašském Meziříčí.⁴¹⁹

Prestížní Výstava *dekorativních umění* v Paříži se účastnilo také šestnáct odborných škol Československa,⁴²⁰ například „Státní odborná škola pro zpracování dřeva v Praze – Žižkově“ a také „Státní odborná škola pro zpracování dřeva a škola pilařská ve Valašském Meziříčí.“ Valašskomeziříčská škola prezentovala „[...]bohatě vykládanou ložnici podle návrhu prof. Arch. J. Místeckého[...]“ z citronového dřeva. Za tuto práci získala ocenění Grand Prix.⁴²¹

⁴¹⁶ Ibidem, s. 20 -37.

⁴¹⁷ Le Corbusier chtěl objednat dodání nábytku pro svůj pavilon u československých truhlářských firem, celá akce se neuskutečnila. Adolf Beneš charakterizoval československý nábytek takto: „[...]Vše předimenzujeme. Zacházíme s materiálem marnotratně. Ze dřevěných podpor děláme kamenné profily, nábytku dáváme formy, jako bychom ho měli tesat z kamene[...]tento hrubý konstruktivní cit [...]má hlubší příčiny v národním charakteru. Ale nedělejme, pro bůh, z nedostatku ctnost a nehledejme v těchto mamutích formách styl. Takový nábytek nezachrání ani nejlepší intarsie [...]“ Viz Adolf Beneš, (pozn. 412), nestr.

⁴¹⁸ Alena Adlerová (ed), (pozn. 413), 38 – 45.

⁴¹⁹ Ve stylu art deca byla vytvořena i řada návrhů [89], [90] a kreseb žáků školy, kteří pracovali pod vedením Emanuela Pelanta nebo Josefa Místeckého. Více k osobnosti Josefa Místeckého viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 9).

⁴²⁰ Všechny školy byly oceněny Grand prix a zlatými medailemi za své práce. Viz Alena Adlerová, *České užité umění 1918 – 1938*, Praha 1983, s. 97 – 99.

⁴²¹ Výroční zpráva za školní rok 1925/1926, (pozn. 295), s. 6. Škola své práce představila v Hlavním výstavním paláci, v sekci školství. Vystavila také práce řezbářské a soustružnické, sochy z makasarového dřeva podle návrhu Josefa Místeckého a výše uvedenou ložnici. Nábytek této ložnice byl vykládán růžovým dřevem a palisandrem. Místecký navrhl interiér jako celek, koberec podle jeho návrhu vytvořila Státní odborná škola v Ústí nad Orlicí, na nástěnných malbách

Výstava dekorativních umění ukázala také zásadní problém dekorativního stylového proudu. Výtvarní umělci i kritici se snažili „vytvořit nový sloh,“ který by odpovídal změněnému životnímu stylu. Vycházeli při tom však z reziduí závěrečné geometrické fáze secese, obohacených o národní lidové prvky, podněty avantgardních uměleckých směrů a inspiračním zdrojem pro tvůrce bylo i umění exotické. Výstavní pavilony využívaly moderních technologií a materiálů, a vystavené předměty, kterým byl záměrně vtisknut určitý dekorativní sloh, s nimi kontrastovaly. Předměty byly často velmi luxusní, z kvalitně zpracovaných materiálů, ale těmito vlastnostmi se příliš nehodily pro průmyslovou výrobu. Ta se však začala stále více prosazovat a užité umění začalo směřovat od dekorativních pokusů k pročištěnému tvarosloví a byly na něj stále více kladeny nároky na hygieničnost a účelnost.⁴²²

Výstava dekorativních umění v Paříži⁴²³ tak nebyla triumfem umění ve stylu art deco, ale nabídla široký přehled současné užité tvorby.⁴²⁴ Stimulovala snahy využívat k tvorbě nejen moderní technologie, ale nalézt i formu, která by současnému životu a jeho potřebám vyhovovala. Tato cesta pak od poloviny 20. let směřovala k funkcionalistickému designu a architektuře.⁴²⁵

I v dalších letech se SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí účastnila výstav. O prázdninách roku 1926 škola vystavila své práce v Místku, jednalo se spíše o akci lokálního významu. V lednu 1927 se pak škola představila na mezinárodní Výstavě hraček ve Stuttgartu, kde byla za své práce oceněna. Je paradoxem, že právě v roce, kdy získala SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí za

pracovali žáci malířského oddělení Státní odborné školy v Chrudimi a polštáře zhotovila paní Malinová. Viz *Exposition internationale des arts decoratifs et industriels moderne, Paris, avril-octobre 1925. Catalogue général officiel, Exposition internationale des arts decoratifs et industriels modernes Paris, Paris 1925, s. 474 - 475.*

⁴²² V Československu byla po vzniku samostatného státu velmi specifická společenská situace, která podporovala snahy o vytvoření národního reprezentativního umění a vymezení se proti německé jazykové oblasti. Hledány byly nejen specifické české formální prvky v umění, ale také byla podporována tradiční řemesla – hlavně sklářství, krajkářství a bižuterie. Vynikající umělecké osobnosti, tvořící v duchu art deca, byly soustředěny kolem pražské Uměleckoprůmyslové školy a spolku Artěl. Výstava v Paříži byla epilogem art deca i v Československu, postupně se výtvarní umělci přiklíněly k civilnější formě a od poloviny 20. let se začal prosazovat funkcionalismus. Viz Alena Adlerová (ed), (pozn. 413), s. 246 – 257.

⁴²³ Nabízí se zde srovnání se Světovou výstavou v Paříži v roce 1900, která také uzavírala zlatou éru secesního umění.

⁴²⁴ Podnětné pro další směřování výtvarného umění a architektury byly Le Corbusierův výstavní pavilon L'Esprit a práce švédské a francouzské. Viz Alena Adlerová, (pozn. 413), s. 99.

⁴²⁵ Adolf Beneš, (pozn. 412), nestr.

tvorbu „Hračkářského kurzu“ tak vysoké ocenění, výuka hračkářství na valašskomeziříčské škole trvale zanikla pro nedostatek financí. V roce 1927 se škola účastnila *Krajinské výstavy* v Hranicích, kde prezentovala výkresy a hračky.⁴²⁶

Velkým výstavním počinem závěru 20. let 20. století byla v Československu *Výstava soudobé kultury* v Brně. Výstava se konala v roce 1928, u příležitosti oslav desíletého jubilea vzniku Československé republiky a zároveň bylo touto výstavou otevřeno nově zbudované brněnské výstaviště. Jeho urbanistické řešení vytvořil Emil Králík, hlavní výstavní pavilon projektoval architekt Josef Kalous spolu s konstruktérem Jaroslavem Valentou a na dalších výstavních pavilonech pracovali architekti působící na pražské Uměleckoprůmyslové škole⁴²⁷ a v Brně.⁴²⁸

Hlavní myšlenkou této výstavy bylo „[...]vystavit soudobou kulturu jako doklad životaschopnosti našeho státu[...]“. Tato výstava byla dokladem, jak skvěle lze propojit a prezentovat „[...]kulturu, školství, vědu výzkum a ochranu přírody[...]“ spolu s „[...]podnikáním, výrobou, řešením sociálních otázek a všeobecné prosperity[...]“.⁴²⁹

Pro tuto výstavu vytvořila SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí podle návrhu Josefa Místeckého ve školním roce 1926/1927 tři interiéry – „[...]kuchyni, jídelnu přepychového bytu a pánský pokoj (ředitelnu pro novou školu) [...]“.⁴³⁰

Bohumír Kupka,⁴³¹ absolvent valašskomeziříčské „Mistrovské školy pro truhlářství“ a od roku 1929 pedagog na SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí,⁴³² zvítězil na této výstavě v soutěži Svazu československého díla svým návrhem

⁴²⁶ Výroční zpráva za školní rok 1926/1927, (pozn. 365), s. 7.

⁴²⁷ Z pražských architektů navrhli pavilony Josef Gočár, Pavel Janák, Kamil Roškoť. Viz Vladimír Šlapeta, Ivan Ruller, Milena Flodrová (et. al), *Výstava soudobé kultury. Brno 1928*, Brno 2008, s. 14 – 15.

⁴²⁸ Architekti z Brna byli Emil Králík, Bohuslav Fuchs, Jiří Kroha, Bohumír Čermák. Viz *Ibidem*, s. 15.

⁴²⁹ Výstava se setkala se velkým ohlasem u nás i v zahraničí, s nadšením o ní psal i Karel Čapek do *Národních listů* v červenci 1928. Kromě řady ministrů a poslanců výstavu navštívil také prezident T. G. Masaryk. Výstava byla úspěšná také po ekonomické stránce a přinesla zisk 16 milionů korun. Viz *Ibidem*, s. 10 - 12.

⁴³⁰ Výroční zpráva za školní rok 1926/1927, (pozn. 365), s. 6. Výstavu *soudobé kultury* zhlédli i žáci SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí u příležitosti exkurze do Brna 11. – 14. června 1928. Viz Výroční zpráva školy za školní rok 1927/1928, (pozn. 369), s. 7.

⁴³¹ Více o Bohumíru Kupkovi viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 8).

nejmenšího bytu[91].⁴³³ Ve svém návrhu vyšel vstříc dobovým požadavkům sociálního bydlení. ⁴³⁴ Byt o rozloze 50 m² rozdělil pouze nábytkem na jednotlivé funkční prostory, oddělené místnosti byly určeny pouze pro koupelnu a toaletu.⁴³⁵

Navrhováním interiérů se také teoreticky zabývali i další profesoři SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí, Josef Místecký a absolvent školy Jindřich Halabala. Hledali jednak formu odpovídající dobovým požadavkům a snažili se odstranit zastaralé a nevhodné stereotypy v oblasti bytového designu.⁴³⁶

Od druhé poloviny 20. let byly v oblasti architektury a bytového designu velice aktuální otázky vytvoření ekonomického, racionálně vybaveného typu bydlení, který by odpovídal požadavkům hygieny.⁴³⁷ Tyto požadavky byly nejprve v českých zemích uskutečňovány v rámci výstavby rodinných domů, či adaptací starších bytů.⁴³⁸ Problematikou tzv. lidového bytu, nebo také „nejmenšího bytu,“ se zabývali architekti již ve 20. letech.⁴³⁹ Hlavní požadavky, které byly na prostorové řešení bytů i jejich vybavení kladeny, byla účelnost. Centrem bytu a rodinného života byla jedna místnost, obývací pokoj, který slučoval funkce jídelny, pracovny, knihovny a podobně. Pomocí nábytku byl prostor dělen na jednotlivé úseky se specifickým účelem. Neopomenutelné bylo také orientování místností ke světovým stranám.⁴⁴⁰

⁴³² Výroční zpráva školy za školní rok 1929/1930, Valašské Meziříčí 1930, s. 7.

⁴³³ Půdorys, axonometrický pohled [92] a nákresy nábytku byly publikovány pod heslem „50 m²“ v časopise *Výtvarné snahy*. Viz Karel Herain - Ladislav Sutnar - Josef Vydra (eds.), *Výtvarné snahy*, Praha 1927 – 1928, s. 114 – 117. Autorem dalšího publikovaného článku s návrhy, označeného „A“, byl Karel Honzík. Viz *Ibidem*, s. 118 – 123.

⁴³⁴ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 17. Více o sociálním bydlení a Bohumíru Kupkovi Viz Lucie Vašíčková, *Meziválečné sociální bydlení na Moravě. Valašské Meziříčí – Rožnov pod Radhoštěm – Vsetín* (diplomní práce), katedra Teorie a dějin umění FF UP Olomouc, Olomouc 2009, 98 s.

⁴³⁵ Ač byl Kupkův interiér zařízen velmi úsporně, byla přesto pořizovací cena nábytku příliš vysoká. Viz Alena Adlerová, (pozn. 420), s. 145 – 147.

⁴³⁶ Josef Místecký, Škola, tradice, vývoj, in: Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), (pozn. 32), s. 16-19., Jindřich Halabala, O dnešním vývoji nábytkové tvorby, in: Augustin Puchta, František Buben, Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 34 – 35., Bohuš Kupka, Obývací pokoj, Kuchyně, Pánský pokoj, Ložnice, in: *Ibidem*, s. 35 – 45.

⁴³⁷ Alena Adlerová, (pozn. 420), s. 137.

⁴³⁸ Touto cestou se vydali také autoři dvou významných vil na našem území. Pro manžele Tugendhatovi navrhl vilu v Brně Mies van der Rohe, a Adolf Loos je autorem Müllerovy vily v Praze. Obě stavby vznikaly téměř současně v závěru dvacátých let. *Ibidem*, s. 137 – 145.

⁴³⁹ Viz Soutěž na nejmenší byt vypsaná Svazem československého díla na *Výstavě soudobé kultury* v Brně 1928.

⁴⁴⁰ Alena Adlerová, (pozn. 420), s. 135 - 138. Ložnice byla ideálně na východní straně, kdežto koupelna a toaleta byly obráceny k severu. Viz Návrh Bohuslava Kupky na nejmenší byt.

Až hospodářská krize na počátku 30. let byla impulzem k realizaci prvních staveb. Návrhy kolektivních domů s „nejmenšími byty,“ se poprvé u nás objevovaly u architektů sdružených v Levé frontě a v rámci jimi vydávaného periodika *Tvorba*. Teoreticky se tématu sociálního a kolektivního bydlení věnoval Karel Teige. Jako řada teoretiků a architektů také Teige viděl jediné uspokojivé řešení pro vytvoření bytů pro široké vrstvy nemajetného obyvatelstva v kolektivním typu bydlení, vytvořeném v sovětském Rusku.⁴⁴¹

Výstava soudobé kultury v Brně v roce 1928 probíhala souběžně s Mezinárodním kongresem pro kreslení, uměleckou výchovu a užité umění. Nově vzniklá Československá republika se stala pořadatelskou zemí⁴⁴² tohoto kongresu a měla možnost prezentovat se nejen v oblastech výtvarné kultury a umělecké pedagogiky, ale také organizací této prestižní mezinárodní akce.

Mezinárodní kongres probíhal od 29. července do 7. srpna 1928. Hlavní témata, ke kterým se delegáti jednotlivých zemí ve svých přednáškách vyjadřovali, byla vymezena takto: 1) „*kreslení duší ruční práce*“⁴⁴³ s podtématem „*vzdělávání učitele s ohledem na vztah ruční práce ke*

Rozmístění jednotlivých nábytkových kusů, zejména vybavení kuchyně, podléhaly také velkým nárokům na správnou funkčnost a úsporu času a pohybu při práci. Viz Bohuš Kupka, (pozn. 436), s. 35 – 45.

⁴⁴¹ Alena Adlerová, (pozn. 420), s. 145 – 150.

⁴⁴² O uspořádání kongresu v Československu bylo rozhodnuto na V. kongresu, konaném organizací FEA (Fédération Internationale de l'Enseignement du Dessin) v roce 1925 v Paříži. Skvěle se zde představili svými odbornými příspěvky František Viktor Mokrý, Josef Richard Marek a Bořivoj Hnátek. Přípravy kongresu byly zahájeny již v roce 1926 a jejich vedení se ujali členové mezinárodní kongresového výboru František Viktor Mokrý a Josef Vydra. Viz Alena Kavčáková, K historii VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení, užité umění a uměleckou výchovu v Praze, In: *Výtvarná výchova XXXVIII*, č. 2, 1998, s. 3.

⁴⁴³ Kreslení jako neoddělitelnou součást výuky na odborných a uměleckoprůmyslových školách zavedl již výukový systém státního školství v Anglii v 19. století. Hlavní zájem o toto téma projevil na kongresu delegáti Spojených států a Anglie. Zdůrazněny byly rovněž požadavky na doplnění rozvoje kreslířských schopností o znalosti technologických postupů a materiálů ve výuce uměleckoprůmyslových škol. Viz F. V. Mokrý, Slovo o kongresu, in: Karel Herain - Jaroslav Jindra - Ladislav Sutnar, Josef Vydra (reds.), *Výtvarné snahy*, roč. X., Praha 1928-1929, příloha *Výtvarná výchova*, s. 19. Snahy o propojení znalostí technologických a kreslířských dovedností u designérů byly aktuální na avantgardních průmyslových školách, například na dessavském Bauhausu.

kreslení“⁴⁴⁴ a 2) „barva, její důležitost ve škole i životě, metody vyučovací, normalizace barevných pojmenování.“⁴⁴⁵

Na Kongresu vystoupila celá řada významných osobností zabývajících se výtvarným uměním a pedagogikou. Mimo představitele z Anglie a Spojených států, kde byla velmi dlouhá tradice odborného uměleckořemeslného školství, přednesli své příspěvky na kongresu i Franz Čížek, profesor Uměleckoprůmyslové školy ve Vídni, Oskar Reiner, inspektor průmyslových škol taktéž z Vídně a Josef Albers, vyučující na dessavském Bauhausu.⁴⁴⁶

Z československých delegátů přednesli snad nejpřínosnější příspěvky V. V. Štech o výchově umělců, J. Uher o sklonech dítěte ke kreslení, Josef Vydra o etnických rozdílech v kreslířském nadání dětí, Karel Plicka o slovenském folklóru, Arnošt Hošek o souvislosti barev a tónů a Bohumil Kašík⁴⁴⁷ o kreslení hluchoněmých.⁴⁴⁸

V rámci kongresu se konala výstava výtvarného projevu dětí a mládeže.⁴⁴⁹ Výstava byla otevřena 29. července 1928 a uskutečnila se v Průmyslovém paláci v Praze. Československo zde představilo práce žáků a

⁴⁴⁴ Na odborných a uměleckoprůmyslových školách by měli vyučovat odborní učitelé pro kreslení, kteří budou mít dostatečné praktické znalosti z oblasti vyučovaných řemesel a také znalosti psychologické, historické, vědecké a technologické, aby mohli na žáky výchovně působit a předávat jim kvalitně informace. Viz *Ibidem*, s. 19 – 20.

⁴⁴⁵ U Barev byly zkoumány hlavně jejich výrazová hodnota, umělecké pojetí, ale také užití technické a obchodní. Představitelé kongresu se zabývali také vyučovacími metodami v této oblasti. Viz *Ibidem*, s. 20.

⁴⁴⁶ *Kongresová zpráva VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení, uměleckou výchovu a užitá umění v Praze 1928*, Praha 1931, s. 42 – 46. Hojná mezinárodní účast a pronesení příspěvků významnými představiteli soudobé výtvarné pedagogiky jistě přispěly k šíření aktuálních progresivních názorů na výtvarnou výuku v širokém okruhu pedagogů. Československo prostřednictvím kongresu a výstav prezentovalo své pedagogické snahy a umělecké zaměření a také dosáhlo navázání kontaktu se světovými odborníky. Z evropských států se Kongresu kromě Československa účastnilo Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Gdansk, Holandsko, Itálie, Jugoslavie, Lotyšsko, Maďarsko, Německo, Norsko, Polsko, Rakousko, Rumunsko, ruská emigrace, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie. Mimoevropští účastníci byli z Japonska, Spojených států amerických, Kanady, Egypta, Austrálie. Viz F. V. Mokry, *Průběh VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení a užitá umění v Praze*, in: Karel Herain - Jaroslav Jindra - Ladislav Sutnar, Josef Vydra (reds.), *Výtvarné snahy*, roč. X., Praha 1928-1929, příloha *Výtvarná výchova*, s. 22.

⁴⁴⁷ Bohumil Kašík byl v této době odborným učitelem na Ústavu pro hluchoněmé ve Valašském Meziříčí.

⁴⁴⁸ O návštěvě kongresu vyučujícími ze SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí nemáme zprávy. Kromě Bohumila Kašíka, ve Valašském Meziříčí působícího, byli v čestném výboru kongresu dva absolventi valašskomeziříčské školy František Hlavica, vyučující kreslení na VUT v Brně a architekt Valentin Hrdlička. Viz *Katalog VI. Mezinárodní výstavy výtvarné výchovy, Praha 1928*, s. 37, 95. Více o Františku Hrachovci viz *Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (malíři, č. 3)*.

studentů ze všech typů školních institucí,⁴⁵⁰ ale mimo jiné také výtvarnou tvorbu umělců spolků SVU Mánes, Hollar a Umělecké besedy. Vystaveny byly rovněž učební a kreslířské pomůcky a součástí expozice byla také studovna s čítárnou.⁴⁵¹

Součástí kongresu byla také řada zájezdů⁴⁵² a exkurzí, mimo jiné i návštěva *Výstavy soudobé kultury* v Brně 5. srpna 1928.⁴⁵³

Díky kongresu byly ustanoveny požadavky na výchovnou funkci výtvarné výuky na školách neuměleckého zaměření. Všichni žáci si měli prostřednictvím výuky kreslení tříbit výtvarný cit, aby se stali poučenými konzumenty produktů výtvarného i užitého umění. K propojení soudobých avantgardních směrů funkcionalismu a purismu se mělo směřovat také v oblasti výtvarného vzdělávání na odborných a uměleckoprůmyslových školách. Ve výuce kreslení byl kladen důraz na účelnost, logičnost a konstruktivnost kresby, které nahradily již přežitá přesná studie podle předloh a přírody, uplatňované hojně ještě na počátku 20. století.

Ač je pravděpodobné, že se vyučující SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí kongresu v Praze neúčastnili, přesto byli nejspíš seznámeni s jeho výsledky, prostřednictvím dobových periodik a prostřednictvím *Katalogu VI. Mezinárodní výstavy výtvarné výchovy*. Snad i díky tomu, že vyučující byli architekti, byla výuka kresby na SOŠPZDŠP orientována hlavně na navrhování interiérů, nábytkových kusů a dalšího vybavení. Kresby se vyznačují přesností a snahou postihnout konstrukčně podstatné prvky, stínování a popisnost již nebyly žádoucí [93].

Od roku 1919 rozvíjela nové metody v oblasti výuky uměleckoprůmyslových školách avantgardní škola Bauhaus. Po svém přemístění do Desavy byla propojena s průmyslovými výrobními podniky a

⁴⁴⁹ Tuto výstavu neobsahoval předešlý kongres v Paříži v roce 1925. Viz *Ibidem*.

⁴⁵⁰ Od škol mateřských, přes národní, občanské, přes střední a odborné školy až po vysoké školy a AVU. Viz F. V. Mokrý, *Průběh VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení a užité umění v Praze*, (pozn. 446), s. 22.

⁴⁵¹ *Ibidem*, s. 23.

⁴⁵² Účastníci kongresu navštívili zájezdy do Českých Budějovic, Českého Krumlova, Hluboké, Plzně, Kutné hory, Sedlece, Karlova Týna, Zbraslavi, Punkevní jeskyně v Moravském Krasu, Zlína, Hodonína, Trenčanských lázní, Trenčína, Vysokých Tater, Levoče, Kežmaroka a Košic. Viz Alena Kavčáková, (pozn. 442), s. 4.

⁴⁵³ *Kongresová zpráva VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení*, (pozn. 446).

celková koncepce výuky byla zaměřena na výchovu kvalitních návrhářů předmětů denní potřeby. Umělci působící jako pedagogové na Bauhausu hledali výtvarnou formu, která by odpovídala soudobé společnosti. Díky rozvoji průmyslové velkovýroby byla u užitých předmětů vyžadována nízká cena a snadná multiplikovatelnost.⁴⁵⁴

Cílem výuky na Bauhausu bylo připravit budoucí návrháře ke splnění těchto požadavků. Výuka byla vícestupňová, v přípravných cvičeních se učni⁴⁵⁵ seznamovali s materiály a vlastními pokusy hledali možnosti, jak se kterým materiálem pracovat.⁴⁵⁶

Kromě rozvíjení manuální zručnosti a studia vlastností materiálů byl na učně kladen požadavek ekonomičnosti, jak v množství použitých nástrojů a úsporném pracovním postupu, tak ve snaze nevytvářet odpadní materiál.⁴⁵⁷

V dalších cvičeních se učni seznamovali s dalšími materiály, často kontrastních vlastností a vytvářeli z nich assembláže. Tyto práce pak dále kreslili, aby získali pro rozdíl obou materiálů ještě hlubší pochopení.

Princip celé výchovy tedy vycházel ze snahy vést žáky volně k tomu, aby sami získávali znalosti vlastní tvořivou prací a aby jejich návrhy užitých předmětů byly vždy proveditelné.⁴⁵⁸

Tyto nové pedagogické postupy nebyly omezeny pouze na Bauhaus v Desavě. Při svém pedagogickém působení na Vratislavské akademii od roku 1928 obdobné postupy uplatňoval Josef Vinecký.⁴⁵⁹ Ve výuce byl u něj

⁴⁵⁴ Josef Albers, *Tvořivá Výchova na Bauhausu*, (překlad přednášky pronesené na VI. Mezinárodním kongresu pro kreslení uměleckou výchovu a užitá umění v Praze 1928), in: *Výtvarná výchova VV*, s. 45 – 50.

⁴⁵⁵ Žáci školy měly projít postupným vzděláváním, od stupně učňů, přes tovaryše a ti nejzdatnější se mohli stát mistry. I vedoucí jednotlivých oborů nebyli profesory, ale mistry. Tyto termíny odrážejí snahu propojit více oblast navrhování s řemeslnou tvorbou.

⁴⁵⁶ Tyto pokusy byly většinou prováděny s levnými materiály, jako papír a podobně. Přípravný kurz vedl Josef Albers. Viz Josef Albers, (pozn. 454), s. 45.

⁴⁵⁷ Díky těmto cvičením a pokusům získali studenti, vždy však vlastní cestou poznání, znalosti o materiálech, možnostech jejich zpracování a navrhovali tak předměty proveditelné v technicky a navíc ekonomické – s minimem odpadního materiálu a nenáročné na výrobu. Průmyslová výroba se v této době velmi rozvíjela a měla širokému okruhu zákazníků poskytnout díky sériové výrobě levné, přesto kvalitní předměty. Cesta exkluzivních uměleckořemeslných předmětů, kterou na počátku 20. století šla řada dílen, nemohla tyto požadavky naplnit. Viz *Ibidem*, s. 45-50.

⁴⁵⁸ *Ibidem*, s. 45- 50.

⁴⁵⁹ Josef Vinecký, *Pedagogika a rukodělné vyučování*, in: *Výtvarná výchova V*, č. 3, 1938/1939, s. 10.

kladen velký důraz na znalosti materiálu a technologií jeho opracování, ekonomická hlediska výroby a na psychologické působení předmětu. Mimo to Vinecký zdůrazňoval velký význam výtvarné a obecně řemeslné pedagogiky pro rozvoj lidské osobnosti. Vyzdvihoval hluboké znalosti nabyté praktickou činností, proti povrchním znalostem získaným pasivní četbou. Hlavními přínosy praktické řemeslné výuky podle něj byly rozvíjení smyslu pro materiál, smyslu pro kvalitu, smyslu pro organizaci a také budování úcty k práci.⁴⁶⁰ Zároveň Vinecký zdůrazňoval, že se v této výuce jedná o zodpovědný úkol formování osobností žáků a proto požadoval odborné a dostatečné vzdělání vyučujících.⁴⁶¹

V Československu poskytovaly vzdělání v oblasti užitého umění odborné školy, často založené již v 19. století. Valašskomeziříčská SOŠPZDŠP k nim měla svým zaměřením i úroveň poskytovaného vzdělání nejbližší. Přesto měla SOŠPZDŠP organizací výuky a svým výtvarným zaměřením blízko také k dalším uměleckoprůmyslovým školám.

Uměleckoprůmyslová škola v Praze byla stejně jako SOŠPZDŠP založena Rakousko – Uherskou vládou. Ač byla svým oficiálním statutem stále střední školou, úroveň vzdělání se rovnala uměleckým akademiím. Za první světové války byly její vyučovací prostory zabrány pro účely armády a k návratu do původního stavu došlo až v roce 1920.⁴⁶²

Po první světové válce se pedagogický sbor Uměleckoprůmyslové školy rozšířil o řadu mladých výtvarných umělců, kteří působili v Artělu, nebo Pražských uměleckoprůmyslových dílnách.⁴⁶³ Jejich umělecké zaměření na art deco mělo velký vliv i na výtvarnou produkci školy. Ve dvacátých letech škola veřejně prezentovala své práce na dvou významných výstavách. Pro *Výstavu dekorativních umění v Paříži* vytvořila tzv. „prezidentský sál,“ reprezentační prostor, určený pro Pražský hrad. V oddělení odborného školství měla Uměleckoprůmyslová škola také další vlastní expozici.

⁴⁶⁰ Tyto aspekty pak nebyly přínosné pouze pro výtvarné umělce či řemeslníky, ale také pro „výchovu“ budoucích konzumentů uměleckých děl a užitých předmětů.

⁴⁶¹ Josef Vinecký, (pozn. 459), s. 10.

⁴⁶² Martina Pachmanová - Markéta Pražanová (eds.), (pozn. 156), s. 38. Tento osud postihl rovněž SOŠPZDve Valašském Meziříčí a také místní Ústav pro hluchoněmé.

⁴⁶³ Ibidem, s. 36.

Ačkoli škola za své práce získala na výstavě vysoká ocenění, byla v československém prostředí kritizována zastánci funkcionalismu a purismu pro svůj konzervativní dekorativismus.⁴⁶⁴

K proměně výtvarného zaměření směrem k funkcionalismu docházelo jen pomalu. Absolventi zaměření tímto směrem na škole dále nevyučovali. Jakási rozpolcenost byla zřejmá i na *Výstavě soudobé kultury v Brně*. Pavilon školy byl již funkcionalistický, kdežto jeho vybavení a instalace byly ještě stále v duchu dekorativního umění.⁴⁶⁵

I po vzniku Československého státu si Uměleckoprůmyslová škola podržela v hlavních rysech organizaci danou v roce 1890. Byla dělena na všeobecné školy a speciálky, což již příliš nevyhovovalo dobovým potřebám.⁴⁶⁶ K reorganizaci měla přispět změna statutu na vysokou školu, což se za první republiky nepodařilo prosadit.⁴⁶⁷

Další školou, zaměřující se na výchovu návrhářů pro umělecký průmysl, byla Škola uměleckých řemesel v Brně, založená v roce 1924. Podobně jako na Uměleckoprůmyslové škole v Praze i na této škole probíhala výuka ve dvou stupních. Žáci nejprve prošli přípravkou⁴⁶⁸ a poté pokračovali ve studiu na specializovaných odděleních.⁴⁶⁹

Škola uměleckých řemesel v Brně byla více orientována na potřeby uměleckého průmyslu a měla pro něj vychovávat kvalitní návrháře. Nebyla zaměřená na rozvoj individuálního uměleckého projevu, jako škola pražská,

⁴⁶⁴ Ibidem, s. 46 – 48. Ve stylu art deco tvořili na SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí ve 20. letech Josef Místecký a Emanuel Pelant.

⁴⁶⁵ Ibidem, s. 50 – 52. V podstatě obdobná situace byla také na valašskomziříčské SOŠPZDŠP. Funkcionalistickou tvorbu na ni patrně „přinesl“ až Bohumír Kupka.

⁴⁶⁶ Drobnou změnou bylo zrušení speciálních ženských oddělení. Ibidem, s. 42.

⁴⁶⁷ Ibidem, s. 40 – 42.

⁴⁶⁸ Dvouletá výuka obsahovala výuky kreslení, kreslení ornamentu, figurální kreslení, doplněné přednáškami anatomie a modelování. Další teoretické přednášky byly zaměřeny na deskriptivní geometrii a konstruktivní perspektivu. Viz heslo H. – V., Škola uměleckých řemesel v Brně, in: *Výtvarné snahy 1926, roč. VIII*, Praha 1926, s. 17 – 20.

⁴⁶⁹ Oddělení byla zaměřena na grafiku (vedl Emanuel Hrbek), dekorativní malbu (vedl týž profesor), drobnou plastiku a keramiku (vedl Václav Vokálek) a na nábytkovou tvorbu (vedl Karel Ort). Výuka byla doplněna přednáškami dějin uměleckého řemesla a přehledem soudobé uměleckoprůmyslové tvorby, přednáškami z technologie a účetnictví. Viz Ibidem, s. 20. Ředitelem školy do roku 1938 byl Stanislav Sochor, v roce 1938/1939 vedl školu zastupující ředitel Emanuel Hrbek a za druhé světové války byl ředitelem školy Josef Vydra. Viz Igor Zhoř - Jana Vránová - Petr Haimann et. al., *Škola uměleckých řemesel v Brně. Učitelé z let 1924 – 1999* (kat. výst.), Místodržitelství palác Brno, 1. června – 4. července 1999, Brno 1999, s. 65 – 66.

v tom však byl spatřován její hlavní přínos.⁴⁷⁰ Velmi obdobnou organizaci výuky měla v této době také SOŠPZDŠP a stejně jako škola brněnská byla orientována na vzdělávání designérů a řemeslníků.

Progresivnější ve své organizační struktuře i uměleckém zaměření než tyto dvě instituce byla nově vzniklá Škola umeleckých remesiel v Bratislavě, založená roku 1928 Josefem Vydrou.⁴⁷¹ Vydra vycházel z organizace výuky na desavském Bauhausu, přizpůsobil ji však místním potřebám. Podstatným rysem výuky, společným s Bauhasem, bylo důraz na znalosti a pochopení materiálů a na hledání ekonomicky i psychologicky optimální podoby uměleckořemeslných předmětů.

Tato avantgardní škola zavrhlá pouze konzervativní tvary, nikoli celou výtvarnou tradici. Josef Vydra byl přesvědčen, že lidové umění má styčné body s avantgardními snahami.⁴⁷² Ve výuce na škole tak byly snahy propojovat lidové umění s uměleckým průmyslem.

SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí měla, podobně jako Uměleckořemeslná škola v Praze, ve 20. letech stejnou strukturu jako v 19. století.⁴⁷³ Nepatřila tedy k nově založeným avantgardním školám, které

⁴⁷⁰ heslo H. – V., (pozn. 468), s. 21 – 23.

⁴⁷¹ Alena Kavčáková, (pozn. 253), s. 20 – 21. Škola byla založena díky „[...]iniciativě živnostníků a podnikatelů s praktickým cílem “povznést domácí výrobu na úroveň mezinárodní produkce[...]” Výuka měla nejprve formu večerních kurzů “Kreslení” a “Reklamního aranžování,” od roku 1930 byla umístěna v novostavbě Učňovských škol v Bratislavě. V tomto roce získala Škola umeleckých remesiel vlastní statut a byla otevřena i denní forma studia. Úspěšnost a progresivnost školy byla podmíněna nejen osobností Josefa Vydry v jejím vedení, ale také vynikajícími umělci ve vedení jednotlivých oddělení. Vydra vyzval ke spolupráci Ludovíta Fullu, který vedl malířské oddělení, oddělení módy a textilu vedl František Malý, Júlia Horová vedla oddělení keramiky. Tato oddělení úzce spolupracovala a tvořila širší okruh bytové kultury. Zdeněk Rossman, člen Devětsilu, byl vedoucím oddělení grafického, fotograf Jaromír Funke pracoval na oddělení fotografickém, František Reichentál a později František Tröster vedli výuku aranžérství, tato oddělení patřila do okruhu propagace a reklamy. Ferdinand Hrozinka vedl oddělení dřevodělné, František Tröster oddělení kovodělné, podle potřeby spolupracovali s oběma výše uvedenými okruhy oborů. Janko Alexy vedl na ŠUR “Dětské kurzy,” které byly v československu ojedinělé. V říjnu 1939 byla ŠUR zrušena. Více k tomuto tématu a proměnám ŠUR viz Igor Meluzin-Vladislav Rostoka (eds.), Art school, ŠUR + ŠUP + Š~UV = 75, Škola užitého výtvarnictví Josefa Vydry, Rabbit et Solution studio, Bratislava 2007, 487 s.

⁴⁷² Bylo to usilování „[...]o sjednocení tvaru, ekonomie techniky a estetiky, řemeslo a fantazii, organické propojení materiálu a konstrukce a funkce, propojení intelektu a citů, smyslů a hravosti[...]” Viz Alena Kavčáková, (pozn. 253), s. 22.

⁴⁷³ Nově zakládané uměleckořemeslné školy byly vedeny často mladými vyučujícími a směřovaly k novým avantgardním postupům nejen ve své produkci, ale také organizaci a způsobu výuky. Starší školy byly patrně více svázané s tradicí, která na nich byla zavedena a nové postupy výuky se na nich prosazovaly jen pozvolna a v omezené míře.

zaváděly nové postupy výtvarného vzdělávání, ani nejspíš tyto nejprogresivnější myšlenky přímo nepřijímala.

Do poloviny dvacátých let na SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí převládal dekorativismus art deca díky vyučujícím Emanuelu Pelantovi, který aktivně sbíral a rozvíjel lidové vzory, a Josefu Místeckému.⁴⁷⁴ Nicméně již koncem 20. let se na škole začaly v oblasti navrhování nábytku uplatňovat funkcionalistické postupy, přinesené nově přichozím vyučujícím, architektem Bohumírem Kupkou.⁴⁷⁵

O systému výuky na SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí máme pouze nepřímé zprávy. Z nich vyplývá, že Josef Místecký ve svých hodinách vždy dbal, aby návrhy vytvářené studenty nebyly samoúčelné. Zadával jim konkrétní úkoly. Nejschopnější žáci někdy spolupracovali se svými vyučujícími na veřejných zakázkách.⁴⁷⁶

Vedení školy a vyučující se ve 20. letech snažily rozvíjet povědomí žáků školy o aktuálním dění v oblasti navrhování nábytku a bytového designu. Kromě exkurzí do závodů J&J Kohn a Thonet navštívili žáci také UP závody a s nejnovějšími proudy designu a architektury na *Výstavě soudobé kultury* v Brně.

Z těchto nepřímých zjištění můžeme vyvodit, že výuka na SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí směřovala k výchově kvalitních uměleckých řemeslníků a návrhářů, podobně jako na Škole uměleckých řemesel v Brně, nikoli však nejprogresivnějšími metodami, uplatňovanými na Bauhausu, ŠUR v Bratislavě nebo na v Bratislavě Akademii. SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí zároveň poskytovala možnost dalšího vzdělání na „Mistrovské škole truhlářské“ a byla

⁴⁷⁴ V tomto stylu navrhl výstavní pavilon školy pro Výstavu dekorativních umění. Josef Místecký na škole vyučoval od roku 1921.

⁴⁷⁵ K funkcionalismu se přiklonili jak profesori valašskomeziříčské školy Bohuslav Andrlik, Bohumír Kupka a Josef Místecký, tak také absolventi školy například Jindřich Halabala. Viz Jiří Demel (red.), (pozn. 8), s. 13.

⁴⁷⁶ Místecký například zadal žákům o víkendu úkol, navrhnout vrata pro kostel v Zašové, žáci museli do Zašové dojet, vrata změřit a nakreslit. Místecký pak s nimi jejich úkol hodnotil. Podobné úkoly zadával svým studentům i Emanuel Pelant [94], [95], [96]. Návrhy ukazují různá zpracování zadaného úkolu. Žák Ladislav Vrátník v době svých studií na SOŠPZDŠP pomáhal Jaroslavu Hlaváčovi projekt památníku na Helfštýně u Valašského Meziříčí. Viz Ladislav Vrátník, *Bodové vzpomínání 1945 – 1947*, in: Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 31. Více o osobnosti Jaroslava Hlaváče viz *Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů* (pedagogové, č. 5), o Ladislavu Vrátníkovi viz *Ibidem* (architekti, č. 21)

vhodným východiskem pro studium na uměleckořemeslných školách vyššího stupně.⁴⁷⁷

Z nových myšlenek, které byly na valašskomeziříčské škole uplatňovány, bylo hlavní propojování vzorů lidového umění se soudobou uměleckoprůmyslovou tvorbou v první polovině 20. let a po roce 1925 se výuka na škole i tvorba jejích pedagogů více orientovala směrem k funkcionalismu. Vždy však škola dbala na kvalitní řemeslnou přípravu svých žáků a nejspíš hlavně díky architektům Emanuelu Pelantovi, Josefu Místeckému a později i Bohumíru Kupkovi byla výuka směřována k praktickým úkolům.⁴⁷⁸

⁴⁷⁷ Řada žáků SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí pokračovala ve studiu na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, případně i na pražské AVU.

⁴⁷⁸ Kreslení podle přírody a „pedantské“ stínování z dob studií Bohumíra a Aloise Jaroňka již byli minulostí. Za působení Emanuela Pelanta do roku 1924 byly na škole ještě uplatňovány výukové postupy rozvíjené Franzem Čížekem[97]. Později byl ve studiu význam výuky dekorativního kreslení omezován. Emanuel Pelant zadával svým žákům na „Mistrovské škole truhlářské“ za úkol návrhy vybavení místností, se zadaným úhlem pohledu a sestavou vybavení[98], [99].

3. 6. Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1929-1938

V tomto období škola používala v letech 1931 – 1938 název „Státní československá odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ (dále též SČOŠPZD).

Stavbou nové školní budovy, která byla započata v roce 1927, na Máchově ulici pro „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ začalo poslední období úspěšného rozvoje. Nová budova vyhovovala povaze výuky a vycházela z jejích potřeb, též se snažila vyjít vstříc i svým studentům. V jejích prostorách se nacházela studentská menza.⁴⁷⁹

Na návrzích vybavení pracovali profesoři SOŠPZDŠP a nábytek byl vytvořen ve školních dílnách. Profesor ústavu architekt Bohuslav Andrlík⁴⁸⁰ navrhl interiér sborovny[100] [(č. kat. 15)]⁴⁸¹ a žákovské knihovny.⁴⁸² Architekt Josef Místecký navrhl pro tuto budovu vybavení učitelské knihovny[101] [(č. kat. 16)].⁴⁸³ Architekt Bohumír Kupka, který začal na SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí vyučovat 1. listopadu 1929, pro školu navrhl „[...]zařízení čítárny, regály, dlouhé zelené stoly[102] [(č. kat. 17)] a zasklené skříňky a výsuvnými dvířky[...]“.⁴⁸⁴

Na konci prázdnin roku 1929 se škola přestěhovala do nové budovy, kde bylo „[...]sedm učeben, dvě kreslírny, přednášková místnost, šest dílen, jedna menší dílna, výstavní místnost, šest kabinetů a místnosti pro knihovnu učitelskou, žákovskou, pro technologickou sbírku, pro sbírku strojnickou, pro sbírku chemické technologie a nauky o zboží a potřebné místnosti

⁴⁷⁹ Díky orientaci SČOŠPZD ve Valašském Meziříčí na žádané učební obory a také díky novým vyhovujícím učebním prostorám a modernímu vybavení rostl počet studentů školy. Ve školním roce 1929/1930 studovalo na škole ve šeh odděleních kurzech 484 řádných žáků. Viz *Výroční zpráva za školní rok 1929/1930*, (pozn. 432), s. 12.

⁴⁸⁰ Více o Bohuslavu Andrlíkovi viz Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů (pedagogové, č. 1).

⁴⁸¹ Z vybavení Sborovny se dochovaly židle v dnešní knihovně SPŠS ve Valašském Meziříčí.

⁴⁸² *Výroční zpráva za školní rok 1928/1929*, Valašské Meziříčí 1929, s. 17.

⁴⁸³ Učitelská knihovna se dochovala jen s drobnými změnami v původní podobě a jako knihovna SPŠS slouží dodnes. Pro Moravskou banku ve Valašském Meziříčí navrhl Místecký výzdobu vnitřních stěn a vytvořil předlohy pro koberce, vytvořené Zemskou gobelínovou školou ve Valašském Meziříčí. Viz *Ibidem*, s. 18.

⁴⁸⁴ Jiří Demel, Architekt Bohumír Kupka, in: *Výroční zpráva SPŠS Valašské Meziříčí 1991/1992*, Valašské Meziříčí 1992, s. 24. Z vybavení čítárny se dochoval v knihovně SPŠS stůl.

úřední[...].⁴⁸⁵ O stavbu nové školní budovy se jistě velkou měrou zasloužil také její ředitel, Augustin Puchta.

SOŠPZDŠP se účastnila i veřejného života. Nikdy nebyla izolovanou institucí, ale byla provázaná s životem obyvatel Valašska jednak zakázkovou tvorbou,⁴⁸⁶ svou osvětovou činností,⁴⁸⁷ ale také svým přispěním ke kulturnímu životu ve Valašském Meziříčí.⁴⁸⁸ Ve 30. letech se díky přízni ředitele Augustina Puchty zapojily karosářské dílny školy do stavby bezmotorových letadel. Jejich výrobu na škole vedli externisté Emil Seigl a Jaroslav Hauser, nové modely zalétával žák školy Emil Horský. Odborná škola se tak podílela na rozvoji bezmotorového létání na Valašsku.⁴⁸⁹

Významní pedagogové, kteří v tomto období na SOŠPZDŠP ve Valašském Meziříčí působili, byli architekti Bohuslav Andrlík, ředitel školy Augustin Puchta a hlavně architekti Josef Místecký, který měl na své žáky velký vliv⁴⁹⁰ a Bohumír Kupka. Místecký a Kupka žákům školy zprostředkovávali soudobé myšlenky funkcionalismu v architektuře a nábytkové tvorbě.⁴⁹¹

SČOŠPZD otevřela ve třicátých letech tato oddělení; "Odbornou školu truhlářskou," "Odbornou školu pilařskou"⁴⁹² a „Mistrovskou školu truhlářskou“ v

⁴⁸⁵ Výroční zpráva za školní rok 1929/1930, (pozn. 432), s. 5.

⁴⁸⁶ Profesori školy se stále podíleli na veřejných zakázkách. Z obvyklé produkce návrhů interiérů a architektury vybočuje Josef Místecký, který v roce 1937 vytvořil návrhy zahrad ve Vsetíně a Bystřici pod Hostýnem. Viz Výroční zpráva za 63. školní rok 1936/1937, Valašské Meziříčí 1935, s. 12-13. Tých architekt navrhl nově pro obec Južinka u Valašského Meziříčí. Kapli projektoval v roce 1932, vytvořil také návrhy oltáře a vnitřního vybavení, které vytvořili žáci „Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Viz František Šigut, (pozn. 221), s. 80 – 82. Vybavení se dodnes dochovalo a kaple nadále souží svému účelu[103](č. kat. 8).

⁴⁸⁷ 19. března 1930 upořádal Bohumír Kupka pro žáky ústavu „[...]přednášku o moderní architektuře se světelnými obrazy[...]“ Viz Výroční zpráva za školní rok 1929/1930, (pozn. 432), s. 6.

⁴⁸⁸ V roce 1929/1930 proběhly oslavy svatováclavského milénia, oslavy vzniku Československého státu a oslavy osmdesátých narozenin prezidenta T. G. Masaryka. Viz Ibidem, s. 6.

⁴⁸⁹ Jiří Demel (red.), (pozn. 8), s. 38 - 40.

⁴⁹⁰ Viz Ladislav Vrátník, Bodové vzpomínání 1945 – 1947, in: Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 31.

⁴⁹¹ Samostatná mimoškolní výtvarná činnost těchto pedagogů byla funkcionalistická. Viz Vybavení nové školní budovy a projekty staveb.

⁴⁹² Ta byla při SOŠPZDŠP zřízena mezi lety 1922 – 1932. Do prvního ročníku pilařské školy byli ve školním roce 1931/1932 přijati poslední žáci. Ve dvou ročnících této školy studovalo 28 žáků, což bylo v porovnání s jinými obory školy poměrně málo. Po deseti letech své existence pilařská škola v roce 1932 ve Valašském Meziříčí zanikla a byla nově otevřena v Táboře. Viz Jiří Demel, (pozn. 9), s. 47. Důvodem k tomuto kroku mohl být upadající zájem o pilařský obor, který nabízel vzdělání v oboru „technického zpracování dřeva“ již vyučenému dorostu. Viz Výroční zpráva za 58. školní rok 1931/1932, Valašské Meziříčí 1932, s. 5.

denní formě studia, dále nedělní kurzy „Veřejnou kreslírnu,“ „Kurz zručnosti,“ „Všeobecnou živnostenskou školu pokračovací,“ „Kupeckou školu pokračovací,“ „Odbornou pokračovací školu dřevodělnou“ a „Odbornou pokračovací školu kovodělnou.“

Na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ se začaly prosazovat obory, které více odpovídaly dobovým potřebám a měly větší uplatnění. Tak byla ve školním roce 1932/1933 nově otevřena „Mistrovská škola kolářsko karosářská.“ Tato škola byla „[...]dvouletá a poskytovala mladým lidem, kteří mají výuční list řemesla kolářského, příp. klempířského a kovotlačitelského, příležitost, aby si osvojili teoretické a praktické znalosti, jakých potřebují jako samostatní mistři a dílovedoucí při stavbě vozů a automobilových karoserií[...].“⁴⁹³

V důsledku této proměny zaměření výuky byla na počátku 30. let rozšířena výuka i na „Živnostenské škole pokračovací,“ která zůstala nadále přičleněna ke „Státní odborné škole pro zpracování dřeva.“ Zaměření výuky na „Živnostenské škole pokračovací“ se stále více začalo orientovat i na jiné než dřevozpracující obory. Vedle zavedených oborů byly nově otevřeny školy pro učně živností oděvních, potravinářských, holičských a kadeřnických, stavebních, malířských a natěračských a zahradních.⁴⁹⁴

Zájem o studium na SOŠPZD stále vzrůstal. Ve školním roce 1918/1918 měla škola 129 žáků. Tento počet vzrostl za deset let téměř čtyřnásobně, takže na konci školního roku 1929/1930 na škole studovalo již 484 žáků.

Jedním z nejvíce navštěvovaných oborů valašskomeziříčské školy byla „Mistrovská škola truhlářská.“ V této době však vznikaly polemiky, jestli je jednoroční doba studia na mistrovské škole dostatečná, aby studenti vyhověli soudobým požadavkům a dostatečně se seznámili s moderními technologiemi.⁴⁹⁵

Možnost dalšího studia nad rámec výuky nabízela žákům školy žákovská knihovna s 1209 svazky. V učitelské knihovně bylo dokonce 2875 svazků odborných knih, periodik, předloh a také beletrie. Knížní a další sbírky školy se

⁴⁹³ Výroční zpráva za 59. školní rok 1932/1933, Valašské Meziříčí 1933, s. 4-6.

⁴⁹⁴ Výroční zpráva za 58. školní rok 1931/1932, (pozn. 492), s. 4.

⁴⁹⁵ Ibidem, s. 15.

každý rok rozrůstaly díky darům institucí i jednotlivců.⁴⁹⁶ Od dob studia Bohumíra a Aloise Jaroňka v 80. letech 19. století⁴⁹⁷ se počet českých knih a periodik značně rozrostl.⁴⁹⁸ Výuka dějin umění byla na škole obohacena názornými ukázkami prostřednictvím promítání diapozitivů, kterých škola vlastnila přes devět set.⁴⁹⁹

SČOŠPZD ve Valašském Meziříčí poskytovala svým studentům možnost získat přehled o soudobém dění v dřevozpracujících oborech také prostřednictvím exkurzí. V březnu roku 1937 navštívili studenti „Mistrovské školy truhlářské“ jarní veletrh v Praze. Odborné exkurze do Prahy nebyly v minulých letech rozhodně běžné. Návštěvy výstav a veletrhů jsou dokladem snah školy získávat nové informace o dění v oboru.⁵⁰⁰

Ve 30. letech škola hojně pořádala kurzy modelování, napodobování dřeva, kurzy pro řidiče automobilů, pro stavbu letadlových modelů nebo malování písma.⁵⁰¹ Učitelé školy se nadále podíleli na tvorbě návrhů, pořádání přednášek, vytváření architektonických plánů a poskytování poradenství v nejrůznějších oblastech.⁵⁰² Nejméně aktivně se na těchto činnostech podíleli i architekti Bohumír Kupka, Josef Místecký a Bohuslav Andrlík.

V roce 1934 vydala SČOŠPZD díky Spolku svých absolventů obsáhlý almanach, ve kterém byly jednak vzpomínkové příspěvky na již šedesátiletou historii školy, ale také úvahy o uspořádání moderního bytu od Bohumíra Kupky. Almanach obsahoval také obrazovou přílohu významných realizací školy, navržených výše zmíněnou trojicí profesorů. V Almanachu byly také otištěny reprodukce děl významných výtvarných umělců a architektů z řad

⁴⁹⁶ Ibidem, s. 9.

⁴⁹⁷ Alois Jaroněk, Mé vzpomínky na c. k. odbornou školu z r. 1882 – 1889, in: Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 18.

⁴⁹⁸ V knihovně školy byla přístupná například periodika *Československý truhlář*, *Dřevo*, *Volné směry*, *Drobné umění*, *Stavitel*, *Styl*, *Innen Dekoration*, knihy *Dějepis výtvarného umění v Čechách*, *Praha v obraze pěti století* Zdeňka Witha a krásná literatura autorů Julia Zeyera, Svatopluka Machara, Josefa Vrchlického, Aloise Jiráska, Nikolaje Gogola a další. Viz Státní okresní archiv Vsetín, (pozn. 1), inventární deník 1924 – 1931, inv. č. 11.

⁴⁹⁹ Výroční zpráva za 59. školní rok 1932/1933, (pozn. 493), s. 9.

⁵⁰⁰ Výroční zpráva za 63. školní rok 1936/1937, (pozn. 486), s. 12 -13.

⁵⁰¹ Flekačová, (pozn. 6), s. 16., Kurzy zpravidla trvaly 2-7 měsíců a otevíraly se podle zájmu žáků. Viz Výroční zpráva za 62. školní rok 1935/1936, Valašské Meziříčí 1936, s. 3.

⁵⁰² Výroční zpráva za 59. školní rok 1932/1933, (pozn. 493), s. 10.

absolventů nebo vyučujících školy, například Bohumír Jaroněk, František Uprka, Alois Jaroněk, Jožka Baruch, Miloš Bublík, Augustin Mervart, a další.⁵⁰³

Ve školním roce 1933/1934 uspořádala SČOŠPZD ve Valašském Meziříčí výstavu prací svých žáků i absolventů. Výstava měla „[...]oddělení umění s pracemi výtvarných umělců absolventů a profesorů školy: Josefa Antka, Aloise Balána, Josefa Barucha, Františka Barwiga, Miloslav Bublíka, B. Dobeše, Františka Hlavici, Františka Hrachovce, Aloise Jaroňka, Bohumíra Jaroňka, Františka Juráně, Jana Knebla, Augustina Mervarta, Františka Úprky, Š. Zálešáka, a architektů: A. Blažka, O. Gayera, Jindřicha Halabaly, Valentina Hrdličky, Bohumíra Kupky, J. Mati, F. Matušky, Josefa Místeckého, F. Neubauera, B. Pische, Fr. Quise, a Františka Váhaly. V oddělení nábytku vystavila škola čtyři zařízení[...]mimo to vystavili absolventi a místní truhláři deset interiérů[...]“ Výstava byla otevřena 24. června 1934.⁵⁰⁴ Tato výstava měla velkou návštěvnost.

Následujícího roku 1935 se SČOŠPZD účastnila Výstavy práce a kultury u příležitosti výročí 550 let města Valašské Meziříčí. Výstava byla zahájena 23. června a proto byl školní rok 1934/1935 ukončen již 22. června.⁵⁰⁵ Škola na výstavě nejspíš představila jednak práce truhlářských oborů odborné a mistrovské školy, které měly na škole dlouholetou tradici, ale patrně také práce nově otevřeného oboru karosářského a dalších kurzů, které měly více technický charakter. Architekt Bohuslav Andrlík provedl návrhy některých pavilonů této výstavy.⁵⁰⁶

Za své práce, představené na Výstavě práce a kultury byla SČOŠPZD ve Valašském Meziříčí odměněna „diplomem uznání a právem ražení zlaté medaile.“⁵⁰⁷

Na konci školního roku 1936/1937 uspořádala škola výstavu svých prací „s připojenými nábytkovými trhy.“ Na výstavě bylo i oddělení věnující se stavbě letadlových modelů, vystaveny byly kluzáky, větroň a letadlové motory. Podle

⁵⁰³ Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., (pozn. 33), 51 s.

⁵⁰⁴ Výroční zpráva za 60. školní rok 1933/1934, Valašské Meziříčí 1934, s. 7.

⁵⁰⁵ Výroční zpráva za 61. školní rok 1934/1935, Valašské Meziříčí 1935, s. 6-7.

⁵⁰⁶ Dále Andrlík navrhl expozici Masaryk a jeho dílo na výstavě SVU Mánes ve Valašském Meziříčí lbidem, s. 10.

⁵⁰⁷ Výroční zpráva za 62. školní rok 1935/1936, (pozn. 501), s. 5.

dobových zpráv se „[...]výstava[...]těšila velké pozornosti a dosáhla slušného úspěchu[...]“⁵⁰⁸ Blíže informace o výstavě nemáme, můžeme předpokládat, že na ní škola představila opět všechna svá oddělení.

Ve školním roce 1937/1938 bylo na všech oborech školy více než sedm set žáků. Škola začala výrazněji pocíťovat problémy s nedostatkem dílen pro praktickou výuku odborných pokračovacích škol.⁵⁰⁹

K řešení těchto problémů již nedošlo. V závěru 30. let se tíživá politická situace vyostřovala. Po obsazení Rakouska v roce 1938 vyhlásila Československá republika mobilizaci. K domobraneckým bojům již nedošlo, po podpisu Mnichovské dohody byly zabráněny Sudety. Uprchlíci z těchto oblastí nacházeli azyl také ve Valašském Meziříčí. Od počátku okupace bylo v Československu potlačeno kulturní dění, rušeny byly spolky a média začala podléhat kontrole. Rok 1938 definitivně uzavřel úspěšný rozvoj SČOŠPZD ve Valašském Meziříčí,⁵¹⁰ která dokázala šedesát čtyři let své existence reagovat na politické a kulturní změny a na proměny uplatnění jednotlivých oborů. Ač se občas vyskytla období stagnace, jako v závěru 19. století a za první světové války, škola je vždy dokázala překonat a dále se rozvíjet. Velkou zásluhu na tom měli také její pedagogové a ředitelé.

S následky politických a společenských změn na sklonku 30. let, které bezprostředně předcházely vyhlášení protektorátu Čechy a Morava, se již škola nedokázala vyrovnat. Nejvíce zasáhla okupace vyučující školy, kteří se největší měrou zasloužili o kvalitu výuky na SČOŠPZD ve Valašském Meziříčí.

⁵⁰⁸ Výroční zpráva za 64. školní rok 1937/1938, Valašské Meziříčí 1938, s. 12-13.

⁵⁰⁹ „[...]Dílna pro krejčí byla letos umístěna ve výstavní místnosti, čímž zase tato místnost byla odňata svému účelu[...]“ Ibidem, s. 6.

⁵¹⁰ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 71 - 72. Vyučující začali podléhat kontrole, přerušena byla téměř veškerá stavební činnost, ač architektonické návrhy vznikaly nadále, a také bylo omezeno veřejné působení vyučujících.

3. 7. Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1939- 1951

O názvu školy za druhé světové války nemáme zprávy. V roce 1946 školy používala název „Státní odborné škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ (dále též SOŠPZD ve Valašském Meziříčí).

V důsledky válečných událostí a zatýkání či propouštění vyučujících bylo závěrečné období existence školy již spíše epilogem. O tvorbě a chodu školy za druhé světové války máme jen málo zpráv, stejně jako o poválečném pokusu o její obnovu.⁵¹¹

I po vyhlášení protektorátu probíhala výuka na valašskomeziříčské škole patrně téměř beze změn učebního plánu. Rostoucí tlak okupantů dolehl však i na tuto instituci. Po dobu války docházelo k zatýkáním vyučujících. Na začátku školního roku 1939/1940 byl ředitel školy Augustin Puchta zatčen SS a vedení školy se dočasně ujal Josef Místecký. Po propuštění 9. října 1939 se Augustin Puchta opět vrátil na místo ředitele školy.⁵¹²

Ve školním roce 1940/1941 došlo k dalším perzekucím. Legionáři mezi vyučujícími, Rudolf Žuja a Oldřich Zeman, museli odejít na nucený odpočinek. 26. března 1941 byl zatčen a vyslýchán učitel školy Bohumír Kupka, 1. dubna byl však propuštěn a opět nastoupil do školy.⁵¹³

V roce 1941/1942 byli zatýkáni další sokolští činovníci, mezi nimi i Bohumír Kupka. 8. října byl odvezen do Brna a odtud do koncentračního tábora v Osvětimi, kde zahynul 19. května 1942.⁵¹⁴

Problémy vrcholily snahami zbavit SOŠPZD ve Valašském Meziříčí její budovy. V dubnu 1942 měly být některé místnosti školy zabrány katastrálním úřadem, ale toto nebezpečí se podařilo odvrátit. Ve školním roce 1942/1943 nuceně odešli na odpočinek další vyučující školy, bývalí legionáři Stanislav Bok

⁵¹¹ Patrně poslední vydanou výroční zprávou školy před druhou světovou válkou byla zpráva za školní rok 1937/1938. Ve zprávě z roku 1946/1947 jsou rekapitulovány některé změny během války a také jsou zde nekrology významných vyučujících školy, kteří v uplynulém období zemřeli.

⁵¹² *Výroční zpráva za 73. školní rok 1946/1947, Valašské Meziříčí 1947, s. 1.*

⁵¹³ *Ibidem, s. 1.*

⁵¹⁴ *Ibidem, s. 1 – 2.*

a Petr Růžička. 24. února 1943 poslal Úřad práce žáky „Mistrovské školy truhlářské“ a „Karosářské školy“ na práci do Říše.⁵¹⁵

Od 1. ledna 1944 odešel do penze ředitel školy Augustin Puchta a správcem školy se stal Josef Místecký. Ten hned na počátku školního roku 1944/1945 onemocněl a až do jeho návratu 26. listopadu vedl školu Ferdinand Kudrna.⁵¹⁶

V únoru 1944 byla budova školy využita jako německá vojenská nemocnice. 6. května začaly do města pronikat ruské osvobozené oddíly a v bojích byla budova školy značně poškozena. Odpoledne téhož dne byla na škole zřízena ruská polní nemocnice. Po jejím vystěhování z prostor SOŠPZD bylo zřejmé, že škola a její vybavení utrpěly značné škody. „[...]školní inventář byl roznesen, zbytek značně poškozen, místy poškozeny i podlahy, mnohé listiny, uložené do „bezpečí“ ve sklepě, byly ohořelé, neb ve sklepě vznikl z neopatrnosti požár [...]“.⁵¹⁷

Politická správa Československa byla po válce obnovena podle stavu z roku 1938. Začalo se intenzivně pracovat na obnovení průmyslové výroby a komunikací.⁵¹⁸ Vedením SOŠPZD ve Valašském Meziříčí školy byl 9. května 1945 pověřen Augustin Puchta. Díky iniciativě učitelů i žáků školy byly ve školní budově odstraněny škody vzniklé za osvobozených bojů a místnosti byly připraveny na zahájení výuky již 28. května 1945, necelý měsíc po osvobození města.⁵¹⁹

V prvním poválečném školním roce 1946/1947 byla výuka obnovena na „Mistrovské škole truhlářské,“ „Odborné škole truhlářské,“ „Mistrovské škole karosářské“ a nově byl otevřen kurz pro řidiče motorových vozidel. Na všech studijních oborech školy studovalo 275 žáků. Žáci „Mistrovské školy truhlářské“

⁵¹⁵ Ibidem, s. 2.

⁵¹⁶ Ibidem, s. 3. Kudrna vyučoval na SOŠPZD ve Valašském Meziříčí český a německý jazyk v letech 1927 – 1946. Viz. Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 39. Kudrna byl také delegátem středoškolské sociální péče v Brně a vzdělavatelem Sokola ve Valašském Meziříčí a jednatelem Okresního výboru pro zvýšení brannosti lidu. Viz. *Výroční zpráva za 61. školní rok 1934/1935*, (pozn. 505), s. 10.

⁵¹⁷ *Výroční zpráva za 73. školní rok 1946/1947*, (pozn. 512), s. 3 – 4.

⁵¹⁸ Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 84.

⁵¹⁹ Ibidem, s. 4.

a „Mistrovské školy karosářské,“ jejichž studium bylo ve školním roce 1942/1943 přerušeno, dokončili druhý ročník svého studia.⁵²⁰

Učitelé SOŠPZD ve Valašském Meziříčí se opět zapojovali do veřejných projektů. Josef Místecký vytvořil návrh pomníku T. G. Masaryka v Příboře a návrh pomníku padlým v Zubří, pracoval také na ideových regulačních plánech obcí Kladeruby, Kunovice, Poličná a Zubří a na dalších zakázkách. I ostatní učitelé školy pracovali na mimoškolních projektech. Z dalších významných prací byl návrh na „zotavovnu pro Vítkovické železárny,“ za nějž získal architekt Jaroslav Hlaváč v soutěži druhou cenu. Společně s Místeckým vypracovali „návrhy na činžovní domy pro Rožnov p. Radh. a návrh budov parlamentu v Praze,“ který byl oceněn třetí cenou a dále „vypracovali detailní návrhy na památník osvobození Valašského Meziříčí na Helfštýně.“⁵²¹ Ostatní pedagogové pracovali spíše na menších projektech lokálního významu.

První známkou budoucích změn bylo v roce 1946 oddělení oborů pokračovacích škol SOŠPZD a vytvoření nezávislé Učňovské školy. Návrh její budovy vytvořili architekti Josef Místecký a Jaroslav Hlaváč. Projekt nebyl realizován.⁵²² Oddělení pokračovacích škol, které byly velmi hojně navštěvovány, mělo snad pomoci SOŠPZD v problémech s nedostatkem dílen pro pokračovací obory. Na SOŠPZD tak zůstal jen obor truhlářský a připojené Mistrovské školy karosářská a truhlářská.

SOŠPZD ve Valašském Meziříčí se snažila navázat na meziválečnou tradici. Po politickém převratu v roce 1948 byla přejmenována na „Průmyslovou školu pro zpracování dřeva“, a to byl jen počátek změn v koncepci školy, která měla své původní umělecko-řemeslné zaměření opustit.

Posledním krokem k zániku SOŠPZD bylo z důvodů „[...]reorganizace školství částečné přemístění školy do Bystřice pod Hostýnem[...]“ v roce 1951. Tato škola se však již více orientovala na průmyslovou výrobu nábytku. V budově SOŠPZD ve Valašském Meziříčí byla umístěna nově vzniklá „Vyšší průmyslová škola stavební.“ Poslední tečkou za existencí „Státní odborné školy

⁵²⁰ Ibidem, s. 13.

⁵²¹ Ibidem, s. 15.

⁵²² Martina Flekačová, (pozn. 6), s. 16.

pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ bylo rozpuštění původního učitelského sboru.⁵²³

⁵²³ Ibidem, s. 15.

4. Medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů z řad pedagogů a studentů školy

Na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ působila řada pedagogů, výtvarných umělců a architektů. Také mezi žáky školy bylo poměrně mnoho talentovaných výtvarníků, kteří dále pokračovali na studiích na Uměleckoprůmyslové škole ve Vídni, AVU v Praze, či pražské Uměleckoprůmyslové škole. Někteří z nich se po studiích na valašskomeziříčskou školu vrátili a stali se zde pedagogy.

Za cíl této kapitoly jsem si nevytkla podat vyčerpávající, obsáhlý a úplný soupis všech výtvarných umělců a architektů se školou spjatých, ale vyzvednout jen nejvýznamnější osobnosti. Medailony jsou pojednány stručně a upozorňují na literaturu k jednotlivým osobnostem, pokud taková existuje.

Ve Státním okresním archivu Vsetín se ve fondu *Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí* osobní spisy pedagogů nezachovaly, takže chybí podstatná část archivních materiálů. Alespoň výčet některých prací pedagogů školy obsahují dochované výroční zprávy školy.

Jako problém může být chápáno řazení některých výtvarných umělců a architektů mezi absolventy školy. Nebylo neobvyklé, že tito nadaní studenti na škole studovali pouze jeden rok, získali kreslířskou zručnost a alespoň rámcovou představu o bytovém designu a architektuře a díky podpoře svých pedagogů pokračovali na studiích na uměleckých školách vyšších typů.

Nechci je tedy uvádět jako „absolventy“ valašskomeziříčské školy, byli jejími studenty. Přesto, myslím si, je přispění „Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ a jejich profesorů k formování jejich talentu nesporné.

Pedagogové Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí

1) Bohuslav Andrlík (9. dubna 1896 Karlovice)

Studoval na „Státní odborné škole kamenosochařské“ v Hořicích (absolvoval roku 1915). Ve studiích pokračoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze na architektonické speciálce Josefa Plečnika (absolvoval roku 1920). V letech 1920 – 1927 byl profesorem „Státní odborné školy pro zpracování dřeva“ ve Spišské Nové Vsi. V této době vytvářel návrhy uměleckoprůmyslových předmětů. Působil také jako architekt, navrhl adaptaci rodinného domu v Karlovicích, vzornou lidovou jizbu pro *Hospodářskou výstavu* v Praze a vytvořil projekt pomníku generála Štefánika pro Spišskou Novou Ves. Své vzdělání doplnil studijními cestami do severní Itálie (1924) a Paříže (1925). Ještě za svého působení ve Spišské Nové Vsi navrhl interiér pro *Výstavu soudobé kultury* v Brně.⁵²⁴

V letech 1927 – 1935 byl profesorem kreslení na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Pro novostavbu školní budovy navrhl některé nábytkové vybavení a pracoval i na dalších architektonických návrzích.⁵²⁵

Po odchodu z Valašského Meziříčí vyučoval na Vyšší průmyslové škole v Českých Budějovicích.⁵²⁶

2) Alois Balán (31. srpna 1863 Přelouč)

Alois Balán studoval na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva v Králíkách“ a na Uměleckoprůmyslové škole ve Vídni. Mezi lety 1884 – 1926 působil jako profesor řezbářství a modelování na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Navštěvoval četné výstavy,

⁵²⁴ Prokop Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl I, Ostrava 1993, s. 21.

⁵²⁵ *Výroční zprávy* (pozn. 4), z let 1927 - 1935. Jen ve školním roce 1928-1929 navrhl sborovnu pro „Státní průmyslovou školu v Ostravě – Vítkovicích,“ navrhl interiéry pro zámek Světlov a několik pomníků. Viz *Výroční zpráva za školní rok 1928/1929*, (pozn. 482), s. 17.

⁵²⁶ Josef Fabián (red.), (pozn. 53), s. 5.

například v roce 1894 výstavu v Mnichově a v roce 1900 Světovou výstavu v Paříži.

Mimo spolupráci na sochařské složce oltářů vytvářených valašskomeziříčskou školou navrhoval dekorativní a ornamentální práce. Pro tympanon kostela v Hovězí vytvořil reliéf *Majestas Domini*[26]. Balán vytvořil také sochařské portréty Antonína Dvořáka, Aloise Rašina v roce 1933, navrhoval hračky a další práce.⁵²⁷

Stylově se Alois Balán ve své tvorbě nejprve přizpůsoboval historizující podobě prací valašskomeziříčské školy, byl dobrým portrétistou, jeho portréty mají civilní ráz.⁵²⁸

3) Miloslav Bublík (31. října 1889 Hnojice u Šternberka – 2. října 1961 Nový Jičín)

Do Valašského Meziříčí přišel s rodiči v roce 1891.⁵²⁹ Studoval nejprve na místním gymnáziu, poté v "Oddělení pro dřevořezbářství" na "C. k. odborné škole pro zpracování dřeva" ve Valašském Meziříčí. Tuto školu absolvoval v roce 1908.⁵³⁰ Ve studiu pokračoval na pražské Uměleckoprůmyslové škole, u profesorů Drahoňovského, Suchardy, Šalouna a Preislera.⁵³¹ Po první světové válce se vrátil do Valašského Meziříčí kde si zřídil dílnu, kterou však musel v roce 1929 kvůli hospodářské krizi uzavřít.⁵³² Ve školním roce 1926/1927 působil jako výpomocný učitel pro "Oddělení řezbářství" na "Státní odborné škole pro zpracování dřeva" ve Valašské Meziříčí, v následujícím roce již byl profesorem. Na valašskomeziříčské škole vyučoval řezbářství, kreslení a modelování až do roku 1950.

Bublík byl sochařem, vytvořil řadu dřevěných reliéfů (dva z nich se nacházejí v zasedací síni valašskomeziříčské radnice⁵³³), ale pracoval také v kameni. Monumentálními pracemi jsou sochy T. G. Masaryka pro Valašské

⁵²⁷ Prokop Toman (ed.), (pozn. 524), s. 32. Zde uvedena literatura: Lidové noviny, 31. srpna 1943. Alois Balán byl otcem stejnojmenného architekta, který je považován za zakladatele moderní funkcionalistické architektury na Slovensku. Viz *Ibidem*, s. 32.

⁵²⁸ Více k tvorbě toho autora viz *Výroční zprávy* (pozn. 4), z let 1884 – 1926.

⁵²⁹ Oldřich Šuleř, *Paměť domova*, Opava 1994, s. 119 – 120.

⁵³⁰ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 44.

⁵³¹ Josef Fabián (red.), (pozn. 53), s. 15.

⁵³² Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 119.

⁵³³ *Ibidem*, s. 19.

Meziříčí a Frenštát pod Radhoštěm, socha Eduarda Beneše pro Nový Jičín a malba na skle pro kostel ve Veřovicích.⁵³⁴

Byl členem spolku výtvarných umělců *Aleš*, se kterým vytavoval v roce 1928 a 1929 v Kroměříži a Brně. Věnoval se také restaurátorské práci – v roce 1929 ošetřil a konzervoval kamenné sochy ve valašskomeziříčském kostele.⁵³⁵

4) Albert Gruber (Prostějov – 1. srpna 1916)

Albert Gruber se narodil v Prostějově. Působil jako profesor „C. k. odborné školy“ v Innsbrucku⁵³⁶ a po odchodu Franze Rosmaěla se v roce 1909 stal druhým ředitelem „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. Byl činným architektem. Již v roce svého příchodu vytvořil projekt Sokolovny ve Valašském Meziříčí. Ve školním roce 1910/1911 navrhl sedm rodinných domů, jedním z nich byla vila v Husově ulici ve Valašském Meziříčí⁵³⁷ a budovu košíkářské školy tamtéž. Pro Kladeruby vytvořil projekt školy. V letech 1910 a 1911 vytvořil plány pro novostavbu „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Ani jeden z těchto plánů nebyl realizován.

Mimo tyto práce navrhoval drobnější uměleckořemeslné předměty a vybavení interiérů.⁵³⁸ Gruberovo působení ve Valašském Meziříčí bylo předčasně ukončeno jeho povoláním na frontu v roce 1914. Zde v roce 1916 padl a na valašskomeziříčskou školu se tedy již nevrátil.

5) Jaroslav Hlaváč (18. ledna 1909 Valašské Meziříčí-?)

Studoval na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ v „Oddělení pro truhlářství“ v letech 1924 – 1927 a v roce 1930-1931 prošel „Mistrovskou školou truhlářskou“ stejného ústavu.

⁵³⁴ Prokop Toman (ed.), (pozn. 524), s. 113.

⁵³⁵ Další práce a činnost viz *Výroční zprávy*, (pozn. 4), z let 1927/1928 – 1947.

⁵³⁶ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 19.

⁵³⁷ Josef Fabián (red.), (pozn. 53), s. 30.

⁵³⁸ *Výroční zprávy*, (pozn. 4), z let 1909 – 1914. Podle dochovaných plánů můžeme soudit, že byl ovlivněn architekturou Otto Wagnera a jeho školy, vyznávající účelnost a geometrické tvary dekoru.

Dva školní roky 1931/1932 a 1935/1936 studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze ve speciálce Otakara Novotného.

Po studii se vrátil do Valašského Meziříčí, kde od roku 1943 působil jako profesor odborného kreslení na „Státní odborné školy pro zpracování dřeva.⁵³⁹ Účastnil se architektonických soutěží, například na dům pro elektrárenské podniky v Náchodě, na stadion tamtéž, první cenu získal za projekt úpravy Karlova náměstí v Praze. Vytvořil také projekt Národního divadla v Brně.

Zabýval se otázkou sociálního bydlení a vytvořil soutěžní návrh domů pro chudé v Brně.

Pro rodné Valašsko projektoval bytové domy v Rožnově pod Radhoštěm, kapli v Němčicích, společně s Josefem Místeckým vytvořil památník na Helštýně u Valašského Meziříčí.

Byl rovněž literárně činný, v roce 1951 napsal knihu *Lidová architektura na Valašsku*.⁵⁴⁰

6) Václav Hoffrichter (1864 Monor, dnes Maďarsko- ?)

Po studiu na vyšší reálné škole v Praze – Karlíně navštěvoval pražskou Akademii, poté tři roky studoval na Akademii v Mnichově. Vrátil se do Prahy a pracoval v ateliéru Maxe Pirnera, v letech 1888 – 1890 vystavoval své práce v Rudolfinu, v roce 1891 na *Zemské jubilejní výstavě* v Praze. Ve školním roce 1890/1891 působil jako asistent kreslení na „C. k. gymnáziu“ v Táboře, následující školní rok byl asistentem na „C. k. české průmyslové škole“ v Brně. 1. dubna 1894 přišel jako učitel kreslení na „C. k. státní odbornou školu pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí, kde vyučoval až do roku 1929. Známe kresby žáků školy z 90. let 19. století, vytvořené pod Hoffrichterovým vedením [104].

Mimo školní výuky tvořil technikou olejomalby sakrální obrazy a pastelem maloval portréty.⁵⁴¹

⁵³⁹ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 39. V letech 1951 – 1976 vyučoval i na Vyšší průmyslové škole stavební, pozdější Střední průmyslové škole stavební ve Valašském Meziříčí. Ibidem, s. 56.

⁵⁴⁰ Josef Fabián (red.), (pozn. 53), s. 35.

7) František Hrachovec (11. září 1867 Kojetín u Starého Jičína – 3. 1. 1923 tamtéž)

Učil se v kamenické dílně v Novém Jičíně a po třech letech odešel na Uměleckoprůmyslovou školu do Vídně. V letech 1895 – 1914 na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva“⁵⁴² ve Valašském Meziříčí vyučoval „ornamentální dřevořezbářství, staffirování a pozlacování.“ Věnoval se také pracím figurálním, ve školním roce 1895/1896 vytvořil „[...]visutý svícen v podobě mořské panny [...] pro Maxe Hoeniga v Olomouci[...]“ a v dalším roce pracoval na soše *Krista na kříži*. Další sochu *Krista*, provedenou Aloisem Balánem, polychromoval.⁵⁴³

Kromě sochařských prací tvořil také dřevořezy, které koloroval. V roce 1907 vystavoval na výstavě SVUM ve Valašském Meziříčí, v roce 1910 vystavil své práce (například *Ježíš na kříži*, *Valašský Muzikant*, *Valach s měchem*, *Vodník*, *Krysař*, *Kapucín* a další) ve Štramberku.⁵⁴⁴

V roce 1914 pro nemoc z valašskomeziříčské školy odešel a zbytek života strávil ve svém rodišti.⁵⁴⁵

8) Bohumír Kupka (18. prosince 1900 Valašské Meziříčí – 19. května 1942 Osvětim)

Vyučil se truhlářem, v roce 1919/1920⁵⁴⁶ studoval na „Mistrovské škole truhlářské“ „Státní odborné školy pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. V letech 1926 – 1929 pokračoval ve studiu na Uměleckoprůmyslové škole v Praze v architektonické speciálce Pavla Janáka. Po studii působil v několika architektonických ateliérech.⁵⁴⁷ Od 1. listopadu 1929 až do roku

⁵⁴¹ Výroční zprávy, (pozn. 4), z let 1894 – 1929. Nejvíce činný byl Hoffrichter do první světové války. V roce 1897/1898 vytvořil olejomalbu pro oltář v Krhové. Viz. Zpráva o školním roce 1897/98, (pozn. 231), s. 11.

⁵⁴² Josef Fabián (red.), (pozn. 53), s. 38.

⁵⁴³ Více viz Výroční zprávy, (pozn. 4), z let 1895 – 1914.

⁵⁴⁴ Prokop Toman (ed.), (pozn. 524), s. 378.

⁵⁴⁵ Josef Fabián (red.), (pozn. 53), s. 38.

⁵⁴⁶ Lucie Vašíčková, (pozn. 434), s. 36.

⁵⁴⁷ PZ [Pavel Zatloukal], heslo Bohuš Kupka, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, dodatky, Praha 2006, s. 441.

1941 působil jako pedagog na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí, vyučoval dekorativní a odborné kreslení.⁵⁴⁸

Ještě před svým příchodem do Valašského Meziříčí zvítězil svým návrhem „nejmenšího bytu“ v soutěži Svazu československého díla. Interiér byl vystaven na *Výstavě soudobé kultury v Brně*. Ve svých návrzích uplatňoval Bohumír Kupka funkcionalistické principy, které dále šířil prostřednictvím své pedagogické činnosti. Ve Valašském Meziříčí a okolí navrhl Kupka řadu rodinných domů, školních budov, například v Novém Hrozenkově a Valašské Bystřici, ve školním roce 1931/1932 spolupracoval s UP závody, pro Valašské Klobouky navrhl pomník T. G. Masaryka[105], navrhoval vybavení interiérů.

Účastnil se také společenského a kulturního života, byl členem *Svazu československého díla*, členem *Výboru muzejní společnosti* ve Valašském Meziříčí a předsedou spolku absolventů „Státní odborné školy pro zpracování dřeva.“ Jako člen Sokola vytvořil scénografický návrh ke hře *RUR*.⁵⁴⁹

Za okupace se aktivně podílel odboje, v roce 1941 byl zatčen a převezen do koncentračního tábora v Osvětimi, kde zahynul.

Literatura: J. E. Koula, *Nová česká architektura a její vývoj ve XX. století*, Praha 1940, s. 88., *Architektura ČSR 5*, 1946, s. 312., Prokop Toman (ed), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl I, Ostrava 1993, s. 598., Lucie Vašíčková, *Architekt Bohumír Kupka* (bakalářská práce), FF UP Olomouc, Katedra teorie a dějin umění, 2007., Lucie Vašíčková, *Meziválečné sociální bydlení na Moravě. Valašské Meziříčí – Rožnov pod Radhoštěm – Vsetín* (diplomní práce), katedra Teorie a dějin umění FF UP Olomouc, Olomouc 2009, 98 s.

9) Josef Místecký (6. července 1891 Val. Meziříčí – 6. března 1957 Poličná)

Na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí studoval u Emanuela Pelanta, školu absolvoval v roce 1910.⁵⁵⁰ Mezi lety 1915 –

⁵⁴⁸ Výroční zprávy, (pozn. 4), z let 1929 – 1938.

⁵⁴⁹ Výroční zpráva za školní rok 1931/1932, (pozn. 492), s. 11.

⁵⁵⁰ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 44.

1918 studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u Josefa Plečnika a dále na AVU v letech 1918 – 1921 u Jana Kotěry.

V roce 1921 se vrátil do Valašského Meziříčí a nastoupil jako vyučující odborného a dekorativního kreslení na „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva.“ Ve třicátých letech vyučoval také „*nauku o tvarech uměleckých*“, „*odbornou nauku pro malíře*“, „*stavitelství*“ a byl vedoucím dílen II. a III. ročníku „Oddělení pro truhlářství.“ Po druhé světové válce se stal inspektorem odborných škol pro zpracování dřeva.⁵⁵¹

Za dobu svého působení na valašskomeziříčské škole ovlivnil, stejně jako Bohumil Kupka, řadu studentů, pozdějších významných architektů, například Václava Hliského, Zdeňka Plesníka, Richarda F. Podzemného, Ladislava Vrátníka, Antonína Tenzera a další.

Po absolutoriu na AVU tvořil v stylu art deco, navrhoval obytné domy a interiéry. Na výstavě *Dekoratивních umění v Paříži* v roce 1925 získala ložnice, vytvořená podle jeho návrhu, ocenění Grand prix. Navrhl vlastní vilu[106] ve Valašském Meziříčí, budovanou v letech 1926-1927, která ještě nese stopy dekorativního slohu.

Později se přiklonil k funkcionalismu, pracoval také na regulačních plánech obcí Kladeruby, Poličná, Zubří v okolí Valašského Meziříčí. V polovině 30. let navrhl vlastní vilu v Poličné u Valašského Meziříčí, již funkcionalistickou[107]. Pro Valašské Meziříčí navrhl společně s Jaroslavem Hlaváčem *Památník osvobození* na Helštýně.

Účastnil se také architektonických soutěží, v roce 1935 spolu s Aloisem Balánem a Bohumilem Píchou vytvořil návrh nového kostela a náměstí ve Valašském Meziříčí, v roce 1942 navrhl úpravu hřbitova ve Valašském Meziříčí a v roce 1947 se opět ve spolupráci s Jaroslavem Hlaváčem vytvořil návrh budovy parlamentu v Praze na Letné, za návrh architekti získali III. cenu.⁵⁵²

Literatura: Josef Fabián (red.), *Slovník osobností kulturního a společenského života Valaška, Valašské Meziříčí 2000*, s. 160., Zuzana Helešicová, *Vlastní vila Josefa Místeckého ve Valašském Meziříčí* (bakalářská

⁵⁵¹ Více o tvorbě viz *Výroční zprávy*, (pozn. 4), z let 1921 – 1947.

⁵⁵² MŠS, heslo Josef Místecký, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 507-508.

práce), FF MU Brno, seminář dějin umění, Brno 2009, 39 s., Blanka Příkladová, Rondokubistický nábytek Josef Gočára a Pavla Janáka (diplomová práce), FF UP Olomouc, katedra Dějin umění, Olomouc 2009, 155 s.

10) Emanuel Pelant (30. května 1871 Kralupy nad Vltavou – 1954 Brno)

První umělecké vzdělání získal u malíře Stopera, dále studoval v architektonické speciálce Jana Kotěry a také v ateliérech Stanislava Suchardy, Jana Kastnera a Emanuela K. Lišky na Uměleckoprůmyslové škole v Praze.⁵⁵³ V roce 1904 přišel na „C. k. odbornou školu pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí, aby vedl nově zřízenou „Mistrovskou školu truhlářskou“ a vyučoval odborné kreslení.

Navrhoval uměleckořemeslné předměty jako koberce, realizovaných Jubilejní zemskou školou gobelínovou a kobercovou ve Valašském Meziříčí, knižní vazby (včetně typografické úpravy knih), nábytek i celé interiéry (v roce 1904 se podílel na dekorativním řešení interiéru pro Světovou výstavu v Saint Louis),⁵⁵⁴ náhrobky a podobně. Byl také literárně činný, řadu odborných statí publikoval v časopisech *Náš směr*, *Volné směry*, *Dílo*, *Zlatá Praha*, *Český Interieur*, *Dřevo* a další.

Zabýval se studiem lidového ornamentu, na valašskomeziříčské škole zaváděl progresivní učební metody Franze Čížeka. Na škole ovlivnil řadu budoucích výtvarných umělců a architektů.

V roce 1924 se stal ředitelem „Státní odborné školy pro zpracování dřeva“ v Olomouci, kde uplatnil své dlouholeté pedagogické zkušenosti z Valašského Meziříčí.

Literatura: Lada Hubatová – Vacková, Emanuel Pelant, funkce a výuka dekorativního kreslení. „Smýšlený,“ geometrický a národní ornament, in: Lada Hubatová – Vacková, *Tiché revoluce uvnitř ornamentu*, Praha 2011, s. 131 – 157.

11) Bohuslav Pícha (19. 9. 1895 v Liberci – 20. 9. 1983)

⁵⁵³ Prokop Toman (ed.), (pozn. 193), s. 257.

⁵⁵⁴ Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 131.

Na AVU v Praze studoval architekturu, byl členem Asociace akademických architektů, Sdružení architektů a Syndikátu výtvarných umělců v Praze. Do Valašského Meziříčí přišel v roce 1935, vyučoval na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ odborné a dekorativní kreslení a to až do jejího zrušení v roce 1951.

Vytvářel také architektonické projekty, například učitelského ústavu a pensionátu v Praze – Břevnově a návrhy interiérů.⁵⁵⁵ S architektem Rudolfem Stockarem spolupracoval na návrhu přestavby lázní Sliač.⁵⁵⁶

12) Franz Rosmaěl (28. března 1846 Cettchowitz / Cetechovice na Moravě)

Studoval na Uměleckoprůmyslové škole ve Vídni. V roce 1876 se stal prvním ředitelem „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ a tuto funkci zastával až do roku 1907. Pro valašskomeziříčskou školu sjednal za svého působení řadu zakázek pro církevní i světské objednavatele. Nejvíce prací realizoval jím založené „Oddělení pro vnitřní vybavení kostelů.“ Dodnes dochovány jsou oltáře v kostelech ve Valašských Kloboukách, Pržně, Růžďce, Krhové a Bohumíně. Návrhy oltářů a dalšího vybavení vytvářel Franz Rosmaěl v historizujících slozích, nejčastěji v neorenesanci. Podle dochovaných návrhů byl zručným kreslířem.⁵⁵⁷

Technickou stránku konstrukce oltářů a detaily plastické dekorace vytvářeli Josef Steindl a Alois Balán. Pod jejich vedením pak práce realizovali žáci „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“

Mimo své působení na valašskomeziříčské škole byl Franz Rosmaěl také konzervátorem Centrální komise pro památky umělecké a historické, pod jeho dohled spadaly okresy Valašské Meziříčí, Místek, Nový Jičín, Hranice, Přerov a Ostrava.

Franz Rosmaěl byl také publikačně činný, kromě zpráv o ochraně památek publikoval též články o odborném školství a výtvarném umění a

⁵⁵⁵ Další tvorba viz *Výroční zprávy*, (pozn. 4), z let 1935 – 1947.

⁵⁵⁶ Jíří Demel - Josef Pastorčák (reds.), (pozn. 8), s. 18-19.

⁵⁵⁷ Návrhy jsou uloženy ve Státním okresním archivu Vsetín, (pozn. 1), inv. č. 684, karton 9. Mimo výše uvedených dochovaných prací vytvořil Rosmaěl také návrhy na oltář pro Šibici ve Slezsku a delší dobu spolupracoval s farním kostelem v Těšíně.

pronášel na tato témata popularizační přednášky.⁵⁵⁸ Po odchodu z Valašského Meziříčí v roce 1907 do Vídně již nemáme o působení Franze Rosmaëla zprávy.

13) Josef Steindl (10. března 1852 Slavonice – 1. května 1931 Valašské Meziříčí)

Studoval sochařství v ateliérech sochařů ve Vídni, Mnichově, Berlíně a Paříži.⁵⁵⁹ Od roku 1879 působil jako profesor dekorativního dřevorezbařství na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ až do roku 1909, kdy odešel do penze.

Navrhoval nábytek a užité předměty, často pro Antonína Růžičku, truhláře z Valašského Meziříčí. Kromě řady světských zakázek pracoval také na návrzích dekoru oltářů „v *italské renaissanci*.“ Neorenesance v návrzích Josefa Steindla jednoznačně převládala, ale dokázal se přizpůsobit přání zákazníků a vytvářel i návrhy ve francouzské renesanci, v „maurickém slohu“ či návrhy neobarokních interiérů. Ve školním roce 1904/1905 navrhl tři verze interiérů pro městskou spořitelnu ve Valašském Meziříčí a spolupracoval s firmou bratří Thonetů v Bystřici pod Hostýnem. Pracoval také na návrzích dekorace interiérů a jejich výmalby.

Ač získal vzdělání v historizujících slozích a jeho tvorba se v 19. století nesla hlavně v tomto duchu, navrhl v roce 1901 průčelí obchodního domu se všemi detaily ve Valašském Meziříčí v secesním slohu.⁵⁶⁰

Pro potřeby valašskomeziříčské školy vytvářel kopie uměleckoprůmyslových předloh, zasílaných Uměleckoprůmyslovým muzeem ve Vídni. Pracoval také na tvorbě vzorového vybavení pro nově vznikající školy. V letech 1907 – 1909 vykonával funkci správce „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“⁵⁶¹

14) Jan Šachl (11. dubna 1880 Hůrky – 2. března 1935 Praha)

⁵⁵⁸ K jeho působení viz *Výroční zprávy*, (pozn. 4), z let 1876 – 1907.

⁵⁵⁹ Jiří Demel - Josef Pastorčák (reds.), (pozn. 8), s. 19 – 20.

⁵⁶⁰ *Výroční zpráva za školní rok 1901/1902*, (pozn. 222), s. 14.

⁵⁶¹ Více ke Steindlově tvorbě viz *Výroční zprávy*, (pozn. 4), z let 1879 – 1909.

Jan Šachl studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u Jana Kotěry. Po absolutoriu působil v ateliéru „Rakouského státního ústavu pro učebně pomůcky ve Vídni.“⁵⁶² V roce 1909 přišel na „C. k. odbornou školu pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. Vyučoval zde technické a dekorativní kreslení až do roku 1914.

Podle jeho návrhu bylo vytvořeno v roce 1909 vnitřní zařízení evangelického kostela ve Valašském Meziříčí (č. kat. 16). Šachl také vypracoval návrh úpravy parku na dolním náměstí ve Vsetíně a získal třetí cenu za návrh průkopu letenské pláně v Praze.

Byl také literárně činný, publikoval články v časopise *Styl* a *Náš směr* a *Villen und Kolonien*. V Českých Budějovicích pronesl přednášku o gobelínové a kobercové tvorbě Jubilejní zemské školy ve Valašském Meziříčí. Pro tuto dílnu také vytvářel návrhy koberců.⁵⁶³

Podobně jako Emanuel Pelant se v prvním desetiletí 20. století věnoval studiu lidového umění a ornamentu, jeho rozvíjení a aplikaci při navrhování interiérů, užitých předmětů a nábytkové tvorbě.

Od roku 1910 se zabýval možnostmi pozvednutí hračkářské tvorby v českých zemích a byl v tomto směru seznámen se středoevropskou produkcí. Patrně podle jeho návrhu, který v časopise *Náš směr* publikoval, byl na valašskomeziříčské škole v roce 1912 „Hračkářský kurz“ otevřen.⁵⁶⁴

Po první světové válce se již Jan Šachl do Valašského Meziříčí nevrátil a vyučoval na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva v Chrudimi.“ V závěru života pracoval na sestavení atlasu truhlářských děl na území českých zemí, mapujícím dochovaná díla od gotiky po empír.⁵⁶⁵

⁵⁶² Prokop Toman (ed.), (pozn. 193), s. 528.

⁵⁶³ Své práce se Šachl snažil také publikovat. Fontánu navrženou pro náměstí na Vsetíně uveřejnil v časopise „Der architekt,“ Malbu evangelického kostela ve Valašském Meziříčí publikoval v berlínském časopise „Kirche,“ a zařízení vily prof. Sýkory v Chrudimi bylo otištěno v časopise *Český interieur*. Viz *Výroční zpráva za školní rok 1911/1912*, (pozn. 298), s. 5.

⁵⁶⁴ Další práce viz *Výroční zprávy*, (pozn. 4), z let 1909 – 1914.

⁵⁶⁵ Prokop Toman (ed.), (pozn. 193), s. 528.

Studenti Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí

Malíři

1) Jožka Baruch (28. července 1892 Krásno nad Bečvou – 22. listopadu 1966 Praha)

Nejprve se učil řezbářství u mistra Brumovského ve Valašském Meziříčí, v roce 1908 vstoupil na „C. k. odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ do „Oddělení pro dřevořezbářství.“⁵⁶⁶ Ve třetím ročníku navrhoval dřevěné hračky, soustruhované a řezané z plochých desek.⁵⁶⁷ V roce 1911 valašskomeziříčskou školu absolvoval a ve studiu pokračoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u profesora Františka Kysely a Emanuela Dítěte.

Byl členem KVV Aleš v Praze, s nímž vystavoval. Také byl členem redakční rady časopisů *Drobné umění* a *Výtvarné snahy*. Vyučoval řezbářství a „zdobení dřeva malbou“ ve výukových kurzech v Turčanském Svatém Martině.⁵⁶⁸

Vytvářel návrhy gobelínů například *Ondráš, Radegast* (za návrh gobelínu pro *Výstavu dekorativních umění* v Paříži v roce 1925 získal stříbrnou medaili⁵⁶⁹), hraček, ilustrace a navrhoval úpravy knih. Úspěšný byl hlavně jako kreslíř, grafik, vytvářel dřevořezy a exhibris (v roce 1933 vydal *Dvanáct ex libris mých přátel a známých*). Inspiroval se náměty z Valaška. Lidovým uměním byl ovlivněn také jeho kreslířský styl s výraznou obrysovou linkou a specifickou formou stylizace.

V roce 1936 vytvořil ilustrace k vlastním knihám *Staiřček Kubějů* a *Ludé z poza Junákova*. Ilustroval *Slezské písně* Petra Bezruče, vydané v roce 1962.

V Clam-Gallasově paláci v Praze měl v roce 1937 výstavu společně s Františkem Koudelkou a J. M. Krňavským a V. J. Antošem.⁵⁷⁰

⁵⁶⁶ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 113 – 114.

⁵⁶⁷ Jan Šachl, (pozn. 296), s. 84 – 90.

⁵⁶⁸ TPe [Tafána Petrasová], heslo Jožka Baruch, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 87.

⁵⁶⁹ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 14.

⁵⁷⁰ TPe [Tafána Petrasová], heslo Jožka Baruch, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 87.

Literatura: L. Kratochvíl, heslo [JB] *Veraikon* 15, 1929, s. 3 – 7., *Zprávy Spolku sběratelů a přátel Exlibris v Praze*, 1992, č. 4, s. 9., Prokop Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl I, A – K, Ostrava 1993, s. 40.

2) Josef Brož (13. srpna 1904 Krásno nad Bečvou - ?)

V letech 1918 – 1922 studoval na „Státní odborné škole ve Valašském Meziříčí“ v „Oddělení pro truhlářství.“⁵⁷¹ Ve studiích dále pokračoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a to patrně i díky Janu Konůpkovi, který rozpoznal jeho talent v „Hračkářském kurzu“ valašskomeziříčské odborné školy.⁵⁷² Na Uměleckoprůmyslové škole studoval u Adolfa Hofbauera v letech 1927 – 1934, v roce 1934 – 1935 získal stipendium a pobýval v Paříži a Bretani, v roce 1937 podnikl studijní cestu do Jugoslávie a následující rok do Rumunska. V roce 1939 slavila úspěch plastika *Přepadení Československa*, vystavená na Světové výstavě v New Yorku, na které spolupracoval s Janem Baruchem a Janem Laudou.⁵⁷³

V roce 1938 se stal členem *Umělecké besedy*, v roce 1950 *Svazu československých výtvarných umělců*, 1958 člen *Skupiny 58.*, od roku 1972 členem *Svazu českých výtvarných umělců*.

Obdržel řadu státních vyznamenání a ocenění, v roce 1967 se stal národním umělcem. Účastnil se řady výstav v Praze, Karlových Varech, Pardubicích, Lounech, Gotwaldově, Liberci, Teplicích na Moravě a na dalších místech. Prezentoval svou tvorbu také na mezinárodních kolektivních výstavách – na *Bienále* v Benátkách v roce 1938, 1949 v Budapešti, *EXPO 1958* v Bruselu, 1960 *Bienále* v Benátkách.⁵⁷⁴

Ve 40. letech tvořil monumentální krajinomalby, náměty nacházel v okolí Prahy (malby *Z Jinonic*, *Ze stodůlek*, *Bertramka*),⁵⁷⁵ v 50. a 60. letech patřil

⁵⁷¹ red [Anděla Horová], heslo Josef Brož, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 122 - 123.

⁵⁷² Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 14 – 16.

⁵⁷³ Ibidem, s. 16.

⁵⁷⁴ red [Anděla Horová], heslo Josef Brož, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 122 - 123.

⁵⁷⁵ Prokop Toman (ed), (pozn. 524), s. 103.

k oficiálním umělcům socialistického realismu. Přes ideologické zatížení byla jeho tvorba po výtvarné stránce kvalitní.

Literatura: L. Hlaváček, D. Konečný, B. Stehlíková, *Současné české a slovenské umění*, Praha 1985., *České malířství XX. Století 2*, GVU v Ostravě 1992., Prokop Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl I, A – K, Ostrava 1993, s. 103., *Lexicon of the Czech visual Artist*, 2003., Katalogy výstavě Josefa Brože (například: *Národní umělec Josef Brož: obrazy a kresby* (kat. Výst.), Dům umění Gottwaldov, 7. Února - 26. Března 1978)

3) František Hlavica (23. ledna 1885 Vsetín – 16. července 1952 Vsetín)

Byl synem řezbáře, od roku 1900 studoval na „Oddělení pro dřevořezbářství figurální“ na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. Studium zde nedokončil a v roce 1902 vstoupil na pražskou AVU, kde u Hanuše Schwaigra studoval do roku 1907. Po absolutoriu získal Hlávkovo stipendium a podnikl studijní cestu do Itálie, v roce 1911 navštívil Španělsko. Na *Mezinárodní výstavě umění* v Barceloně v roce 1911 získal stříbrnou medaili.⁵⁷⁶

Po první světové válce pobýval v Brně a podnikal studijní cesty na Hanou, Slovákco, Valašsko, Slovensko, Podkarpatskou Rus, do Paříže, Londýna, Itálie, Dalmácie, Polska, Bulharska a Rumunska, studoval lidové kroje a architekturu, kreslil studie krajin. V roce 1924 maloval podobiznu T. G. Masaryka, později portrétoval i jeho dceru Olgu a vnoučata.⁵⁷⁷ V roce 1928 nastoupil jako profesor figurálního kreslení na VUT, v roce 1938 se stal na brněnské technice děkanem. Pro Národní divadlo v Brně vytvořil ke hrám Švanda Dudák, Rusalka, Hubička, Dalibor a dvě vdovy scénografické návrhy.⁵⁷⁸

Byl vynikajícím kreslířem, náměty jeho malířských děl jsou převážně krajiny, méně již podobizny. Ve své tvorbě používal i fantazijní prvky, inspirované dílem Hanuše Schwaigra, obzvláště v ilustracích pověstí a pohádek (*Král Ječmínek*).

⁵⁷⁶ Prokop Toman (ed.), (pozn. 524), s. 340 – 341.

⁵⁷⁷ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 248.

⁵⁷⁸ Ibidem, s. 340 – 341.

V roce 1923 vystavoval svá díla společně s Emilem Hlavicou v Topičově salonu v Praze, v roce 1940 měl samostatnou výstavu v Kapitulní knihovně na Hradčanech. Přehledem celé Hlavicovy tvorby byla posmrtná výstava v Domě umění v Gottwaldově v roce 1957 a výstava v zámku na Vsetíně v roce 1983.⁵⁷⁹

Literatura: Prokop Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl I, A – K, Ostrava 1993, s. 340 – 341, katalogy výstav (například *František Hlavica: obrazy – kresby*, (kat. výst.), Okresní vlastivědné muzeum Vsetín 16.3. - 20. 4. 1980, Karlovské muzeum Velké Karlovice 26.4. - 12. 6. 1980).

4) Alois Jaroněk (16. června 1870 Zlín – 31. října 1944 Rožnov pod Radhoštěm)

V letech 1885 – 1889 studoval v „Oddělení pro dřevořezbářství“ „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. Pracoval jako návrhář užitých předmětů, později odešel za bratrem Bohumírem do uměleckořemeslných dílen v Budapešti,⁵⁸⁰ specializujících se na keramickou, řezbářskou nebo stolařskou tvorbu.

Podnikl studijní cesty do Dánska, Švédska, Norska a Itálie, studoval zde lidové umění a uměleckořemeslnou tvorbu. Inspirován severskými tradičními řemesly založil v roce 1909 v Rožnově pod Radhoštěm keramickou a gobelínovou dílnu, kterou roku 1923 rozšířil.⁵⁸¹

Velkým inspiračním zdrojem jeho tvorby bylo lidové umění. Navrhoval dekorativní uměleckořemeslné předměty s velkým důrazem na individualitu a ruční provedení (Dekoratívni talíře [108], porcelánové soubory, gobelíny, na jejichž tkaní se podílela sestra Julie Jaroňková, která se v tkaní koberců a gobelínů zdokonalovala v Mnichově).⁵⁸²

Své dekorativní keramické práce prezentoval na domácích i světových výstavách ve Vídni, Londýně, Itálii.⁵⁸³

579 HKa, heslo František Hlavica, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 284.

580 Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 118 - 119.

581 Prokop Toman (ed), (pozn. 524), s. 423.

582 Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 117 – 119.

583 Prokop Toman (ed), (pozn. 524), s. 423.

Literatura: Ottův slovník naučný, XXVIII, s. 697., Thieme – Becker XVIII, s. 433., Josef Fabián (red.), *Slovník osobností kulturního a společenského života Valaška, Valašské Meziříčí 1998*, s. 44., Česlav Pietoň, *100 let od vydání prvního Jaroňkova plakátu, Bohumír Jaroněk – dřevoryty, Alois Jaroněk – malovaný porcelán* (kat. Výst.), Ostravské muzeum, Ostrava 2003, 76 s.

5) Bohumír Jaroněk (23. dubna 1866 Zlín – 18. ledna 1933 Zlín)

Na valašskomeziříčské „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva“ studoval v letech 1883 – 1887 v „Oddělení pro dřevořezbářství.“ Po studii pracoval v keramických závodech v Pésci, v továrně na majoliku a ve fotoateliéru v Budapešti. Dále cestoval a v letech 1897 – 1900 maloval pozadí Heymanova (Dittrichova) fotoateliéru v Káhiře. Studijní cesty podnikl také do Jeruzaléma, Neapole, Říma, Florencie, Marseille, Lyonu, Antverp, Paříže, kde pracoval v ateliéru fotografa Nadara. V roce 1900 se vrátil na Valaško.

Často navštěvoval Vídeň (v roce 1905 se stal členem Hagenbundu) a v letech 1901 – 1902 pobýval v Berlíně, kde se seznámil s tvorbou Hokusai a v Drážďanech studoval lidový ornament.

V roce 1907 byl místopředsedou SVUM. Od roku 1923 byl členem *Syndikátu výtvarných umělců československých* v Praze a spoluzakladatelem SČUG Hollar.⁵⁸⁴

Ovlivněn znalostmi z cest založil v roce 1911 společně s bratrem Aloisem *Muzejní spolek* v Rožnově pod Radhoštěm, za účelem zřízení Valašského muzea v přírodě tamtéž. První světová válka tento projekt zastavila a k realizaci došlo až v roce 1921. V Rožnovském parku byly opětovně sestaveny staré dřevěné chalupy, svezené z celého Valaška. Slavnostně byl skanzen otevřen až v roce 1925.⁵⁸⁵

Sourozenci Jaroňkovi založili keramickou, gobelínovou a porcelánovou dílnu, nejprve ve Valašském Meziříčí, v roce 1909 ji přenesli do Rožnova pod Radhoštěm.

⁵⁸⁴ JSe, heslo Bohumír Jaroněk, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedi českého výtvarného umění*, díl I. A - M, Praha 1995, s. 315 - 316.

⁵⁸⁵ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 166 – 167.

Mimo své působení v uměleckých spolcích byl Bohumír Jaroněk také literárně činný. Publikoval v *Národních listech*, *Ostravském listu*, *Moravské orlici*, *Uměleckém listu SVUM* a v dalších periodících.

Po roce 1900 maloval náměty z Valašska a působil v zašovské gobelínové dílně Rudolfa Schlattauera. Velmi ho ovlivnila návštěva města Štramberka, kde byl poprvé v roce 1901 a ve starých ulicích plných dřevěnic tvořil olejomalby.

Jeho grafická úprava *Kalendáře živnostenstva československého* byla v roce 1902 jedním z prvních uplatnění geometrické secesní formy ovlivněné Vídní v našem prostředí.

Bohumír Jaroněk je však známější jako autor grafických listů. Tvořil barevné dřevořezy, poměrně náročnou technikou soutisku z více desek. Grafické práce vytvářel jako volné listy (často náměty ze Štramberka) i jako cykly – například cyklus 35 tisků *Valašsko*, a grafické techniky používal také při tvorbě plakátů (plakát k historickým oslavám Štramberka v roce 1903). Další plakáty navrhl pro výstavu Dušana Jurkoviče v roce 1906, k *II. Výstavě Spolku výtvarných umělců* na Moravě v roce 1907 ve Valašském Meziříčí, kde vedle geometrických ornamentů použil také prvky lidového umění, a pro vlastní výstavu v roce 1914 rovněž ve Valašském Meziříčí.

Forma stylizace v malbách, grafikách i gobelínech Bohumíra Jaroněka je velmi příbuzná, postupně vyloučil obrysové linie a od secesní stylizace se přikláněl více k naturalismu.

Vystavoval v řadě měst na Moravě a také v Berlíně. Účastnil se též kolektivních výstav *SVUM*, *Krasoumné jednoty*, *Hagenbundu* ve Vídni, výstav spolku *Hollar*, *Výstavy soudobé kultury* v Brně roku 1928 a řady dalších.⁵⁸⁶

Literatura: Miloš Jiránek, *O českém malířství moderním a jiné práce*, Praha 1962., M. Šoukalová, *Bohumír Jaroněk* (diplomová práce), FF MU Brno, Brno 1974., Oldřich Šuleř, *Paměť domova*, Opava 1994, s. 40, 117 – 119, 166 - 167., Prokop Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl I, A – K, Ostrava 1993, s. 423 – 424., *Bohumír Jaroněk, výstava: život a dílo*

⁵⁸⁶

JSe, heslo Bohumír Jaroněk, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 584), s. 315 - 316.

významné osobnosti Valašska (kat. výst.), Valašské Muzeum v přírodě 16. června – 10. září 2006, Rožnov pod Radhoštěm 2006.

6) Jaroslav Kalivoda (23. května 1923 Břeclav – 11. dubna 1945 Valašské Meziříčí)

Po studiu na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ odešel do Prahy, kde studoval na malířské škole spolku Mánes u profesora Vladimíra Sychry, Vojtěcha Tittelbacha a Josefa Lieslera. Po studiích se vrátil do Valašského Meziříčí, kde zemřel při náletu.

Kalivoda byl talentovaným malířem, který tvořil hlavně krajiny a portréty. Náměty čerpal převážně z Valašska. Přestože zemřel velmi záhy, jeho pozůstalost čítá více než osmdesát olejomaleb, akvarelů, kvašů a kreseb[].

Posmrtná výstava, která zhodnotila přínos tohoto umělce, se konala v roce 1955.⁵⁸⁷

Literatura: Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl I, A –K, Ostrava 1993, s. 455., Oldřich Šuleř, *Paměť domova*, Opava 1994, s. 122 - 123.

7) Jan Knebl (31. prosince 1866 Trojanovice – 22. listopadu 1962 Frenštát p. R.)

V letech 1883 – 1887 studoval v „Oddělení pro řezbářství“ na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“⁵⁸⁸ Poté pracoval u sochaře Pohlnera a po dvou letech se přihlásil ke studiu na Uměleckoprůmyslové škole ve Vídni (1888 – 1890 studoval u profesora O. Königa). Další studium absolvoval na keramické škole ve Znojmě. Praxi získal v ateliéru keramické továrny Zsolnay v Pětikostelí a poté studoval další dva roky na akademii v Budapešti v ateliéru pro keramickou tvorbu profesora Szabó.

V roce 1893 se vrátil na Moravu, usadil se ve Frenštátě pod Radhoštěm. Svými malířskými a sochařskými díly ztvárňoval osobitý ráz Valašska a jeho obyvatel. Ze sochařských děl mohou být připomenuty plastiky *Šindelář*, *Pytlák*,

⁵⁸⁷ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 122 – 123.

⁵⁸⁸ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 41.

Zaříkavač, Oběd dřevorubce, Modlitba na horách, Plátenictví, Kartářka, Tanec, Cesta do kostela a další díla. Vytvořil také cyklus osmi sousoší s biblickými náměty, plakety u příležitostí výročí a slavností, Betlémy. Pro farní kostel v rodných Trojanovicích vytvořil výzdobu hlavního oltáře.

Malířské dílo Jana Knebla tvoří portréty a figurální práce. Náměty čerpal ze života na Valašsku, ale také z místních pověstí. Například malby *Posvícení, Svážení dřeva, Poslední poustevník na Radhošti, Hukvaldská Madona*.

Účastnil se výstav spolku *Aleš* v Brně, *Spolku moravskoslezských výtvarných umělců* v Ostravě a měl také několik samostatných výstav (například v roce 1931 a 1944 ve Frenštátě pod Radhoštěm).⁵⁸⁹

Literatura: Cyril Srp, *Jan Knebl. Zakladatel výtvarné tradice na Valašsku*, in: edice *Živá tvorba*, Humpolec 1936., Jaromír Kalus, *O životě a tvorbě prvního výtvarného umělce na Valašsku Mistra Jana Knebla*, in: edice *Živá tvorba*, Frenštát pod Radhoštěm 1946., Bohuslav Knebl, *Sochařská tvorba Jana Knebla*, Frenštát pod Radhoštěm 1982, 45 s., Oldřich Šuleř, *Paměť domova*, Opava 1994, s. 30., Bohuslav Pernica, *Valašská epopej: Valašsko v díle Jana Knebla (1866 – 1962), výtvarně poetická kompozice, výstava ke 140. Výročí umělcova narození*, Zubří 2004, 143 s.

8) Augustin Mervart (30. prosince 1889 Krásno nad Bečvou – 19. srpna 1968 Přerov)

„Oddělení pro řezbářství“ na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ absolvoval v roce 1908 společně s Miloslavem Bublíkem.⁵⁹⁰

Zpočátku tvořil i díly, ale postupně se orientoval na krajinomalbu. Své náměty nalézal na Valašsku, v okolí Přerova a také v Itálii (podnikl studijní cestu nejen do Itálie, ale též navštívil Dalmácii, Hercegovinu a Bosnu).

Díla zachycující krajiny Valašska a Hané jsou například *Z Horní Bečvy, Beskydy, Zima na horách, Příchod jara, Panorama Přerova, Jarní přehánky* a další.

⁵⁸⁹ Prokop Toman (ed), (pozn. 524), s. 499.

⁵⁹⁰ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 44.

Od roku 1919 se účastnil všech výstav SVUM, jehož byl členem. Mervartovo dílo bylo prezentováno také na řadě souborných samostatných výstav nejen na Moravě, ale také v Hradci Králové, Chrudimi, Praze, Kodani (v roce 1930), New Yorku a v San Francisku (roku 1939).⁵⁹¹

Literatura: *Almanach SVUM 1922 – 1923*, Ibidem, z let 1924, 1925., William Ritter, *Katalog k souborné výstavě v Moravské Ostravě*, Ostrava 1931., Oldřich Šuleř, *Paměť domova*, Opava 1994, s. 113., Michal Vyhlídal, *Augustin Mervart (1889 – 1968): život a dílo* (bakalářská práce), FF UP Olomouc, katedra Dějin umění, Olomouc 2011, 117 s., Ladislav Daněk, Jiří Šmeral, Michal Vyhlídal, *Augustin Mervart (1889 – 1968)*, Olomouc 2012, 199 s.

⁵⁹¹ Prokop Toman (ed), (pozn. 193), s. 132.

Sochaři

9) Josef (Jožka) Antek (30. listopadu 1911 Rajnochovice – 15. října 1991 Praha)

V letech 1929 – 1932 studoval na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. V roce 1932 vstoupil na Uměleckoprůmyslovou školu v Praze do ateliéru Štěpána Zálešáka. Ve studiu dál pokračoval u Bohumila Kafky na pražské AVU, kterou absolvoval v roce 1938.⁵⁹² Poté podnikl studijní cestu do středomoří a Rakouska.⁵⁹³

Věnoval se sochařské tvorbě, vytvářel pomníky a pamětní desky (například *Pomník Františka Táborského* v Bystřici p. Hostýnem, pamětní deska *bratří P. a J. Kříčků* v Kelči). Pracoval také na řadě portrétů.

Od roku 1951 se věnoval restaurování kamenných soch, spolupracoval na vytvoření faksimilií soch Matyáše Bernarda Brauna *Spravedlnost, Lehkomyslnost a Zoufalství* pro terasu špitálu v Kuksu. V 80. letech pracoval v týmu restaurátorů a architektů na restaurování kamenných reliéfů Belvederu v Praze. Kromě obnovy barokních sochařských památek v Praze a okolí pracoval na restaurování řady sochařských děl 19. a 20. století (díla Josefa Václava Myslbeka, Františka Bílka, Vincence Makovského, Jana Laudy, Jana Štursy, Otto Gutfreunda a dalších autorů).

Samostatné výstavy měl několikrát v Praze, Benátkách nad Jizerou a Olomouci. V roce 1988 se účastnil výstavy *Restaurátorské umění* v Praze.⁵⁹⁴

Literatura: *Jožka Antek. Výběr z díla* (kat. výst), Oblastní galerie výtvarného umění Olomouc, 28. 4. – 5. 6. 1983, text Jiří Mašín, Olomouc 1983., *Zasloužilý umělec Jožka Antek. Tvář člověka a krajiny, plastiky a akvarely* (kat. výst.), Nová síň Praha, Květen – červenec 1987, text Jiří Mašín, Praha 1987.

10) Leopold Christ (18. Ledna 1906 Krásno nad Bečvou – 1985)

Po krátkém učení u řezbáře Brumovského nastoupil Leopold Christ na „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Základní

⁵⁹² VNe [Vratislav Nejedlý], heslo Josef Antek, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 72.

⁵⁹³ Prokop Toman (ed.), (pozn. 193), s. 22.

⁵⁹⁴ VNe [Vratislav Nejedlý], heslo Josef Antek, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 72.

znalosti o dřevořezbářství a zručnost získal pod vedením profesora Aloise Balána. Poté studoval na sochařské a kamenické škole v Hořicích u Quida Kociána. V letech 1929 – 1934 studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, ve speciálce Josefa Mařatky.

Po studiích tvořil převážně drobnější terakotové portréty a plastiky (mimo jiné i portrét manželky Mikoláše Alše, Mariny). Po skončení druhé světové války působil jako pedagog na keramické škole v Karlových Varech a později na keramické škole v Bechyni.

Ve svých drobnějších dílech se vždy vracel k tématice Valaška. Vytvořil portréty skladatele J. N. Poláška a básníka Metoděje Jahna.⁵⁹⁵

(Psaní umělce jména „Krist“ je chybné, přesto je uváděno i v literatuře.⁵⁹⁶ Sochař sám takto chybně své jméno psal téměř celý život, ale ještě před smrtí si nechal jméno v matrice opravit na správnou podobu Christ.)⁵⁹⁷

11) František Uprka (24. února 1868 Kněždub – 8. září 1929 Tuchoměřice u Prahy)

Studoval v „Oddělení pro dřevořezbářství“ na „ C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ v letech 1886 – 1887. V roce 1889 přišel do Prahy, kde pracoval v kamenických dílnách u J. Čapka a Bohuslava Schnircha.

Od závěru 90. let 19. století se věnoval již čistě tématice z rodného Slovácka, v dílech *Okopávač*, *Sekáč*, *Stárek*, *Z kostela*, *Ponocný*, *Modlíci se žena*, *Gajdoš* a dalších zachytil život a tradice svého rodiště.

Vytvářel také sochy světců (například pro radnici v Napajedlech, nebo kostel v Kyjově), portrétní busty profesora Golla, Antala Staška, Joži Uprky, Antonína Kalvody a další práce. Krátce před smrtí pracoval na monumentálním *Pomníku padlým hrdinům* v Uherském Ostrohu.

Účastnil se výstav *Jednoty výtvarných umělců*, která uspořádala i několik jeho posmrtných výstav.

⁵⁹⁵ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 116 – 117.

⁵⁹⁶ Prokop Toman (ed.), (pozn. 524), s. 566.

⁵⁹⁷ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 116 – 117.

Literatura: Ladislav Šaloun, *Za naším Frantou Uprkou, Dílo XIX.*, Katalog posmrtné výstavy 1930 v SVUM v Hodoníně (kat. výst), Hodonín 1930, text Viktor Šuman., úplná umělecká pozůstalost Františka Uprky je majetkem SVUM v Hodoníně.,⁵⁹⁸ Lenka Švagerková, *Galerie výtvarného umění v Hodoníně – ohlédnutí za padesátiletou činností* (bakalářská práce), FF MU Brno, Brno 2011, 66 s.

12) Štěpán Zálešák (9. Ledna 1874 Bárov na Moravě – 30. Října 1945 Praha)

„C. k. odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ absolvoval jako student „Oddělení pro dřevořezbářství“ v roce 1892.⁵⁹⁹ Odešel poté na Uměleckoprůmyslovou školu v Praze k Janu Kastnerovi, kde studoval do roku 1898. V roce 1912 se na Uměleckoprůmyslovou školu vrátil jako pedagog, vedl speciálku dřevořezbářství.

Zpočátku tvořil neogotické práce, začal se však stále více přiklánět k realistickému pojetí. Vytvořil řadu sochařských prací pro sakrální prostory (*oltář Panny Marie* pro kostel sv. Ludmily na Vinohradech, sochu sv. *Antonína* pro kostel v Holešovicích, také oltáře pro kostel sv. Bartoloměje v Kolíně a pro chrám sv. Barbory v Kutné Hoře,⁶⁰⁰ sochu *Madony* pro chrám ve Velehradě a další práce). Pracoval také na profánních zakázkách, vytvořil městský znak pro Staroměstskou radnici v Praze.⁶⁰¹

Literatura: J. Štenc, *Padesát let uměleckoprůmyslové školy v Praze*, 1935., *Umění XV*, s. 411., *Ibidem XVII*, s. 215., Zdeněk Mařan, *Štěpán Zálešák*, Uherský Brod 1973.

⁵⁹⁸ Prokop Toman (ed.), (pozn. 193), s. 621.

⁵⁹⁹ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Mañas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 44.

⁶⁰⁰ Prokop Toman (ed.), (pozn. 193), s. 718. Oltář z chrámu svaté Barbory byl v podstatě rekonstrukcí původní gotické archy, vytvořenou podle dobového literárního popisu.

⁶⁰¹ Josef Fabián (red.), (pozn. 53), s. 115.

Architekti

13) Jindřich Halabala (24. května 1903 Koryčany – 18. listopadu 1978 Brno)

Po vyučení se truhlářství studoval týž obor na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Školu absolvoval v roce 1922⁶⁰² a ve studiu pokračoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u Pavla Janáka. Zde úspěšně ukončil studium po čtyřech letech v roce 1926.⁶⁰³

Nejprve pracoval v ateliéru architekta Bohumila Hübschmanna a v roce 1928 se stal vedoucím prodejny Spojených UP závodů v Praze. V tomto podniku setrval nadále a v roce 1930 byl přeložen jako vedoucí ateliéru do Brna.⁶⁰⁴ Jako vedoucí designér těchto závodů pracoval až do roku 1950.

V letech 1954 – 1969 byl profesorem dřevařské fakulty Vysoké školy lesnické a dřevařské ve Zvolenu na Slovensku. Zde založil a po dobu svého působení vedl Vědeckovýzkumný ústav.

S dalšími spolupracovníky rozvíjel možnosti skladebného nábytku. Skříně vytvořené tímto principem byly jednoduché a dosti variabilní. Pro spojené UP závody navrhl také dva typy trubkových židlí, sedací nábytek, psací stoly a další.⁶⁰⁵

Osvětové činnosti v oblasti vybavení interiérů a nábytku se věnoval také svou literární činností. Společně s Josefem Poláškem napsal knihu *Jak si zařídím byt levně, moderně, hygienicky*, v roce 1940 vydal samostatně dvě knihy *Barva v bytě* a *Sestavovací nábytek*. Poslední Halabalovou publikací byla kniha *Výroba nábytku, tvorba a konstrukce*, vydaná v roce 1969.⁶⁰⁶

Literatura: Alena Adlerová, *Český funkcionalismus 1920 – 1940.*, Bytové zařízení (kat. výst.), Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, Praha 1978., Alena Adlerová, *České užité umění 1918 – 1938*, Praha 1983., Jindra Halabala, Jindřich Chatrný, Janek Jaros (et. al.), *Jindřich Halabala a Spojené UP závody v Brně*, Brno 2003, 135 s.

⁶⁰² Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 45.

⁶⁰³ DKa, heslo Jindřich Halabala, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 584), s. 240.

⁶⁰⁴ Jindra Halabala, Jindřich Chatrný, Janek Jaros (et. al.), (pozn. 379), s. 22.

⁶⁰⁵ DKa, heslo Jindřich Halabala, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 584), s. 240.

⁶⁰⁶ Jindra Halabala, Jindřich Chatrný, Janek Jaros (et. al.), (pozn. 379), s. 22.

14) Václav Hliský (6. září 1909 Valašské Meziříčí – 7. října 2001 Praha)

V roce 1926 absolvoval „Oddělení pro truhlářství“ na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“⁶⁰⁷ Krátce působil v Moravské gobelínové manufaktuře ve Valašském Meziříčí.⁶⁰⁸ Na Uměleckoprůmyslové škole v Praze studoval v letech 1929 – 1935 u Otakara Novotného.

Jako architekt se intenzivně zabýval problematikou sociálního bydlení. Na několika projektech spolupracoval s Rudolfem Jasenským, Karlem Koželkou a F. Jechem. V závěru 30. let tato čtveřice autorů projektovala domy pro chudé a činžovní domy v Praze a Brně. Společně s Evženem Linhartem zvítězil projektem na „Koldům“ v Litvínově v roce 1946.⁶⁰⁹ Projekt získal na *Triennale* v Benátkách zlatou medaili.⁶¹⁰ Dům byl i přes nástup závazného stylu socialistického realismu dokončen jako funkcionalistická stavba.

Významným poválečným projektem, na kterém v letech 1946 – 1957 spolupracoval s Richardem Podzemným, Antonínem Tenzerem, Zdeňkem Jirsákem a Františkem Markem, byla obnova zástavby Lidic.

Od závěru 50. let stavěl Hliský ve stylu mezinárodního stylu, na konci 60. let navrhoval brutalistické stavby.

Vytvářel také návrhy na dvojdomky, mezonetové domy, kulturní domy, mateřské školky pro nově se rozrůstající města Litvínov, Kladno a Most a řadu dalších prací.

Účastnil se soutěží, například v roce 1937 s Karlem Koželkou na stavbu druhé budovy Národního muzea v Praze. Následující rok navrhl přístavbu Staroměstské radnice v Praze (spoluautory byly Rudolf Jasenský, Karel Koželkou). V roce 1946 vytvořil nový projekt přístavby s Richardem Podzemným a Antonínem Tenzerem. V letech 1963 a 1964 navrhl společně s O. Jurenkou a J. Náhlíkem nové budovy pro Národní divadlo v Praze (s těmito architekty spolupracoval v 60. a 70. letech také na dalších projektech).

⁶⁰⁷ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 45.

⁶⁰⁸ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 126.

⁶⁰⁹ RŠ [Rostislav Švácha], heslo Václav Hliský, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 584), s. 260 - 261.

⁶¹⁰ Oldřich Šuleř, (pozn. 529), s. 126.

Literatura: O. Nový, Medailon národního umělce V. H., *Výtvarná kultura* 5, 1981, č. 5, s. 47 – 49., *Václav Hliský. Architektonické dílo* (kat. výst.), Mánes, Praha 1981 – 82, J. Pechar (ed.), Rostislav Švácha, K osmdesátinám národního umělce Václava Hliského, *Architektura ČSR* 48, 1989, č. 5., s. 70 – 71.,⁶¹¹ Prokop Toman (ed.), (pozn. 513), s. 334.

15) Valentin Hrdlička (8. Února 1880 Chvalčov – 20. Června 1961 Brno)

Na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ studoval na „Oddělení pro řezbářství,“ které absolvoval v roce 1900.⁶¹² V letech 1900 – 1906 byl žákem Jana Kotěry na Uměleckoprůmyslové škole v Praze.

Po absolutoriu prošel praxí v řadě architektonických kanceláří, u Jana Kotěry, Osvalda Polívky, Dušana Jurkoviče a u dalších architektů.⁶¹³ Byl blízkým spolupracovníkem Dušana Jurkoviče v Brně a stejně jako on často spolupracoval s Rudolfem Schlattauerem, u kterého si objednával gobelíny a koberce pro své interiéry.⁶¹⁴

Před první světovou v letech 1910 – 1915 založil v Brně vlastní architektonickou kancelář. Po vzniku Československé republiky působil v roce 1920-1921 jako profesor na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Spišské Nové Vsi, následně se vrátil do Brna, kde působil až do roku 1941 jako samostatný projektant.

V roce 1919 byl jedním ze zakládacích členů KVV Aleš v Brně a až do zrušení sdružení v roce 1939 byl jeho předsedou. Významná je Hrdličkova publikační činnost v časopise *Český interiér* i jeho podíl na organizaci kulturních akcí v Brně.

⁶¹¹ RŠ [Rostislav Švácha], heslo Václav Hliský, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 584), s. 260 - 261.

⁶¹² Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 43.

⁶¹³ LKr, heslo Václav Hliský, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, díl II, N-Ž, Praha 1995, s. 998 - 999.

⁶¹⁴ Více viz Pavla Knápková, *Gobelíny a koberce Rudolfa Schlattauera jako doplně secesních interiérů 1898 - 1915*, in: *Valašsko. Vlastivědná revue*, prosinec 2011/2, s. 18 – 23.

Zpočátku byl Hrdlička ve své tvorbě silně ovlivněn pražskými architekty a také Dušanem Jurkovičem.⁶¹⁵ Hrdlička nepatřil nikdy k progresivním architektům, prosazujícím nové směry a myšlenky. Nejčastěji pracoval na navrhování interiérů, které vytvářel jako Gesamtkunstwerk. Tento přístup nejlépe uplatňoval ve své secesní tvorbě.

Mezi Hrdličkovy projekty patří například návrh kostela sv. Vavřince pro Brno – Komín, návrh hlavního oltáře pro kostel Božského srdce Ježíšova v Brně, soutěžní návrh na Národní divadlo v Brně, taktéž soutěžní návrh na Dům umělců v Hodoníně, návrh na průčelí rektorátu Masarykovy univerzity v Brně, soutěžní návrhy na Dům umělců v Brně – Lužánkách a na výstavní pavilon KVV Aleš v Brně.

Patrně největším Hrdličkovým úspěchem byla expozice pro Světovou výstavu v Rio de Janeiro, která byla oceněna zlatou medailí.⁶¹⁶ Pro Výstavu *soudobé kultury* 1928 v Brně navrhl pavilon pro Starobrněnskou mlékárnu a pavilon knihkupectví Barvič a Novotný.

Intenzivně se zabýval návrhy interiérů a nábytku, užitého umění, plakátů a publikační činností.⁶¹⁷

Literatura: Zdeněk Kudělka, *Brněnská architektury 1919 – 1928*, Brno 1970., H. Karkanová, K. Svobodová, *Skupina výtvarných umělců v Brně*, in: Bulletin Moravské galerie 49, 1993, s. 57 – 72., Hrdličkovy články pro *Český interiér*

16) Karel Koželka (1. července 1909 Vídeň – 1992 Pernarec)

Nejprve studoval na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí v „Oddělení pro truhlářství.“⁶¹⁸ V této době na škole působil jako profesor Josef Místecký. Po absolvování valašskomeziříčské školy pokračoval Koželka ve studiu na pražské Uměleckoprůmyslové škole na speciálce Pavla Janáka v letech 1928 – 1933.

⁶¹⁵ Vliv Dušana Jurkoviče na Hrdličku je patrný také v jeho oblibě používat modré lazury na dřevěný nábytek. Stejně pojetí nábytku najdeme u Dušana Jurkoviče například v jeho vlastní vile v Brně – Žabovřeskách. Viz Pavla Knápková, *Rudolf Schlattauer (1861 – 1915)*, (bakalářská práce), FF UP Olomouc, katedra Dějin umění, Olomouc 2010, s. 11 – 24.

⁶¹⁶ Prokop Toman (ed.), (pozn. 524), s. 380.

⁶¹⁷ Valentin Hrdlička, *Stabvení truhlářství*, Vídeň 1914. Hrdlička také publikoval články v dobových periodících, například v *Českém interieuru*.

Po studiích spolupracoval s Pavlem Janákem na úpravách Pražského hradu a Staroměstské radnice. S dalšími absolventy valašskomeziříčské školy Václavem Hilským a Rudolfem Jasenským se účastnil architektonických soutěží.

Specializoval se na navrhování interiérů a rodinných domů (domy v Mariánském údolí a Jablonném nad Orlicí).

V letech 1933 – 1948 byl členem Svazu československého díla a vytvářel řadu návrhů užitých předmětů a nábytku. Po roce 1948 byl prvním ředitelem *Ústředí uměleckých řemesel*.

Úspěchu dosáhl Koželka na *Trienále* v Miláně v roce 1947, kde byly jeho návrhy bytového vybavení oceněny stříbrnou medailí.

Architektuře se Koželka věnoval také teoreticky ve svých publikacích. Společně s J. E. Koulou vydal knihu *Dnešní byt* (1962), a samostatně vydal knihy *Funkcionalismus včera a dnes* (1968), *Způsoby zařizování bytu z hlediska perspektivních potřeb bytového nábytku a jeho morální životnosti* (1976).⁶¹⁹

Literatura: Petra Nováková, *Čeští a slovenští umělci na Triennale di Milano, 1923 – 1968* (diplomová práce), FF UP Olomouc, katedra Dějin umění, Olomouc 2012.

17) Zdeněk Plesník (2. září 1914 Zlín - 28. září 2003 Zlín)

„Oddělení pro truhlářství“ na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí absolvoval v roce 1932.⁶²⁰ V roce 1933 vstoupil na Uměleckoprůmyslovou školu v Praze k Pavlu Janákovi. Dále studoval na pražské Akademii u Josefa Gočára (v roce 1939), a po válce na Akademii studium dokončil u Jaroslava Frangnera.

Po absolvování Uměleckoprůmyslové školy v roce 1937 pracoval ve stavebním oddělení firmy Baťa. Pracoval hlavně na projektech obchodních domů a následně i ve filmových ateliérech firmy.

⁶¹⁸ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 45.

⁶¹⁹ DKa, heslo Karel Koželka, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 584), s. 260 - 261.

⁶²⁰ *Výroční zpráva za školní rok 1931/1932*, (pozn. 492), s. 15.

V roce 1949 začal pracovat jako architekt ve Zlíně. Pro Centropjekt pracoval na návrzích průmyslových staveb, například Aeropalu Kunovice, Keramických závodů Božičany, závodu Karlovarský porcelán v Nové Roli, či Tesly v Litovli.

Projektoval však také veřejné stavby, například hvězdárnu ve Valašském Meziříčí v polovině 50. let a řadu dalších staveb. Ve Zlíně podle jeho návrhy vznikly také rodinné domy a dvě vilové stavby.

Architektonické práce Zdeňka Plesníka byly připomenuty na výstavách *Zdeněk Plesník – Architektonické dílo ve Zlíně* v roce 1999 a *Tři vily architekta Zdeňka Plesníka* v Praze v roce 2001.

Literatura: *Česká architektura 1945 – 1995*, Praha 1995, s. 43 – 45., V. Šlapeta, M. Kraus, P. Rausch-Schönemann Baustelle, *Tschechische Republik*, Akademie der Künste, Berlin 1997, s. 18.,⁶²¹ *Zdeněk Plesník. Architektonické dílo* (kat. výst.), Státní galerie Zlín, Zlín 1998., *Tři vily architekta Zdeňka Plesníka – Zikmundova, Hanzelkova, Liškova* (kat. výst.), galerie Jaroslava Fragnera Praha, Praha 2011, 191 s.

18) Richard Podzemný (16. Března 1907 Křivé – 17. Ledna 1987 Praha)

Do roku 1925 studoval „Oddělení pro truhlářství“ na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí.⁶²² Dalším studiem prošel na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u Pavla Janáka v letech 1926 – 1931. U svého učitele vykonával po studiu pět let praxi a následně působil jak samostatný architekt. V letech 1950 – 1974 byl projektantem Pražského projektového ústavu.

Navrhoval veřejné stavby například polikliniku v Praze – Břevnově, plavecký stadion pro Prahu - Podolí, fakultní nemocnici v Praze – Motole a další. Zabýval se též projektováním bytů, rodinných domů i domů pro sociálně slabší vrstvy (pavlačové domy v Praze z roku 1936). Pro obnovené Lidice navrhoval jak rodinné domy, tak také veřejné stavby a náměstí. Podílel se také na projektech pomníků.

⁶²¹ LHo, heslo Zdeněk Plesník, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 597.

⁶²² Josef Pastorčák - Jirí Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 45.

Richard Podzemný byl členem SVU Mánes a *Levé fronty*. Patří mezi funkcionalistické architekty, kteří prosazovali a zdůrazňovali u architektury nejen požadavky funkčnosti, ale také estetické kvality.

Kromě architektonického díla byl Podzemný činný v redakčních radách časopisů *Stavitel* a *Architektura ČSR*.

Literatura: Václav Hliský, Richard Podzemný, *Architektura ČSSR* 21, 1962, s. 532., Rostislav Švácha, *Od moderny k funkcionalismu*, Praha 1985., Václav Hliský, *Architekt Richard Podzemný, Architektura ČSSR* 46, 1987, s. 164.,⁶²³ *Výstava jednoho domu. Skleněný obytný dům v Praze – Dejvicích. Richard F. Podzemný 1936 – 1938* (kat. výst.), Praha 1985.

19) Antonín Tenzer (22. prosince 1908 Kašperské Hory – 12. října 2002)

V roce 1927 absolvoval „Oddělení pro truhlářství“ „Státní odborné školy pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí.⁶²⁴ Do roku 1933 studoval speciálku architektury na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u Pavla Janáka. Po studii pracoval v ateliéru J. Krejčara.

Od roku 1948 pracoval jako architekt ve Stavoprojektu, následně v Pražském projektovém ústavu. Byl členem SVU Mánes a *Levé fronty* a působil také v dalších sdruženích. Stejně jako Richard Podzemný i Antonín Tenzer uznával ve funkcionalistické architektuře také estetický rozměr.

Navrhoval jak veřejná zdravotnická zařízení (sanatorium ve Vrážích u Písku, dětskou nemocnici v Praze – Motole, sanatorium ve Vyšných Hágách a další stavby), tak také obytné domy a s dalšími architekty se podílel na projektu obnovy Lidic.

Účastnil se též architektonických soutěží, společně s Richardem Podzemným a Václavem Hliským navrhl dostavbu Staroměstské radnice v Praze v roce 1938 a po dvou letech s Richardem Podzemným spolupracoval na návrhu budovy Justiční a finanční správy v Praze.

⁶²³ JL, heslo Richard Podzemný, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 613), s. 628.

⁶²⁴ Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 45.

Antonín Tenzer byl také literárně činný, publikoval statě v časopisech *Stavba, Architektura ČSSR a Československý architekt*.⁶²⁵

Literatura: Petr Volf, David Kraus, Jan Šibík et. al., *Na začátku je čára. Rozhovory s výtvarníky*, Praha 2003, 238 s., Klára Pučerová, *Architekt Antonín Tenzer. Projekty a realizace* (diplomová práce), FF UK, Praha 2007, 97 s.

20) František Vahala (3. Července 1881 Hustopeče n. B. – 24. Března 1942 Praha)

V letech 1896 – 1900 studoval na „Oddělení pro řezbářství“ na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“⁶²⁶ Osm let po absolutoriu studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u profesorů Stanislava Suchardy a Jana Kotěry. Od roku 1912 působil jako samostatný architekt v Praze.

Jeden rok působil jako profesor na „Státní škole bytového průmyslu“ v Praze. Svými projekty obsáhl řadu architektonických kategorií, navrhoval obytné domy (rodinné domy v Cítolibeč, rodinné domky v Bechyni), veřejné budovy (především školy, například reálné gymnázium ve Zlatých Moravcích, Ústřední školu bytového průmyslu v Praze – Žižkově, Měšťanskou školu a gymnázium v Novém Jičíně, reálné gymnázium ve Vsetíně a další stavby) i technické stavby (zdymadlo v Ústí nad Labem). V roce 1920 vytvořil s Vratislavem Lhotou soutěžní návrh na urbanistické řešení Letenské pláně v Praze. Jako žák Jana Kotěry uplatňoval ve svých pracích důraz na uspořádání hmot, konstrukci a dekor odpovídající funkci stavebních článků. Ve 30. letech používal dekorativní prvky již v omezené míře.

Byl členem SVU Mánes. Své architektonické plány i návrhy uměleckořemeslných předmětů, především nábytku, publikoval v periodických *Styl a Stavitel*.

Literatura: Vojtěch Birbaum, Soutěž na Letenskou pláň a stará Praha, in: *Listy z dějin umění*, Praha 1947, s. 311 – 322., L. Mlčák, J. Pavlíková, *Moderní*

⁶²⁵ RS [Rostislav Švácha], heslo Antonín Tenzer, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 613), s. 853.

⁶²⁶ Viz *Třicetá výroční zpráva za školní rok 1896/1897*, (pozn. 178) s. 22., Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 43.

meziválečná architektura v Ostravě, 1979, s. 204., Rostislav Švácha, *Od moderny k funkcionalismu*, Praha 1995.,⁶²⁷ Magda Šustková, František Vahala a jeho stavby na severní Moravě (bakalářská práce), FF Ostravská univerzita v Ostravě, *Obecná teorie a dějiny umění a kultury*, Ostrava 2011.

21) Ladislav Vrátník (21. května 1927 Valašské Meziříčí)

Valašskomeziříčskou školu absolvoval již jeho otec Ludvík Vrátník v roce 1915.⁶²⁸ Ladislav Vrátník vystudoval „Oddělení pro truhlářství“ na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí v roce 1946.⁶²⁹ Po tříleté přestávce studoval u P. Smetany na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, kde absolvoval v roce 1955.

Kromě architektury se intenzivně věnoval také designu. Jako pedagog se zasloužil o založení specializovaného ateliéru pro nábytkový a interiérový design na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. V roce 1977 se stal vedoucím tohoto ateliéru. Po roce 1989 vedl ateliér architektury, interiérové a nábytkové tvorby a později se stal také rektorem školy.

Navrhoval vybavení interiérů, mimo jiné také nábytek pro budovu Mánesa. Vrátníkova designérská tvorba respektuje požadavky funkčnosti kladené na užité předměty, které jsou zároveň esteticky hodnotné.

Literatura: D. Karasová, Ladislav Vrátník šedesátiletý, *Umění a řemesla*, 1987, č. 2.,⁶³⁰ Martina Pachmanová, Markéta Pražanová (eds.), *Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze 1885 – 2005*, Praha 2005, 339 s.

⁶²⁷ PŠo, heslo František Vahala, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 547), s. 810.

⁶²⁸ Ladislav Vrátník, Bodové vzpomínání, in: Josef Pastorčák, Jiří Demel, Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 31.

⁶²⁹ Josef Pastorčák, Jiří Demel, Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 47.

⁶³⁰ [DKa], heslo Ladislav Vrátník, in: Anděla Horová (ed.), (pozn. 613), s. 918.

5. Zhodnocení uměleckého vývoje a významu Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí v kontextu českých zemí a střední Evropy

Umělecká tvorba „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ byla od jejího založení v roce 1874 do konce 19. století historizující. O uměleckořemeslné produkci školy pro profánní prostředí v tomto období si můžeme udělat představu díky dochovaným fotografiím nábytku, převážně vytvořeného v neorenesančním a neobarokním stylu. Nábytek byl doplňován soustruženými a dekorativními dřevořezbářskými prvky, přebíranými z tvarosloví architektury renesance a baroka, zdoben intarzií či malbou. Z nábytkových kusů se patrně nic nedochovalo. Přesnější představu o tvorbě školy nám poskytují oltáře, které se zachovaly. Jsou mnohem zdobnější, než nábytek, což vyplývalo i z jejich funkce. Opět se na nich uplatňuje převážně neorenesanční tvarosloví.

Nejvýznamnějším souborem vybavení sakrálních prostor, vytvořeným „C. k. odbornou školou pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí,“ jsou čtyři boční oltáře, hlavní oltář, rám obrazu, lavice, kazatelna a dvě zpovědnice pro farní kostel Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně. Jednalo se o významnou zakázku pro známé poutní místo. Po velkém požáru v roce 1850 byl celý kostel včetně vybavení obnovován.⁶³¹ Téměř celé vybavení kostela vytvořila valašskomeziříčská škola. Celý soubor vznikl v 90. letech 19. Století a poslední oltář byl školou vytvořen v roce 1905. Oltáře patří k nejzdobnějším a nejmonumentálnějším pracím školy, na hlavním oltáři je použita polychromie imitující mramor a všechny oltáře mají velké množství figurálních doplňků. Náročné a nákladné provedení svědčí pro prestižnost této zakázky.

Zajímavé je jistě srovnání produkce školy se soudobými oltáři, vytvořenými v polovině 90. let 19. století v Tyrolsku pro farní kostel v Hovězí.⁶³² Tyto práce na

⁶³¹ <http://www.volny.cz/rkf.bohumin/kostel.htm>, vyhledáno 27. 3. 2013

⁶³² Od roku 1890 byl farní kostel v Hovězí neogoticky upraven. Ve stejném stylu mělo být opatřeno také vybavení kostela. O to se na žádost farnosti postaral patron kostela pan Thonet. Zakoupil v roce 1894 neogotický oltář, který vyrobila Colla v Tyrolsku. Za dva roky byl u stejné firmy paní Amelii Thonetovou zakoupen oltář Panny Marie, který se stal bočním oltářem v Hovězském kostele. Viz František Kovář, *V Božích službách. Z dějin farnosti v Hovězí*, Hovězí 2002, s. 5 – 6. Od stejné firmy v Tyrolsku byla zakoupena i kazatelna kostela, které po změně liturgie byla rozebrány

rozdíl od neorenesančních oltářů valašskomeziříčské školy čerpají z pozdní gotiky, jsou bohatě zlacené a polychromované a materiál dřeva se na nich ve své přírodní barvě vůbec neuplatňuje. Práce se dřevem a jeho kontrast ke zlaceným prvkům, případně doplnění malbou či intarzií, jsou hlavní znaky oltářů vytvořených „C. k. odbornou školou pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Výraznější polychromii mají na oltářích z produkce valašskomeziříčské školy pouze postavy světců, ať již plně plastické či reliéfní.

Absolvent valašskomeziříčské školy a později vyučující na Uměleckoprůmyslové škole v Praze Štěpán Zálešák se rovněž věnoval tvorbě oltářů. Pro chrám svaté Barbory v Kutné Hoře vytvořil podle modelů Jana Kastnera v letech 1901 – 1905 neogotický hlavní oltář, který vznikl na základě popisu původní oltářní archy z 16. století.

Neogotický styl byl v 19. století pro úpravy a dostavby sakrálních staveb, stejně tak pro tvorbu jejich vybavení, hojně využíván. Mezi oltáři, které vznikly na valašskomeziříčské škole a které se zachovaly, se ani jeden neogotický neobjevuje. V tvorbě valašskomeziříčské školy převládalo neorenesanční tvarosloví s některými prvky neobaroka, později neorokoka. Za touto skutečností patrně stála stylová orientace Franze Rosmaëla a Josefa Steindla, který se na tvorbě oltářů velkou měrou podílel.

Škola tak svou stylovou orientací v této době nijak nevybočovala ze soudobé uměleckořemeslné produkce.⁶³³ Ačkoli již v 19. století poskytla valašskomeziříčská škola základní výtvarné vzdělání několika významným uměleckým osobnostem, nebyla nositelkou nejsoučasnejších výtvarných proudů, což se projevilo hlavně na sklonku 19. století. Secesní umění se zde začalo uplatňovat až po roce 1900.

a z jejich součástí bylo sestaveno obložení oltáře a vytvořen pulpit. Za tato sdělení děkuji panu Františku Kovářovi. Firma Thonet měla s valašskomeziříčskou odbornou školou velmi blízké kontakty, takže není zřejmé, proč byl oltář pro kostel v Hovězí dodán z Tyrolska a nikoli z Valašského Meziříčí, když se škola v této době na podobné zakázky specializovala a podle výročních zpráv měla boční oltáře, křtitelnici a „dekorační podrobnosti na strop“ pro farní kostel v Hovězí vytvořit. Viz *Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 176), s. 5. K realizaci patrně nedošlo, s blíže neznámých důvodů.

⁶³³ Historizující slohy ovládaly uměleckořemeslnou produkci v podstatě všech evropských států, kromě Anglie a severských zemí. Historismy byly používány a vyučovány také na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, která byla od roku 1885 na území českých zemí nejvýznamnější vzdělávací institucí v oblasti uměleckořemeslné tvorby.

Za Rosmaělova vedení se škola rozvíjela, plnila řadu veřejných zakázek, ale v podstatě nepřekročila svým pedagogickým působením statut uměleckořemeslného vzdělávacího institutu, který byl součástí sítě odborných škol Rakouska - Uherska. Škola neprosazovala nové metody výtvarné pedagogiky, s nimiž experimentovali vyučující v Anglii, Spojených státech amerických a v našich zemích Alois Studnička, který je později uplatnil na výtvarné škole v Jaroměři, založené v roce 1886.⁶³⁴

Tato situace se na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ změnila s příchodem mladých architektů Emanuela Pelanta v roce 1904 a Jana Šachla v roce 1909. Oba umělci patrně také vlivem svého zaměření na architektonickou produkci, orientovali tvorbu školy více směrem k vytváření architektonických koncepcí a vybavení celých interiérů. Je velice pravděpodobné, že škola začala v těchto letech při tvorbě svých zakázek více spolupracovat také se „Zemskou jubilejní školou gobelínovou a kobercovou“ ve Valašském Meziříčí.⁶³⁵ Emanuel Pelant a Jan Šachl, stejně jako Valentin Hrdlička pro gobelínovou školu navrhovali dekorativní koberce. Gobelíny a koberce z produkce „Zemské jubilejní školy“ doplňovali také interiéry, které tyto architekti projektovali. Nábytek ve spojení s malbami, koberci a gobelíny vytvářel barevně ucelený „náladový interiér,“ který byl ideálem řady secesních architektů.⁶³⁶

Ze secesní produkce valašskomeziříčské školy se dochovaly návrhy nábytku, žákovské kresby interiérů, předlohové desky, vybavení evangelického kostela ve Valašském Meziříčí a plány novostavby školy Alberta Grubera. Kresby užitých předmětů a předlohové dřevěné desky zdobené intarzií, vypalováním do dřeva případně i malbou jsou plně bohaté

⁶³⁴ Lada Hubatová – Vacková, (pozn. 90), s. 89.

⁶³⁵ Tato gobelínová škola byla založena ve Valašském Meziříčí v roce 1908. Její předchůdkyní byla gobelínová dílna Rudolfa Schlattauera založená již v roce 1898 v Zašové. Tým umělec pak vedl i gobelínovou školu ve Valašském Meziříčí, která vytvářela gobelíny převážně podle jeho návrhů.

⁶³⁶ Významným architektem, který se věnoval také dalším oborů užitého umění, byl Jan Kotěra. Velice specifické je myšlenka „náladového interiéru“ v tvorbě Dušana Jurkoviče, mimo jiné autora vlastní vily v Brně – Žabovřeskách. V ní se nacházejí repliky gobelínů, navržených Rudolfem Schlattauerem. Valentin Hrdlička, který „C. k. odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ absolvoval v roce 1900, byl Jurkovičovým asistentem a také jeho interiérová tvorba usiluje o sjednocenost všech uměleckořemeslných oborů.

florální ornamentiky. Stylizací rostlin a použitím dekoru na uměleckořemeslných předmětech mohou některé návrhy připomínat práce francouzských dekoratérů. Návrhy nábytku mají asi nejbližší k tvorbě Eugèna Gaillarda a Georgese de Feure.⁶³⁷

Návrhy interiérů a jejich vybavení spolu s projektem nové školní budovy vyznávají spíše geometrický proud secesního umění.⁶³⁸ Tuto pluralitu nelze zdůvodnit pozdější dobou vzniku geometricky laděným prací, protože až na výjimky nejsou návrhy datovány. Vliv na přiklon ke geometrické secesi mohli mít Emanuel Pelant a Jan Šachl, žáci Jana Kotěry, kteří ve své tvorbě často uplatňovali geometrické formy vycházející z lidových ornamentů. V návrzích nábytku oba architekti uplatňovali více čisté jednoduché formy, doplněné pouze plastickým lemem vlnovky, akcenty plochých řezaných ornamentů či ornamentálními dekorativními malbami. Některé realizace sedacího nábytku od Emanuela Pelanta mají svým blokovým pojetím a střídavým dekorem blízko k tvorbě Petra Behrense.

Patrně jediná dochovaná realizace z tohoto období je vnitřní vybavení evangelického kostela ve Valašském Meziříčí, navržené Janem Šachlem ve spolupráci s Emanuelem Pelantem v roce 1909. Mělká ornamentální řezba oltáře a lavic je v této práci doplněna polychromií v kontrastních barvách. Mimo oltáře, kde jsou zobrazeny eucharistické motivy, je pojednání ostatních částí čistě abstraktní. Patrně podle návrhu Emanuela Pelanta vznikly ornamentální malby na stěně za oltářem, tvořené soustavou spirál a vlnovek. Celému interiéru vévodilo rozetové okno nad oltářem, které bylo do výmalby citlivě zapojeno.

Secesní tvarosloví se tak na valašskomeziříčské škole, podobně jako na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, propojovalo s transformovanými podobami lidového ornamentálního umění.

⁶³⁷ Jeden z návrhů rámu zrcadla či skříňky je pokryt stylizovanými kosatci, rostlinou oblíbenou u umělců secese. Kosatce se objevují jak u japonského grafika Kacušika Hokusai, ale také je an svých malbách zobrazil Vincetnt van Gogh. Viz Gabriele Fahr – Beckerová (ed.), (pozn. 237), s. 15, 94.

⁶³⁸ U Gruberova plánu školní budovy je patrná orientace na tvorbu Otto Wagnera a jeho okruhu. Vídeň byla valašskomeziříčské škole blízkým kulturním centrem, kde se učitelé mohli seznámit s tvorbou Wiener Werkstätten. Mimo to valašskomeziříčská škola spadala až do roku 1918 po centrální správu Vídně.

Emanuel Pelant přinesl na „C. k. odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ také současné vyučovací metody, používané Franzem Čížekem ve Vídni. S jeho příchodem byla také založena „Mistrovská škola truhlářská,“ která kladla na své studenty, již vyučené řemeslníky, větší technické i výtvarné požadavky. Otevřením „Mistrovské školy truhlářské“ se také zvýšil stupeň dosažitelného vzdělání na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí,“ což pro ni bylo jistě přínosem.⁶³⁹

Sledování současné diskuze o podobě kvalitních a výchovných hraček se na valašskomeziříčské škole odrazilo v založení „Hračkářského kurzu“ v roce 1912.⁶⁴⁰ Hračky vytvářené v této době žáky valašskomeziříčské školy známe pouze díky reprodukcím návrhů v dobových periodících. Svou podobou jsou blízké produkci pražského Artělu, hlavně hračkám postaviček v lidových krojích a ptákům podle návrhů Minky Podhájské a Vratislava Hugo Brunnera.

Díky výtvarnému zaměření nově přichozích pedagogů, kteří na škole šířili secesní výtvarný názor, a díky aplikaci nejnovějších vyučovacích metod se valašskomeziříčská škola v prvním desetiletí 20. století stala významným výtvarně vzdělávacím centrem, srovnatelným s výukovými kurzy Franze Čížeka ve Vídni, nebo Uměleckoprůmyslovou školou v Praze.⁶⁴¹

První světová válka však tento slibný vývoj přerušila. První léta po vzniku samostatného československého státu se musela „Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ vyrovnat se škodami způsobenými válečnými událostmi i s nedostatkem vyučovacích prostor.

Ve dvacátých letech na „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ přišli jako pedagogové dva architekti, absolventi školy Josef Místecký a Bohumír Kupka.

Josef Místecký, který začal na škole vyučovat v roce 1921, přinesl pod vlivem Jana Kotěry tvorbu art deca. Studium národního ornamentu a jeho

⁶³⁹ Zvýšil se počet kvalitních řemeslníků, kteří na škole pracovali, což mělo vliv na úroveň prováděných zakázek.

⁶⁴⁰ Kurz vedli vyučující školy patnáct let a významného ocenění dosáhly hračky z tohoto kurzu na výstavě ve Stuttgartu v roce 1927.

⁶⁴¹ Samozřejmě na své úrovni vzdělávání, tedy v okruhu dnešních středních škol a učilišť. Uměleckoprůmyslová škola v Praze byla na úrovni umělecké akademie, zaměřené na užité umění. Jan Šachl a Emanuel Pelant byli žáky Jana Kotěry, který na Uměleckoprůmyslové škole v Praze vyučoval. To může vysvětlovat příbuzné výtvarné zaměření obou institucí v této době.

aplikaci na uměleckořemeslné předměty se v této době na valašskomeziříčské škole věnoval také Emanuel Pelant.⁶⁴²

Josef Místecký měl svým pojetím „národního slohu“ na žáky školy nemalý vliv, což se projevuje na dochovaných školních kresebných studiích nábytku a interiérů. U nábytku Josef Místecký často používal motivy kružnic a jejich výsečí, pracoval s přirozenou barvou lakovaného dřeva a také s intarzií.⁶⁴³ Dochovaný nábytek ve stylu art deca na SPŠS ve Valašském Meziříčí je proveden z masivního materiálu a kromě všech výše jmenovaných znaků je motiv kruhové výseče rafinovaně užit také v půdorysu psacího stolu.

Masivní nábytek Josefa Místeckého má svým stylem i příbuzným užíváním výseků kružnic blízko k soudobé nábytkové tvorbě Josefa Gočára.⁶⁴⁴

Výukové metody se na počátku 20. let 20. století příliš neproměnily. Emanuel Pelant nadále rozvíjel výukové metody Franze Čížeka, zaměřené na rozvoj fantazie studentů a postupné získávání zručnosti pro komponování ornamentálních obrazců, což vyhovovalo současné výtvarné tvorbě art deca.

V roce 1925 získala škola ocenění Grand prix na *Výstavě dekorativních umění* v Paříži. O vysoké kvalitě tehdejšího Československého školství svědčí, že toto nejvyšší ocenění získalo za své práce všech šestnáct odborných škol.

Styl art deca, který vyznával Josef Místecký a předával jej dále svým žákům, byl v českém prostředí také manifestací národní výtvarné identity. V rámci celoevropského proudu dekorativního umění po první světové válce je české art deco stylem se svébytnými rysy a valašskomeziříčská škola se v tomto období podílela na jeho rozvoji a šíření.

Ve 20. letech byl na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ téměř každoročně otevírán „Hračkářský kurz.“ Produkci žáků kurzu známe pouze díky školním návrhům, které jsou opět blízké produkci Artělu, hračkám s náměty ptáků a „ptačím“ dózám. Na fotografiích

⁶⁴² Josef Místecký u něj studoval na valašskomeziříčské škole ještě před první světovou válkou. V roce 1910 absolvoval „Oddělení pro truhlářství.“ Viz Josef Pastorčák - Jirí Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), (pozn. 8), s. 44.

⁶⁴³ Jako na vybavení ložnice pro Výstavu dekorativních umění v Paříži, kde bylo světlé citronové dřevo doplněno intarzií palisandru v růžovém odstínu.

zachycené pohyblivé stylizované figurky zvířat připomínají soudobou tvorbu Ladislava Sutnara.

S mírným zpožděním reagovala „Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ na postupný odklon od dekorativních směrů k funkcionalismu. Jeho první výtvarné realizace, hlavně v architektuře, se objevovaly již od poloviny 20. let.⁶⁴⁵ Tvorba valašskomeziříčské školy se však zásadněji proměnila až s příchodem dalšího architekta a absolventa valašskomeziříčské školy Bohumíra Kupky. Kupka se jako ryzí funkcionalista prezentoval návrhem „nejmenšího bytu“ na *Výstavě soudobé kultury v Brně* v roce 1928.

Bohumír Kupka přišel jako vyučující na valašskomeziříčskou školu v listopadu 1929. Tvorba školy se začala postupně orientovat na výrobu nábytku a navrhování interiérů, které by vyhovovaly funkcionalistickým postulátům hygieničnosti, jednoduchosti, kvality a cenové dostupnosti.

Josef Místecký i Bohumír Kupka měli svou funkcionalistickou tvorbou vliv na další žáky školy, Jindřicha Halabalu, Václava Hliského, Jaroslava Hlaváče, Jiřího Lasovského, Zdeňka Plesníka, Richarda Podzemného, Antonína Tenzera, Ladislava Vrátníka a další architekty v jejich designérských a architektonických dílech.

Funcionalistická tvorba školy se neomezovala pouze na architekturu a vybavení profánních interiérů, ale ve 30. a 40. letech vytvořili žáci školy patrně podle návrhů Josefa Místeckého oltáře a vnitřní vybavení kaplí na Juřince a v Poličné.⁶⁴⁶

V roce 1929, kdy získala „Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ vlastní školní budovu, se principy funkcionalismu uplatnily při tvorbě vybavení školy.

⁶⁴⁴ Blanka Přikrylová, *Rondokubistický nábytek Josefa Gočára a Pavla Janáka* (diplomová práce), FF UP Olomouc, katedra Dějin umění, Olomouc 2007, zejména s. 142.

⁶⁴⁵ Někteří umělci dekorativní umělecké formy nikdy nepřijali za své. Adolf Loos a Le Corbusier pracovali spíš s čistými objemy a materiálem. Tento poměrně „puristický“ přístup vyznával také secesní architekt Henrich Petrus Berlage.

⁶⁴⁶ Obě obce jsou v blízkosti Valašského Meziříčí. Tato tvorba může být zajímavým dokladem navázáním na produkci vybavení pro sakrální prostory na valašskomeziříčské škole v 19. a na počátku 20. století.

Z pedagogického hlediska byla forma výuky na valašskomeziříčské škole ve dvacátých letech poměrně příbuzná stavu před první světovou válkou.⁶⁴⁷ Přestože na valašskomeziříčskou školu nepronikly učební postupy rozvíjené na avantgardních uměleckoprůmyslových školách, byl důraz na kvalitní řemeslné provedení, proveditelnost návrhů a práci s materiály součástí výuky i zde.

„Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ se stejně jako Škola uměleckých řemesel v Brně, založená v roce 1924, zaměřovala především na výchovu kvalitních řemeslníků a návrhářů pro potřeby uměleckého průmyslu.⁶⁴⁸

Ve třicátých letech, kdy se škola mohla rozvíjet také díky dostatku vhodných vyučovacích prostor, se začala společenská a politická situace měnit. Architekti působící na valašskomeziříčské škole jako pedagogové, byli nadále velmi činní a podíleli se na mnoha stavebních projektech ve Valašském Meziříčí a okolí. Vyhlášení protektorátu a následné vypuknutí války uzavřelo úspěšný čtyřašedesátiletý rozvoj „Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Škola musela čelit oslabení v důsledku pronásledování svých pedagogů a následně i ztrátě školní budovy.

Ačkoli se někteří z pedagogů po válce vrátili a snažili se na přerušený rozkvět školy z doby první republiky navázat, k obnovení vysoké kvality uměleckořemeslného vzdělávání a ke sledování proudů soudobé umělecké tvorby již na škole patrně nedošlo.⁶⁴⁹ Veškeré snahy nadobro zhatilo zrušení školy v důsledku reorganizace školství v roce 1951.

⁶⁴⁷ Také pražská Uměleckoprůmyslová škola i po vzniku samostatného Československa pokračovala ve výuce podle obdobného systému jako v době svého založení. Na těchto starších vzdělávacích institucích nedocházelo tak záhy k reflexi nejnovějších experimentů v oblasti výtvarné pedagogiky, které se rozvíjely na avantgardních školách. Patrně to mohlo být způsobeno již delší tradicí vzdělávání na těchto útavech, která nebyla odvržena ve prospěch nových postupů. Svůj podíl na této situaci jistě měli také pedagogové škol. Na nově zakládaných uměleckoprůmyslových školách jako ŠUR v Bratislavě se současné avantgardní výuové postupy uplatňovaly díky působení pedagogů, vyznávajících tyto metody. Na ŠUR přinesl novou koncepci výuky ovlivněnou postupy desavského Bauhausu Josef Vydra.

⁶⁴⁸ Výchova nadaných výtvarných umělců, kteří po absolvování těchto škol odcházeli na Uměleckoprůmyslovou školu do Prahy, pražskou AVU a na další akademie, byla vedlejší. Je však nesporné, že pedagogové těchto nižších škol často rozpoznali talent svých žáků, vedli je více k samostatnému projevu a také je k dalšímu studiu povzbuzovali.

⁶⁴⁹ O situaci po první světové válce máme jen zlomek zpráv.

Ani jedna z následnických institucí, Vyšší průmyslová škola stavební ve Valašském Meziříčí, která získala školní budovu zrušené školy, ani Vyšší průmyslová škola nábytkářská v Bystřici pod Hostýnem, kam byl přesunut druhý ročník „Mistrovské školy truhlářské“ a některé vybavení zrušené valašskomeziříčské školy⁶⁵⁰, neměly stejné uměleckořemeslné zaměření a nevyučovalo na nich tolik vynikajících výtvarných umělců a architektů jako na zaniklé „Státní odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“

Z uvedených zjištění vyplývá, že „Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ se nejvíce přiblížila současným proudům umělecké tvorby a byly na ní používány nejnovější poznatky z oblasti výtvarné pedagogiky od roku 1904 do první světové války. Ve dvacátých letech pak škola úspěšně reflektovala rozvoj dekorativního umění, které bylo na přelomu 20. a 30. let vystřídáno funkcionalistickou tvorbou. V období první republiky byli pedagogové školy i její absolventi často autory architektonických projektů, které jsou významnými díly v rámci soudobé architektonické tvorby a designu⁶⁵¹ v českých zemích.

⁶⁵⁰ Viz <http://www.ssno.cz/clanek.php?id=10>, vyhledáno 27. 3. 2013.

⁶⁵¹ Více k architektonické tvorbě pedagogů a žáků školy viz Pavel Ondračka - Jan Sedlák, (pozn. 14), s. 5. Více k architektonické tvorbě viz Lucie Vašíčková, *Architekt Bohumír Kupka* (bakalářská práce), FF UP Olomouc, Katedra teorie a dějin umění, 2007., Lucie Vašíčková, (pozn. 434), 98 s., Zuzana Helešicová, *Vlastní vila Josefa Místeckého ve Valašském Meziříčí* (bakalářská práce), FF MU Brno, seminář Dějin umění, Brno 2009, 39 s., Martina Flekačová, (pozn. 6), 174 s., Jindra Halabala, Jindřich Chatrný, Janek Jaros (et. al.), (pozn. 379), 135 s.

6. Závěr

Přes neúplnost archivních materiálů a dochovaných uměleckořemeslných realizací školy jsem se v této práci pokusila nastínit celou historii „Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Proměny, které se na škole udály v pedagogické oblasti a proměny slohového zaměření jsem se snažila doložit archivními prameny a uměleckořemeslnými pracemi a zároveň jsem tyto poznatky konfrontovala se soudobou situací ve výtvarném umění, uměleckém řemesle a pedagogice výtvarného umění a uměleckého průmyslu.

V 19. století byla „C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ hlavně institucí zaměřenou na uměleckořemeslné vzdělávání kvalitních řemeslníků a návrhářů, reflektovala transformované myšlenky Hnutí za obnovu uměleckých řemesel zprostředkované vládou Rakouska - Uherska, ale nekladla si vyšší umělecké cíle. Toto období však bylo podle mého názoru zásadní pro vybudování dobrého jména školy, což mělo v následujících letech vliv na vysokou koncentraci vynikajících pedagogů – výtvarných umělců a architektů, kteří na škole ve 20. století působili.

Uměleckořemeslná tvorba školy v devatenáctém století byla dřívějšími badateli opomíjena, přestože byla dochována řada kvalitních návrhů i poměrně značné množství neméně kvalitních realizací. Jejich počet není soupisem v katalogu této práce s velkou pravděpodobností dosud vyčerpán. V závěru 19. století byla již tvorba školy konzervativní, v její tvorbě převládaly nadále historizující slohy a secesní stylový proud byl reflektován patrně pouze okrajově.

První desetiletí 20. století bylo nespíš pro „C. k. odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ obdobím, kdy se nejvíce přiblížila současným proudům nejen v oblasti výtvarného umění a uměleckého řemesla, ale hlavně v oblasti pedagogické.

Po období stagnace výuky za první světové války nastalo pro „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ druhé období rozkvětu. Vláda Československé republiky podporovala odborné školství a zanechala na těchto školách stejnou organizační strukturu, jakou měli před

první světovou válkou. Škola v tomto období, stejně jako na počátku 20. století, opět svým významem přesáhla úroveň uměleckořemeslného učiliště a dosáhla nadregionálního významu. Kromě architektonických realizací se však z této doby zachoval jen zlomek původní uměleckořemeslné tvorby a poměrně kvalitní a významnou hračkářskou tvorbu známe pouze díky několika reprodukcím a návrhům.

Přestože škola v závěru 20. let 20. století dosáhla významného cíle a získala vyhovující školní budovu, nemohla již tyto vhodné podmínky plně využít k dalšímu rozvoji a v roce 1951 zanikla.

Vždy bylo nejvíce vyzdvihováno období první republiky, vysoká kvalita prací architektů v pedagogickém sboru školy v tomto období a také množství úspěšných absolventů školy, kteří se stali architekty. Nesmíme zapomínat, že na tyto žáky valašskomeziříčské školy měli jistě jejich pedagogové vliv, mohli je inspirovat a povzbuzovat k dalšímu studium architektury a výtvarného umění, ale jejich umělecké zaměření bylo velkou měrou formováno také na dalších školách – Uměleckoprůmyslové škole v Praze či AVU tamtéž. Valašskomeziříčské škola dala těmto svým studentům kvalitní základy umělecké tvorby, ale nemůžeme ji chápat jako odbornou výtvarnou či architektonickou školu. Větší pozornosti a ocenění by měly dojít i práce vytvářené školou v 19. století, působení Emanuela Pelanta a Jana Šachla na škole v prvním desetiletí 20. století i hračkářský kurz školy.

K rozřešení otázek, k jejichž zodpovězení chybí archivní materiály a k úplné interpretaci valašskomeziříčské školy v rámci vzdělávacího uměleckořemeslného systému by mohlo vést srovnání s dalšími školami stejného typu založenými v 19. století. Tento záměr však přesáhl rozsah a také zaměření této práce.

7. Katalog nejvýznamnějších realizací školy

Katalog je pokusem o soupis významných realizací „Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Zaměřuje se na tři okruhy tvorby školy, vnitřní vybavení sakrálních prostor, zejména oltáře, hračky a na nábytkovou tvorbu.

Do katalogu jsou zahrnuta pouze dochovaná díla. Nábytková i hračkářská tvorba by mohla být doplněna řadou dochovaných návrhů, u nichž však není jasné, jednalo – li se o kresebná cvičení, nebo zda byly návrhy realizovány.

Sakrální práce se nacházejí ve farních římskokatolických kostelích a kaplích na Valašsku, ve Slezsku a také v evangelickém kostele ve Valašském Meziříčí. Hračky jsou v majetku Moravské galerie v Brně a jsou umístěny v depozitáři. Nábytkové kusy jsou bez výjimky stále využívány na Střední průmyslové škole stavební ve Valašském Meziříčí a v současné době se jedná o jejich prohlášení za kulturní památky.

Časová provenience děl obsažených v katalogu zahrnuje téměř celou historii valašskomeziříčské školy, od konce osmdesátých let 19. století do počátku čtyřicátých let 20. století

Z poměrně rozsáhlé zakázkové produkce školy v devatenáctém století se dochovala téměř výhradně díla určená pro sakrální prostory.⁶⁵² Nejvýznamnější soubor těchto prací se nachází ve farním kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně. Tamní vybavení kostela téměř výlučně navrhl Franz Rosmaěl a na jeho realizaci se podílela „C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“ Vybavení tohoto kostela je popsáno v devíti položkách tohoto katalogu. Počet známých a dochovaných hraček je pouze zlomkem tvorby žáků kurzu, který byl na škole otevírán téměř bez přerušení patnáct let. Nábytkové kusy, které z produkce

⁶⁵² Produkce „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ nebyla omezena pouze na tvorbu školních dílen, ale prostřednictvím návrhů uměleckořemeslných předmětů, na kterých pracovali pedagogové - hlavně Franz Rosmaěl a Josef Steindl, se výtvarný názor školy šířil také mezi řemeslníky.

valašskomeziříčské školy známe, jsou zachovány díky pedagogům SPŠS ve Valašském Meziříčí.

Ačkoli se dochoval pouze zlomek původní produkce školy, pokouším se tímto katalogem alespoň nastínit styl tvorby pedagogů a žáků v jednotlivých obdobích a jejich přínos v oblastech sakrálního umění, hračkářské tvorby a designu nábytku.

Architektonickou tvorbu pedagogů a žáků školy záměrně v katalogu opomím, jelikož k tomuto tématu se již vyjádřila řada autorů.⁶⁵³ Architektura, vznikající v okruhu školy, byla vždy ve středu zájmu a byla hlavním podkladem pro vysoké ocenění přínosu valašskomeziříčské školy pro výtvarnou kulturu v rámci regionu i českých zemí.

Katalogová hesla jsou rozdělena do tří okruhů, tvorba pro sakrální prostory, hračky a nábytek. Hesla jsou v těchto okruzích řazena chronologicky a obsahují základní údaje o materiálu, rozměrech, provenienci a majiteli díla. Vesměs se jedná o nově nalezené a patrně poprvé katalogizované předměty, takže nebyly dříve vystavovány a neexistuje k nim žádná obsáhlejší literatura. Součástí hesel jsou i popisy děl a pokus o nalezení možných stylových východisek, případně srovnání se soudobou uměleckořemeslnou produkcí.

Pro označení majitelů, proveniencie a dalších údajů uvádím zkratky podle níže uvedeného seznamu.

⁶⁵³ Viz kapitola 5. Zhodnocení uměleckého vývoje a významu Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí v kontextu českých zemí a střední Evropy, (pozn. 651).

Seznam zkratk:

1) seznam zkratk majitelů

MG Brno

MRV Valašské Meziříčí

SPŠS Valašské Meziříčí

Moravská galerie Brno

Muzeum regionu Valašsko, Valašské Meziříčí

Střední průmyslová škola stavební V. M.

2) další zkratky

č. t. kat.

d.

inv.č.

kol.

lit.

nedat.

neznač.

přír. č.

š.

v.

V. M.

znač.

číslo tohoto katalogu

délka

inventární číslo

kolem

literatura

nedatováno

neznačeno

přírůstkové číslo

šířka

výška

Valašské Meziříčí

značeno

Oltáře

1) Boční oltář v kostele sv. Bartoloměje v Růžďce [109], 1888

dřevo, polychromie, zlacení, v. 350 cm, š. 140 cm, d. 90 cm.
neznač.

Římskokatolický kostel sv. Bartoloměje, Růžďka, okr. Vsetín

Boční oltář, zasvěcený Panně Marii, navrhl Franz Rosmaě pro farní kostel v Růžďce již v roce 1888.

Na rozdíl od hlavního oltáře (č. t. kat. 2) byl tento proveden kromě několika detailů přesně podle návrhu [21]. Třetířádkový oltář je neorenesanční. Blokovaný stipes je pojednán střídavými dekorativními malbami.

Ve střední části retabula se nachází plastická figura Ukřižovaného, na bočních stranách jsou namalovány postavy světců. Plastické ohraničení jednotlivých částí tvoří dórské kanelované polosloupky, nesoucí římsu, stejně jako na hlavním oltáři (č. t. kat. 2).

Třetí částí vévodí baldachýn, nesený sloupky a polosloupky iónského řádu, se sochou Panny Marie v podživotní velikosti. Panna Marie stojí pod klenbou polychromovanou modrou barvou a doplněnou zlatými hvězdami. Rouška, šat i plášť Marie jsou bílé, se zlacenými detaily na lemech. Marie se modlí a drží růženec. Po stranách balustrády, přiléhající z obou stran k nice, se nacházejí dvě postavy okřídlených andělů, rovněž v bílém šatu.

Baldachýn není doplněn jako na návrhu řadou dekorativních čabrak, ale nachází se zde nápis „*JÁ JSEM NEPOSKVRNĚNÉ POČETÍ.*“ Mohlo se jednat o přání objednavatelů, podle kterého byl původní návrh změněn. Vrchol baldachýnu uzavírá třetí postava anděla, pojatá stejně jako předchozí andělé.

Tento oltář kombinuje prvky neorenesanční a neobarokní s malovanými florálními ornamenty. Na oltáři pracovali žáci „Oddělení pro vnitřní vybavení kostelů“ a uplatnily se zde práce truhlářské, soustružnické i řezbářské. Všechny sochařské složky oltáře jsou kvalitní.

2) Hlavní oltář v kostele sv. Bartoloměje v Růžďce [110], 1891

dřevo, polychromie, zlacení, v. 390 cm, š. 260 cm, d. 110 cm.

znač. zadní strana, vyrytý nápis: „*In c. r. schola lignorum elaborandorum causa instituta Meziříčii Val. A. D. MDCCCXCI effectum.*“

Římskokatolický kostel sv. Bartoloměje, Růžďka, okr. Vsetín

Třístupňový dřevěný oltář se nachází v témže kostele jako předchozí práce. Stipes nesoucí mensu je z přední strany vymezený do obdélných a čtvercových úseků, které jsou vyplněny geometrickými ornamenty. Dvě postranní obdélná pole nesou stylizovaný ornament vinné révy, ve středovém čtvercovém poli je zobrazen beránek Boží. Po stranách stipes lemují čtyři kanelované sloupky. Barevnost tmavého dřeva je doplněna modrou polychromií a zlacením.

Retabulum je děleno na dvě patra. Spodní část je dělena na tři úseky. Na každé straně se nacházejí dekorativní zrcadla se symboly čtyř evangelistů. V prostředním poli je mezi čtveřicí kanelovaných sloupů s iónskými hlavicemi, prstenci a výraznými patkami namalována polopostava Krista. Stejnými sloupy je celá druhá etáž rámována i po stranách. Sloupy nesou drobný ozdobný vlys, ve kterém se střídají triglyfy a symbolem kříže. Barevnost je stejná jako na stípu.

V horní části stojí ve středu drobná skulptura Ukřižovaného pod kupolí, nesenou vpředu dvěma trojicemi kanelovaných sloupů kompozitního řádu, v zadní části jsou naznačeny dvě dvojice polosloupů stejného řádu. Vrchol kupole zdobí zlacený kříž. Jediné barvy, které se zde vyskytují, jsou barva dřeva ve zlacení.

Po stranách svatostánku klečí dva okřídlení andělé, kteří se na dalších oltářích školy objevují poměrně často. Andělé mají zlacená křídla, bílou polychromii rouch, světlý inkarnát a hnědé vlasy.

Oltář vznikl podle návrhů Franze Rosmela [18] z roku 1890. Proti původnímu návrhu byla změněna dekorace oltářní mensy, oltář byl zvýšen o druhou část. Naproti tomu zadní monumentálně pojednaný nástavec s obrazem Panny Marie nebyl realizován. Sochy svatých biskupů, které jsou na návrhu zobrazeny jako součást oltáře, byly po redukci návrhu postaveny na

konzoly po bocích oltáře. Lze předpokládat, že i ony jsou dílem valašskomeziříčské školy.

Oltář je vytvořen v neorenesančním stylu s principem dekorace plošnými opakujícími se vzory, které jsou běžnější pro gotické umění.

3) Hlavní oltář v kostele Povýšení svatého Kříže ve Valašských Kloboukách [36], 1892/1893 (provedeno 1894)

dřevo, polychromie, zlacení, v. 520 cm, š. 270 cm, d. 150 cm.

neznač.

Římskokatolický kostel Povýšení svatého Kříže, Valašské Klobouky, okr. Zlín

K tomuto oltáři se návrh vytvořený Franzem Rosmaëlem ve školním roce 1892/1893 či ve školním roce následujícím nezachoval.

Oltář je podobně jako předchozí práce dělen na tři stupně. Spodní stípek je dělen na tři segmenty, vyplněné zlacenými florálními motivy, v bočních polích jsou ratolesti stočeny kolem podstav svícňů.

Ozdobné balustry nesou svatostánek, který má podobu průčelí antického chrámu se sloupy kompozitního řádu. Na vlysu neseném sloupy se nacházejí florální ornamentální motivy, tympanon je uzavřen akroteriem. Ve svatostánku je zlacená socha *Ukřížovaného*. Po bocích svatostánku klečí okřídlení andělé v podživotní velikosti. Jsou bíle polychromováni, se zlacenými křídly a zlatými lemy šatu.

Bohatě zdobený a zlacený rám byl vytvořen pro již dříve vytvořené oltářní plátno a námětem *Nalezení svatého kříže*.

Tato realizace nám dává představu o skutečně monumentální práci „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. Snad mohl mít podobné vyznění i hlavní oltář pro kostel v Růžďce, kdyby byl vytvořen podle návrhu v původní nezredukované podobě.

V největší míře se na tomto oltáři uplatňují neorenesanční prvky, spojené s florálními ornamenty. Až klasicisticky působí klidná a vyrovnaná krása andělů, k tomuto dojmu přispívá také jejich polychromie, napodobující mramor. Postavy andělů jsou kvalitnější, než práce v Růžďce, a nemají tak strnulé postoje.

4) Kazatelna v kostele Povýšení svatého Kříže ve Valašských Kloboukách [37], 1893 (provedeno 1894)

dřevo, polychromie, zlacení, rozměry neznámé
neznač.

depozit římskokatolické farnosti kostela Povýšení svatého Kříže, Valašské Klobouky, okr. Zlín

Jedná se o další neorenesanční práci „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí,“ podle návrhu Franze Rosmaëla, která byla vytvořena ve stejné době jako návrh hlavního oltáře pro týž kostel. Návrh se nezachoval.

Řečniště kazatelny je nesené sloupkem zdobeným lisenami a zakončeným hlavicí bohatě zdobenou akantovými listy. Řečniště má spodní část bohatě zdobenou florálními ornamenty. Popseň je dále zdobena pěti reliéfními deskami s postavami světců.

Stříška má tvar nepravidelného šestiúhelníku s nejdelší stranou u stěny chrámu, stejně jako řečniště. Na vnitřní straně je v září reliéfně zobrazena holubice Ducha Svatého, horní strana stříšky nese postavu Zmrtvýchvstalého Krista.

Kromě zlacených ornamentů a přirozené barevnosti dřeva jsou na kazatelně použity také světle zelená a červená barva.

5) Rám obrazu svatého Jana Nepomuckého v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně [111], 1893/1894

Dřevo, zlacení, v. 310 cm, š. 260 cm

Neznač.

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

Návrh rámu pro rozměrnou malbu svatého Jana Nepomuckého navrhl nejspíš Franz Rosmaël, návrh se však nezachoval.

Rám má obdélný tvar s horní vnitřní stranou ukončenou segmentově. Masivní rám je po stranách ohraničen kanelovanými pilastrů s kompozitními hlavicemi. Sokly pilastrů jsou zdobeny typickým ornamentem, objevujícím se

na pracích valašskomeziříčské školy velmi často – svícnem po stranách doplněným rozvilinami.

Voluty s rozvilinami se nacházejí také na stranách rámu u spodního okraje, rostlinné ornamenty vyplňují také cvikly v horní části. Ve středu segmentu se nachází konzola. Celý obraz obíhá motiv rozetek a triglyfů, další z typických znaků produkce „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“

Historizující rám je neorenesanční. Pod obrazem se na rámu nachází nápisová páska s latinským textem „*ST. JOANNES ORA PRO NOBIS!*“

6) Boční oltář Svaté rodiny v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně [112], 1893-1895

Dřevo, zlacení, polychromie, v. 380 cm, š. 240 cm, d. 150 cm
Neznač.

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

Návrh tohoto neorenesančního oltáře vytvořil ředitel „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ Franz Rosmaěl a oltář byl valašskomeziříčskou školou vytvořen.

Návrh oltáře se nezachoval, známe však dobovou fotografii, která již dokončený oltář zachycuje patrně ještě ve Valašském Meziříčí, před instalací ve Starém Bohumíně.⁶⁵⁴

Třístupňový neorenesanční oltář je nejen ornamentální, ale obsahuje také sochařské zpodobení Svaté rodiny v podživotní velikosti. Stipes je na přední straně dělen na tři zrcadla, prostřední téměř čtvercové je největší. Na tmavě zeleném podkladu jsou plasticky provedeny rozvilinové ornamenty. V bočních polích je ornament svícnu, symetricky doplněný rozvilinami, jakési „poznávací znamení“ produkce valašskomeziříčské školy. Středový ornament je doplněn symbolem zářícího kříže. Stejná rozvilinové dekorativní zrcadla se nacházejí také na bočních stranách stipu.

⁶⁵⁴ Fotografováním se zabývali dva u profesorů školy, Alois Balán a Václav Hofrichter. Valašskomeziříčská škola také často dokončené zakázkové práce vystavovala na školních výstavách.

Dekoratívne pojednaný vlys s rozetkami oddeluje retabulum. V mēlké nice jsou postavy Panny Marie, svatého Josefa a Ježíška. Panna Marie je oděna v červeném šatu, modrém plášti a bílé roušce, svatý Josef drží v levé ruce část hole s liliovými květy, je oděn ve světle hnědém šatu a tmavě hnědém plášti. Pravou rukou drží ruku Ježíška, oděného v bílém šatu. Všechny postavy mají zlatené lemy šatů.

Postavy stojí před pozadím, tvořeným rostlinným ornamentem. Niku lemují bohatě zdobené kanelované sloupy s kompozitními hlavicemi. Z překladu svírá horní okraj oblouku niky konzola. Vlys je zdoben ve středu terčem a symetrickým rostlinným dekorem, po stranách jsou okřídlené hlavy andlíků, které se nacházejí také v cviklech. Ve středu rozeklaného štítu oltářního nástavce je umístěn kříž.

Barva tmavě mořeného dřeva v celku převládá, je doplněna zlatením a také tmavou červení a tmavou zelení. Tuto kombinaci barev, avšak v odlišných odstínech, nalezneme například na kazatelně valaškoklobouckého kostela (č. t. kat. 4). Figurální sochařská složka se na tomto oltáři uplatňuje jako ústřední motiv.

Skulptury jsou provedeny kvalitně, jejich barevnost nejspíš odpovídá původnímu stavu, ale byla-li polychromie dodatečně obnovována není vizuálně rozpoznatelné. Proti dobové fotografii oltáře [41] však postavy postrádají původní patrně kovové svatozáře, které mohly být odstraněny dodatečně. Postava svatého Josefa držela na dobové fotografii v levé ruce kvetoucí hůl, dnes je na oltáři zachována pouze její horní část s liliovými květy. Tato úprava nemusela být záměrná, patrně se jedná o poškození.

7) Boční oltář Panny Marie se sv. Annou a s. Jáchymem v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně [113], 1893-1895

Dřevo, zlatení, polychromie, v. 380 cm, š. 240 cm, d. 150 cm

Neznač.

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

Boční oltář zasvěcený Panny Marie, svatě Anně a svatému Jáchymovi je svým provedením identický jako předchozí práce (č. t. kat. 6). Oltáře byly nejspíš zamýšleny jako protějškové práce, dnes stojí oltář Svaté rodiny na pravé straně a oltář mariánský na levé v bočních lodích. Autorem návrhu byl Franz Rosmaěl a oltáře provedla „C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.“

Svatý Jáchym stojí vlevo a v ruce drží v levé ruce hůl. Je oděn ve světle hnědý šat s bílým límcem a přes rameno má přehozen tmavě modrý, uvnitř okrový, plášť. Svatá Anna stojí vpravo, pohled upírá na lilii v ruce Panny Marie. Je oděna v modrý šat, červený plášť a na hlavě má bílou roušku. V levé ruce drží knihu, pravou rukou přibližuje k lilii. Panna Marie stojí uprostřed mezi oběma rodiči. Je oděna v červeném šatu, přepásaném zlatou stuhou. Levou ruku má položenou na srdci, v pravé drží lilii.

O původní podobě oltáře si můžeme vytvořit představu díky dobové fotografii[42]. Světecké postavy na oltáři dnes nemají své původní kovové svatozáře. Hůl svatého Jáchyma byla nejspíš ulomena, na původní fotografii Jáchymovu postavu převyšovala. Změněna byla také původní polychromie vousů a vlasů svatého Jáchyma. Původně byl zobrazen jako bělovousý stařec, nynější polychromie je však světle hnědá. Panna Marie byla oděna v bílý šat, jehož barva byla změněna patrně dodatečně. Svatá Anna držela horní část lilie v levé ruce a Panna Marie držela její spodní část rukou pravou.

Změny provedené na obou oltářích (č. t. kat. 6; č. t. kat. 7) se týkají pouze odnímatelných částí, případně částí velmi křehkých. Původnost polychromie můžeme vizuálně posoudit pouze komparací s původními černobílou fotografií.

8) Boční oltář Ježíše Krista v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně [114], 1894

Dřevo, zlacení, polychromie, v. 260 cm, š. 200 cm, d. 150 cm
znač. zadní strana, vyrytý nápis: „*In c. r. schola lignorum arte elaborandorum causa instituta Meziříčii Val. A. D. MDCCCXCIV effectum.*“

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

Autorem návrhu oltáře byl Franz Rosmaěl a oltář podle nápisu na zadní straně vytvořila valašskomeziříčská odborná škola v roce 1894.

Oltář stojí v levé boční kapli. Výzdoba stípu je prakticky totožná s předchozími pracemi (č. t. kat. 6; č. t. kat. 7) Tři dekorativní pole zdobí rostlinné ornamenty, dvě krajní pole nesou typický prvek prací valašskomeziříčské školy, motiv kříže, nahrazující obvyklý svícen, ovíjený po stranách rozvilinami.

Na římsce, zdobené zlaceným geometrickým dekorem, stojí po stranách postavy dvou andělů. Stojící andělé jsou totožní, pouze zrcadlově obrácení. Ruce pozvedají, je možné že v nich původně drželi lilie či jiné předměty. Roucha andělů jsou bílá, překrytá světle růžovými plášti. Polosložená křídla mají zlacené vrcholy a detaily. Zlacení se objevuje také na lemech šatu.

Mezi anděli stojí v kontrapostu Kristus, levou ruku si klade na srdce, na pravé ruce ukazuje stigmata. Oděn je v bílý šat a červená plášť se zlacenými lemy. Na hrudi má namalováno planoucí srdce, kterého se dotýká. Krátký vous i vlasy jsou polychromovány tmavě hnědou barvou. Kristus má křížový nimbus. Všechny postavy mají nápadně světlý inkanát.

Kvalitní provedené sochařské práce jsou polychromovány. Původnost polychromie by musel prokázat restaurátorský průzkum. U všech tří bočních oltářů (č. t. kat. 6; č. t. kat. 7; č. t. kat. 8) působí polychromie figur strnulým dojmem, nejvíce v obličejích postav, což příliš neopovídá poměrně vysoké kvalitě sochařské práce.⁶⁵⁵ Je možné, že byla původní polychromie opravována, či na některých místech změněna.

9) Hlavní oltář kostela Narození Panny Marie v Pržně [115], 1895

dřevo, polychromie, zlacení, v. 270 cm, š. 190 cm, d. 110 cm.

znač. zadní strana, vyrytý nápis: „*In c. r. schola lignorum arte elaborandorum causa instituta Meziříčii Val. A. D. MDCCCXCV effectum.*“

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Pržno, okr. Vsetín

⁶⁵⁵ Polychromii sochařských prací na „C. k. odbornou školou pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ vedl a vyučoval od roku 1884 Alios Balán a od roku 1895 také František Hrachovec. Zkušenosti s tímto borem jistě měl i vyučující dekorativního sochařství Josef Steindl, který na valašskomeziříčské škole vyučoval od roku 1879.

V roce 1894 vytvořil návrh hlavního oltáře pro kostel v Pržně Franz Rosmaěl[34]. Návrh byl realizován „C. k. odbornou školou pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. Proti návrhu není stipes postaven na vyvýšeném podstavci se schodištěm a vysoký kříž s figurou Krista na vrcholu svatostánku byl zaměněn za nižší prostý kříž.

Stipes je dekorován dvěma poli s florálními zlacenými rozvilinami, uprostřed je medailon se zlaceným Kristovým monogramem.

Podoba retabula a hlavně svatostánku je blízká o rok staršímu oltáři pro Valašské Klobouky (č. t. kat. 3). Kristus je polychromován, kromě inkarnátu má bílou roušku a tmavě hnědé vlasy.

Postavy dvou andělů, klečících po stranách svatostánku, jsou v podstatě shodné s anděly z valašskoklobouckého kostela. Mají stejné adorační pózy s dlaněmi téměř zkříženými na prsou, stejné jsou jejich pozice v kleku, jemné rysy obličejů o polosložená křídla. Andělé z přženského oltáře jsou však polychromováni více – mají bílá roucha, světlé inkarnáty, tmavé vlasy a zlacením doplněné lemy šatu a částečně i křídla. Na konstrukčních prvcích oltáře se kromě barevnosti dřeva a zlacení uplatňuje okrová polychromie.

Konstrukční a dekorativní složka práce je příbuzná jako u ostatních oltářů, navržených Franzem Rosmaělem. Sochařské podání andělů se stejně jako ve Valašských Kloboukách (č. t. kat. 3) liší od nejstarší práce pro kostel v Růžďce (č. t. kat. 2). Postavy andělů již nejsou tak strnulé a mnohem bohatěji propracovaná je i draperie, která je skládaná v hlubokých záhybech. Je pravděpodobné, že na andělech pro Pržno a Valašské Klobouky pracovali nadanější žáci, nejspíš pod vedením vyučujícího pro figurální dřevořezbářství Aloise Balána.

10) Lavice v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně [116], nedat.
[2. Pol. 90. Let 19. století]

Dřevo, chórové lavice v. 240 cm, š. 280 cm, d. 90 cm; malé lavice v. 120 cm, š. 210 cm, d. 90 cm

Neznač.

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

V lodích kostela se nacházejí malé lavice. V presbytáři se takto umístěné proti sobě nacházejí dvě chórové lavice.

Provedení čelních stran se u obou druhů lavic neliší. Lavice mají asi deset centimetrů vysoký podstavec. Čela jsou dělena na dekorativní obdélná zrcadla se segmentově ztrojenými rohy, v nichž se nacházejí drobné terčíky. Horní stranu poprsně lemuje vlys triglyfů a rozetek, který se na pacích „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ objevuje poměrně často. Boční strany poprsní menších lavic jsou rámovány kanelovanými lisenkami. Chórové lavice mají boční strany čel hladké, stejné rámování se u nich nachází v nástavcích nad opěradly.

Boční strany lavic jsou u obou druhů stejné, tvořené soustavou volut. Nástavec chórových lavic v podstatě opakuje podobu poprsně, vrchol však není uzavřen vlysem s rozetkami. Římsa je nesena kladím se zjednodušenou podobou zubořezu.

Všechny lavice jsou celodřevěné, bez polychromie či zlacených detailů. Podle stylového rozboru byl autorem jejich návrhu patrně Franz Rosmaěl. Ten navrhl pro kostel v Těšíně (dnes kostel Svaté Máří Magdalény v polské části města) v roce 1891 lavice [27], které jsou podstatně zdobnější než lavice bohumínského kostela. Přesto mají velmi příbuzné dekorativní prvky. Práci patrně neprováděli studenti valašskomeziříčské odborné školy. Přímo na škole byly vytvářeny spíš oltáře a ostatní práce prováděli truhlářství mistři, kterým Franz Rosmaěl poskytl své návrhy.⁶⁵⁶

11) Kazatelna v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně [117], nedat. [2. Pol. 90. Let 19. století]

Dřevo, zlacení, polychromie, v. 310 cm, š. 250 cm, d. 180 cm

Neznač.

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

Kazatelna pro bohumínský kostel je svým provedením velmi podobná stejné práci pro kostel ve Valašských Kloboukách (č. t. kat. 4). Obě práce

⁶⁵⁶ Výroční zpráva, (pozn. 4), z 90. let. 19. století.

také vznikly přibližně ve stejné době. Návrhy obou kazatelen provedl Franz Rosmaěl.

Noha kazatelny i poprseň řečniště jsou totožné jako práce pro Valašské Klobouky (č. t. kat. 4). Rozdílný je pouze spodní pás rozetek a příčných pruhů, řazených v pásu pod kartušemi se jmény evangelistů. Stejný pás rozetek s odlišným rozložením příčných pruhů je také na horní hraně poprsně kazatelny. Na čtyřech obdélných polích poprsně jsou reliéfně ve zlacených nikách zobrazení evangelisté se svými atributy. Reliéfy jsou kvalitně provedeny. Polychromie postav evangelistů je velice jemná, až lazurní a nejspíš se jedná o polychromii původní. V porovnání s velice intenzivní a poněkud tvrdou barevností postav světců na ostatních oltářích bohumínského kostela (č. t. kat. 6; č. t. kat. 7; č. t. kat. 8 č. t. kat. 12; č. t. kat. 15) působí polychromie evangelistů na kazatelně dojmem, odpovídajícím stáří této práce. Díky této komparaci je nepůvodnost polychromie soch na oltářích velmi pravděpodobná.

Vlastní kazatena má půdorys nepravidelného pětiúhelníka s delší stranou, která je připojená ke stěně kostela. Na straně do presbytáře je pětiúhelník protažen o půlobloukový výklenek, jehož poprseň zdobí dekorativní zlacená zrcadla s rozvilinami a stylizovanými květy a listy vinné revy. Dekorativní pásy, ohraničující poprseň ve spodní a horní části jsou stejné jako na tělesu kazatelny. Dekorativní pole jsou dělena sloupky s patkami a dórskými hlavicemi, nad kterými jsou protažené triglyfové desky.

Přístěná strana kazatelny je opět stejná, jako ve Valašských Kloboukách (č. t. kat. 4). V suprafenestře slepého okna je reliéfně zobrazen zlacený symbol Božího oka. Stříška kazatelny je zdobena zlacenými rozetkami s volutami a rozvilinami v rozích a křížem na svém vrcholu. Ze spodní strany stříšky je na tmavě modrém pozadí s reliéfními zlacenými hvězdami ve zlatých paprscích plastická bílá holubice Ducha svatého. Ta se ve stejné podobě, avšak nejspíš zlacená, nachází také na kazatelně z valaškoklobouckého kostela (č. t. kat. 4).

12) Hlavní oltář v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně [118], 1896/1897 (provedeno 1899)

Dřevo, zlacení, polychromie, v. 390 cm, š. 250 cm, d. 160 cm
znač. zadní strana, vyrytý nápis: „*In c. r. schola lignorum arte elaborandorum
causa instituta Meziříčii Val. A. D. MDCCCXCIX effectum.*“

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

Hlavní neorenesanční oltář je variací oltářů vytvořených pro farní kostel ve Valašských Kloboukách (č. t. kat. 4) a pro farní kostel v Pržně (č. t. kat. 9). Návrh tohoto oltáře stejně vytvořil Franz Rosmaěl, oltář byl realizován valašskomeziříčskou školou až o tři roky později.

Stipes třetážového oltáře je členěn stejně jako hlavní oltář ve Valašských Kloboukách (č. t. kat. 4), ale na bohumínském oltáři jsou přidány čtyři polosloupky s polychromií imitující mramor a se zlacenými kompozitními hlavicemi, které dělí dekorativní pole. Navíc jsou na stípu dekorativní zlacená pole a zlacené konzoly.

Na blokový stipes nasedá nástavec. Na zvýšených soklech, zdobených zlaceným geometrickým ornamentem a po stranách doplněných volutami, klečí po obou stranách svatostánku andělé. Jejich provedení i polychromie je shodná s anděly z oltáře přženského kostela (č. t. kat. 9), rozdílná je pouze polychromie rouch andělů, která je na hlavním oltáři ve Starém Bohumíně velmi světle béžová.

Svatostánek taktéž stojí na zvýšeném soklu, jehož pilastry s polychromií imitující mramor mají iónské hlavice. Svatostánek je též jako v kostele ve Valašských Kloboukách (č. t. kat. 4), je však silně převýšený a ukončený kupolí, nesoucí kříž. Štíhlé vysoké sloupky nesoucí přední stranu kupole, jsou ve spodní třetině kanelovány a zlaceny, zlacená je i kompozitní hlavice. Dvě třetiny dřívků sloupků jsou postříbřené. Drobná socha Ukřižovaného se nachází v nice uvnitř svatostánku.

Použití řady náročných dekorativních technik a převýšení rozměrů oltáře ovlivnilo vskutku monumentální působení tohoto oltáře. Ač se na oltáři kromě andělů a drobné postavy Ukřižovaného nenacházejí žádné figurální prvky, působí celek velmi vznosně a uceleně, na rozdíl od bočních oltářů v témže kostele (č. t. kat. 6; č. t. kat. 7), které obsahují na své rozměry velké množství detailů.

13) Dvě zpodobnění v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně

[119], 1901/1902

Dřevo, zlacení, polychromie, v. 280 cm, š. 220 cm, d. 130 cm

Neznač.

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

Ve školním roce 1901/1902 byl na „C. k. odborné škole pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ vytvořen návrh dvou totožných zpodobnění pro farní kostel ve Starém Bohumíně pro mistra Zahradníka, truhláře z Krásna.⁶⁵⁷ Autorem návrhu byl patrně Franz Rosmaěl.

Zpodobnění mají půdorys obdélníka se dvěma segmentově zkrojenými nárožími. Tvoří je tři oddělené části stejně široké části. Ústřední část je od krajních oddělena přepážkou s mřížkou, na přední straně uzavřenou štíhlým sloupkem s vysokým soklem a íonskou hlavicí. Dvířka střední části jsou u obou zpodobnění zdobena rozvilinami v kosočtverečném poli. Totožný je i ornamentální pás na horní straně, vlys je tvořen rozetkami a triglyfy, nad středovou částí zpodobnění je uprostřed rozvilin zobrazena okřídlená hlava andělka. Nad středem je vprostřed rozeklaného volutového štítu umístěn kříž.

Zpodobnění jsou vytvořené ze dřeva a nemají kovové doplňky, zlacení ani polychromii a svým čistým prostým provedením mají blízko k lavicím téhož kostela (č. t. kat. 10).

14) Oltář pro kapli sv. Cyrila a sv. Metoděje v Krhové [43], 1902

dřevo, polychromie, zlacení, v. 260 cm, š. 180 cm, d. 90 cm.

neznač.

Římskokatolická kaple sv. Cyrila a sv. Metoděje, Krhová, okr. Vsetín

Oltář zasvěcený Panně Marii Dobré rady byl vytvořen „C. k. odbornou školou pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí v roce 1902. Svými rozměry byl oltář uzpůsoben rozměrům kaple, kde je umístěn.

⁶⁵⁷ Zpráva o školním roce 1901/1902, (pozn. 222), s. 12. Tato zakázka dokazuje, že na některých zakázkách pro sakrální prostory valašskomeziříčská škola nepracovala. Pouze vytvořila

Stipes je dělen na tři segmenty, které jsou dekorativně zdobený. Zlacené florální ornamenty v bočních polích se nacházejí na oltáři z Valašských Klobouků (č. t. kat. 3). Ve středovém poli ovíjejí rozviliny symbol kříže.

Retabulum tvoří římsa s ornamentálními poli. Ve středu se nachází malba Madony, rámovaná zlacenými korintskými hlavicemi a bohatě pojednaným štítem, který vrcholí křížem. Obraz Madony by mohl být dílem profesora školy Václava Hoffrichtera, ale jeho malba vznikla již ve školním roce 1897/1898.⁶⁵⁸ Ve vlysu nad obrazem se nachází nápis „SV. MARIA MATKO DOBRÉ RADY ORODUJ ZA NÁS!“ Vlys níže nad obrazem je dělen triglyfy a rozetami. Stejně prvky se nacházejí také na bočním oltáři v Růžďce (č. t. kat. 1).

Po stranách oltářního plátna jsou dvě sochy svatého Cyrila a svatého Metoděje v podživotní velikosti. Prostý Krucifix na volutovém podstavci je rovněž prací valašskomeziříčské školy.

Na oltáři jsou dekorativní prvky zlaceny a také je použita modrá a červená polychromie.

15) Boční oltář s Milostným obrazem Panny Marie v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně [120], 1905

Dřevo, zlacení, polychromie, v. 380 cm, š. 240 cm, d. 150 cm

znač. zadní strana, vyrytý nápis: „*In c. r. schola lignorum arte elaborandorum causa instituta Meziříčii Val. A. D. MCMV effectum.*“

Římskokatolický kostel Narození Panny Marie, Bohumín, okr. Karviná

Neorenesanční oltář dokládá, že „C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí“ vytvářela ještě na počátku 20. století historizující práce. Autorem návrhu byl patrně Franz Rosmaěl.

Oltář je umístěn v kapli na pravé straně vedle presbytáře farního kostela ve starém Bohumíně. Blokovaný stipes oltáře je zdoben zlacenými

návrhy, které dodala truhlářským dílnám. Oltáře podle návrhu ředitele však škola vytvářela patrně vždy.

⁶⁵⁸ Zpráva o školním roce 1897/98, (pozn. 231), s. 11. Z poznámky o oltářním obraze, který Hoffrichter pro kapli v Krhové vytvořil, nevyplývá, jednalo-li se o tento mariánský obraz. K rozhodnutí v této otázce nepomáhá ani podoba malby v Krhové. Obraz kvalitou příliš neodpovídá výkonu, který bychom očekávali od akademicky vzdělaného umělce. Na vině však mohou být také pozdější přemalby a neodborné zásahy.

geometrickými ornamenty a zlacenými plastickými rozvilinami v obdélném zeleném poli. Ve středovém medailonu je v červeném poli zobrazen zlacený kříž.

Jednoduchý svatostánek je blokový, kromě barvy dřeva je na něm ve zlaceném poli namalován Kristův monogram. Nástavec stojí na soklu zdobeném rozvilinami. Po stranách jsou sochy světců, vpravo svatého Dominika s knihou a růžencem a vlevo svaté Kateřiny Alexandrijské s loukořovným kolem, palmovou ratolestí a korunou. Monumentální nástavec je rámován dvěma páry sloupů s iónskými hlavicemi a dekorativními, částečně zlacenými dřívky. Na sloupy dosedá kladí s rostlinným dekorem nad sloupy. Celý nástavec je ukončen rozeklaným segmentovým štítem, v jehož středu je drobná plastika *Ukřižovaného*.

V nástavci je vložena malba Madony s dítětem,⁶⁵⁹ se zlacenými korunami. Stejně jako u hlavního oltáře ve Valašských Kloboukách (č. t. kat. 3), byl i tento oltář svou podobou přizpůsoben starší oltářní malbě. Obraz rámuje po stranách kanelované pilastry s vysokými sokly a dóorskými hlavicemi. Nad malbou se nacházejí symetricky rozložené ratolesti. Ve středu je nápis „AVE MARIA,“ nad kterým se vznáší okřídlená hlavička andílka.

V kapli před oltářem stojí dřevěný pulpit, rovněž dílo valašskomeziříčské školy. Na čelní straně je ozdoben zlaceným reliéfem patky a hlavice iónského sloupu. Dřík sloupu není vyznačen, na jeho místě je zlacený boltcový ornament. Pulpit byl vytvořen nejspíš ve stejné době jako oltář kaple.

16) Oltář a vybavení evangelického kostela ve Valašském Meziříčí [54], 1909

dřevo, polychromie

neznač.

Evangelický kostel, Blahoslavova 3, Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Autory návrhu na hlavní oltář, kostelní lavice a nejspíš i dekorativní malbu[121] na stěně za oltářem byli vyučující valašskomeziříčské „C. k.

⁶⁵⁹ Původ malby není známý. Malba byla poškozena při požáru kostela v roce 1850. Restaurována a zbavena nepůvodních přemalb byla v 90. letech 20. století. Zlaté korunky byly Madony a Ježíška byly na malbu přidány v roce 2004. Viz <http://www.volny.cz/rkf.bohumin/kostel.htm>, vyhledáno 27. 3. 2013.

odborné školy pro zpracování dřeva" architekti Jan Šachl a Emanuel Pelant. Realizaci prací provedl stolař Josef Volek.⁶⁶⁰ Kostel byl slavnostně otevřen 1. listopadu 1909,⁶⁶¹ takže práce na vnitřním vybavení byly dokončeny do tohoto data.

Veškeré vybavení je polychromováno zelenohnědou barvou, detaily a sloupky jsou modrozelené. Celkově střídámá barevnost je na stipu doplněna eucharistickými motivy - žlutými stylizovanými réвовými listy, kalichem, modrými hrozny a červenými spirálovými motivy.

Bohatě profilované sloupky po bocích stipu jsou modré. Schodiště vyvýšeného řečniště má šestiúhelné sloupky zdobené žlutými čočkovitými vzory, které jsou v pásy doplněny zelenými a červenými obrysy a provázané modrými kosočtverci. Stejný motiv se nachází také na zadní straně řečniště po bocích oltáře.

Lavice mají velmi jednoduchý tvar a zelenohnědou barvu, na nárožích je světle zelený a červený pilovitý ornament. Sedadla lavic mají oblé zakončení srdcovitého tvaru, tvar srdce je také do ukončení sedadel prořezán[122]. Poprseň tribuny i vstupní dveře byly vytvořeny podle návrhů Kotěrových žáků.

Stěna za oltářem byla vyzdobena malovanými pásy, které stěnu dělily na obdélné segmenty. Vlys nad těmito segmenty byl tvořen spirálami. Spirály a vlnovky byly také motivem okružujícím rozetové okno nad oltářem a rámují stěny kostela.

Barevnost této dekorativní výzdoby neznáme, dochovala se pouze dobová černobílá fotografie. Na počátku třicátých let při rozšiřování kostela původní secesní výmalba zanikla, byla však pietně obnovena.⁶⁶²

Kvalita secesního vybavení kostela a jeho estetická působivost byly oceněny také v časopise *Die Kirsche*: „[...] *Tak krásného souladu architektury s rázem a náladou okolí a prostředí nenalezneme právě často[...]celou prostoru (dotváří) převisující vážně tmavobarevná dekorace, pojatá jako velkými pásy*

⁶⁶⁰ Daniel Košťál, Daniel Ženatý, Jan Krupa (et. al.), *100. Výročí kostela Českobratrské církve evangelické Valašské Meziříčí. 1909 – 2009 jubilejní almanach*, Valašské Meziříčí 2009, s. 7.

⁶⁶¹ Ibidem, s. 8.

⁶⁶² V 70. letech 20. Století již zanikla původní výmalba definitivně. Za tuto informaci děkuji faráři evangelického kostela ve Valašském Meziříčí panu Danielu Hellerovi.

na stěnách spočívající závěs[...]Kostelní nábytek jest ideální. Praktické, jednoduché [...] lavice. Kazatelna – ano umělecko-výchovný význam této kazatelny – sahá daleko za hranice Moravy [...]."⁶⁶³

17) Oltář pro kapli Neposkvrněného početí Panny Marie na Juřince [103], 1932-1933

dřevo, intarzie

neznač.

Římskokatolická kaple Neposkvrněného početí Panny Marie, Valašské Meziříčí – Juřinka, okr. Vsetín

Stavba kaple byla zahájena v roce 1932 a v srpnu 1933 byla slavnostně svěcena. V těchto dvou letech vzniklo na „Stání odborné školy pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí vnitřní vybavení kaple, oltář a socha Panny Marie Immaculaty.⁶⁶⁴

Oltář je prostý, blokový, na něm stojící svatostánek je tvořen třemi barevně odlišnými druhy dřeva, které tvoří symbol křížem. Návrh oltáře vypracoval ve školním roce 1932/1933 Josef Místecký.⁶⁶⁵ Socha Immaculaty, stojící nad oltářem, je silně polychromovaná a svým podáním vychází z tradice sakrálních soch 19. století.⁶⁶⁶

Lavice mají prostý účelný tvar a vznikly nejspíš také na valašskomeziříčské škole. Jediným dekorativně pojatým detailem celého interiéru je intarzie na pulpitu zobrazující planoucí srdce probodené symboly víry kotvou a křížem[123].

Mezi lety 1828 – 1934 navrhl Josef Mařa architekt kostel Nejsvětějšího srdce Ježíšova v Policích.⁶⁶⁷ Hlavní oltář [124] vytvořili žáci „Mistrovské školy pro truhlářství“ na „Státní odborné škole pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. Oltář s reliéfními zobrazeními křížů a Kristovým monogramem zde nesen svatostánek s dekorativně pojednanými dvířky s eucharistickými motivy.

⁶⁶³ Daniel Košťál - Daniel Ženatý - Jan Krupa (et. al.), (pozn. 660), s. 9.

⁶⁶⁴ František Šigut, (pozn. 221), s. 80- 81.

⁶⁶⁵ Výroční zpráva za 59. Školní rok 1932/1933, (pozn. 493), s. 10.

⁶⁶⁶ Mariánská socha nad oltářem spojuje ikonografický typ Immaculaty s Pannou Marií Ochránitelkou. Jistý anachronismus této sochy v jinak střídavě až „funkcionalistický“ zařízené kapli mohl být způsoben konzervativním přáním objednavatelů.

⁶⁶⁷ Augustin Puchta, František Buben, Alois Balán et. al., (pozn. 33), s. 24 – 25.

Toto poměrně abstraktní pojetí doplňuje klasicky podaný drobný Krucifix. Ač je tato práce v podstatě soudobá s vybavením kaple na Juřince, je mnohem zdobnější a jednotnější svým výtvarným pojetím.

Vybavení kostela, které navrhl patrně také Josef Mařa, je ve svém vyznění blízké sakrálním předmětům, vytvořených podle návrhů Josefa Vineckého, obzvláště Svatostánku pro kostel Panny Marie v Bozkově z let 1940 – 1941.

18) Oltář pro kapli Panny Marie v Poličné [125], 1940

dřevo, kov, intarzie, polychromie

neznač.

Římskokatolická kaple Panny Marie, Poličná, okr. Vsetín

V roce 1940 byla původní poškozená kaple stržena a na jejím místě byla ještě téhož roku postavena nová kaple podle návrhu Josefa Místeckého,⁶⁶⁸ které měl v Poličné vlastní vilu.

V následujícím roce bylo vytvořeno vnitřní vybavení, patrně také podle návrhu Josefa Místeckého. Na jednoduchém blokovém oltáři je svatostánek, zdobený intarzií. Svými formami se hlásí ke klasické architektuře a je velmi kontrastní pro typologicky stejné práci na Juřince.⁶⁶⁹ Svatostánek je završen drobným Krucifixem, Kristův korpus je proveden v kovu.

Za oltářem stojí socha Panny Marie Lurdské, vytvořená podle původní zničené sochy, která se v kapli nacházela. Mariánská socha je velice podobná té, které se nachází na bočním oltáři v Růžďce (č. t. kat. 2). Boční oltář byl vytvořen „C. k. odbornou školou pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí v roce 1888. Původní kaple v Poličné, na jejímž místě byla na počátku 40. let 20. století postavena kaple nová, vznikla v letech 1892 – 1895. Je pravděpodobné, že oltářní sochu pro tuto starou kapli mohla vytvořit valašskomeziříčská odborná škola.

Pulpit je naprosto stejný jako v kapli na Juřince, není však zdoben intarzií. Lavice jsou rovněž v obou kaplích stejně, pouze v Poličné jsou provedené z tmavšího dřeva.

⁶⁶⁸ František Šigut, (pozn. 221), s. 84 – 85.

⁶⁶⁹ Obrat k tradičním vzorům nemusel být způsoben pouze konzervativním prostředím objednavatelů kaple, ale také tíživou realitou války.

Hračky

19) Vesnice [126], nedat. [1. desetiletí 20. století, po r. 1904?]

dřevo, polychromie, krabice v. 7,5 cm, š. 15 cm, d. 22 cm; domy v. 7 cm, š. 4 cm, d. 3 cm; větší domy v. 8 cm, š. 5 cm, d. 3,5 cm.

neznač.

MG Brno, Oddělení užitého umění, inv. č. 10 538

Celá hrací sestava je tvořena krabicí s vyklápěcím víkem na uložení, třemi většími domy a čtyřmi menšími chalupami, dvěma stromy, dvěma keři a zvonící.

Krabice i hračky jsou barevně polychromovány. Krabice je zvenku okrová, po obvodu s přeslicovým zeleným dekorem, doplněným červenými tečkami.

Domy jsou vyřezané z kusů dřeva, mají podobu lidových vesnických staveb. Polychromií jsou na nich vytvořeny detaily oken, dveří a trámů. Barevnost staveb je bílá s hnědými detaily a zelenou střechou. Stromy i keře jsou silně stylizované.

Hračky byly vytvořeny žáky „C. k. odborné školy pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí podle návrhu žáka pražské Uměleckoprůmyslové školy Jaroslava Bendy.

Soubor vznikl patrně ještě před založením „Hračkářského kurzu“ na valašskomeziříčské škole. Hračky na této škole žáci vytvářeli již v roce 1910. V roce 1904 přišel do Valašského Meziříčí Emanuel Pelant, takže je pravděpodobné, že zprostředkoval kontakt s pražskou Uměleckoprůmyslovou školou.

V prvním desetiletí 20. století navrhovala soubory hraček vesnic také Minka Podhájská[127]. Její práce mají mnohem více detailů, než hračka z Valašského Meziříčí.

20) Čtyři figurky [128], nedat. [1. desetiletí 20. století, po r. 1904?]

dřevo, polychromie, muž v. 15 cm, sedlák v. 11,5 cm, selka v. 11 cm, dítě v. 6,5 cm.

neznač.

MG Brno, Oddělení užitého umění, inv. č. 10 540

Soubor čtyř soustruhovaných figurek, ručně malovaných, připomíná svým provedením lidové hračky. Tvary jsou u všech figur, nejvíce u dítěte, stylizované. Detaily obličejů jsou vytvořeny polychromií. Oblečení všech figur připomíná vesnické oděvy, selka je oblečena v prostém kroji.

Jednoduché provedení postaviček soustružením i polychromie mají velmi blízko lidovým hračkám, které byly v tomto období se zájmem studovány a napodobovány.

Svým prostým až blokovým podáním jsou valašskomeziříčské hračky příbuzné hračce *Muž v hnědém plášti (sedlák)*, vytvořené mezi lety 1908 – 1909 podle návrhu Franze Barwiga[129].

21) Husarské zbrojnice [130], nedat. [1. desetiletí 20. století, po r. 1904?]

dřevo, polychromie, krabice v. 11,5 cm, š. 15 cm, d. 28 cm; vojáci 10,5 cm
neznač.

MG Brno, Oddělení užitého umění, inv. č. 10 539

Soubor dvanácti kusů hraček představuje husarskou zbrojnici, deset vojáků, dělo a strážníci. Krabice je polychromovaná, ze tří stran představuje budovu a ze čtvrté jsou namalovány terče.

Postavy vojáků jsou stylizované, částečně soustruhované a plošně vyřezané. Polychromií jsou odlišeny hodnoty vojáků a jeden voják má bubem. Strážnice je jednoduchá téměř čtvercového půdorysu s bílo-červenou polychromií. Dělo je soustruhované, silně stylizované.

Stylově velmi příbuzné práce vytvářel v kolem roku 1910 žák valašskomeziříčské školy Josef Baruch [73].

Nábytkové soubory

22) Konšelský nábytek [25], 1890 -1891⁶⁷⁰

dřevo, polychromie

neznač.

MRV Valašské Meziříčí, přír. č. 41/80

lit.: Tomáš Rosa, *Dokumentace tvorby odborné dřevařské školy ve Valašském Meziříčí*, (diplomní práce), Fakulta lesnická a dřevařská, Mendelova zemědělské a lesnická univerzita v Brně, Brno 2000, 67 s.

Soubor tvoří stůl, dvě lavice, purkmistrovské křeslo, šestnáct židlí a rám pro zrcadlo. Nábytek doplňují detaily soustružené, vyřezávané, vypalované a polychromované.

Zakázku na vytvoření nábytku pro zasedací síň městské rady získala „C. k. odborná škola pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí. Autorem návrhu nábytku mohl být patrně Josef Steindl. Na pracích se nejspíš podíleli žáci z truhlářského oddělení, vedení Gustavem Krausem, řezbované detaily mohli provést žáci „Oddělení pro figurální dřevorezbařství“ Aloise Balána.

Opěradla židlí zdobí akantové rozviliny s polychromovaným pozadím a červeným štítem se znakem města Valašského Meziříčí vprostřed. Na purkmistrovském křesle je městský znak proveden plasticky na vrcholu opěradla.

23) Soubor nábytku ve stylu art deco [131], nedat. [1. pol. 20. let 20. století]

Dřevo (masivní, dýha), látka

neznač.

SPŠS Valašské Meziříčí, Máchova 628, Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Nábytková soubor je tvořen dvěma přístěnnými skříněmi, stolkem, křeslem a stolem. První skříň má prosklená dvířka s bohatým geometrickým dekorem, tvořeným různě barevnými dýhami. Druhá skříň má plná dvířka, opět dekorovaná barevnými dýhami. Kruhový masivní stůl má plnou nohu a kolem ní v kruhu ovinuté vertikální stojny, které nesou horní desku, jejíž spodní

⁶⁷⁰ *Sedmnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy*, (pozn. 136), s. 6. Replika souboru se nachází v zasedací místnosti městského zastupitelstva ve Valašském Meziříčí.

hrana je vykrojená řadou oblouků. Masivní křeslo má segmentově vykrojená přední nohy. Čalounění opěradla je zelené a na opěradle částečně poškozené. Stůl je pozoruhodný svým segmentovým půdorysem.

Celý soubor je vytvořen z masivního dřeva, bohatě dekorován geometrickým vzorem pruhů a mřížek, kontrastujících se segmentovými detaily.

Autorem návrhu byl patrně Josef Místecký, k jehož dekorativní tvorbě v polovině 20. let 20. století má tento nábytek blízko. Původní určení celého souboru neznáme. Jeho reprezentativní styl však odpovídá umístění v některé z oficiálních pracoven, ředitelů či hoven. Stylově blízký nábytek navrhl Místecký ve dvacátých letech pro pracovnu E. Šubrta [132] a ředitelnu Moravské gobelínové manufaktury ve Valašském Meziříčí [133].

24) Sborovna Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve V. M. [100], 1929

dřevo

neznač.

SPŠS Valašské Meziříčí, Máchova 628, Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Z původního vybavení sborovny „Státní odborné škola pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí, kterou navrhl Bohuslav Andrlík, se na Střední průmyslové škole stavební dochovalo dřevěné obložení stěn (dnes v učebně cizích jazyků) a dvě dřevěné židle (dnes v knihovně).

Židle jsou celodřevěné [134], jednoduchého tvaru s plným opěradlem, jehož výplň je prodloužena až po spodní příčné spojení noh židle. Výplň je tvořena dvěma dřevěnými pásy, postavenými léty proti sobě, což vytváří „šipkový“ vzor. Na židlích jsou použity dva druhy dřeva, tmavší použité na konstrukční prvky, světlejší na sedáku a opěradle.

Ve stejném tmavém tónu jsou provedeny také skříně a obložení stěn v bývalé sborovně školy. Na dvířkách skříní se opakuje motiv vertikálního vypnutí ve tvaru „V“ ve středu. Zadní obložení stěn je tvořeno téměř čtvercovými dřevěnými deskami mezi kterými jsou mezery. Obložení je u země rozšířeno ve výšce šuplíků skříní, spodní pás probíhá mezi skříněmi a obložením opticky bez přerušování. Zajímavá je vystupující profilace desek obložení o spodního pásu.

Dřevěné obložení probíhá shodně i na protilehlé straně místnosti. Na čtvrté stěně protilehlé ke skříním, jsou okna.

Z dobové fotografie je patrné, že celek působil čistým a kompaktním dojmem. Prostá účelnost všech součástí interiéru byla doplněna zajímavými detaily.

25) Učitelská knihovna Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve V. M. [101], 1929

Dřevo, kov

neznač.

SPŠS Valašské Meziříčí, Máchova 628, Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Učitelskou knihovnu pro novou budovu „Státní odborné školy pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí navrhl Josef Místecký. Knihovna dodnes slouží svému účelu a neztratila tak svou atmosféru.

Knihovna[135] zabírá dvě stěny místností. Dřevěné obložení stěn je vyvedeno až ke stropu. Tři uzavíratelné skříně knihovny jsou přístupné díky dřevěnému ochozu, který je obíhá a je přístupný z přední strany. Nad přístupovou stranou je kovové madlo. Krajiní hrany ochozu z přední strany podpírají ocelové tyče. Dřevěné části knihovny jsou provedené ze dvou druhů dřeva, lišících se barevností, skříně jsou tmavší než ochoz. Úzký pás, obíhající celou spodní část knihovny, má zelenou barvu.

Josef Místecký navrhl pro knihovnu také osvětlovací tělesa, zavěšená na kovových tyčích ze stropu, která se kromě skleněných částí a kruhových kotoučů na stropě dochovala v původní podobě. Původní stoly a taburety se v knihovně nezachovaly.

Tento soubor Josefa Místeckého svědčí o jeho příklonu k principům funkcionalismu kolem roku 1929. Přestože jsou všechny části navrženy, aby sloužily správně svému účelu, je zde patrný důraz na estetickou stránku návrhu, obzvláště v citlivé kombinaci použitých materiálů a v důrazu na barevné vyznění celku.

26) Čítárna Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve V. M. [102], 1929

Dřevo

neznač.

SPŠS Valašské Meziříčí, Máchova 628, Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Čítárnu pro „Státní odbornou školu pro zpracování dřeva“ ve Valašském Meziříčí navrhl Bohumil Kupka. Z jejího původního vybavení se dochovaly pouze zelený stůl (dnes v knihovně SPŠS ve Valašském Meziříčí).

Dlouhý stůl[136] je vytvořen ze dřeva, které je z horní strany natřené zelenou barvou stejného odstínu, jaká je použita v knihovně (č. t. kat. 25). Hrany stolu jsou zvýrazněny širším pruhem dřeva v přírodní barvě. Stůl je zajímavý svým tvarem. Jeho deska není oddělena od noh, ale přechází v ostrém oblouku dolů a nahrazuje je.

Tento pozvolný přechod se opákoval i na opěradle a sedáku židlí, které však známe pouze z dobové fotografie.

8. Prameny

C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Dějiny rozvoje c. k. odborné školy 1874 - 1899, Brno 1899, s. 1.

Čtrnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro průmysl dřevařský a spojené s ní všeobecné pokračovací školy živnostenské ve Valašském Meziříčí za školní rok 1887 – 1888, ve Valašském Meziříčí 1888, s. 3.

Desátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí za školní rok 1883 – 1884 s dodatkem obsahujícím zprávu o všeobecné pokračovací škole průmyslové s c. k. odbornou školou spojené ve školním roce 1883 – 84, Valašské Meziříčí 1884, s. 5.

Devátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro průmysl dřevařský ve Valašském Meziříčí, školní rok 1882/1883, s dodatkem obsahujícím zprávu o pokračovací školy průmyslové spojené s c. k. odbornou školou pro průmysl dřevařský v zimním pololetí 1883/1883, Nový Jičín 1883, s. 27-29.

Devatenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevorezbařství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslárna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1892-1893, Plzeň 1893, s. 9.

Dvaadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevorezbařství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslárna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1895/1896, Brno 1896, s. 8

Dvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevorezbařství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslárna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1893/1894, Plzeň 1894, s. 5.

Jahres-Bericht der kunstgewerblichen Fachschule für Holz-Industrie des k. k. Handels-Ministeriums in Walachisch-Meseritsch zu Ende des Schuljahres 1880-1881.

Jedenáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí za školní rok 1884 – 85 s dodatkem obsahujícím zprávu s c. k. odbornou školou spojené všeobecné živnostenské školy pokračovací za školní rok 1884 – 85, Valašské Meziříčí 1885, s. 6.

Jedenadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevořezbářství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslárna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1894/1895, Plzeň 1895, s. 3.

Okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva Valašské Meziříčí 1874-1951*, inv.č. 6 – 11, inv.č. 68 – 81, inv.č. 82, inv.č. 466, inv.č. 550, inv.č. 599 - 600, inv.č. 605, inv.č. 607 – 608, inv.č. 660 – 662, inv.č. 680, inv.č. 684 -688, archivní fond *Spolek absolventů dřevařské školy Valašské Meziříčí*, (nezpracovaný fond).

Okresní archiv Olomouc, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva Olomouc*, *Kronika školy*, M5 – 29.

Program školy odborné pro rýsování a vzorkování spojené s učebními dílnami pro stolářství, dřevořezbářství a soustružnictví c. k. ministerstva obchodu ve Valašském Meziříčí, Nový Jičín 1881, s. 1.

Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., *60 let Státní československé odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 – 1934*, Valašské Meziříčí 1934, 50 s.

Sedmnáctá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva a spojené s ní všeobecné živnostenské školy pokračovací ve Valašském Meziříčí, školní rok 1890/1891, Přerov 1891, s. 8.

Třadvacátá výroční zpráva c. k. odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí. Odborná škola pro truhlářství stavby a nábytku, soustružnictví, ornamentální a figurální dřevořezbářství, všeobecná škola pokračovací, veřejná kreslárna, běh pro vyučování zručnostem zřízený pro žáky škol obecných, školní rok 1896/1897, Valašské Meziříčí 1897, s. 4.

Výroční zpráva za školní rok 1919/1920, Valašské Meziříčí 1920, s. 1.

Výroční zpráva za školní rok 1924/1925, Valašské Meziříčí 1925, s. 3.

Výroční zpráva za školní rok 1925/1926, Valašském Meziříčí 1926, s. 3.
Výroční zpráva za školní rok 1926/1927, Valašské Meziříčí 1927, s. 6.
Výroční zpráva za školní rok 1927/1928, Valašské Meziříčí 1928, s. 6.
Výroční zpráva za školní rok 1928/1929, Valašské Meziříčí 1929, s. 17.
Výroční zpráva školy za školní rok 1929/1930, Valašské Meziříčí 1930, s.7.
Výroční zpráva za 58. školní rok 1931/1932, Valašské Meziříčí 1932, s. 5.
Výroční zpráva za 59. školní rok 1932/1933, Valašské Meziříčí 1933,
s. 4 -6.
Výroční zpráva za 60. školní rok 1933/1934, Valašské Meziříčí 1934, s. 7.
Výroční zpráva za 61. školní rok 1934/1935, Valašské Meziříčí 1935,
s. 6-7.
Výroční zpráva za 62. školní rok 1935/1936, Valašské Meziříčí 1936, s. 3.
Výroční zpráva za 63. Školní rok 1936 /1937, Valašské Meziříčí 1937,
s. 12 -13.
Výroční zpráva za 64. školní rok 1937/1938, Valašské Meziříčí 1938,
s. 12-13.
Výroční zpráva za 73. školní rok 1946/1947, Valašské Meziříčí 1947, s. 1.

Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), *50. let Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, Choceň 1924, 28 s.

Zemský archiv Opava, archivní fond *Obchodní a živnostenská komora Olomouc*, inv. č. 2253, karton 249, inv. č. 14211, karton 10727, inv. č. 20499, karton 2384 a inv. č. 3421, karton 416.

Zpráva o školním roce 1897/98, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, s. 10 -11.

Zpráva o školním roce 1899/1900, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1900, s. 11.

Zpráva o školním roce 1901/1902, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, s. 7.

Zpráva o školním roce 1902/1903, C. k. odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Brno 1903, s. 13.

Zpráva o školním roce 1904/1905, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1905, s. 8.

Zpráva o školním roce 1907/1908, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1908, s. 14.

Zpráva o školním roce 1908/1909, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1909, s. 8.

Zpráva o školním roce 1909/1910, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1910, s. 7.

Zpráva o školním roce 1910/11, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1911, s. 5.

Zpráva o školním roce 1911/1912, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1912, s. 5.

Zpráva o školním roce 1913/1914, C. k. odborná školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, Valašské Meziříčí 1914, s. 7.

Zpráva živnostenské školy pokračovací spojené s umělecko-živnostenskou školou odbornou pro průmysl ve dřevě ve Valašském Meziříčí, v pololetí zimním 1881/1882, Valašské Meziříčí 1882, s. 1 – 8.

9. Seznam literatury abecedně

Alena Adlerová, Secese a moderna, in: Emanuel Poche - Alena Adlerová - Jarmila Brožová et al., *České užité umění 1885 – 1985 ze sbírek uměleckoprůmyslového muzea v Praze k stému založení muzea* (kat. výst.), Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, Praha 1987, s. 20 – 40.

Alena Adlerová, Užité a dekorativní umění secese, in: Vojtěch Lahoda - Mahulena Nešlehová - Marie Platovská et al. (eds.), *Dějiny českého užitého umění 1890 – 1938*, VI/1, Praha 1998, s. 208 – 229.

Alena Adlerová (ed.), *České Art deco 1918 – 1938* (kat. výst.), Obecní dům 6. 5. – 4. 10. 1998, Praha 1998, s. 12 – 19.

Adolf Beneš, Mezinárodní výstava dekorativního a průmyslového moderního umění v Paříži 1925, nestr., <http://www.archiweb.cz/salon.php?action=show&id=2775&type=17>, vyhledáno 15. 2. 2013.

Josef Albers, Tvořivá Výchova na Bauhausu, (překlad přednášky pronesené na VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení uměleckou výchovu a užitá umění v Praze 1928), in: *Výtvarná výchova VV*, s. 45 – 50.

Jarmila Brožová, *Historismus. Umělecké řemeslo 1860 – 1900* (kat. výst.), Uměleckoprůmyslové muzeum Praha, prosinec 1975 – únor 1976, nestr.

Jarmila Brožová, Historizující tendence v českém uměleckoprůmyslovém řemesle 1885 – 1900, in: Emanuel Poche - Alena Adlerová - Jarmila Brožová et al., *České užité umění 1885 – 1985 ze sbírek uměleckoprůmyslového muzea v Praze k stému založení muzea* (kat. výst.), Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, Praha 1987, s. 17.

Jiří Demel, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí a její přínos výtvarnému umění, in: Okresní vlastivědné muzeum Vsetín, *Zpravodaj Okresního Vlastivědného Muzea Vsetín*, 1988, s. 45-50.

Jiří Demel, Architekt Bohumír Kupka, in: *Výroční zpráva SPŠS Valašské Meziříčí 1991/1992*, Valašské Meziříčí 1992, s. 24.

Jiří Demel (red.), *Almanach u příležitosti 120. Výročí vzniku odborného školství na Valašsku*, Holešov 1994, 115 s.

Jiří Demel, 120 let od vzniku Odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, in: Tomáš Mikuláščík (red.), *Zpravodaj okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně*, Kroměříž 1994, s. 26-27.

Jiří Demel, Tradice, náš vzor, in: *Výroční zpráva Střední průmyslová škola stavební ve Valašském Meziříčí 1995 - 1996*, Valašské Meziříčí 1996, S. 28-29.

Jiří Demel - Josef Pastorčák (reds.), *Almanach 1999*, vydáno u příležitosti 125. Výročí založení školy, Brno 1999, 100 s.

Jiří Demel, 125 let odborného školství na Valašsku, in: Marek Irgl (red.), *Obelisk*, říjen 1999, s. 6.

Jiří Demel, 125 let odborné dřevařské školy ve Valašském Meziříčí, in: Karel Pavelka (red.), *Valašsko*, č. 2, Lanškroun 1999, s. 23-24.

Exposition internationale des arts décoratifs et industriels moderne, Paris, avril-octobre 1925. Catalogue général officiel, Exposition internationale des arts décoratifs et industriels modernes Paris, Paris 1925, s. 474 - 475.

Josef Fabián (red.), *Slovník osobností kulturního a společenského života Valaška*, Valašské Meziříčí 1998, s. 30.

Josef Fantura (red), *100. Výročí založení Sdružení výtvarných umělců Moravských v Hodoníně*. (kat. výst.), 12. Září – 25. Listopadu 2007, Galerie výtvarného umění v Hodoníně, Hodonín 2007, 106 s.

Gabriela Fahr – Beckerová (ed.), *Secese*, Bratislava 2007, 424 s.

Vladimír Jančík - Milan Varga - Igor Patráš et al., *História a súčasnosť Strednej odbornej školy drevárskej v Spišské Nové Vsi. 110 rokov drevárského vzdelávania na Spiši*, Kežmarok 2009, 107 s.

Karel Fišer - Jindřich Veselý, *Naše hračky*, (kat. výst.), Praha, palác Koruna 1918, s. 4 - 10.

Karel Fišer, *Hračky v umělecké výchově*, Choceň 1920, s. 7 – 9.

Martina Flekačová, *Architektura a urbanismus Valašského Meziříčí ve dvacátém století* (diplomní práce), katedra Teorie a dějin výtvarných umění, FFUP, Olomouc 2011, 174 s.

Jiří Fronek (ed.), *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*, Praha 2009, 398 s.

Václav Fryček, *Východisko problémů hračkářství*, in: Karel Herain - Josef Vydra - Ladislav Sutnar (reds.), *Výtvarné snahy IX*, Praha 1927-28, s. 96.

heslo H. – V., Škola uměleckých řemesel v Brně, in: *Výtvarné snahy 1926*, roč. VIII, Praha 1926, s. 17 – 20.

Jindra Halabala - Jindřich Chatrný - Janek Jaros et al., *Jindřich Halabala a Spojné uměleckoprůmyslové závody v Brně*, (kat. výst.), Muzeum města Brna 29. 5. – 17. 8. 2003, Muzeum umění Olomouc 12. 9. – 9. 11. 2003, Brno 2003, 135 s.

Zuzana Helešicová, *Vlastní vila Josefa Místeckého ve Valašském Meziříčí* (bakalářská práce), FF MU Brno, seminář dějin umění, Brno 2009, 39 s.

Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedi českého výtavného umění*, díl I. A - M, Praha 1995, s. 315 - 316.

Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtavného umění*, díl II, N-Ž, Praha 1995, s. 998 - 999.

Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtavného umění*, dodatky, Praha 2006, s. 441.

<http://www.ssno.cz/clanek.php?id=10>, vyhledáno 27. 3. 2013.

<http://www.volny.cz/rkf.bohumin/kostel.htm>, vyhledáno 27. 3. 2013

Lada Hubatová - Vacková, *Zásnuby Vulkána s Venuší. Alois Studnička a počátky uměleckého průmyslu*, in: Lenka Bydžovská, Jiří Fajt, Ivo Hlobil et al. (eds.), *Umění*, Praha 2010, 17 s.

Iva Janáková, *Design hračky*, in: Iva Janáková (ed.), *Ladislav Sutnar. Prague – New York – design in action*, (kat. výst), Jízdárna Pražského hradu 2003, Praha 2003, s. 296.

Vladimír Jančík - Milan Varga - Igor Patráš (et. al.), *História a súčasnosť Strednej odbornej školy drevárskej v Spišské Nové Vsi. 110 rokov drevárského vzdelávania na Spiši*, Kežmarok 2009, 107 s.

Katalog der Kaiser Huldigungs-Ausstellung, Wien 1908, 47 s.

Alena Kavčáková, *K historii VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení, užité umění a uměleckou výchovu v Praze*, in: *Výtavná výchova XXXVIII*, č. 2, 1998, s. 3.

Alena Kavčáková, *Organizátorské a teoretické dílo Josefa Vydry v kontextu umělecké a výtavně pedagogické avantgardy 20. století*, in: Alena Kavčáková, Hana Myslivečková (eds.), *Josef Vydra (1894 – 1959)*

v kontextu umělecké a výtvarně pedagogické avantgardy 20. století, Olomouc 2010, s. 19 -29.

Pavla Knápková, *Rudolf Schlattauer (1861 – 1915)*, (bakalářská práce), katedra Dějin umění, FF UP Olomouc, Olomouc 2010, s. 111 s.

Pavla Knápková, *Gobelíny a koberce Rudolfa Schlattauera jako doplně secesních interiérů 1898 - 1915*, in: *Valašsko. Vlastivědná revue*, prosinec 2011/2, s. 18 – 23.

Kongresová zpráva VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení, uměleckou výchovu a užitá umění v Praze 1928, Praha 1931, s. 42 – 46.

Daniel Košťál - Daniel Ženatý - Jan Krupa et al., *100. Výročí kostela Českobratrské církve evangelické Valašské Meziříčí. 1909 – 2009 jubilejní almanach*, Valašské Meziříčí 2009, 36 s.

František Kovář, *V Božích službách. Z dějin farnosti v Hovězí, Hovězí 2002*, 66 s.

Vlastimil Kubíček - Jana Stejskalová - Jiřina Klímová et al., *Almanach žlutá škola stoletá*, Ústí nad Orlicí 2001, 24 s.

Antonín Kurš, *Dítě-Hračka-Společnost*, in: Ladislav Sutnar (reds.), *Výtvarné snahy IX*, Praha 1927-28, s. 104.

Antonín Kurš, *Hračka jako prostředek výchovný*, in: *Výtvarné snahy XI*, 1929 - 1930, s. 57

K. B. Mádl, *Sloh naší doby*, in: *Volné směry IV.*, Praha 1900, s. 157 – 174.

Igor Meluzin-Vladislav Rostoka (eds.), *Art school, ŠUR + ŠUP + ŠUV = 75. Škola úžitkového výtvarnictva Josefa Vydrů*, Rabbit et Solution studio, Bratislava 2007, 487 s.

Ministerstvo školství a národní osvěty, *Vysoké, střední a odborné školství a školské úřady republiky Československé*, Praha 1920, s. 456, 459, 460, 462, 473, 477, 479, 480.

Ministerstvo školství a Národní osvěty, *Odborné školství v Čechách a na Moravě podle stavu k 1. březnu 1939*, s. 42 – 52.

F. V. Mokrý, *Slovo o kongresu*, in: Karel Herain - Jaroslav Jindra - Ladislav Sutnar et al. (reds.), *Výtvarné snahy X*, Praha 1928-1929, příloha *Výtvarná výchova*, s. 19.

F. V. Mokrý, Průběh VI. Mezinárodního kongresu pro kreslení a užitá umění v Praze, in: Karel Herain - Jaroslav Jindra - Ladislav Sutnar et al. (reds.), *Výtvarné snahy X*, Praha 1928-1929, příloha *Výtvarná výchova*, s. 22.

Pavel Ondračka - Jan Sedlák, Zapomenutá uměleckoprůmyslová škola ve Valašském Meziříčí. Almanach: upomínka, ale nikoli pramen, in: Státní galerie ve Zlíně, *Výtvarné umění-architektura-urbanismus*, Zlín 1994, str. 5.

Martina Pachmanová - Markéta Pražanová (eds.), *Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze 1885 – 2005*, 339 s.

Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas (et.al.) (eds.), *Střední průmyslová škola stavební Valašské Meziříčí. Almanach 2004 vydaný u příležitosti 130. výročí vzniku školy*, Valašské Meziříčí 2004, 85 s.

Emanuel Pelant, Něco o geometrickém ornamentu, in: Josef Vydra (red.), *Náš směr*, Brno 1910, s. 5 – 7.

Emanuel Pelant, Dekoratívni kreslení. Pokračování kursů kreslířských dle metody profesora Franze Čížka v Běláku roku 1909. in: Josef Vydra (red.), *Náš směr II*, Brno 1910 – 1911, s. 1 -20.

Emanuel K. Pelant, Sběrka motivů lidového ornamentu, in: Josef Vydra, *Náš směr IV*, Brno 1913, s. 186.

Jan Prager, Nové hračky, in: Karel Herain - Josef Vydra - Ladislav Sutnar (reds.), *Výtvarné snahy IX*, Praha 1927-28, s. 105 – 106.

Blanka Píkrlová, *Rondokubistický nábytek Josefa Gočára a Pavla Janáka* (diplomová práce), FF UP Olomouc, katedra Dějin umění, Olomouc 2007, zejména 155 s.

Noël Rileyová (ed.), *Dějiny užitého umění*, Praha 2004, s. 274 – 281.

Tomáš Rosa, *Dokumentace tvorby odborné dřevařské školy ve Valašském Meziříčí*, (diplomní práce), Fakulta lesnická a dřevařská, Mendelova zemědělské a lesnická univerzita v Brně, Brno 2000, 67 s.

Werner Sombart, *Umělecký průmysl a kultura*, přeložila Růžena Wirthová, Praha 1912, 91 s.

Jaroslav Sztefek, Muzejní fond „Dřevařská škola,“ in: Aloisie Rambosková (red.), *Zpravodaj okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně*, Kroměříž 1992, s. 21-24.

F. X. Šalda, Smysl tzv. renaissance uměleckého průmyslu, in: *Volné směry* VII, Praha 1903, s. 137 – 138.

František Šigut, *Dějiny farnosti Valašské Meziříčí. Posvátná místa, Valašské Meziříčí 1940*, s. 83.

Vladimír Šlapeta - Ivan Ruller - Milena Flodrová et al., *Výstava soudobé kultury. Brno 1928*, Brno 2008, s 14 – 15.

Prokop Toman, (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl II, L – Ž, Ostrava 1993, s. 9.

Prokop Toman (ed.), *Nový slovník československých výtvarných umělců*, díl I, Ostrava 1993, s. 21.

Jiří Uhlíř, *Thonet. Porýní – Vídeň – Morava*, (kat.výst.), Muzeum umění Olomouc, 17. 5. – 16. 9. 2001, Olomouc 2001, 195 s.

Jiří Uhlíř, *Semper Sursum Jasob & Josef Kohn*. První rakouská akciová společnost na výrobu nábytku z ohýbaného dřeva. Mistři secese a moderny, Brno 2005, 152 s.

Oldřich Šuleř, *Paměť domova*, Opava 1994, s. 119 – 120.

Lucie Vašíčková, *Meziválečné sociální bydlení na Moravě. Valašské Meziříčí – Rožnov pod Radhoštěm – Vsetín* (diplomní práce), katedra Teorie a dějin umění FF UP Olomouc, Olomouc 2009, 98 s.

Josef Vinecký, *Pedagogika a rukodělné vyučování*, in: *Výtvarná výchova* V, č. 3, 1938/1939, s. 10.

Ladislav Vrátník, *Bodové vzpomínání 1945 – 1947*, in: Josef Pastorčák - Jiří Demel - Miroslav Maňas et al. (eds.), (pozn. 8), s. 31.

Josef Vydra, *Mezinárodní sjezd v Drážďanech roku 1912*, in: Josef Vydra, *Náš směr* III, Brno 1911, zprávy Našeho směru, nestr.

Petr Wittlich, *Česká secese*, Praha 1982, s. 7 – 54.

Igor Zhoř - Jana Vránová - Petr Haimann et al., *Škola uměleckých řemesel v Brně. Učitelé z let 1924 – 1999* (kat. výst.), Místodržitelství palác Brno, 1. června – 4. července 1999, Brno 1999, s. 65 – 66.

(heslo) Ž, *Výstava anglických škol umělecko-průmyslových a odborných*, in: *Volné směry* III, 1899, sl. 355 – 359.

10. Summary

This thesis studies history and art works of the State school for wood processing in Valašské Meziříčí 1874-1951 between 1874 to 1951. By the extant sources authoress document relations with Arts and Crafts movement, which was reflected and applicated by Austrian - Hungarian government at the schools of applied art.

The school in Valašské Meziříčí was presenting its activities on regional and some international exhibitions either (for example on the World exhibition in Paris in 1900). In 19. century almost all production of school workshops was oriented to create sketches and overtures for cabinetmakers mostly in Wallachia and other destinations. School workshops were producing many altars for churches in Wallachia and Silezie thanks to good relations director of the school Franz Rosmaěl and Olomouc archbishopric. These historicist production of school was nearly unknown and in the calatog there are registered the preserved and identified art works.

In the 20. century came to school as a teachers significant architects, which were studying in Prague in Jan Kotěra's atelier. These changes helped to raise level of education. New teachers tried to develop latest methodes of art education.

Before the first world word was in school founded course of toys makening. In these time started discussion about modern toys, that will perform aesthetic and mainly educational funkcions. Toys from production of the school that authoress founded are included into the catalog. Catalog includes a furniture sets made by school's workshops and mostly designed by the teachers.

After formation Czechoslovakia republic, in the interwar period, that was time of great development of the school. School was oriented on applied art in past, but now, thanks to many architects that was teachers there, it started to change into school for „furniture desing.“ Course for toys making was in twenties sucesfull, toys by these course were awarded in the exhibition in Stuttgart in 1927.

School, their teachers and students worked on furnitures and interior designs for Exhibition of decorativ art in Paris in 1925 and Exhibition of contemporary culture in Brno in 1928. By the time have style of school works changed from art

deco style into functionalism. Interwar architectural projects by teachers of the school are quite well known and valued.

This thesis tried to substantiate changes in art production of the school in all its history and tried to compare this changes with contemporary works from czech land and midle Europe. Also this thesis tried to bring some unknown infomations about teaching methodes, production of school workshops and schort medallions of significant artists and architects allied with school.

11. Seznam obrazových příloh

1. Josef Gruška, *Gymnázium Františka Palackého*, 1875, Valašské Meziříčí. Foto: Pavla Knápková.
2. Štěpán Zálešák, *Ornament*, 1890, kresba tužkou, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 1941. Foto: Iva Martišková.
3. Štěpán Zálešák, *Rám na obraz*, 1891, kolorovaná kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 1942. Foto: Iva Martišková.
4. OŠPZD, *Neorenesanční nábytek*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.
5. OŠPZD, *Neobarokní rám zrcadla*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dřevo, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. H 3323. Foto: Pavla Knápková.
6. OŠPZD, *Drobné soustružené předměty*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.
7. Studenský Bernard, *Studie růžice*, 1896, kresba tužkou a tuší, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. HL 3481/17. Foto: Pavla Knápková.
8. OŠPZD, *Reliéfní studie rostlin*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.
9. Alois Kowarna, "*Toscanische Ordnung*," 1890, lavírované kresba, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. HL 3481/16. Foto: Pavla Knápková.

10. OŠPZD, *Předlohová deska intarzie*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dřevo, perleť, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. H 3275. Foto: Pavla Knápková.

11. OŠPZD, *Předlohová deska intarzie a malby na dřevě*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dřevo, perleť, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. H 3277. Foto: Pavla Knápková.

12. OŠPZD, *Předlohová deska vypalování a řezby do dřeva*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dřevo, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. H 3294. Foto: Pavla Knápková.

13. Vilém Doderer, *Díleňská budova SOŠPZD*, nedat. [kol. 1888], fotografie projektu - pohled a půdorysu, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

14. OŠPZD, *Neorenesanční postel a noční stolek*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

15. OŠPZD, *Kovář*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], , dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

16. OŠPZD, *Hlava dítěte a starce*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

17. OŠPZD, *Ženská hlava a mužské hlavy*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

18. Franz Rosmaěl, *Návrh hlavního oltáře v kostele sv. Baroloměje v Růždce*, 1890, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní*

odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, karton 9, inv. č. 684.
Foto: Pavla Knápková.

19. Franz Rosmaěl, *Návrh kazatelny v kostele sv. Baroloměje v Růžďce*, 1887, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

20. Franz Rosmaěl, *Návrh bočního oltáře v kostele sv. Baroloměje v Růžďce*, 1887, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

21. Franz Rosmaěl, *Návrh bočního oltáře v kostele sv. Baroloměje v Růžďce*, 1888, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

22. OŠPZD, *Immaculata*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

23. OŠPZD, *Sv. Josef s dítětem*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

24. OŠPZD, *Soustružený svícen*, nedat. [poslední čtvrtina 19. století], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

25. OŠPZD, *Konšelský nábytek*, 1890 – 1891, dřevo, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond *Odborná škola pro zpracování dřeva*, přír. č. 41/80. Foto: Pavla Knápková.

26. Alois Balán, *Majestas Domini*, 1895 – 1896, kamenný reliéf, farní kostel sv. Máří Magdalény v Hovězí. Foto: Pavla Knápková.

27. Franz Rosmaěl, *Návrh lavic pro farní kostel v Těšíně*, 1891, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

28. Franz Rosmaěl, *Návrh oltáře hřbitovní kaple ve farním kostele v Těšíně*, 1891, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

29. Franz Rosmaěl, *Návrh oltáře hřbitovní kaple ve farním kostele v Těšíně*, 1891, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

30. Franz Rosmaěl, *Návrh oltáře mariánské kaple ve farním kostele v Těšíně*, 1891, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

31. Franz Rosmaěl, *Návrh bočního oltáře se sochou Krista ve farním kostele v Těšíně*, 1891, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

32. Franz Rosmaěl, *Návrh bočního oltáře se sochou sv. Josefa ve farním kostele v Těšíně*, 1892, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

33. Franz Rosmaěl, *Návrh oltáře Panny Marie Pomocné ve farním kostele v Těšíně*, 1892, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

34. Franz Rosmaěl, *Návrh oltáře Panny Marie Pomocné ve farním kostele v Těšíně*, 1892, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

35. Franz Rosmaěl, "*Rámy na devotionale*" pro farní kostel v Těšíně, 1893, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

36. Franz Rosmaěl, *Hlavní oltář v kostele Povýšení svatého Kříže ve Valašských Kloboukách*, 1893, dřevo, polychromie, zlacení, kostel Povýšení svatého Kříže, Valašské Klobouky. Foto: Pavla Knápková.

37. Franz Rosmaěl, *Kazatelna v kostele Povýšení svatého Kříže ve Valašských Kloboukách*, 1893, fotografie, fotoarchiv Městského Muzea ve Valašských Kloboukách. Foto: Městské muzeum Valašské Klobouky.

38. Franz Rosmaěl, *Návrh oltáře pro kostel v Šibici*, 1893, kolorovaná kresba, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

39. Franz Rosmaěl, *Návrh hlavního oltáře pro kostel Narození Panny Marie v Pržně*, 1894, kresba tužkou, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

40. Franz Rosmaěl, *Návrh rámu obrazu Madony pro kostel Narození Panny Marie v Pržně*, 1894, kresba tužkou, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 9, inv. č. 684. Foto: Pavla Knápková.

41. Franz Rosmaěl, *Návrh bočního oltáře Svaté rodiny v kostele Narození Panny Marie v Bohumíně*, 1895/1896, dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

42. Franz Rosmaěl, *Návrh bočního oltáře sv. Anny, sv. Jáchyma a Panny Marie v kostele Narození Panny Marie v Bohumíně*, 1895/1896, dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

43. Franz Rosmaěl, *Oltář kaple sv. Cyrila a sv. Metoděje*, 1902, dřevo, zlacení, polychromie, Kaple sv. Cyrila a sv. Metoděje, Krhová, okr. Vsetín. Foto: Pavla Knápková.

44. OŠPZD, *Florální ornament*, nedat. [kol. 1900], vypalování do dřeva, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. H 3292. Foto: Pavla Knápková.

45. OŠPZD, *Stylizované květy a listy*, nedat. [kol. 1900], intarzie, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. H 3272. Foto: Pavla Knápková.

46. OŠPZD, *Reliéfní studie rostlin*, nedat. [kol. 1900], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

47. UMPRUM Praha, *Expozice školy pro Světovou výstavu v Paříži roku 1900, 1900*, fotografie převzata z publikace Martina Pachmanová - Markéta Pražanová (eds.), *Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze 1885 – 2005*, s. 30.

48. OŠPZD, *Návrh stolku/stojanu na květiny*, nedat. [kol. 1900], kresba tuší, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

49. OŠPZD, *Návrh rámu zrcadla*, nedat. [kol. 1900], kresba tuší, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

50. OŠPZD, *Návrh rámu zrcadla*, nedat. [kol. 1900], kresba tuší, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

51. OŠPZD, *Předlohové desky s florální ornamentikou*, nedat. [kol. 1900], dřevo, polychromie, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. XII - 67. Foto: Pavla Knápková.

52. OŠPZD, *Reliéfní studie rostlin*, nedat. [kol. 1900], dobová fotografie, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 8, inv. č. 680. Foto: Pavla Knápková.

53. OŠPZD, *Florální ornament*, kol. 1907, kolorovaná kresba, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. HL 3481. Foto: Pavla Knápková.

54. Jan Šachl, Emanuel Pelant, *Vnitřní vybavení evangelického kostela ve Valašském Meziříčí*, 1909, Evangelický kostel ve Valašském Meziříčí. Foto: Pavla Knápková.
55. J. Hořava, *Stylizace plodu šípku*, nedat. [kol. 1910], kresba, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. IV, Brno 1913, s. 163. Foto: Pavla Knápková.
56. OŠPZD, *Předlohová deska s ploše řezaným ornamentem*, nedat. [kol. 1910], Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. XII - 57. Foto: Pavla Knápková.
57. Josef Baruch, *Návrhy hraček*, nedat. [kol. 1910], kresba, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. II, Brno 1910 - 1911, s. 85 - 86. Foto: Pavla Knápková.
58. Josef Baruch, *Ploché hračky*, nedat. [kol. 1910], kresba, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. II, Brno 1910 - 1911, s. 88. Foto: Pavla Knápková.
59. Josef Baruch, *Soustružené hračky*, nedat. [kol. 1910], kresba, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. II, Brno 1910 - 1911, s. 89. Foto: Pavla Knápková.
60. Vl. Janiš, *Soustružené hračky*, nedat. [kol. 1910], kresba, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. II, Brno 1910 - 1911, s. 90. Foto: Pavla Knápková.
61. František Šebík, *Návrh interiéru „jednoduché ložnice“*, nedat. [1909 - 1914], kolorovaná kresba, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. HL 3474 - 3480. Foto: Pavla Knápková.
62. František Šebík, *Návrh zařízení jídelny*, 1910, kolorovaná kresba, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. HL 3474 - 3480. Foto: Pavla Knápková.
63. František Šebík, *Návrh půdorysu jídelny*, nedat. [kol. 1910], kolorovaná kresba, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. HL 3474 - 3480. Foto: Pavla Knápková.
64. František Šebík, *Klausurní práce knihovna*, nedat. [kol. 1910], kolorovaná kresba, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. HL 3474 - 3480. Foto: Pavla Knápková.
65. Emanuel Pelant, *Návrhy vázaných koberců*, nedat [1. desetiletí 20. století], převzato z publikace Jan T. Strýček - Miluška Trachtová - Pavel Šopák, *Řeč vláken*, Praha 2008, s 48.

66. Emanuel Pelant, *Vázaný koberec*, nedat. [1. desetiletí 20. století], převzato z publikace Jan T. Strýček - Miluška Trachtová - Pavel Šopák, *Řeč vláken*, Praha 2008, s. 46.

67. Albert Gruber, *Projekt novostavby budovy OŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1910, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 6, inv. č. 607. Foto: Pavla Knápková.

68. Albert Gruber, *Projekt novostavby budovy OŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1911, situace, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 6, inv. č. 607. Foto: Pavla Knápková.

69. Albert Gruber, *Projekt novostavby budovy OŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1911, půdorys přízemí, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 6, inv. č. 607. Foto: Pavla Knápková.

70. Albert Gruber, *Projekt novostavby budovy OŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1911, pohled, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 6, inv. č. 607. Foto: Pavla Knápková.

71. OŠPZD, *Květináč a stojánky na zubní kartáčky*, nedat. [kol. 1913], dřevo, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. IV, Brno 1913, s. 51. Foto: Pavla Knápková.

72. Mistrovská škola při OŠPZD, *Stůl se skříňkou a křeslem*, nedat. [kol. 1912], dřevo, publikováno v časopise *Český interieur*, roč. III, Brno 1912, s. 117. Foto: Pavla Knápková.

73. Josef Baruch, *Návrhy soustruhovaných a skládaných hraček*, nedat. [kol. 1912], publikováno v časopise *Český interieur*, roč. III, Brno 1912, příloha č. 4. Foto: Pavla Knápková.

74. Josef Baruch, „*Kulaté hračky*“, nedat. [kol. 1910], dřevo, polychromie, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. II, Brno 1910- 1911, s. 91. Foto: Pavla Knápková.

75. UMPRUM Praha, *Pavilon školy pro Světovou výstavu v Saint Louis roku 1904*, 1904, fotografie převzata z publikace Martina Pachmanová - Markéta Pražanová (eds.), *Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze 1885 – 2005*, s. 31.

76. OŠPZD, *Předlohová deska s ornamentem*, nedat. [kol. 1910], dřevo, polychromie, Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí, fond Odborná škola pro zpracování dřeva, inv. č. XII - 56. Foto: Pavla Knápková.

77. Mistrovská škola při OŠPZD, *Ornamentální výplně*, nedat. [kol. 1912], dřevo, publikováno v časopise *Český interieur*, roč. III, Brno 1912, s. 112. Foto: Pavla Knápková. Foto: Pavla Knápková.

78. OŠPZD, „*Dámská toileta*,“ nedat. [kol. 1912], kresebný návrh, publikováno v časopise *Český interieur*, roč. III, Brno 1912, s. 91. Foto: Pavla Knápková.

79. Emanuel Pelant, *Křeslo a stříbrník* nedat. [kol. 1911], dřevo, kůže, polychromie, publikováno v časopise *Český interieur*, Brno 1911 - 1912, s. 82 - 83. Foto: Pavla Knápková.

80. OŠPZD, *Dekoratívni malba na nábytku*, nedat. [kol. 1910], malované návrhy, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. II, Brno 1910, s. 125. Foto: Pavla Knápková.

81. OŠPZD, *Dekoratívni malba na nábytku*, nedat. [kol. 1910], malované návrhy, publikováno v časopise *Náš směr*, roč. II, Brno 1910, s. 129. Foto: Pavla Knápková.

82. Valentin Hrdlička, *Dívčí pokoj*, nedat. [kolem 1911], dřevo, polychromie, publikováno v časopise *Český interieur*, Brno 1911 - 1912, s. 85. Foto: Pavla Knápková.

83. Bořivoj Weltrubský, *Projekt novostavby školní budovy SOŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1923, pohled a řez, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 6, inv. č. 607. Foto: Pavla Knápková.

84. Miloslav Laml, *Projekt školní budovy SOŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1927, pohled, Státní okresní archiv Vsetín, archivní fond *Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, karton 6, inv. č. 607. Foto: Pavla Knápková.

85. F. Kamenec, *Studie ptáčků*, 1924, tužka, pastelky, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2073. Foto: Iva Martišková.

86. F. Kamenec, *Studie hraček*, 1924, tužka, pastelky, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2074. Foto: Iva Martišková.

87. J. Kozák, *Studie ptáčků*, 1924, tužka, pastelky, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2078. Foto: Iva Martišková.

88. František Kamenec, *hračky Žába a Opice*, nedat. [kol. 1924], dřevěně polychromované hračky, publikováno Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), *50. let Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, Choceň 1924, s 27. Foto: Pavla Knápková.

89. Otto Zahradníček, *Návrh zařízení pokoje*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2152. Foto: Iva Martišková.

90. F. Gasnárek, *Návrh zařízení pokoje*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2149. Foto: Iva Martišková.

91. Bohumír Kupka, „*Nejmenší byt*“, 1928, soutěžní projekt, publikováno v časopise *Výtvarné snahy 1927 – 1928*, s. 114. Foto: Pavla Knápková.

92. Bohumír Kupka, „*Nejmenší byt*“, 1928, soutěžní projekt – axonometrický pohled, publikováno v časopise *Výtvarné snahy 1927 – 1928*, s. 114. Foto: Pavla Knápková.

93. F. Jambor, *Návrh zařízení jídelny*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2112. Foto: Iva Martišková.

94. Em. Palička, *Návrh dvoukřídých dvěří*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2113. Foto: Iva Martišková.

95. V. Herok, *Návrh domovních dvěří*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2143. Foto: Iva Martišková.

96. F. Gasnárek, *Návrh dvoukřídlých dvěří*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2144. Foto: Iva Martišková.

97. Josef Brož, *Ornamentální cvičení*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2052. Foto: Iva Martišková.

98. Vlad. Moravec, *Perspektiva ložnice*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2114. Foto: Iva Martišková.

99. Otto Zahradníček, *Rožní perspektiva pokoje*, 1924, kresba, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2148. Foto: Iva Martišková.

100. Bohuslav Andrlík, *Sborovna SOŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1929, publikováno Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., *60 let Státní československé odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 – 1934*, Valašské Meziříčí 1934, s 7.

101. Josef Místecký, *Učitelská knihovna SOŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1929, publikováno Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., *60 let Státní československé odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 – 1934*, Valašské Meziříčí 1934, s 11. Foto: Pavla Knápková.

102. Bohumír Kupka, *Čítárna SOŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1929, publikováno Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., *60 let Státní československé odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 – 1934*, Valašské Meziříčí 1934, s 7. Foto: Pavla Knápková.

103. Josef Místecký, *Vnitřní vybavení kaple Neposkvrněného početí Panny Marie na Juřince*, 1932, Valašské Meziříčí – Juřinka. Foto: Pavla Knápková.

104. Karl Wlaka, *Hlava dítěte*, 1895, kresba uhlím, MU Olomouc, sbírka architektury, Odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, A 2047. Foto: Iva Martišková.

105. Bohumír Kupka, *Pomník T. G. Masaryka Valašské Klobouky*, 1931- 1932, dobová fotografie, MU Olomouc, výtvarná pozůstalost akad. Arch. Bohumíra Kupky, inv. č. 25/90. Foto: Iva Martišková.

106. Josef Místecký, *Vlastní vila ve Valašském Meziříčí, 1926/1927*, foto převzato <http://www.slavnevil.cz/vily/zlinsky/vlastni-dum-josefa-misteckeho>, vyhledáno 24. 3. 2013.

107. Josef Místecký, *Vlastní dům v Poličné, 30. l. 20. stol.*, foto převzato <http://www.slavnevil.cz/vily/zlinsky/vlastni-dum-josefa-misteckeho>, vyhledáno 24. 3. 2013.

108. Aois Jaroněk, *Dekoratívni talíře a truhlička*, nedat. [kol. 1911], publikováno v časopise *Český interieur 1911 – 1912*, s. 79. Foto: Pavla Knápková.

109. Franz Rosmaěl, *Boční oltář kostela sv. Baroloměje v Růžďce, 1888*, dřevo, polychromie, zlacení, farní kostel sv. Bartoloměje v Růžďce. Foto: Pavla Knápková.

110 Franz Rosmaěl, *Hlavní oltář kostela sv. Baroloměje v Růžďce, 1891*, dřevo, polychromie, zlacení, farní kostel sv. Bartoloměje v Růžďce. Foto: Pavla Knápková.

111. Franz Rosmaěl, *Rám obrazu sv. Jana Nepomuckého v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně, 1891*, dřevo, polychromie, zlacení, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

112. Franz Rosmaěl, *Boční oltář Svaté rodiny v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně, 1894*, dřevo, polychromie, zlacení, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

113. Franz Rosmaěl, *Boční oltář sv. Anny, sv. Jáchyma a Panny Marie v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně, 1894*, dřevo, polychromie, zlacení, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

114. Franz Rosmaěl, *Boční oltář Ježíše Krista v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně, 1894*, dřevo, polychromie, zlacení, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

115. Franz Rosmaěl, *Hlavní oltář kostela Narození Panny Marie v Pržně, 1895*, dřevo, polychromie, zlacení, farní kostel Narození Panny Marie v Pržně. Foto: Pavla Knápková.

116. Franz Rosmaěl, *Lavice v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně*, nedat. [2. pol. 90. let 19. století], dřevo, polychromie, zlacení, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

117. Franz Rosmaël, *Kazatelna v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně*, nedat. [2. pol. 90. let 19. století], dřevo, polychromie, zlacení, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

118. Franz Rosmaël, *Hlavní oltář v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně*, 1896 - 1899, dřevo, polychromie, zlacení, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

119. Franz Rosmaël, *Zpovědnice v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně*, 1901/1902, dřevo, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

120. Franz Rosmaël, *Boční oltář s Milostným obrazem Panny Marie v kostele Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně*, 1905, dřevo, polychromie, zlacení, kostel Narození Panny Marie v Bohumíně. Foto: Pavla Knápková.

121. Jan Šachl, Emanuel Pelant, *Vnitřní vybavení evangelického kostela ve Valašském Meziříčí*, 1909, dobová fotografie, převzato z publikace Daniel Košťál - Daniel Ženatý - Jan Krupa (et. al.), *100. Výročí kostela Českobratrské církve evangelické Valašské Meziříčí. 1909 – 2009 jubilejní almanach*, Valašské Meziříčí 2009, s. 23.

122. Jan Šachl, Emanuel Pelant, *Detail lavice v evangelickém kostele ve Valašském Meziříčí*, 1909, dřevo, polychromie, evangelický kostel Valašské Meziříčí. Foto: Pavla Knápková.

123. Josef Místecký, *Detail intarzie pulpitu kaple Neposkvrněného početí Panny Marie na Juřince*, 1932, Valašské Meziříčí – Juřinka. Foto: Pavla Knápková.

124. Josef Mařa, *Oltář kostela Nejsvětějšího srdce Ježíšova v Policích*, 1928 – 1934, kostel Nejsvětějšího srdce Ježíšova v Policích, Police u Valašského Meziříčí, převzato z Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., *60 let Státní československé odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 – 1934*, Valašské Meziříčí 1934, s 25.

125. Josef Místecký, *Oltář kaple Panny Marie v Poličné*, 1940, Poličná. Foto: Pavla Knápková.

126. SOŠPZD, *hračka Vesnice*, nedat. [1. desetiletí 20. století, po r. 1904?], dřevo, polychromie, Moravská galerie Brno, depozitář užitého umění, inv. č. 10 538. Foto: Pavla Knápková.

127. Minka Podhájská, hračka *Jihočeský statek*, 1907, dřevo, polychromie, foto převzato Jiří Froněk (ed.), *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*, Praha 2009, s. 138.

128. SOŠPZD, hračka *Čtyři figurky*, nedat. [1. desetiletí 20. století, po r. 1904?], dřevo, polychromie, Moravská galerie Brno, depozitář užitého umění, inv. č. 10 540. Foto: Pavla Knápková.

129. Franz Barwig, hračka *Muž v hnědém kabátě (Sedlák)*, 1908 – 1909, dřevo, polychromie, foto převzato Jiří Froněk (ed.), *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*, Praha 2009, s. 146.

130. SOŠPZD, hračka *Husarská zbrojnice*, nedat. [1. desetiletí 20. století, po r. 1904?], dřevo, polychromie, Moravská galerie Brno, depozitář užitého umění, inv. č. 10 539. Foto: Pavla Knápková.

131. Josef Místecký, *Soubor nábytku ve stylu art deco*, nedat. [1. pol. 20. let 20. století], dřevo, dýhy, textilie, SPŠS Valašské Meziříčí, Máchova 628, Valašské Meziříčí. Za fotografii děkuji panu ing. Pobořilovi ze SPŠS ve Valašském Meziříčí.

132. Josef Místecký, *Pracovna E. Šubrta*, nedat. [1. pol. 20. let 20. století], dobová fotografie, převzato Bořivoj Weltrubský - Emanuel Pelant - Josef Místecký (et. al.), *50. let Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí*, Choceň 1924, s. 7.

133. Josef Místecký, *Ředitelna MGM Valašské Meziříčí*, nedat. [1. pol. 20. let 20. století], dobová fotografie, převzato Augustin Puchta - František Buben - Alois Balán et. al., *60 let Státní československé odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874 – 1934*, Valašské Meziříčí 1934, s. 25.

134. Bohuslav Andrlík, *Židle ze sborovny SOŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1929, dřevo, SPŠS Valašské Meziříčí, Máchova 628, Valašské Meziříčí. Foto: Pavla Knápková.

135. Josef Místecký, *Učitelská knihovna SOŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1929, dřevo, kov, SPŠS Valašské Meziříčí, Máchova 628, Valašské Meziříčí. Foto: Pavla Knápková.

136. Bohumír Kupka, *Zelený stůl z čítárny SOŠPZD ve Valašském Meziříčí*, 1929, dřevo, SPŠS Valašské Meziříčí, Máchova 628, Valašské Meziříčí. Foto: Pavla Knápková.

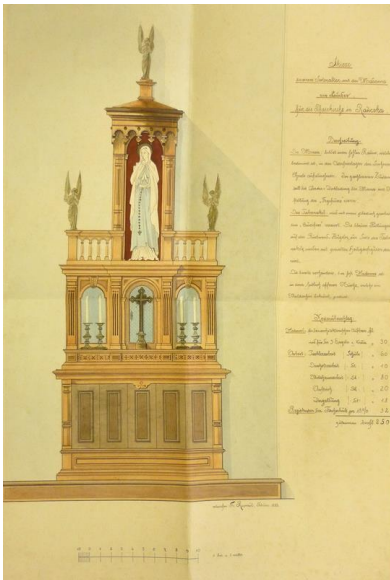
12. Obrazové přílohy

18. Franz Rosmaël, *Návrh hlavního oltáře pro farní kostel v Růžďce, 1890, kolorovaná kresba.*

110. Franz Rosmaël, *Hlavní oltář Růžďka, 1891, farní kostel v Růžďce.*

21. Franz Rosmaël, *Návrh bočního oltáře pro farní kostel v Růžďce, 1888, kolorovaná kresba.*

109. Franz Rosmaël, *Boční oltář, 1888, kostel farní kostel v Růžďce.*

25. OŠPZD, Konšelský nábytek, 1890 – 1891.

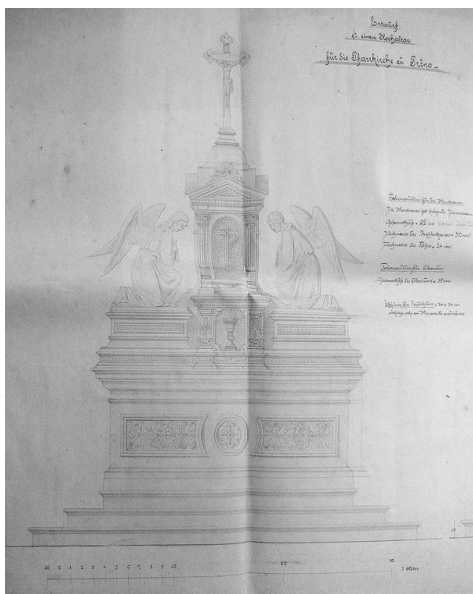
111. Franz Rosmaěl, Rám obrazu svatého Jana Nepomuckého, 1891, farní kostel Starý Bohumín.

36. Franz Rosmaěl, *Hlavní oltář ve Valašských Kloboukách*, 1893, kostel Povýšení svatého Kříže.

37. Franz Rosmaěl, *Kazatelna ve Valašských Kloboukách*, 1893, kostel Povýšení svatého Kříže.

39. Franz Rosmaěl, *Návrh hlavního oltáře pro farní kostel v Prácheň*, 1894, kresba tužkou.

115. Franz Rosmaěl, *Hlavní oltář*, 1895, Farní kostel v Prácheň.

116. Franz Rosmaël, *Chórové lavice*, nedat. [2. pol. 90. l. 19. stol.], farní kostel Starý Bohumín.

117. Franz Rosmaël, *Kazatelna*, nedat. [2. pol. 90. l. 19. stol.] farní kostel Starý Bohumín.

112. Franz Rosmaël, *Boční oltář svaté rodiny*, 1894, farní kostel Starý Bohumín.

113. Franz Rosmaël, *Boční oltář Panny Marie, Sv. Anny a sv. Jáchyma*, 1894, farní kostel Starý Bohumín.

114. Franz Rosmaël, *Boční oltář Ježíše Krista*, 1894, farní kostel Starý Bohumín.

118. Franz Rosmaël, *Hlavní oltář*, 1896 – 1899, farní kostel Starý Bohumín.

119. Franz Rosmaël, *Zpovědnice*, 1891-1892, farní kostel Starý Bohumín.

120. Franz Rosmaël, *Boční oltář s Milostným obrazem Panny Marie*, 1905, Starý Bohumín.

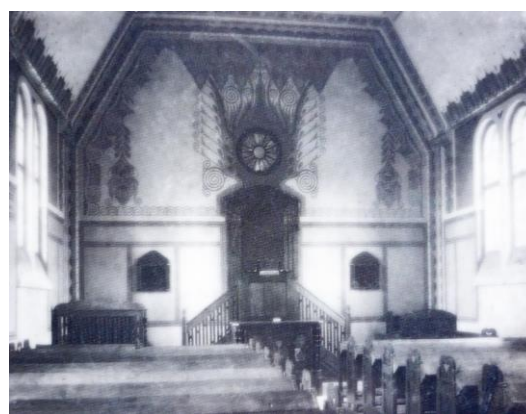
43. Franz Rosmaěl, *Boční oltář Panny Marie Dobré rady*, 1902, kaple Krhová.

122. Jan Šachl, Emanuel Pelant, *Detail lavice*, 1909, evangelický kostel Valašské Meziříčí.

54. Jan Šachl, Emanuel Pelant, *Vnitřní vybavení Evangelického kostela*, 1909, Valašské Meziříčí.

121. Jan Šachl, Emanuel Pelant, *Vnitřní vybavení evangelického kostela*, 1909, dobová fotografie.

103. Josef Místecký, *Hlavní oltář*, 1932, kaple Neposkvrněného Početí Panny Marie, Juřinka.

125. Josef Místecký, *Hlavní oltář*, 1940, kaple Panny Marie, Poličná.

123. Josef Místecký, *Detail intarzie pulpitu*, 1932, kaple Neposkvrněného Početí Panny Marie, Juřínka.

124. Josef Mařa, *Hlavní oltář*, 1928 – 1934, kostel Nejsvětějšího srdce Ježíšova, Police.

126. OŠPZD, Vesnice, nedat. [1. desetiletí 20. stol.].

127. Minka Podhájská, Jihočeský statek, 1907.

128. OŠPZD, Čtyři figurky, nedat. [1. desetiletí 20. stol.].

129. Franz Barwig, Muž v hnědém plášti (Sedlák), 1908 – 1909.

130. OŠPZD, Husarská zbrojnice, nedat. [1. desetiletí 20. stol.].

131. Josef Místecký, Soubor nábytek ve stylu art deco, nedat. [1. pol. 20. l. 20. stol.].

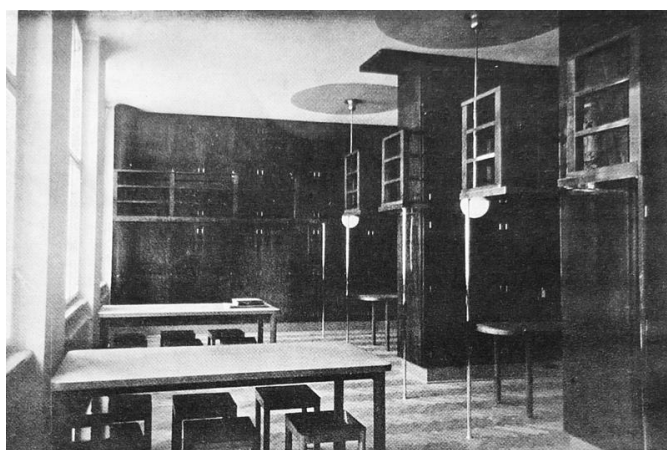
132. Josef Místecký, Pracovna E. Šubrta, nedat. [1. pol. 20. l. 20. stol.].

100. Bohuslav Andrlík, Sborovna SOŠPZD ve Valašském Meziříčí, 1929, dobová fotografie.

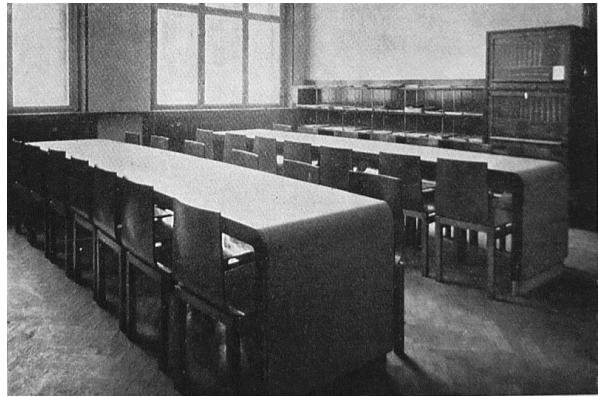
134. Bohuslav Andrlík, Židle sborovny SOŠPZD ve Valašském Meziříčí, 1929.

101. Josef Místecký, Učitelská knihovna SOŠPZD ve Valašském Meziříčí, 1929, dobová fotografie.

135. Josef Místecký, Učitelská knihovna SOŠPZD ve Valašském Meziříčí, 1929, SPŠS Valašské Meziříčí.

102. Bohumír Kupka, Čítárna SOŠPZD ve Valašském Meziříčí, 1929.

136. Bohumír Kupka, Zelený stůl z čítárny SOŠPZD ve Valašském Meziříčí, 1929, SPŠS Valašské Meziříčí.

13. Textové přílohy – korespondence

Textová příloha č. 1

Preis München

Vysoké c. k. ministerstvo obchodu výnosem ode dne 26. srpna 1876 čís. 26731 sdělilo, že od ocenující jury sestavené pro skupení umělecko-řivnostenských vyúčovacíh ústavů na výstavě umělecké a umělecko-řivnostenské v Mnichově odborné škole ve Val. Mexičici cenu třetí byla přiznána, a že medalia s dotyčným průvodním písaním své po času bude dodána.

Vysoké c. k. ministerstvo obchodu vyslovilo spolu uspokojení své odborné škole zdejší za její dovednost.

O tomto vysokém výnosu intimovaném výnosem vysokého c. k. místodržitelství ode dne 2. září 1876 čís. 21675 a slavného c. k. okresního hejtmanství ve Val. Mexičici ode dne 9. září 1876 čís. 6116 dávanou obecnou známost.

Ve Val. Mexičici dne 13. září 1876

J. Rosmačl
ředitel odborné školy.

K.k. Fachschul-Direction in Val.-Meseritsch

Präs: 30. Aug 1903

Nr. 167/g. F

Slavné

Předitelství o. k. odborné školy

ve Val. Mezirůči.

Dovolují si uctivě proviti s laskavé zhotovení detailů na domovní registratury, lékařničkou a stojan pro květiny a klec ptáči vše příložného obrázku ve slohu někte moderny, aneb v obyčejní secesi.

Při všech těchto detailoch provím, by byl brán zřetel na vhodné rozměry a na ceny, by měly by velké avšak vzhledem tomu by tím vskus neutápěl.

Na poskytnutí uobrovnání předem uctivě děky vzdávaje
k uamenním se
v hluboké uctě s oddaným

Uh. Hradiště 30. 1903.

Z: 167/g. F. 8

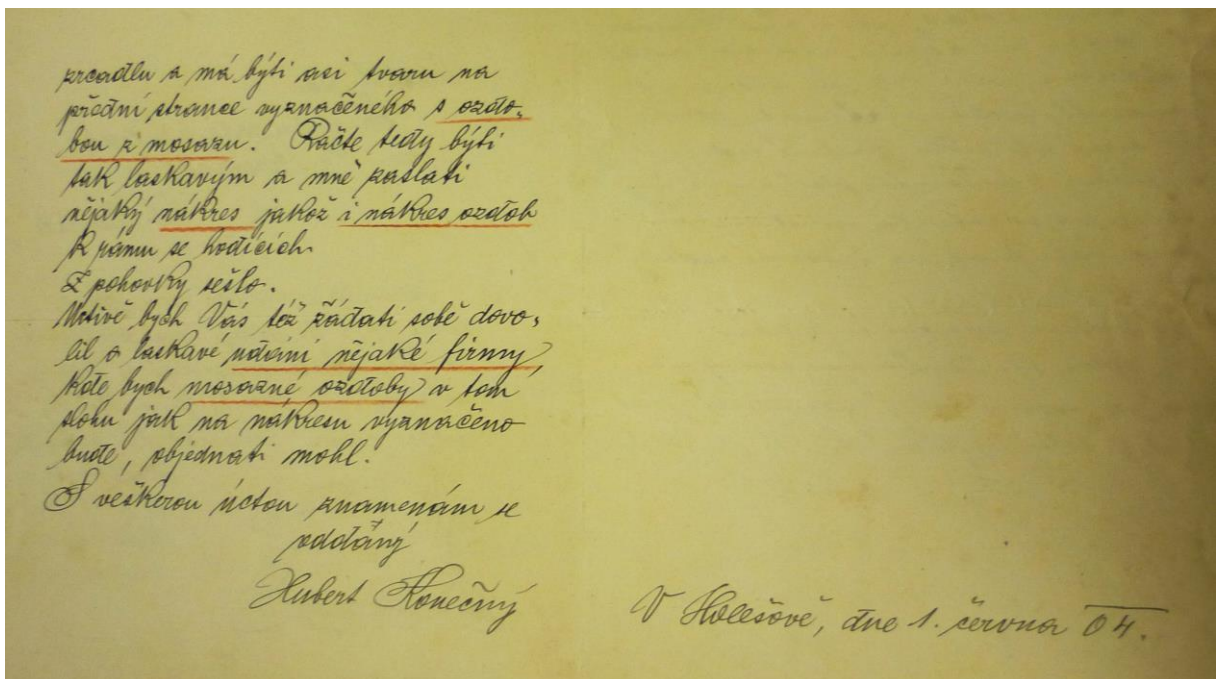
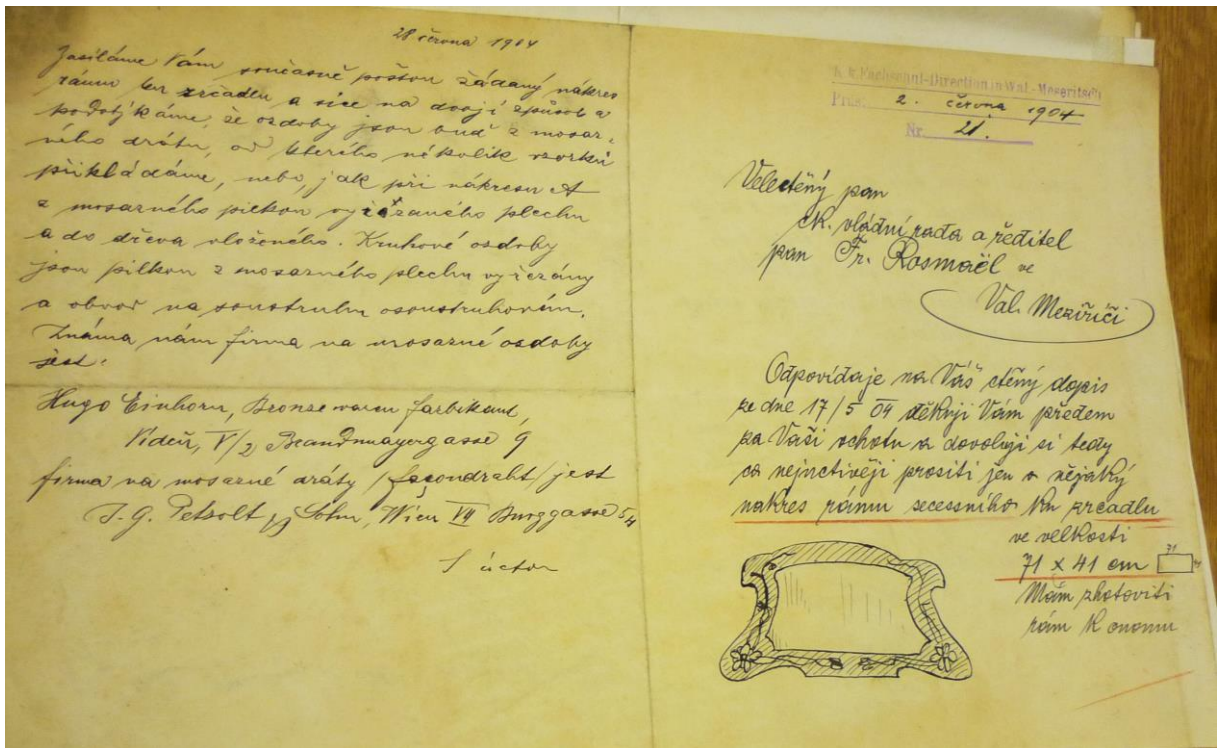
Josef Balcar
u. Hradišch.

Josef Balcar.

Die gewünschten Zeichnungen können erst im Verkauf
des Oktober ^{oder November} ausgefertigt werden, weil der Unterricht

Textová příloha č. 4

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Pavla Knápková
Katedra:	Dějiny umění
Vedoucí práce:	Doc. PaDr. Alena Kavčáková Dr.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Státní odborná škola pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí 1874-1951. Významní umělci z řad pedagogů a studentů.
Název v angličtině:	State school for wood processing in Valašské Meziříčí 1874-1951. Its outstanding artists from group of teachers and students.
Anotace práce:	Státní odborné školy pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí byla součástí státního uměleckořemeslného školství Rakouska – Uherska a měla se podílet na pozvednutí úrovně uměleckých řemesel. Toto zaměření však od počátku 20. století přesáhla a díky vynikajícím profesorům, kteří na ni působili, sledovala svou tvorbou současné proudy uměleckého řemesla a výtvarného umění a výtvarné pedagogiky. V práci jsou zahrnuty medailony nejvýznamnějších výtvarných umělců a architektů spojených se školou a katalog dochovaných realizací školy.
Klíčová slova:	Státní odborná škola pro zpracování dřeva, Valašské Meziříčí, umělecké řemeslo, výtvarná pedagogiky, Arts and Crafts, nábytková tvorba, hračka, oltář, Světová výstava v Paříži 1900, Výstava dekorativních umění v Paříži roku 1925, Výstava soudobé kultury v Brně 1928
Anotace v angličtině:	This thesis maps history and art works of State school for wood processing in Valašském Meziříčí. This school was founded as an component of art and crafts movement in Austrian – Hungarian monarchy. This situation was changed in the beginning of 20. century. At school were teaching significant architects, that came from Prague, and they help to raise level of education at this school. Thesis contains medallions of significant artists and architects allied with school, an catalog of altars, toys and furniture sets made by school, mostly designed by the teachers.
Klíčová slova v angličtině:	State school for wood processing, Valašské Meziříčí, applied arts, art pedagogy, Arts and Crafts, furniture, toy, altar, World's exhibition in Paris in 1900, Exhibituon of decorative Art in Paris in 1925, Exhibition of contemporary culture in Brno 1928
Přílohy vázané v práci:	Obrazová příloha 9 stran, Textová příloha 4 strany.
Počet titulů literatury:	80
Rozsah práce:	226 stran, 385 055 znaků